

Cyfarfod

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Dyddiad ac Amser

10.00 y.b., DYDD IAU, 8FED MEDI, 2022

Lleoliad

Cyfarfod Rhithiol

I gael mynediad cyhoeddus i'r cyfarfod, cysylltwch â ni

Pwynt Cyswllt

Lowri Haf Evans

01286 679878

Lowrihafevans@gwynedd.llyw.cymru

(Dosbarthwyd 1/9/2022)

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

AELODAETH (19)

Plaid Cymru (8)

Y Cynghorwyr

Menna Baines
Meryl Roberts
Huw Rowlands

Jina Gwyrfai
Medwyn Hughes
Sedd Wag

Elfed Wyn ap Elwyn
Paul John Rowlinson

Annibynnol (4)

Y Cynghorwyr

John Brynmor Hughes
Richard Glyn Roberts

Angela Russell
Rob Triggs

Aelodau Lleyg (6)

Hywel Eifion Jones
Mrs Clare Hitchcock
Mr Elwyn Rhys Parry
Mrs Sharon Warnes
Sedd Wag x 2

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor

R H A G L E N

1. YMDDIHEURIADAU

I dderbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

I dderbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol

3. MATERION BRYD

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

4. COFNODION

5 - 14

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion cyfarfod o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd 30eg Mehefin 2022 fel rhai cywir

5. DATGANIAD O GYFRIFON 2021/22

15 - 105

I ystyried a derbyn Y Datganiad O Gyfrifon Statudol (drafft cyn Archwiliad) er gwybodaeth

6. ADRODDIADAU ARCHWILIO CYMRU

106 - 177

I dderbyn diweddariad ar raglen waith Chwarter 1 Archwilio Cymru ac adroddiadau sydd wedi eu cyhoeddi yn ddiweddar

7. BLAEN RAGLEN Y PWYLLGOR

178 - 180

I ystyried blaen raglen y Pwyllgor ar gyfer 2022/23

Eitem 4

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO 30-06-2022

Presenoldeb:

Cynghorwyr:

Medwyn Hughes, Huw Rowlands, Paul Rowlinson, Jina Gwyrfai, Meryl Roberts, Elfed Wyn ap Elwyn, Angela Russell, John Brynmor Hughes, Richard Glyn Roberts a Rob Triggs

Aelodau Lleyg:

Sharon Warnes, Hywel Eifion Jones, Clare Hitchcock a Rhys Parry

Swyddogion:

Dewi Morgan (Pennaeth Cyllid), Ffion Madog Evans (Uwch Reolwr Cyllid), Caren Rees Jones (Cyfrifydd Grŵp - Cyfalaf a Rheolaeth), Luned Fôn Jones (Rheolwr Archwilio), Delyth Jones-Thomas (Rheolwr Buddsoddi), Caleb Lewis (Hyfforddai Proffesiynol - Cyllid) a Lowri Haf Evans (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth)

Eraill a wahoddwyd:

Y Cynghorydd Ioan Thomas (Aelod Cabinet Cyllid)
Alan Hughes ac Yvonne Thomas (Archwilio Cymru)
Dewi Jones (Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor)

1. ETHOL CADEIRYDD

PENDERFYNWYD ethol Mrs Sharon Warnes yn Gadeirydd y Pwyllgor ar gyfer y cyfnod 2022 – 23

Mynegodd y Cynghorydd Angela Russell (Arweinydd yr Wrthblaid) ei hanfodlonrwydd bod Cadeiryddiaeth y Pwyllgor, yn unol â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, yn trosglwyddo i Aelod Lleyg. Ategodd bod y newid yn amlygu bwriad y Llywodraeth o amddifadu Cynghorau Lleol o arwain ar y gwaith a gwneud penderfyniadau yn lleol.

2. ETHOL IS-GADEIRYDD

PENDERFYNWYD ethol Mr Eifion Jones yn Is Gadeirydd y Pwyllgor ar gyfer y cyfnod 2022 – 23

3. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorydd Menna Baines

4. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Dim i'w nodi

5. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

6. COFNODION

Derbyniodd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfodydd blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd 10 Chwefror 2022 fel rhai cywir

7. CYFRIFON TERFYNOL 2021-2022 - ALLDRO REFENIW

Amlygodd yr Aelod Cabinet Cyllid bod yr adroddiad wedi ei gyflwyno i'r Cabinet 14 Mehefin 2022 a bod y Cabinet wedi cymeradwyo'r holl argymhellion a'r trosglwyddiadau ariannol.

Gosodwyd cyd-destun yr adroddiad gan yr Uwch Reolwr Cyllid. Nodwyd bod yr adroddiadau yn manylu ar wariant y Cyngor yn 2021/22, sefyllfa alldro tanwariant neu orwariant yr adrannau unigol, a'r rhesymau am hynny. Cyfeiriwyd at grynodedb o sefyllfa derfynol yr holl adrannau sy'n amlygu'r symiau i'w parhau ar ddiwedd y flwyddyn ynghyd a'r prif faterion a meysydd ble fu gwahaniaethau sylweddol. Amlygwyd,

- Bod effaith ariannol Covid19 yn sylweddol i'r Cyngor unwaith eto yn 2021/22, gyda £17.5 miliwn wedi ei hawlio o'r gronfa caledi a furlough erbyn diwedd y flwyddyn (cyfuniad o gostau ychwanegol o £15.2 miliwn a cholledion incwm o £2.3 miliwn).
- Bod y Cyngor wedi derbyn nifer o grantiau sylweddol ychwanegol yn hwyr yn y flwyddyn sydd wedi trawsnewid y sefyllfa erbyn diwedd y flwyddyn ariannol - grantiau sylweddol yn cynnwys:
 - ychwanegiad i setliad Llywodraeth Leol 21/22 (£2.5 miliwn)
 - pwysau gofal cymdeithasol (£1.9 miliwn)
 - cronfa adfer gofal cymdeithasol (£1.5 miliwn)
 - grantiau i gyllidebau ysgolion sef cynnal a chadw (£1.8 miliwn)
 - Cyflymu Dysgu mewn ysgolion (£1.2 miliwn)
 - Ôl gronid Treth Cyngor (£0.9 miliwn)
 - £0.8miliwn blaenoriaethau Fframwaith Economaidd.
- Bod tanwariant gan yr holl adrannau (heblaw am yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol oedd yn gorwario £746 mil). Nodwyd bod y maes bwrdeistrefol yn parhau i fod yn fater o bryder gyda'r problemau amlycaf yn y maes casglu a gwaredu gwastraff. Ategwyd bod yr adran hefyd yn cael trafferthion gwireddu arbedion gwerth £608k.
- Cafwyd gwelliant yn sefyllfa'r Adran Oedolion o ganlyniad i dderbyn grantiau sylweddol ym misoedd olaf y flwyddyn (gan gynnwys grant o £1.9 miliwn Pwysau Gofal Cymdeithasol ar Awdurdodau Lleol). Nodwyd bod effaith Covid wedi parhau i gael ardrowiad sylweddol ar yr Adran eto yn 21/22 oedd yn gyfwerth a dros £3.7 miliwn erbyn diwedd y flwyddyn.
- Bod nifer o resymau tanwariant un-tro ar nifer o benawdau Corfforaethol
- Bod balansau'r ysgolion wedi cynyddu o £10.7 miliwn ar ddiwedd Mawrth 2021 i £16.7 miliwn erbyn diwedd Mawrth 2022 yn sgil effaith Covid19 a derbyniad grantiau amrywiol.
- Bod adolygiad digonolrwydd cronfeydd penodol y Cyngor wrth gau'r cyfrifon, lle llwyddwyd i gynaeafu £851 mil o adnoddau.

Adroddwyd bod y datganiadau ariannol statudol 2021/22 eisoes wedi eu cwblhau ac wedi eu cyflwyno i Archwilio Cymru eu harchwilio.

Diolchwyd i'r staff am eu gwaith trylwyr a'u hyblygrwydd dros y cyfnod herio

Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan aelodau:

- bod balansau ysgolion yn dderbyniol o ystyried mai anodd yw gwario arian sydd ynghlwm a'r grantiau hwyr (prinder staff llanw sydd yn ei dro yn arwain at leihad mewn costau teithio a chynnal hyfforddiant)
- Nad yw derbyn grantiau yn hwyr yn y flwyddyn yn 'hwyluso trefniadau ariannol'

Mewn ymateb i sylw ynglŷn â dibyniaeth ar grantiau arbennig, nodwyd er bod tuedd o dderbyn grantiau yn hwyr yn y flwyddyn nid oedd y sefyllfa yn un ddibynadwy

Mewn ymateb i orwariant parhaus ym maes bwrdeistrefol ac awgrym ynglŷn â chraffu'r mater, nodwyd bod penderfyniad diweddar gan y Cabinet i ail strwythuro'r Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol gan drosglwyddo'r maes casglu gwastraff i'r Adran Amgylchedd. Er hynny, derbyniwyd yr awgrym i graffu'r maes ac i gyfeirio'r awgrym hwnnw i'r Uned Iaith a Chraffu. Ategwyd mai arbedion sydd methu eu gwireddu yw cyfran helaeth o'r gorwariant ynghyd ag effaith covid ar y maes gwastraff a cholledion incwm yn y maes gwastraff masnachol.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad

Nodi'r risgiau perthnasol

Cefnogi penderfyniad y Cabinet (14 Mehefin 2022)

Nodyn: Awgrym bod materion gorwariant a gwireddu arbedion ym maes bwrdeistrefol yn cael eu craffu. Cynnig cyfeirio'r awgrym at yr Uned Iaith a Chraffu fel bod modd i Aelodau'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ei ystyried fel maes posib i'w graffu yn eu gweithdy blynyddol.

8. RHAGLEN GYFALAF 2021/22 – ADOLYGIAD DIWEDD BLWYDDYN (SEFYLLFA 31 MAWRTH 2022)

Amlygodd y Uwch Reolwr Cyllid mai prif ddiben yr adroddiad oedd cyflwyno'r rhaglen gyfalaf diwygiedig ar ddiwedd y flwyddyn ariannol (sefyllfa 31 Mawrth 2022), a chymeradwyo'r ffynonellau ariannu perthnasol. Cyfeiriwyd at ddadansoddiad fesul Adran o'r rhaglen gyfalaf £139.3 miliwn am y 3 blynedd 2021/22 - 2023/24 ynghyd a'r ffynonellau sydd ar gael i ariannu'r cynnydd net sydd oddeutu £11.0 miliwn ers yr adolygiad diwethaf.

Prif gasgliadau'r adolygiad oedd bod y Cyngor wedi llwyddo i wario £37.1m yn 2021/22 ar gynlluniau cyfalaf, gyda £29.9m (81%) ohono wedi'i ariannu trwy grantiau penodol.

Adroddwyd bod effaith argyfwng Covid19 a'r cyfnod clo ar y rhaglen gyfalaf yn amlwg ac yn ychwanegol i'r £31.2m a adroddwyd arno yn yr adolygiadau blaenorol, roedd £26.8m pellach o wariant arfaethedig wedi'i ail-broffilio, sef wedi llithro o 2021/22 i 2022/23, gyda'r prif gynlluniau yn cynnwys:

- £7.6 miliwn Cynlluniau Strategaeth Tai a Digartrefedd
- £7.2 miliwn Cynlluniau Atal Llifogydd a Traenio Tir
- £6.5 miliwn Cynlluniau Ysgolion Ganrif 21 ac Eraill
- £4.0 miliwn Grantiau Newydd Llywodraeth Cymru yn y maes Tai (adnodd a ddisodlir yn llithro)
- £3.2 miliwn Grant Cyfalaf Cyffredinol Ychwanegol 21/22 (derbyniwyd yn chwarter olaf y flwyddyn gyda'r hawl i'w lithro i 22/23)

Yn ogystal, llwyddodd y Cyngor i ddenu grantiau pellach ers yr adolygiad diwethaf (dros 11miliwn) oedd yn cynnwys;

- £3.2 miliwn - Grant Cyfalaf Cyffredinol Ychwanegol 21/22 - caniatâd llithro i 22/23
- £3.1 miliwn - Grantiau o'r Gronfa Datblygu Tir ac Adeiladu sy'n caniatáu disodli ariannu cyfredol i'w wario yn 22/23.
- £1.3 miliwn - Grant Cronfa Gofal Canolraddol – addasiadau sefydliadau oedolion a hwyluso gweithio ar y cyd ag asiantaethau eraill yn y maes gofal.
- £1.1 miliwn - Grant Cyfalaf Prydau Ysgol am Ddim - caniatáu disodli ariannu cyfredol i'w wario yn 22/23 ar addasiadau i geginau ysgolion.

Penderfynodd y Cabinet (14 Mehefin 2022) i dderbyn yr holl argymhellion oedd yn cynnwys:

- Derbyn yr adroddiad
- Nodi'r gwariant o £37,054,000 ar y rhaglen gyfalaf yn ystod y flwyddyn ariannol 2021/22, sydd wedi ei ddefnyddio fel sail i'r datganiadau ariannol statudol ar gyfer 2021/22.
- Cymeradwyo yr ariannu addasedig:

Diolchwyd am yr adroddiad

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â'r sicrhad o dderbyn grantiau neu fod grantiau wedi eu colli oherwydd llithriad, amlygwyd bod rhai telerau grant yn golygu disodli tra bod eraill yn rhoi caniatâd i barhau

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn ag adnabod risg o gynydd mewn costau adeiladu a chostau byw a bod hyn yn cael ei ystyried o fewn cais / swm y grant, nodwyd yn gyffredinol bod rhaid derbyn rhai grantiau gan wneud y gorau ohono, ond gydag eraill bod cais ychwanegol yn cael ei wneud i Lywodraeth Cymru. Ategwyd, wrth ymateb i gynydd mewn costau, bod penderfyniadau yn cael eu gwneud i ohirio rhai cynlluniau.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad

Nodi'r risgiau perthnasol

Cefnogi penderfyniad y Cabinet (14 Mehefin 2022)

9. CYFRIFON TERFYNOL HARBYRAU GWYNEDD AM Y FLWYDDYN DDAETH I BEN 31ain MAWRTH 2022

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Uwch Reolwr Cyllid. Eglurwyd, yn unol â'r gofynion statudol o dan Ddeddf Harbyrau 1964 mae'n rhaid i Wynedd, fel awdurdod harbyrau, ddarparu datganiad cyfrifon blynyddol sy'n ymwneud â gweithgareddau harbyrau Abermaw, Aberdyfi, Pwllheli a Porthmadog. Gyda throsiant yr harbyrau yn is na £2.5m, ystyriwyd i fod yn gorff llywodraeth leol llai o faint ac felly mae cwblhau ffurflen datganiadau cyfrifon a ddarparwyd gan Archwilio Cymru yn cwrdd â'r gofynion statudol.

Cyfeiriwyd at y cyfrif incwm a gwawriant, ac amlygwyd bod £975 o orwariant ar ddiwedd y flwyddyn. O'r swm yma, adroddwyd bod tanwariant ar staffio ac ar adeiladau (oherwydd llai o wariant ar gynnal a chadw a chynnal tiroedd), ond gwelwyd gorwariant ar arwyddion, rhybuddion a chynnal cychod yn bennaf. O ran yr incwm adroddwyd bod lefelau ffioedd uwchlaw'r targed incwm oedd yn addawol iawn yn dilyn ardrawiad covid ar lefelau incwm 20/21. Cyfeiriwyd at y gymhariaeth costau dros y ddwy flynedd ddiwethaf oedd yn dangos fod pethau wedi dod nôl i lefelau gwariant arferol ar ôl cyfnod y covid, yn 20/21.

Tynnwyd sylw at ffurflen safonol yr archwilwyr allanol ynghyd a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol, sydd yn sicrhau system rheolaeth fewnol gadarn. Amlygwyd bod y cyfrifon eisoes wedi bod yn destun archwiliad Mewnol a bellach wedi eu cyflwyno i'r archwilwyr allanol sef Archwilwyr Allanol Archwilio Cymru. Ategwyd mai dim ond os bydd angen gweithredu newidiadau yn dilyn archwiliad y bydd fersiwn ddiwygiedig yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor ym mis Hydref.

Diolchwyd am yr adroddiad.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad

Cymeradwyo:

- **Cyfrif Incwm a Gwariant Refeniw 2021 / 22**
- **Ffurflen Flynyddol ar gyfer y Flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2022, yn amodol ar archwiliad gan Archwilio Cymru**

10. DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL CYNGOR GWYNEDD AR GYFER 2021 – 22

Cyflwynwyd y Datganiad gan y Pennaeth Cyllid. Eglurodd bod y datganiad, er nad yn rhan o'r cyfrifon, yn ddogfen statudol ac angen ei chyhoeddi gyda'r cyfrifon. Yn unol â Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) a Chod ymarfer CIPFA mae'n rhaid i bob Awdurdod Lleol sicrhau bod datganiad o reolaeth fewnol yn ei le. Adroddwyd mai'r Prif Weithredwr ac Arweinydd y Cyngor sydd yn arwyddo'r datganiad er bod angen cymeradwyaeth gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.

Rhodddwyd ychydig o gefndir i'r datganiad sydd yn seiliedig ar Fframwaith CIPFA / SOLACE sydd yn adnabod 7 egwyddor graidd ar gyfer llywodraethu da sydd wedyn yn cael eu rhannu ymhellach i is-egwyddorion. Amlygwyd bod y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu, o dan arweiniad y Prif Weithredwr, yn ystyried yr egwyddorion a'r is-egwyddorion hyn gan lunio Cofrestr Risg Llywodraethu sydd yn rhan o Gofrestr Risg Corfforaethol y Cyngor. Adnabuwyd risgiau mewn 23 o feysydd llywodraethu gwahanol, gan nodi'r rheolaethau sydd gan y Cyngor yn eu lle er mwyn lliniaru'r risgiau hynny.

Adroddwyd bod 4 math o risg a bod pob risg gyda pherchnogaeth adrannol; y Grŵp wedi dod i gasgliad bod 0 maes gyda risgiau uchel iawn, 2 faes risgiau uchel, 12 maes risgiau canolig a 9 maes risgiau isel. Nodwyd mai'r meysydd risg uchel oedd 'Diwylliant' a 'lechyd, Diogelwch a Llesiant'.

Diolchwyd am yr adroddiad. Cyfeiriwyd at bob risg yn ei dro gan roi cyfle i'r Aelodau holi ynglŷn â'r maes hwnnw. Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan aelodau:

- Diwylliant ac Ymddygiad – pam bod sgôr effaith diwylliant yn 4 a sgôr effaith ymddygiad yn 2 o ystyried bod y ddau faes yn debyg?
- 'Cynllunio'r gweithlu' – a ddylai 'newid i risg' fod yma o ystyried ei bod yn anodd recriwtio / staff yn gweithio o adre / cadw staff?
- Cyllid - bod risg effaith o 3 a tebygolrwydd o 3 yn ymddangos yn isel o ystyried cynnydd mewn costau, cyflogau, chwyddiant
- Bod nifer o'r penawdau yn 'fwy pwysig na'i gilydd' ac nad yw'r egwyddorion yn hafal – gormod o naratif – angen miniogi'r dystiolaeth
- Bod rhai o'r risgiau yn hanesyddol – awgrymu sefydlu grŵp i adolygu'r rhestr

Mewn ymateb i gwestiwn os yw'r 23 risg yn gyffredinol i bob Awdurdod Lleol nodwyd bod y risgiau hyn yn unigryw i Wunedd.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad

Cymeradwyo'r datganiad

Argymhell bod Arweinydd y Cyngor a Prif Weithredwr y Cyngor yn ei arwyddo

Nodyn:

Awgrym i sefydlu is-grŵp i adolygu'r risgiau a herio'r penawdau

11. RHEOLAETH TRYSORLYS 2021 /22

Cyflwynwyd adroddiad gan y Rheolwr Buddsoddi yn adrodd ar wir ganlyniadau rheolaeth trysorlys y Cyngor 2021/22, yn erbyn y strategaeth a gymeradwywyd gan y Cyngor Llawn 04/03/21. Adroddwyd bod sefyllfa diwedd y flwyddyn yn gryf iawn gyda chronfeydd defnyddiadwy wedi cynyddu, ac o ganlyniad y benthyciadau net wedi lleihau. Roedd hyn yn bwydo mewn i'r crynodeb rheolaeth trysorlys lle gwelwyd lefel uwch o fuddsoddiadau oherwydd y reserfau uwch.

Yng nghyd-destun gweithgaredd benthycy'r Cyngor amlygwyd blwyddyn ddistaw gydag ond ad-daliadau benthycg wedi digwydd. Amlygwyd bod y Cyngor wedi parhau i fuddsoddi gyda Banciau a Chymdeithasau Adeiladau, Awdurdodau Lleol, Cronfeydd Marchnad Arian, Cronfeydd wedi'i pwlio ac am y tro cyntaf eleni y Swyddfa Rheoli Dyledion (DMO). Gwnaed hynny oherwydd bod lefelau arian y Cyngor yn uchel ac felly angen gwasgaru'r arian ymhellach a bod y cyfraddau gan y DMO yn gystadleuol. Yn ystod y flwyddyn gwelwyd bod y cyfraddau arian wedi bod yn isel iawn, ond wedi gwella unwaith cynyddodd y gyfradd sylfaenol o fis Rhagfyr 2021 ymlaen.

Cyfeiriwyd at ddiwygiadau i'r cod ymarfer oedd yn amlinellu nad oedd Cyngorau yn cael benthycy er mwyn buddsoddi'n benodol ar gyfer enillion ariannol, na chwaith yn cael cynyddu'r CFR oni bai ei fod yn ymwneud a gweithgareddau'r Cyngor. Adroddwyd nad oedd gan y Cyngor fwriad nac yr angen i fenthycy ac felly nid yw'r newidiadau yn effeithio ar weithgareddau Gwynedd

Diolchwyd am yr adroddiad.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad a nodi'r wybodaeth

12. CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd, er gwybodaeth, adroddiad gan y Rheolwr Archwilio yn diweddarau'r Pwyllgor ar waith archwilio mewnol am y cyfnod o 31 Ionawr 2022 hyd 31 Mai 2022. Amlygwyd bod 16 o archwiliadau'r cynllun wedi eu cwblhau a bod 4 adroddiad wedi eu rhyddhau ar ffurf drafft.

Diolchwyd am yr adroddiad

Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan Aelodau:

- Bod angen i sesiynau hyfforddiant fod yn gryno
- Yng nghyd-destun dynodiadau iaith a oes cymhariaeth wedi ei wneud gyda graddfa cyflog?

Mewn ymateb i sylw ynglŷn â diffyg cwblhau hyfforddiant mandadol (trefniadau diogelu), nodwyd bod grŵp gweithredol wedi ei sefydlu i edrych ar y trefniadau i sicrhau bod gweithwyr yn cwblhau'r hyfforddiant. Yn unol ag egwyddorion Ffordd Gwynedd y gobaith yw grymuso staff i gymryd y cyfrifoldeb arnynt eu hunain, ond eto bod cyfrifoldeb ar Benaethiaid i annog ac arwain staff at gwblhau'r hyfforddiant. Derbyniwyd bod gweithwyr llaw (megis gofal a bwrdeistrefol) efallai heb fynediad at fodiwlau ar-lein, ond bellach bod pecyn trosglwyddo manylion wedi ei greu. Ateggodd y Rheolwr Archwilio ei bod yn hapus gyda'r camau oedd mewn llaw.

Diolchwyd am yr adroddiad

PENDERFYNWYD:

Derbyn y wybodaeth

Cefnogi'r gweithrediadau sydd eisoes wedi eu cytuno gyda'r gwasanaethau perthnasol

13. ADRODDIAD BLYNYDDOL PENNAETH ARCHWILIO MEWNOL 2021 - 22

Cyflwynwyd adroddiad gan y Rheolwr Archwilio yn mynegi barn Archwilio Mewnol ar amgylchedd rheolaethol gyffredinol o fewn yr Awdurdod yn ystod 2021/22 gan ddarparu cyfryw farn archwilio mewnol blynyddol i'r Awdurdod. Nodwyd na all sicrwydd fyth fod yn llwyr ac y mwyaf y gall gwasanaeth archwilio mewnol ei ddarparu i'r Cyngor ydi cyngor rhesymol nad oes gwendidau mawr yn y system gyfan o reolaeth fewnol.

Adroddwyd bod Covid-19 wedi cael effaith sylweddol ar yr Awdurdod yn ei gyfanrwydd ac ar waith Archwilio Mewnol ac fel y mwyafrif o wasanaethau'r Cyngor roedd swyddogion Archwilio Mewnol yn gweithio o adref. Ni fu'n bosib cynnal archwiliad lle byddai angen ymweld â'r sefydliad oherwydd canllawiau a chyfyngiadau Llywodraeth Cymru. Mynegwyd bod Archwilio Mewnol wedi cynorthwyo Gwasanaeth Profi, Orlhain a Diogelu, sef gwasanaeth a lansiwyd gan Lywodraeth Cymru gyda 98.57diwrnod wedi eu treulio ar y gwaith yma. Yn ogystal bu swyddogion hefyd yn cynorthwyo'r gwasanaeth Budd-daliadau i ddelio gyda phrosesau Taliadau Cymorth Hunanynysu yn sgil y cynnydd yn y nifer o achosion yng Ngwynedd ddiwedd 2021 a dechrau 2022 (treuliwyd cyfanswm 96.77 diwrnod ar y gwaith yma).

Adnabuwyd blaenoriaethau archwilio newydd mewn ymateb i risgiau newydd yn sgil effaith covid-19. Cafodd yr archwiliadau hyn eu cwblhau o fewn cyfnod heriol gyda ffocws yr archwiliadau ar drefniadau yn sgil y pandemig ac archwiliadau statudol megis grantiau. Cynhaliwyd nifer cyfyngedig o archwiliadau yn ystod 2021/2022 o gymharu â'r blynyddoedd blaenorol a hynny oherwydd amgylchiadau digynsail o anghyffredin. Ystyriwyd hynny yn eithriad eto eleni a defnyddiwyd tystiolaeth a ddarparwyd gan reoleiddwyr allanol i gefnogi'r farn am y flwyddyn. Daethpwyd i'r casgliad, ar sail y gwaith a gwblhawyd yn ystod 2021/22, bod fframwaith rheolaeth fewnol Cyngor Gwynedd yn ystod y flwyddyn ariannol 2021/2022 yn gweithredu ar lefel a rydd sicrwydd rhesymol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd cyffredinol fframwaith llywodraethu'r Awdurdod, rheoli risg a rheolaeth fewnol.

Cafodd 42 darn o waith eu cynnwys yng nghynllun archwilio addasedig terfynol 2021/2022 gyda 30 (71.43% o'r cynllun) o'r aseiniadau hyn wedi eu cwblhau erbyn 31 Mawrth 2022, At bwrpasau'r mesur caiff aseiniad ei gyfrif wedi ei gwblhau os oes adroddiad/memorandwm terfynol wedi ei ryddhau neu os yw'r aseiniad wedi ei gau a ni ddisgwyllir treulio mwy o amser arno – uchelgais y perfformiad oedd 95%.

Cyfeiriwyd at y rhestr o'r archwiliadau o gynllun 2021/2022 oedd wedi cyfrannu at y farn a fynegwyd.

Diolchwyd am yr adroddiad

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â chael mynediad at wasanaethau, nodwyd parodrwydd swyddogion i gydweithio yn y ddwy flynedd diwethaf, ond bod bwriad ail ymweld â rhai cynlluniau. Er bod covid -19 efallai yn esgus i rai swyddogion beidio cydweithio, prin iawn oedd hyn.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad yn unol â gofynion Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus am y flwyddyn ariannol 2021/22

14. SIARTER ARCHWILIO MEWNOL

Yn unol â gofynion Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus 2013 (diwygiedig 2017) rhaid llunio Siarter Archwilio Mewnol gyda chynnwys y Siarter yn cyfarch Nodyn Gweithredu Llywodraeth Leol (2019) a gyhoeddwyd gan CIPFA. Cyflwynwyd Siarter Archwilio Mewnol Gwynedd gan y Rheolwr Archwilio gan nodi mai cyfrifoldeb y Pwyllgor yw cymeradwyo'r siarter.

Diolchwyd am yr adroddiad

Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan Aelodau:

- Bod y siarter yn crynhoi rôl y Pwyllgor yn dda
- Bod y siarter yn safonol ac yn hawdd i'w dilyn
- Angen ychwnaegu y gair 'Audit' yn pwynt 7.1 (ferswin Saesneg o'r Siarter)

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad a chymeradwyo'r Siarter Archwilio Mewnol

15. STRATEGAETH ARCHWILIO MEWNOL A'R CYNLLUN ARCHWILIO BLYNYDDOL 2022/23

Cyflwynwyd, yn unol â gofynion Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus, gynllun yn seiliedig ar risg i bennu blaenoriaethau'r gweithgarwch Archwilio Mewnol sydd yn gyson ag amcanion y Cyngor. Eglurwyd bod y cynllun gyda hyblygrwydd i sicrhau rhydd sylw i unrhyw faterion a ddaw i'r amlwg, bydd unrhyw addasiadau / newidiadau i'w cymeradwyo gan y Pwyllgor. Cyfeiriwyd at ddefnydd methodoleg AGILE sydd yn darparu modd hyblyg a dynamig i Gynllun Archwilio Mewnol o ganlyniad i fonitro risg yn barhaus.

Cyfeiriwyd at ambell gynllun gan rannu pwrpas y cynlluniau hynny gyda'r Aelodau.

Diolchwyd am yr adroddiad

Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan Aelodau:

- Bod y cynllun yn eglur iawn
- Bod teitl archwiliad 'Diogelwch Seicolegol' i weld yn un brawychus
- Cronfa'r Degwm - yn parhau at bwrpas elusennol?
- Bod angen ystyried parodrwydd unigolyn i fynegi barn
- Bod y rhaglen waith yn faith - angen sicrhau bod risg uchel yn cael blaenoriaeth

Mewn ymateb i awgrym o gynnal cyfweiliadau gadael, nodwyd nad oedd polisi ar gyfer cynnal cyfweiliadau gadael ond nad oedd hyn yn golygu nad oedd cyfweiliadau gadael yn digwydd ac felly derbyniwyd yr awgrym i ystyried cynnal cyfweiliadau. Mewn sylw atodol, nodwyd y byddai cynnal cyfweiliadau gadael yn gwella amodau gwaith, yn rhan o ymarfer da ac yn gyfle i unigolion fynegi barn heb oblygiadau. Mewn ymateb, amlygwyd bod Adran Cefnogaeth Gorfforaethol yn peilota trefn ffurfiol ar gyfer cynnal cyfweiliadau gadael gyda'r bwriad o'i ehangu wedi i'r cyfnod peilot ddod i ben.

Mewn ymateb i sylw ynglŷn ag archwiliad Cynllunio ac Amgylchedd ac os mai'r 'hanesyddol' oedd yn cael ei ystyried yma ynteu'r 'newydd', nodwyd bod gwaith dilyniant yn cael ei gynnal gyda thystiolaeth i'r cynnydd yn cefnogi'r farn. Ategwyd bod cynnal gwaith dilyniant yn ddibynnol ar amserlen gytunedig.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad

Cymeradwyo'r Strategaeth a'r Cynllun Archwilio Mewnol 2022/23

Nodyn: Archwiliad 'Diogelwch Seicolegol' – y Pwyllgor yn argymhell, fel rhan o'r trafodaethau gyda'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol, yr angen i fabwysiadu trefn o gynnal cyfweiliadau gadael

16. ADRODDIAD ARCHWILIO CYMRU - DIWEDDARIAD CHWARTER 4

Cyflwynwyd adroddiad ar raglen waith ac amserlen Archwilio Cymru ynghyd a diweddariad ar berfformiad hyd ddiwedd Mawrth 2022. Amlygwyd y byddai adroddiad pellach yn crynhoi'r gwaith archwilio a gwblhawyd ers y Crynodeb Archwilio Blynyddol (cyhoeddwyd Ionawr 2022) yn cael ei gyhoeddi Rhagfyr 2022. Nodwyd bod yr adroddiad yn cyfeirio at y gwaith lleol, rhanbarthol a chenedlaethol oedd wedi ei gwblhau ynghyd a chrynodeb o'r prif negeseuon.

Cadarnhawyd bod Datganiad o Gyfrifon 2021 -22 y Cyngor wedi ei dderbyn a bod y gwaith o roi barn ar y datganiadau ariannol wedi dechrau. Cyfeiriwyd at y gwaith archwilio ariannol a pherfformiad y bwriedir ei cwblhau ynghyd a gwybodaeth am adroddiadau oedd wedi eu cyhoeddi yn ddiweddar.

Diolchwyd am yr adroddiad

Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan Aelodau:

- Bod yr adroddiad yn ddefnyddiol
- Bod angen cadw golwg ar effaith chwyddiant
- Pryder bod cymorth gan y Llywdoraeth wedi dod i ben er bod achosion covid -19 yn cynyddu unwaith eto

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad a nodi'r wybodaeth

17. CYNLLUN ARCHWILIO 2022 CYNGOR GWYNEDD A MAN GYDBWYLLGORAU

Cyflwynwyd adroddiad gan Archwilio Cymru yn nodi'r gwaith maent yn bwriadu ei wneud yn ystod 2022 fel modd o gyflawni eu cyfrifoldebau statudol fel archwilydd allanol y Cyngor ac yn unol â'u rôl o dan Cod Ymarfer Archwilio. Nodwyd bod rhai o'r risgiau yn gyffredinol i'r holl Awdurdodau Lleol a dim yn benodol i Wynedd.

Trafodwyd y risgiau archwilio datganiadau ariannol gan adrodd, er bod cyfyngiadau covid-19 wedi eu dileu, bod pwysau parhaus ar y Cyngor i gyflwyno a chyhoeddi cyfrifon a bod trafodaethau i'w cynnal i edrych ar drefniadau monitro ansawdd i osgoi cam ddatganiadau. Yng nghyd-destun rhaglen archwilio perfformiad, cyfeiriwyd yn gryno at y pedwar cynllun - sicrwydd ac asesu risg; adolygiad thematig (gofal heb ei drefnu); adolygiad thematig (digidol) ac adolygiad lleol o effeithlonrwydd Craffu.

Cyfeiriwyd at y ffioedd, y tim archwilio lleol a'u manylion cyswllt ynghyd ar amserlen a'r cerrig milltir allweddol ar gyfer y rhalgen waith.

Diolchwyd i Alan Hughes ac Yvonne Thomas o Archwilio Cymru am gyflwyno'r wybodaeth.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad a nodi'r wybodaeth

18. ARGYMHELLION A CHYNIGION GWELLA ADRODDIADAU ARCHWILIO ALLANOL

Atgoffwyd yr Aelodau bod angen i'r Pwyllgor fod yn fodlon bod trefniadau priodol yn ei lle er mwyn sicrhau bod cynigion gwella sydd yn codi o archwiliadau archwilio allanol yn cael eu gwireddu.

Nodwyd bod y gwaith o ymateb i'r rhan fwyaf o gynigion gwella yn waith parhaus a bod y Grŵp Llywodraethu sydd yn cael ei gadeirio gan y Prif Weithredwr yn rhoi sylw i'r cynigion gwella ac i'r cynnydd o'r argymhellion. Adroddwyd bod Archwilio Cymru bellach yn cyflwyno adroddiadau chwarterol fel modd o grynhai'r archwiliadau sydd ar waith yn lleol, rhanbarthol a chenedlaethol.

Tynnwyd sylw at Adroddiad Lleol i Wynedd ' Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol: Archwiliad o 'Sefydlu Gwasanaeth Ieuenctid Newydd i Gefnogi Pobl Ifanc' gan nodi bod trafodaethau ynglŷn â chynigion gwella'r archwiliad yma wedi eu cynnal gydag Archwilio Cymru i gynnal adolygiad dilynol o weithredu'r model newydd. Er gwaethaf ymdrechion i gynnal adolygiad, yn sgil covid 19, cafodd y gwaith ei ohirio ac nid oedd y Gwasanaeth Ieuenctid wedi gweithredu'r model newydd oherwydd bod cyfyngiadau'r pandemig yn eu hatal rhag darparu rhai elfennau o'r gwasanaeth. O ganlyniad, penderfynwyd bod y cynigion gwella i'w rhoi o'r neilltu am y tro gyda bwriad o edrych ar drefniadau 'o'r newydd' i'r dyfodol.

Diolchwyd am yr adroddiad

Yn ystod y drafodaeth ddilynol nodwyd y sylwadau canlynol gan Aelodau:

- Bod geiriad y casgliadau yn amwys – ystyried allwedd i'r casgliadau
- Byddai defnyddio'r term 'cael eu cynllunio' yn well nag 'ar waith' . Byddai gosod amserlen ar gyfer y cynllun hefyd yn ddelfrydol

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad

Bod y Pwyllgor yn fodlon bod trefniadau priodol yn eu lle er mwyn sicrhau bod cynigion gwella sydd yn codi o adroddiadau archwilio allanol yn cael eu gwireddu

Nodyn: Cais i adolygu'r allwedd i'r casgliadau ynghyd a gosod amserlen i'r adroddiadau hynny sydd 'ar waith.

Dechreuodd y cyfarfod am 10.00 a daeth i ben am 13:15

CADEIRYDD

Eitem 5

CYFARFOD:	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD:	8 MEDI 2022
TEITL:	DATGANIAD O GYFRIFON 2021/22
PWRPAS / ARGYMHELLIAD:	DERBYN Y DATGANIAD O GYFRIFON STATUDOL (DRAFFT CYN ARCHWILIAD) ER GWYBODAETH
AWDUR:	DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID
AELOD CABINET:	CYNGHORYDD IOAN THOMAS

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r Datganiad o Gyfrifon statudol ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22, sy'n rhoi manylion am weithgareddau ariannol y Cyngor yn ystod y flwyddyn ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2022.
- 1.2 Y Datganiad o Gyfrifon drafft ar ei ffurf safonol yw'r ddogfen ddilynol, 88 tudalen o hyd mewn un iaith.
- 1.3 Mae'r cyfrifon drafft a gyflwynir yma wrthi'n cael eu harchwilio a cyflwynir y fersiwn derfynol yn dilyn archwiliad er cymeradwyaeth yng nghyfarfod 17 Tachwedd 2022 o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- 1.4 Mae ffurf a chynnwys sylfaenol y Datganiadau yma wedi'i orfodi o dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd), yn ogystal â rheoliadau a safonau eraill. Mae gofynion o dan God Ymarfer Cyfrifwaith Awdurdodau Lleol y sydd yn seiliedig ar SAARh (Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol) yn Natganiad o'r Cyfrifon ar gyfer 2021/22. Gan fod y rheoliadau yn mynnu datganiadau ar ffurf safonol, mae cymariaethau gyda chyfrifon cyrff eraill wedi'u hwyluso, ond erbyn hyn mae'r datganiadau yn dechnegol gymhleth ac yn fwy anodd i'w ddeall.
- 1.5 Cyflwynwyd adroddiad "alldro" syml a chryno perthnasol i gyfrifon 2021/22 i gyfarfod y Cabinet ar 14 Mehefin 2022 a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 30 Mehefin 2022. Roedd yr adroddiad hwnnw yn fwy defnyddiol i bwrpasau mewnol / rheoli, tra mae'r Datganiad o Gyfrifon yn fwy addas ar gyfer pwrpasau allanol / llywodraethu.

2. GWEITHREDIAD ANGENRHEIDIOL

- 2.1 Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yw'r "rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu" ar ran y Cyngor. Er hyn, mae'r cyfrifoldeb am gymeradwyo ac ardystio'r cyfrifon drafft gan y Swyddog Cyllid Statudol (y Pennaeth Cyllid yn Cyngor Gwynedd).
- 2.2 Nid oes gofyn statudol i aelodau etholedig gymeradwyo'r fersiwn ddrafft o Ddatganiad o Gyfrifon y Cyngor, ond rydym yn ystyried fod cyflwyno'r datganiad drafft i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio er gwybodaeth yn arfer da i'w ddilyn.
- 2.3 Bydd angen i aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gymeradwyo'r fersiwn terfynol ym mis Tachwedd ar ôl derbyn adroddiad Archwilio Cymru. Ond mae cyflwyno'r fersiwn ddrafft nŵan yn gyfle i aelodau'r pwyllgor ystyried y cynnwys a holi swyddogion ariannol am y cynnwys. Mae hyn yn gyfle i'r aelodau arfogi eu hunain gyda gwybodaeth perthnasol er mwyn ystyried risgiau perthnasol, a materion eraill fydd yn destun archwiliad, yn eu cyd-destun.

3. CAMAU DILYNOL

- 3.1 Ymhellach i ardystiad gan y Pennaeth Cyllid ac ystyriaeth gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, mae Datganiad o Gyfrifon 2021/22, ynghyd â phob datganiad perthnasol arall, yn destun y broses archwilio blynyddol gan Archwilio Cymru, archwilwyr allanol Cyngor Gwynedd a gafodd eu hapwyntio gan Archwilydd Cyffredinol Cymru.
- 3.2 Fel nodwyd ym mharagraff 1.3 (uchod), cyflwynir y fersiwn terfynol (wedi'i archwilio) o Ddatganiad o Gyfrifon 2021/22 y Cyngor i gyfarfod o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 17 Tachwedd 2022 AM GYMERADWYAETH, ynghyd ag adroddiad ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru.
- 3.3 Wedi hynny, bwriad yr Adran Cyllid yw i ddarparu linc i'r Datganiad terfynol i holl aelodau etholedig a phrif swyddogion y Cyngor, yn ogystal ag i eraill sydd â diddordeb.

4. ARGYMHELLIAD

- 4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio dderbyn a nodi Datganiad o Gyfrifon y Cyngor (yn amodol ar archwiliad) am 2021/22.

Cyngor Gwynedd

DATGANIAD O'R CYFRIFON 2021/22

Amodol ar Archwiliad

Adran Cyllid
www.gwynedd.llyw.cymru

MYNEGAI

	Tudalen
Adroddiad Naratif	2 - 7
Datganiad Cyfrifoldebau	8
Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu	9
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	10
Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau	11
Y Fantolen	12
Datganiad Llif Arian	13
Nodiadau i'r Cyfrifon	14 – 84
Atodiad A – Y Gronfa Degwm	85
Atodiad B – Cronfa Ymddiriedolaeth FMG Morgan	86
Geirfa	87 - 88

ADRODDIAD NARATIF

Rhagarweiniad

Mae cyfrifon Cyngor Gwynedd am 2021/22 wedi'u cyflwyno yma ar dudalennau 9 i 88.

Mae'r Cyfrifon yn cynnwys:

- **Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu** – Er nad yw'n ddatganiad statudol, mae'n dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario a'i ariannu o adnoddau (grantiau llywodraeth, treth cyngor a trethi busnes) gan awdurdodau lleol o'i gymharu â'r adnoddau sy'n cael eu defnyddio neu eu hennill gan Awdurdodau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol.
- **Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr** - Hwn yw prif gyfrif refeniw'r Cyngor. Dengys y datganiad hwn y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â pholisiau cyfrifeg cyffredinol derbyniol, yn hytrach na'r swm i'w ariannu o drethiant. Mae awdurdodau yn codi trethiant i gyflenwi gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Dangosir y sefyllfa trethiant yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.
- **Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau** - Dengys y datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol reserfau a ddelir gan yr Awdurdod, wedi eu dadansoddi yn 'reserfau defnyddiadwy' a 'reserfau na ellir eu defnyddio'. Mae sefyllfa trethiant yn cael ei adlewyrchu yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.
- **Y Fantolen** - Sydd yn datgan sefyllfa ariannol y Cyngor ar 31 Mawrth 2022.
- **Y Datganiad Llif Arian** - Mae'r datganiad yma'n crynhoi llif yr arian i mewn ac allan o'r Cyngor yn ystod 2021/22 at ddibenion refeniw a chyfalaf.
- **Cyfrifon Cronfa'r Degwm a Chronfa Ymddiriedolaeth FMG Morgan.**

Mae'r cyfrifon wedi eu paratoi ar sail busnes gweithredol a cefnogir y cyfrifon hyn gan yr Adroddiad Naratif yma, y Polisiau Cyfrifo ac amrywiol nodiadau i'r cyfrifon.

Gweledigaeth a Blaenoriaethau Gwynedd

Mae gweledigaeth a blaenoriaethau'r Cyngor wedi eu cynnwys yng Nghynllun Cyngor Gwynedd a gafodd ei adolygu ym mis Mawrth 2021. Mae'r Cynllun yn cefnogi gweledigaeth y Cyngor, sef, gweld pob cymuned yng Ngwynedd yn ffynnu, a'n bod fel pobl yn :

- Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel,
- Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu i ni wneud yr hyn y dymunwn ei wneud,
- Ennill cyflog digonol i fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd,
- Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn ein cymunedau,
- Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg,
- Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosibl,
- Cael manteisio ar harddwch naturiol y Sir.

Yn unol â gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 mae'r Cyngor wedi mabwysiadu'r uchod fel ein Amcanion Llesiant.

Mae yna ddwy brif ran i Gynllun y Cyngor, sef Blaenoriaethau Gwella sy'n disgrifio'r prif feysydd rhoddir sylw iddynt yn ystod y flwyddyn, ynghyd â'n saith Amcan Llesiant a'r Cynlluniau Adrannol sy'n disgrifio holl waith dydd i ddydd y Cyngor. Unwaith eto yn ystod 2021/22 mae effaith pandemig Covid-19 wedi cael effaith ar waith Cyngor Gwynedd, fel ar pob awdurdod lleol arall. Mae manylion Cynllun y Cyngor ynghyd ag ein hymateb i'r pandemig ar gael yn: [https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Strategaethau-a-pholis%
c3%afau/Cynlluniau-corrfforaethol-a-strategaethau/Cynllun-Cyngor-Gwynedd-2018-23.aspx](https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Strategaethau-a-pholis%c3%afau/Cynlluniau-corrfforaethol-a-strategaethau/Cynllun-Cyngor-Gwynedd-2018-23.aspx)

Strategaeth Ariannol

Mae Strategaeth Ariannol y Cyngor a Chyllideb 2021/22 a fabwysiadwyd gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 4 Mawrth 2021 yn gosod y sylfaen ar gyfer medru cyflawni'r blaenoriaethau gwella, tra'n ceisio dygymod hefyd gyda'r cynnydd parhaus yn y galw am ein gwasanaethau. Yn anorfod, mae'r Strategaeth Ariannol yn ddibynnol ar y blaenoriaethau. Mae'r strategaeth ar gael yn:

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Strategaethau-a-pholisïau/Cyllid/Strategaeth-ariannol.aspx>

Yn 2021/22 gwelwyd cynnydd mewn grant Cyngor Gwynedd gan Lywodraeth Cymru oedd yn ddigonol i gwrdd â chwyddiant ond ddim yn ddigonol i gwrdd hefyd â'r galw am wasanaethau. Serch hynny, rydym wedi bod yn lled lwyddiannus yn cadw effaith yr arbedion ar drigolion Gwynedd i'r lleiafswm posib. Felly, bydd y sefyllfa ariannol yn parhau i osod cryn her i ni wrth gynllunio ein gwasanaethau i'r dyfodol. Byddwn felly yn parhau efo'r gwaith o sicrhau ein bod yn gwireddu'r arbedion effeithlonrwydd hynny sydd wedi eu cymeradwyo eisoes a sicrhau ein bod yn cynllunio ar gyfer y dyfodol er mwyn isafu unrhyw doriadau i wasanaethau.

Mae'r newidiadau yn sgil pandemig Covid-19 wedi effeithio sefyllfa ariannol y Cyngor. Mae Gwynedd fel awdurdodau lleol eraill Cymru wedi cyd-weithio'n agos gyda Llywodraeth Cymru er mwyn ymdopi gyda'r sefyllfa. Derbyniwyd arian ychwanegol yn 2021/22 gan Lywodraeth Cymru er mwyn cwrdd gyda chostau ychwanegol yn deillio o effaith Covid-19 a digolledu'r Cyngor am golled incwm yn ystod yr argyfwng. Yn ogystal derbyniwyd grantiau sylweddol eraill ar ddiwedd y flwyddyn ariannol oherwydd ardrawiad Covid-19.

Tybir na fydd effaith cyfredol y pandemig yn effeithio'n sylweddol ar werth asedau ac ymrwymadau'r Cyngor. Mi fydd angen adolygu'r dybiaeth yn rheolaidd.

Mesur Perfformiad

Mae Fframwaith Rheoli Perfformiad y Cyngor yn gylch sy'n cefnogi cynllunio, rheoli ac adrodd ar berfformiad ein gwasanaethau, er mwyn sicrhau y gorau ar gyfer pobl Gwynedd heddiw ac yfory. Mae Adroddiad Perfformiad Blyneddol Cyngor Gwynedd yn adrodd ar ein llwyddiant i gyflawni ein blaenoriaethau gwella ac hefyd darparu gwybodaeth ar berfformiad adrannau'r Cyngor a sut maent yn cynorthwyo pobl Gwynedd. Mae'r adroddiad ar gael yn:

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Perfformiad-y-Cyngor/Mesur-Perfformiad.aspx>

Perfformiad Ariannol 2021/22

- Er gwaethaf argyfwng Covid-19 a'r gofynion parhaus i gyflawni arbedion heriol, mae sefyllfa ariannol derfynol adrannau'r Cyngor am 2021/22 yn cadarnhau y bu rheolaeth ariannol effeithiol. Adroddwyd ar sefyllfa alldro ariannol 2021/22 i'r Cabinet yn ei gyfarfod ar 14 Mehefin 2022. Cymeradwyodd aelodau'r Cabinet danwariant net gwasanaethau o £791k am y flwyddyn.
- Mae effaith ariannol Covid-19 wedi bod yn sylweddol i'r Cyngor. Gyda £16m wedi ei dderbyn o'r Gronfa Caledi erbyn diwedd y flwyddyn, sydd yn gyfuniad o gostau ychwanegol o £14m a cholledion incwm o £2m.
- O ganlyniad i dderbyniad nifer o grantiau sylweddol cysylltiedig â Covid-19 a grantiau eraill yn hwyr yn y flwyddyn ariannol, golyga hyn fod sefyllfa ariannol 2021/22 wedi ei drawsnewid erbyn diwedd y flwyddyn, gyda'r grantiau yn cynnwys grantiau i gyllidebau ysgolion, ychwanegiad Grant Llywodraeth Cyffredinol ac ôl-groniad Treth Cyngor.
- Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2021/22, mae pwysau sylweddol yn parhau yn yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol, ond fod mwyafrif yr adrannau a nifer o benawdau corfforaethol wedi gweithredu o fewn yr adnoddau sydd ar gael.
- Dengys y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar dudalen 10 fod gwariant refeniw gros y Cyngor ar lefel 'Cost Gwasanaethau' yn £467m yn ystod 2021/22, gyda'r sefyllfa net yn £288m.
- Bu i sefyllfa ariannol 2021/22 gael ei chymryd i ystyriaeth yn y broses o sefydlu cyllideb 2022/23.

TABL I - Crynodeb o'r Gymhariaeth rhwng y Gyllideb a'r Gwir Sefyllfa (Net)

Mae cyllideb net y Cyngor yn cael ei gyllido gan dreth y cyngor, grantiau cyffredinol y llywodraeth a threthi annomestig cenedlaethol yn bennaf ac yn £300m ar gyfer 2021/22.

Mae Tabl I yn cynnwys cymhariaeth perfformiad cyllidebol ar lefel crynhoad, a ceir gwybodaeth bellach yn Nhabl 2.

	Cyllideb	Gwir	Gwahaniaeth
	£'000	£'000	£'000
Gwariant Net ar Weithgareddau	294,732	299,413	4,681
Swm Adrannol i'w gario ymlaen ar ddiwedd blwyddyn	0	791	791
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	294,732	300,204	5,472
Ariannwyd gan -			
Incwm y Dreth Cyngor	(99,939)	(100,516)	(577)
Grantiau a Chyfraniadau Refeniw	0	(916)	(916)
Cyfran o'r Trethi Annomestig Cenedlaethol	(41,974)	(41,974)	0
Grantiau Llywodraeth Cyffredinol	(152,819)	(155,298)	(2,479)
Cyfraniad o Falans y Gronfa Gyffredinol	0	(1,500)	(1,500)
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	0	0	0

Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau ar dudalennau 10 a 11 yn darparu dadansoddiad o'r symudiadau yn y flwyddyn.

TABL 2 - Symudiad Trawsddodiad rhwng 'Crynodeb o'r Gymhariaeth rhwng y Gyllideb a'r Gwir Sefyllfa (Net)' (Tabl 1) i'r fformat Incwm a Gwariant sydd yn adlewyrchu'r Strwythur Rheolaethol Adrannol.

Adran	Adroddiad Perfformiad (Alldro)	Addasiad Trawsddodiad	Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a'r sail Cyfrifo	Datganiad Incwm a Gwariant
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg	93,738	(7,606)	86,132	12,373	98,505
Cefnogaeth Gorfforaethol	7,114	(76)	7,038	1,778	8,816
Cyllid	6,323	(203)	6,120	3,028	9,148
Economi a Chymuned	3,853	(1,168)	2,685	3,920	6,605
Oedolion, Iechyd a Llesiant	57,705	(472)	57,233	8,577	65,810
Plant a Chefnogi Teuluoedd	19,123	(231)	18,892	2,792	21,684
Prifffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd)	25,107	(427)	24,680	12,141	36,821
Amgylchedd	3,109	(165)	2,944	5,143	8,087
Tai ac Eiddo	3,449	(389)	3,060	4,606	7,666
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1,810	(11)	1,799	336	2,135
Ymgynghoriaeth Gwynedd	(216)	0	(216)	1,716	1,500
Corfforaethol	40,072	(21,840)	18,232	2,910	21,142
Cost Gwasanaethau	261,187	(32,588)	228,599	59,320	287,919
Eraill (Yn cynnwys Addasiad Canolog a Chorfforaethol)	39,017	32,588	71,605	(59,320)	12,285
Cyfanswm	300,204	0	300,204	0	300,204

Addasiad Trawsddodiad - Mae'r addasiadau yn y golofn trawsddodiad yn cyfeirio at y cyfraniad net i ac o reserfau.

• Eitemau Materol o Incwm a Gwariant

Mae'r eitemau perthnasol yn cynnwys:

- £165m yn y maes pensiwn, sef yr ailfesuriad blynyddol o'r ymrwymiad buddion pensiwn diffiniedig net yn y maes pensiynau, yn unol ag asesiad Actiwari Cronfa Bensiwn Gwynedd (Nodyn 23.5).
- Yn dilyn ailbriso rhan o bortffolio tir ac adeiladau'r Cyngor (sydd bellach yn dilyn rhaglen dreigl), gwaged net yn deillio o ailbriso asedau sefydlog i'r Reserf Ailbriso yn £16m (Nodyn 23.1) a chost ailbriso a'r amhariad i'r Gwasanaethau yn £4m (Nodyn 15).
- Derbyniad grantiau penodol ynghyd â gwariant ychwanegol a cholled incwm perthnasol i Covid-19 sydd wedi ei ddigolledu gan Lywodraeth Cymru gwerth £16.1m i Wynedd yn 2021/22 (Nodyn 32).

• Materion Eraill

- Mae risgiau ariannol gyda sefyllfa'r economi byd-eang ac mae'r Awdurdod wedi cymryd yr amgylchiadau i ystyriaeth yn ei gynlluniau ariannol, gan gadw lefel darbodus o reserfau.
- Ansicrwydd economaidd yn parhau yn sgil terfynu aelodaeth y DU o'r Undeb Ewropeaidd a gall hyn effeithio rhai ffactorau a phenderfyniadau cyllidol gan yr Awdurdod.

- Mae'r argyfwng Covid-19 cyfredol yn parhau yn her ariannol i'r Cyngor yn y tymor byr a chanolig.

Gwariant Cyfalaf yn 2021/22

Yn 2021/22 gwariodd y Cyngor £37m ar gynlluniau cyfalaf. Dengys y tabl canlynol fanylion y gwariant yma ynghyd â'r modd y cafodd ei ariannu.

TABL 3 - CRYNODEB O WARIANT CYFALAF A'I ARIANNU

2020/21 £'000		2021/22 £'000
7,464	Addysg	7,521
3,468	Amgylchedd	10,288
161	Cefnogaeth Gorfforaethol	60
749	Cyllid	598
1,175	Economi a Chymuned	2,882
4,689	Tai ac Eiddo	4,444
1,914	Oedolion, Iechyd a Llesiant	1,378
744	Plant a Chefnogi Teuluoedd	1,468
4,798	Priffyrdd a Bwrdeistrefol	8,045
2,505	Ymgynghoriaeth Gwynedd	370
27,667		37,054
	ARIANNWYD GAN -	
4,128	Benthyciadau	2,985
22,264	Grantiau a Chyfraniadau	33,990
43	Derbyniadau Cyfalaf	79
1,232	Refeniw a Chronfeydd Eraill	0
27,667		37,054

- Cynhwysir Gwariant Refeniw wedi ei Ariannu o Gyfalaf drwy Statud o £7.1m yn y tabl uchod. Ad-dalwyd y gwariant yma i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn. Cyfanswm ychwanegiadau Asedau Anghyfredol ac Asedau ar Gael i'w Gwerthu oedd £30.5m fel y dangosir yn Nodyn 15 a 20.
- Roedd Dyled Benthyciadau'r Cyngor ar 31 Mawrth 2022 yn £103.9m – lleihad o £6.3m (o £110.2m) yn ystod y flwyddyn. Gwnaethpwyd ad-daliadau o £6.6m yn unol â thelerau'r benthyciadau unigol.

Darpariaethau ac Arian wrth Gefn

Yn ychwanegol at y Balans Cyffredinol heb ei glustnodi o £7.9m, roedd gan y Cyngor ddarpariaethau o £8.7m, reserfau eraill a glustnodwyd o £106m a balansau ysgolion o £16.7m. Cyfanswm y rhain oedd £139.3m. Ceir manylion yn y Fantolen, Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau a Nodyn 10 a 22.

Adolygwyd digonolrwydd cronfeydd penodol a darpariaethau'r Cyngor gan y Pennaeth Cyllid wrth gau'r cyfrifon eleni, yn unol â'r polisi a gymeradwywyd. Llwyddodd yr adolygiad i gynaeafu £851k o adnoddau, a cymeradwyodd y Cabinet (yn ei gyfarfod ar 14 Mehefin 2022) i'w ddefnyddio i gynorthwyo i gyllido sefyllfa gorwariant yn yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol a dychwelyd elfen i falansau cyffredinol y Cyngor.

Yn ystod y flwyddyn, cymeradwyodd y Cabinet i wneud defnydd o £2m o falansau cyffredinol y Cyngor er mwyn cyfrannu tuag at Strategaeth Ddigidol Ysgolion Gwynedd.

Covid-19 a Grantiau'r Llywodraeth

Oherwydd ardrawiad Covid-19, gwelwyd parhad grantiau a chymorth ariannol ar gael gan y Llywodraeth. Fel sydd wedi ei nodi yn flaenorol, rhwng digolledu'r Cyngor am wariant ychwanegol, Saib Swyddi a cholled incwm, bu i'r Cyngor dderbyn £16m o gymorth gan y Llywodraeth yn ystod 2021/22. Gweler ddadansoddiad yn adroddiad all-dro referniw i'r Cabinet 14 Mehefin 2022.

Rhaglen ar gyfer Y Cabinet ar Dydd Mawrth, 14eg Mehefin, 2022, 1.00 y.h. (llyw.cymru)

Mae grantiau eraill wedi ein galluogi i dalu costau ychwanegol cysylltiedig â'r pandemig ar gyfer gwasanaethau sy'n cael eu comisiynu gan gynnwys y Sector Gofal. Hefyd, gofynnwyd i ni weinyddu nifer o grantiau neu gymorth ariannol ar ran Llywodraeth Cymru, gan gynnwys dosbarthiad grantiau i fusnesau y sir yn ystod y cyfnodau clo, taliadau i weithwyr gofal, Taliadau Hunan Ynysu, Taliadau arian cinio a tanwydd gaeaf (Nodyn 28).

Cronfa Bensiwn

Mae gan y Cyngor (fel cyflogwr) ymrwymiad net yn deillio o'u cyfran o asedau ac ymrwymadau Cronfa Bensiwn Gwynedd, sydd wedi ei gyfrifo yn unol â Safonau Cyfrifo Rhyngwladol 19. Mae'r Fantolen yn cynnwys asesiad gan Actiwari y Gronfa, Hymans Robertson, o gyfran y Cyngor o ymrwymiad y Gronfa Bensiwn. Mae'r ymrwymiad net yma wedi lleihau £122m i £242m yn 2021/22. Gweler Nodyn 38 am wybodaeth bellach.

Sefyllfa ar un pwynt mewn amser yw'r ymrwymiad pensiwn net. Gall prisiau'r farchnad gynyddu neu leihau yn sylweddol yn y tymor byr ac felly nid oes modd meintoli'r effaith tymor hir bydd symudiad o'r fath yma ym mhrisiau'r farchnad yn ei gael ar y Gronfa Bensiwn. Cafodd prisiad diwethaf ei gynnal ar 31 Mawrth 2019, gyda'r nesaf ar gyfer cyfrifon 2022/23 yn seiliedig ar 31 Mawrth 2022.

Llywodraethu

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod trefniadau llywodraethu cadarn yn bodoli, er hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg. Mae gwybodaeth bellach wedi ei gynnwys o fewn y Datganiad Llywodraethu Blyneddol.

Polisiau Cyfrifo

Mae'r polisiau cyfrifo presennol y Cyngor wedi eu haddasu i adlewyrchu cyfarwyddiadau CIPFA yn y Côd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2021/22.

Newidiadau mewn Polisiau Cyfrifeg ac i'r Datganiad o'r Cyfrifon

Mae polisiau cyfrifo presennol y Cyngor wedi eu haddasu i adlewyrchu y newidiadau sydd yn ofynnol yn unol ag arferion cyfrifo cywir yn unig, yn dilyn addasiadau sydd yn weithredol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2021/22 i Gôd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig.

Gwybodaeth Bellach

Mae Datganiad o'r Cyfrifon ar gael ar wefan Cyngor Gwynedd sef www.gwynedd.llyw.cymru.

Ceir gwybodaeth bellach am y cyfrifon gan:

Ffion Madog Evans
Uwch Reolwr Cyllid
01286 679133

neu

Sian Pugh
Cyfrifydd Grwp – Corfforaethol a Phrosiectau
01286 679134

Adran Cyllid
Cyngor Gwynedd
Swyddfa'r Cyngor
Caernarfon
Gwynedd
LL55 1SH

Mae hyn yn rhan o bolisi'r Cyngor i ddarparu gwybodaeth lawn am weithgareddau'r Cyngor. Yn ychwanegol, mae gan aelodau'r cyhoedd sydd yn dymuno, hawl statudol i arolygu'r cyfrifon cyn cwblheir yr archwiliad. Hysbysir argaeledd y cyfrifon i'w harolygu ar wefan y Cyngor ar [Tud. 23](#) o'r [Llythyr 2022/23](#).

CYNGOR GWYNEDD

DATGANIAD O'R CYFRIFON

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD O'R CYFRIFON

CYFRIFOLDEB Y CYNGOR

Mae'n ofynnol ar Gyngor Gwynedd i wneud trefniadau ar gyfer iawn weinyddiad o'i faterion ariannol ac i sicrhau y rhoddir cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny i un o'i swyddogion. Yng Nghyngor Gwynedd, y Pennaeth Cyllid yw'r "Swyddog Adran 151" hwnnw. Cyfrifoldeb y Cyngor hefyd yw rheoli ei weithgareddau er mwyn sicrhau defnydd effeithiol, effeithlon ac economaidd o'i adnoddau, gwarchod ei asedau, a chymeradwyo'r Datganiad o'r Cyfrifon.

CYFRIFOLDEB Y PENNAETH CYLLID

Y Pennaeth Cyllid sy'n gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyngor yn unol â'r ymarfer priodol fel a osodir allan yn y *Côd Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig* (y "Côd").

Wrth baratoi'r Datganiad o'r Cyfrifon, mae'r Pennaeth Cyllid wedi dewis polisiau cyfrifo priodol gan eu defnyddio'n gyson; wedi ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus ac yn cydymffurfio â'r Côd.

Hefyd, mae'r Pennaeth Cyllid wedi cadw cofnodion cyfrifo priodol a chyfamserol, ac wedi cymryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw anghysondebau eraill.

TYSTYSGRIF Y SWYDDOG CYLLIDOL CYFRIFOL

Tystiaf fod y Datganiad o'r Cyfrifon wedi ei baratoi yn unol â'r trefniadau uchod. Mae'r Datganiad yn cyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2022, ac incwm a gwariant y Cyngor am y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny.

Dewi Aeron Morgan CPFA
Pennaeth Cyllid, Cyngor Gwynedd

10 Mehefin 2022

DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

Mae'r Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu yn dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario a'i ariannu o adnoddau (grantiau llywodraeth, treth cyngor a threthi busnes) gan awdurdodau lleol o'i gymharu â'r adnoddau sy'n cael eu defnyddio neu eu hennill gan awdurdodau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol. Mae hefyd yn dangos sut mae'r gwariant yn cael ei ddyrannu i bwrpas gwneud penderfyniadau rhwng adrannau y Cyngor. Mae incwm a gwariant sydd fel arfer yn cael ei gyfrifo yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol yn cael ei gyflwyno yn fanylach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU						
2020/21				2021/22		
Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Cyfrifo a'r sail Ariannu (gweler Nodyn 8 a 9)	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr		Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Cyfrifo a'r sail Ariannu (gweler Nodyn 8 a 9)	Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr
£'000	£'000	£'000		£'000	£'000	£'000
84,230	8,837	93,067	Addysg	86,132	12,373	98,505
7,141	750	7,891	Cefnogaeth Gorfforaethol	7,038	1,778	8,816
5,738	1,393	7,131	Cyllid	6,120	3,028	9,148
3,240	3,062	6,302	Economi a Chymuned	2,685	3,920	6,605
53,842	4,036	57,878	Oedolion, Iechyd a Llesiant	57,233	8,577	65,810
18,604	1,142	19,746	Plant a Chefnogi Teuluoedd	18,892	2,792	21,684
21,030	7,023	28,053	Prifffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)	24,680	12,141	36,821
3,138	4,081	7,219	Amgylchedd	2,944	5,143	8,087
2,957	2,661	5,618	Tai ac Eiddo	3,060	4,606	7,666
1,515	119	1,634	Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1,799	336	2,135
(298)	911	613	Ymgynghoriaeth Gwynedd	(216)	1,716	1,500
12,048	(494)	11,554	Corfforaethol	18,232	2,910	21,142
213,185	33,521	246,706	Cost Gwasanaethau	228,599	59,320	287,919
25,037	(152)	24,885	Gwariant Gweithredol Arall	26,175	503	26,678
14,450	(2,608)	11,842	Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	12,842	281	13,123
(281,141)	(21,577)	(302,718)	Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(298,704)	(32,983)	(331,687)
(28,469)	9,184	(19,285)	(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(31,088)	27,121	(3,967)
(71,090)			Balans Agoriadol y Gronfa Gyffredinol	(99,559)		
(28,469)			(Gwarged)/Diffyg ar y Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn	(31,088)		
(99,559)			Balans Cau y Gronfa Gyffredinol	(130,647)		

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Dengys y datganiad hwn y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â pholisiau cyfrifeg gyffredinol dderbyniol, yn hytrach na'r swm i'w ariannu o drethiant. Mae Awdurdodau yn codi trethiant i gyflenwi gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Dengys y sefyllfa trethiant yn y Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu ac yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.

2020/21			Nodyn	2021/22		
Gwariant Gros £'000	Incwm Gros £'000	Gwariant Net £'000		Gwariant Gros £'000	Incwm Gros £'000	Gwariant Net £'000
120,052	(26,985)	93,067	Addysg	135,425	(36,920)	98,505
10,059	(2,168)	7,891	Cefnogaeth Gorfforaethol	10,049	(1,233)	8,816
11,120	(3,989)	7,131	Cyllid	12,953	(3,805)	9,148
13,765	(7,463)	6,302	Economi a Chymuned	16,710	(10,105)	6,605
88,223	(30,345)	57,878	Oedolion, Iechyd a Llesiant	100,337	(34,527)	65,810
33,312	(13,566)	19,746	Plant a Chefnogi Teuluoedd	37,402	(15,718)	21,684
49,250	(21,197)	28,053	Priffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)	55,380	(18,559)	36,821
18,458	(11,239)	7,219	Amgylchedd	19,683	(11,596)	8,087
15,410	(9,792)	5,618	Tai ac Eiddo	19,867	(12,201)	7,666
2,083	(449)	1,634	Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	3,006	(871)	2,135
6,190	(5,577)	613	Ymgynghoriaeth Gwynedd	7,373	(5,873)	1,500
43,992	(32,438)	11,554	Corfforaethol	48,618	(27,476)	21,142
411,914	(165,208)	246,706	Cost Gwasanaethau	466,803	(178,884)	287,919
25,037	(152)	24,885	Gwariant Gweithredol Arall	11 26,678	0	26,678
12,270	(428)	11,842	Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	12 13,679	(556)	13,123
0	(302,718)	(302,718)	Treth ac Incwm Grant Amhenodol	13 0	(331,687)	(331,687)
449,221	(468,506)	(19,285)	(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	507,160	(511,127)	(3,967)
		(28,482)	(Gwarged)/Diffyg yn deillio o ailbriso Asedau Sefydlog	23.1		(15,511)
		(655)	(Gwarged)/Diffyg yn deillio o ailbriso Offerynnau Ariannol	23.3		(930)
		100,979	Ailfesuriad o'r buddion pensiwn diffiniedig net ymrwymadau/(asedau)	23.5		(165,463)
		71,842	(Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr Arall			(181,904)
		52,557	Cyfanswm (Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr			(185,871)

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN RESERFAU

Dengys y Datganiad o'r Symudiadau Mewn Reserfau y symudiad o ddechrau'r flwyddyn i'r diwedd mewn gwahanol reserfau a ddelir gan yr Awdurdod, wedi eu dadansoddi i 'reserfau defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny sy'n gymwysedig i ariannu gwariant neu leihau trethiant lleol) a 'reserfau na ellir eu defnyddio'. Mae'r Datganiad yn dangos sut mae'r symudiadau yn y flwyddyn yn reserfau'r Awdurdod yn cael eu torri lawr rhwng enillion a cholledion yn unol ag ymarferion cyfrifo sy'n gyffredinol gydnabyddedig. A hefyd yn dangos yr addasiadau statudol sy'n ofynnol i ddychwelyd at y swm godir ar y dreth cyngor ar gyfer y flwyddyn. Mae'r llinell Cynnydd/Gostyngiad Net yn dangos symudiadau statudol y Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn yn dilyn yr addasiadau hyn.

		Gwybodaeth ychwanegol			Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau					
	Nodyn	Balans Cronfa Gyffredinol heb glustnodi	Reserfau Cronfa Gyffredinol a Glustnodwyd	Cyfanswm Balansau Ysgolion	Balans Cronfa Gyffredinol	Reserf Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio	Cyfanswm Reserfau Defnyddiadwy	Reserfau na ellir eu defnyddio	Cyfanswm Reserfau'r Awdurdod
		£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans 31 Mawrth 2020 a ddygwyd ymlaen		(7,572)	(59,185)	(4,333)	(71,090)	(2,211)	(4,725)	(78,026)	(34,970)	(112,996)
<i>Symudiad mewn reserfau yn 2020/21</i>										
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		(19,285)	0	0	(19,285)	0	0	(19,285)	71,842	52,557
Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu dan y rheoliadau	9	(9,184)	0	0	(9,184)	(162)	(1,261)	(10,607)	10,607	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2020/21		(28,469)	0	0	(28,469)	(162)	(1,261)	(29,892)	82,449	52,557
Trosglwyddiadau i/o Reserfau a Glustnodwyd	10	26,629	(20,209)	(6,420)	0	0	0	0	0	0
<i>(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2020/21 (yn dangos Trosglwyddiadau i Reserfau a Glustnodwyd)</i>		(1,840)	(20,209)	(6,420)	(28,469)	(162)	(1,261)	(29,892)	82,449	52,557
Balans 31 Mawrth 2021 a ddygwyd ymlaen		(9,412)	(79,394)	(10,753)	(99,559)	(2,373)	(5,986)	(107,918)	47,479	(60,439)
<i>Symudiad mewn reserfau yn 2021/22</i>										
Addasiad i'r balans agoriadol		0	0	0	0	0	0	0	112	112
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		(3,967)	0	0	(3,967)	0	0	(3,967)	(181,904)	(185,871)
Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu dan y rheoliadau	9	(27,121)	0	0	(27,121)	(206)	(3,381)	(30,708)	30,708	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2021/22		(31,088)	0	0	(31,088)	(206)	(3,381)	(34,675)	(151,084)	(185,759)
Trosglwyddiadau i/o Reserfau a Glustnodwyd	10	32,588	(26,646)	(5,942)	0	0	0	0	0	0
<i>(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2021/22 (yn dangos Trosglwyddiadau i Reserfau a Glustnodwyd)</i>		1,500	(26,646)	(5,942)	(31,088)	(206)	(3,381)	(34,675)	(151,084)	(185,759)
Balans 31 Mawrth 2022 a ddygwyd ymlaen		(7,912)	(106,040)	(16,695)	(130,647)	(2,579)	(9,367)	(142,593)	(103,605)	(246,198)

Y FANTOLEN

Dengys y Fantolen werth asedau ac ymrwymiadau'r Awdurdod ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net yr Awdurdod (asedau llai ymrwymiadau) yn cyfateb i'r reserfau a ddelir gan yr Awdurdod. Adroddir ar y reserfau mewn dau gategori. Y categori cyntaf o reserfau yw'r reserfau defnyddiadwy, h.y. y reserfau hynny y gall yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gadw lefel ddoeth o reserfau ac unrhyw gyfyngiad statudol o'u defnydd (er enghraifft, y Reserf Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddir i gyllido gwariant cyfalaf neu ad-dalu dyled yn unig). Yr ail gategori o reserfau yw'r rhai hynny na all yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori yma o reserfau yn cynnwys reserfau gydag elw a cholledion heb eu gwireddu (er enghraifft, y Reserf Ailbriso), ble nad yw'r symiau ar gael i'w defnyddio i ddarparu gwasanaethau dim ond pan werthir yr asedau yn unig; a reserfau gyda gwahaniaethau amseriad fel y dangosir ar linell 'Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu yn unol â rheoliadau' o'r Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau.

31 Mawrth 2021	Nodyn	31 Mawrth 2022
£'000		£'000
493,791 Eiddo, Offer a Chyfarpar	15	518,117
60 Asedau Treftadaeth		60
165 Eiddo Buddsoddi	16	165
2,183 Asedau Gweddilliol	15	2,256
17 Buddsoddiadau Tymor Hir	17	17
4,371 Dyledwyr Tymor Hir	17	3,989
500,587 Asedau Tymor Hir		524,604
34,918 Buddsoddiadau Tymor Byr	17	79,859
73 Asedau ar gael i'w Gwerthu	20	0
1,948 Stoc		2,293
84,232 Dyledwyr Tymor Byr	18	107,045
28,618 Arian a Chyfwerthoedd Arian	19	18,068 *
149,789 Asedau Cyfredol		207,265
(18,221) Gorddrafft Banc	19	(35,878) *
(7,090) Benthyciadau Tymor Byr	17	(2,055)
(80,018) Credydwyr Tymor Byr	21	(80,880)
(315) Darpariaethau Tymor Byr	22	(316)
(6,585) Derbyniadau Grantiau Cyfalaf a Refeniw o Flaen Llaw	32	(10,540)
(112,229) Ymrwymiadau Cyfredol		(129,669)
(7,752) Darpariaethau Tymor Hir	22	(8,388)
(103,110) Benthyciadau Tymor Hir	17	(101,807)
(363,852) Ymrwymiad Pensiwn	38	(242,165)
(1,370) Ymrwymiadau Prydlesau Cyllidol	35	(1,189)
(1,624) Derbyniadau Grantiau Cyfalaf a Refeniw o Flaen Llaw	32	(2,453)
(477,708) Ymrwymiadau Tymor Hir		(356,002)
60,439 Asedau Net		246,198
(107,918) Reserfau Defnyddiadwy		(142,593)
47,479 Reserfau na ellir eu defnyddio	23	(103,605)
(60,439) Cyfanswm Reserfau		(246,198)

* Mae £16.8m sydd yn berthnasol i'r Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (BUEGC) a £1.6m sydd yn berthnasol i GwE wedi ei gynnwys yn y balansau arian a banc uchod.

DATGANIAD LLIF ARIAN

Dengys y Datganiad Llif Arian y newidiadau mewn arian a chyferthoedd arian yr Awdurdod yn ystod y cyfnod adrodd. Trwy rannu'r llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi ac ariannu, dengys y datganiad sut mae'r Awdurdod yn cynhyrchu a defnyddio arian a chyferthoedd arian. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredu yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Awdurdod a ariennir trwy incwm grant a threthiant neu gan dderbynyddion y gwasanaethau a ddarperir gan yr Awdurdod. Mae'r Gweithgareddau Buddsoddi yn cynrychioli'r all-lif arian a wnaed am adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarpariad gwasanaethau'r Awdurdod yn y dyfodol. Mae'r llif arian a gyfyd o Weithgareddau Ariannu yn ddefnyddiol i ragweld yr hawl sydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) ar lif arian yr Awdurdod yn y dyfodol.

2020/21 £'000		Nodyn	2021/22 £'000
(19,285)	(Gwarged)/Diffyg Net ar Ddarpariaeth Gwasanaethau		(3,967)
(66,344)	Addasiadau i'r gwaged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau am symudiadau anariannol	24a	(56,084)
222	Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwaged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu ariannu	24b	307
(85,407)	Llif Arian Net o Weithgareddau Gweithredu		(59,744)
52,154	Gweithgareddau Buddsoddi	25	81,443
15,418	Gweithgareddau Ariannu	26a	6,508
(17,835)	(Cynnydd)/lleihad net mewn arian a chyferthoedd arian		28,207
7,438	Arian a chyferthoedd arian ar ddechrau'r cyfnod adrodd	19	(10,397)
(10,397)	Arian a chyferthoedd arian ar ddiwedd y cyfnod adrodd	19	17,810

NODIADAU I'R CYFRIFON

NODYN I - POLISIÂU CYFRIFO

1.1 Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn crynhoi trafodion yr Awdurdod yn y flwyddyn ariannol 2021/22 a'r sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn honno, sef 31 Mawrth 2022. Mae'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod baratoi Datganiad o'r Cyfrifon yn flynyddol, a hynny yn unol ag arferion cyfrifo cywir. Mae'r arferion hyn wedi eu cynnwys yn bennaf yn y *Côd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2021/22* ac yn cael eu cefnogi gan Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh).

Confensiwn cost hanesyddol yw'r egwyddor cyfrifo sydd wedi ei fabwysiadu'n bennaf yn y Datganiad o'r Cyfrifon, wedi'i addasu gan ailbrisiad rhai categorïau o asedau anghyfredol ac offerynnau ariannol. Mae y cyfrifon wedi eu paratoi ar sail busnes gweithredol.

Mewn perthynas â pholisi yn ymwneud a chyfalafu gwariant, ein hymarferiad yw gweithredu ar sail natur y gwariant yn hytrach na lefel penodol o wariant.

1.2 Croniadau Incwm a Gwariant

Cyfrifir am weithgareddau yn y flwyddyn y maent yn digwydd, nid pan wneir neu dderbynnir taliadau arian parod.

- Bydd y referniw o gytundebau gyda derbynwyr gwasanaeth, boed am wasanaeth neu nwyddau, yn cael ei adnabod pan fydd y gwasanaeth neu'r nwyddau yn cael eu trosglwyddo i dderbynydd y gwasanaeth yn unol â'r rhwymedigaethau perfformiad y cytundeb.
- Bydd cyflenwadau yn cael eu trin fel gwariant fel maent yn cael eu treulio – pan fydd bwllch rhwng y dyddiad mae'r cyflenwadau wedi eu derbyn a'u treulio, byddant yn cael eu dal fel stoc ar y Fantolen.
- Bydd treuliau, mewn cysylltiad â'r gwasanaeth a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaeth gan weithwyr cyflogedig) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fydd y gwasanaeth wedi ei dderbyn yn hytrach na pan fydd y taliad yn cael ei wneud.
- Bydd llog sy'n cael ei dderbyn o fuddsoddiadau a'r llog sydd yn daladwy ar fenthyciadau yn cael ei gyfrifo yn ôl eu trefn fel incwm a gwariant ar sail cyfradd llog effeithiol yr offeryn ariannol yn hytrach nag i'r llif arian sydd wedi ei bennu gan y cytundeb.
- Ble mae referniw a gwariant wedi eu hadnabod ond nid yw'r arian wedi ei dderbyn neu ei dalu, bydd rhaid creu dyledwr neu gredydwr am y symiau perthnasol ar y Fantolen. Ble mae tebygolrwydd o beidio casglu'r ddyled, bydd rhaid lleihau gwerth y dyledion a chodi tâl ar referniw yn gwariant ac incwm ariannu a buddsoddi am yr incwm sydd yn annhebygol o gael ei gasglu.

1.3 Arian a Chyferthoedd Arian

Caiff unrhyw fuddsoddiadau tymor byr sydd gan yr Awdurdod, y mae modd eu troi'n arian yn rhwydd, a gyda risg isel o newid yn eu gwerth, eu categoreiddio fel cyferthoedd arian a'u cynnwys fel Arian a Chyferthoedd Arian ar y Fantolen. Adnau tymor byr gyda sefydliadau ariannol sydd ar gael ar unwaith ar ddyddiad y Fantolen yw'r buddsoddiadau a gynhwysir yn y diffiniad hwn.

1.4 Asedau Dibynnol / Ymrwymadau Dibynnol

Ceir ased dibynnol pan fo digwyddiad sy'n rhoi ased posib i'r Awdurdod ble bydd ei fodolaeth ond yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall o ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth yr Awdurdod.

Ceir ymrwymiad dibynnol pan fo digwyddiad sy'n arwain at rywmedigaeth posib ar ran yr Awdurdod ble bydd ei fodolaeth yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall o ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth yr Awdurdod. Ceir ymrwymiad dibynnol yn ogystal pan fod amgylchiadau y gwneir darpariaeth amdanynt fel arfer, ond unai, nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau, neu, ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Nid yw asedau ac ymrwymadau dibynnol yn cael eu datgan ar y Fantolen, ond yn hytrach o fewn y nodyn Ymrwymadau Dibynnol ac Asedau Dibynnol yn y cyfrifon.

NODYN I - POLISIÂU CYFRIFO (parhad)

1.5 Corfforaethol

Mae'r pennawd Corfforaethol yn cynnwys eitemau yn ymwneud â ffurfio polisiau corfforaethol a gweithgareddau aelodau, a chostau sydd yn gysylltiedig â rhedeg yr Awdurdod.

1.6 Buddiannau Gweithwyr

1.6.1 Buddion sy'n Daladwy yn Ystod Cyflogaeth

Buddion tymor byr yw'r rhai hynny sydd yn ddyledus o fewn 12 mis i ddiwedd y flwyddyn. Maent yn cynnwys buddion megis cyflogau, tâl gwyliau a thâl salwch i weithwyr cyfredol ac maent yn cael eu hadnabod fel cost am wasanaethau yn y flwyddyn y mae'r gweithwyr yn gwasanaethu'r Awdurdod. Gwneir cronriad ar gyfer cost hawl gwyliau (neu unrhyw amser i ffwrdd o'r gwaith e.e. amser wedi ei gronni) sydd yn ddyledus i'r gweithwyr ond sydd heb ei gymryd cyn diwedd y flwyddyn ac yn cael ei gario drosodd i'r flwyddyn ariannol nesaf. Mae cost y cronriad yn mynd yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, ond wedyn yn cael ei wrth-droi drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau i'r cyfrif absenoldebau croniedig fel bod cost y buddion gwyliau yn mynd yn erbyn y flwyddyn ariannol y cymerir y gwyliau.

1.6.2 Buddion Terfynu Cyflogaeth

Mae buddion terfynu cyflogaeth yn daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan yr Awdurdod i derfynu cyflogaeth swyddog cyn y dyddiad ymddeol arferol neu o ganlyniad i benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddiad yn wirfoddol ac fe'u codir ar sail addasiad cronriad yn erbyn y gwasanaeth priodol neu, lle mae'n berthnasol, i'r llinell Gwasanaethau Corfforaethol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr unai pan na all yr Awdurdod dynnu'r cynnig o'r buddion hynny yn ôl neu pan fo'r Awdurdod yn cydnabod cost o ail-strwythuro, p'run bynnag sydd gyntaf.

Pan fo buddion terfynu cyflogaeth yn cynnwys ychwanegiadau i bensiynau mae'r ddarpariaeth statudol yn golygu y dylai Cronfa'r Cyngor dderbyn y gost sydd yn daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu i'r pensiyner yn y flwyddyn, yn hytrach na'r swm sydd wedi ei gyfrifo yn unol â'r safonau cyfrifeg berthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau mae angen neilltuo symiau i ac o'r gronfa bensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol am fuddion terfynu pensiwn ychwanegol a rhoi'r debydau am yr arian a dalwyd i'r Gronfa Bensiwn a'r pensiyner ac unrhyw symiau taladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn yn eu lle.

1.6.3 Buddion Ôl-gyflogaeth

Mae gweithwyr yr Awdurdod yn aelodau o ddau gynllun pensiwn:

- Y Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan Capita Teachers' Pensions ar ran Adran Addysg Llywodraeth San Steffan.
- Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gronfa Bensiwn Gwynedd yng Nghyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddion diffiniedig i'w haelodau (pensiynau a lym-p-symiau ymddeoliad) sydd wedi eu hennill yn ystod eu hamser gyda'r Awdurdod.

Fodd bynnag, mae trefniadau'r cynllun athrawon yn golygu nad yw ymrwymadau'r buddion hynny yn cael eu hadnabod i'r Awdurdod. Mae'r cynllun felly yn cael ei gyfrifo fel petai yn gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid yw ymrwymadau ar gyfer taliadau yn y dyfodol yn cael eu cydnabod yn y Fantolen. Mae'r llinellau Addysg a Plant a Chefnogi Teuluoedd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cynnwys cost cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Cynllun Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

1.6.4 Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Mae gan bob aelod arall o'r staff, yn amodol ar rai meini prawf, yr hawl i fod yn aelod o'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Mae'r costau pensiwn a godir ar gyfrifon yr Awdurdod ar gyfer y dosbarth yma o weithwyr yn cael eu pennu gan weinyddwyr y gronfa ac yn cynrychioli cyfran sefydlog o gyfraniad y gweithwyr i'r cynllun.

Mae'r Cynllun Llywodraeth Leol yn cael ei drin fel cynllun budd diffiniedig.

Mae ymrwymadau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Awdurdod yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail actiwaraid drwy'r dull rhagamcanu unedau h.y. asesiad o daliadau fydd yn cael eu gwneud yn y dyfodol mewn perthynas â buddion ymddeol a enillwyd hyd yn hyn gan y gweithwyr, yn seiliedig ar gyfradd marwolaeth, cyfradd trosiant gweithwyr a.y.b. yn ogystal â thafuniad enillion ar gyfer gweithwyr cyfredol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Gostyngir yr ymrwymiadau i'w gwerth ar sail prisiau cyfredol, gan ddefnyddio graddfa disgownt o 2.7% wedi ei gyfrifo fel cyfartaledd cymhwysol 'spot yields' ar fondiau corfforaethol o werth AA.

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Awdurdod yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail gwerth teg a benderfynir gan Actiwari'r Gronfa.

Dadansoddir y newid yn ymrwymiad net pensiynau i'r cydrannau canlynol:

Cost gwasanaeth yn cynnwys:

- Cost gwasanaeth cyfredol – y cynnydd mewn ymrwymiadau o ganlyniad i flynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - dyrennir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau lle roedd y gweithwyr yn gweithio.
- Cost gwasanaeth y gorffennol – mae'r cynnydd mewn ymrwymiadau yn deillio o benderfyniadau yn y flwyddyn gyfredol ble mae eu heffaith yn gysylltiedig â'r blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd cynharach – mae'n cael ei ddebydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o gostau Corfforaethol.
- Llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net, h.y. y gost llog net i'r Awdurdod - y newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net sy'n codi o dreigliad amser sy'n mynd yn erbyn llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - mae hyn yn cael ei gyfrifo ar sail gweithredu'r gyfradd ddisgownt sy'n cael ei ddefnyddio i fesur yr ymrwymiad buddion diffiniedig ar gychwyn y cyfnod i'r ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net ar gychwyn y cyfnod - gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net yn ystod y cyfnod o ganlyniad i gyfraniadau a thaliadau budd.

Ailfesuriadau yn cynnwys:

- Enillion ar asedau'r cynllun - gan eithrio symiau sy'n gynwysedig yn llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion pensiwn diffiniedig net - yn cael eu debydu i'r Reserf Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.
- Enillion a cholledion actiwaraid - newidiadau i'r ymrwymiad pensiwn net oherwydd nad yw'r digwyddiadau yn cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a wnaethpwyd yn y prisiad actiwaraid diwethaf neu am nad yw'r actiwari wedi diweddarau ei ragdybiaethau - yn cael eu debydu i'r Reserf Pensiwn fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.
- Cyfraniadau a delir i Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian a delir fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r gronfa pensiwn ar gyfer setliad ymrwymiadau sydd ddim yn cael eu cyfrifo fel traul.

Gyda buddion ymddeol, mae'n ofynnol, yn unol â darpariaethau statudol, i Gronfa'r Cyngor dderbyn cost y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa pensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifir yn ôl y safonau cyfrifeg perthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau, mae hyn yn golygu bod angen neilltuo arian i neu allan o'r Reserf Pensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol ar gyfer buddion ymddeol a rhoi'r debydau am arian a dalwyd i'r gronfa pensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol sydd yn deillio o hyn yn y Reserf Pensiwn yn fesur o effaith buddiol i Gronfa'r Cyngor o orfod trin buddion ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na thros y cyfnod y mae'r gweithwyr yn derbyn y budd.

Mae'r Safon Cyfrifeg Rhyngwladol (SCRh) 19 yn rheoli sut y dylid trin a datgelu'r ymrwymiadau tymor hir sy'n bodoli mewn perthynas â chostau pensiwn. Mae'n ofynnol i gynghorau lleol Cymru a Lloegr baratoi eu datganiadau ariannol yn unol â gofynion SCRh 19.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

1.6.5 Buddion Dewisol

Mae gan yr Awdurdod hefyd bwerau cyfyngedig i wneud dyfarniadau dewisol mewn achosion o ymddeoliadau cynnar. Bydd unrhyw ymrwymadau sydd yn deillio o ddyfarniad o'r fath i unrhyw aelod o staff (yn cynnwys athrawon) yn cael eu cronni yn y flwyddyn y cymerwyd y penderfyniad i wneud y dyfarniad gan ddefnyddio'r un polisiau â'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol i gyfrifo amdanynt.

1.7 Digwyddiadau Wedi'r Cyfnod Adrodd

Digwyddiadau ôl-fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y cyfnod adrodd a'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddiad y Datganiad o'r Cyfrifon. Gellir adnabod dau fath o ddigwyddiad:

- y rhai hynny sy'n darparu tystiolaeth o amgylchiadau a oedd yn bodoli ar ddiwedd y cyfnod adrodd – caiff y Datganiad o'r Cyfrifon ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath; a
- y rhai hynny sy'n dynodi amgylchiadau a gododd ar ôl y cyfnod adrodd – ni chaiff y Datganiad o'r Cyfrifon ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath, ond os ystyrir y byddai'n cael effaith materol, yna byddai natur y digwyddiadau ynghyd ag amcangyfrif o'r effaith ariannol yn cael ei ddatgelu yn y nodiadau.

Nid yw unrhyw ddigwyddiadau sy'n digwydd wedi'r dyddiad awdurdodi cyhoeddiad yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad o'r Cyfrifon.

1.8 Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau i Bolisiau Cyfrifo, Amcangyfrifon a Gwallau

Gall yr angen i wneud addasiadau cyfnod blaenorol godi o ganlyniad i newid mewn polisiau cyfrifo neu i gywiro gwall sylweddol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifeg yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol a'r blynnyddoedd i ddod a effeithir gan y newid, ac felly ni wneir addasiad cyfnod blaenorol.

Yr unig dro y gwneir newidiadau i bolisiau cyfrifo yw pan mae'n ofynnol gan ymarferion cyfrifo priodol neu fod y newid yn darparu gwybodaeth fwy dibynadwy neu berthnasol am effaith trafodion, digwyddiadau eraill ac amodau ar sefyllfa ariannol neu berfformiad ariannol yr Awdurdod. Pan wneir newid, cyfrifir amdano yn ôl-weithredol (oni bai y nodir yn wahanol) trwy addasu balans agoriadol a ffigyrau cymharol y cyfnod blaenorol fel pe bai'r polisi wedi bodoli erioed.

Caiff gwallau materol a ddarganfyddir mewn ffigyrau cyfnodau blaenorol eu cywiro'n ôl-weithredol trwy addasu balans agoriadol a ffigyrau cymharol y cyfnod blaenorol.

1.9 Offerynnau Ariannol

Ymrwymadau Ariannol

Cydnabyddir ymrwymadau ariannol ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn rhan o gytundeb i ddarparu offerynnau ariannol. Maent yn cael eu mesur ar eu gwerth teg yn y lle cyntaf ac yn cael eu cario ar eu cost amorteiddiedig. Mae'r llog taladwy blyneddol sydd yn cael ei gynnwys ar y llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn seiliedig ar werth cario yr ymrwymiad, wedi ei luosi gyda chyfradd llog effeithiol yr offeryn. Y chyfradd llog effeithiol yw'r gyfradd sydd yn disgowntio taliadau arian parod amcangyfrifedig y dyfodol dros oes yr offeryn i'r swm y cafodd ei gydnabod yn wreiddiol.

Ar gyfer y rhan fwyaf o fenthyciadau sydd gan yr Awdurdod, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm ad-daladwy sydd yn weddill (ynghyd â llog cronedig); a'r llog a gaiff ei ddatgan yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm sy'n daladwy am y flwyddyn yn unol â chytundeb y benthyciad.

Mewn achosion lle codwyd premiymau a disgownts ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, mae rheoliadau yn caniatáu i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei rannu dros y blynnyddoedd i ddod. Mae gan yr Awdurdod bolisi o rannu'r enillion neu gollodion dros y tymor sydd yn weddill ar y benthyciad ble'r oedd y premiwm yn daladwy neu'r gostyngiad yn dderbyniadwy pan fyddai'n cael ei ad-dalu. Mae cysoni'r swm a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr â'r tâl net sy'n ofynnol yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli trwy drosglwyddiad i neu o'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Symudiad mewn Reserfau.

Asedau Ariannol

Dosbarthir asedau ariannol yn unol â dull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Mae'r Awdurdod yn dal asedau ariannol wedi eu mesur ar:

- gost amorteiddiedig, a

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

- gwerth teg drwy elw a cholled, a
- gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall. Mae angen polisi ar wahân ble mae Awdurdod yn dal asedau ariannol ar werth teg drwy incwm a gwariant arall.

Model busnes yr Awdurdod yw i ddal buddsoddiadau i gasglu llif arian cytundebol. Mae offerynnau ariannol felly yn cael eu dosbarthu fel cost amorteiddiedig, ag eithrio rheiny nad yw eu taliadau cytundebol yn daliad o brifswm a llog yn unig (h.y ble nad yw llif arian ar ffurf offeryn dyled sylfaenol).

Asedau Ariannol wedi eu Mesur ar Gost Amorteiddiedig

Cydnabyddir asedau ariannol ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn rhan o gytundeb i ddarparu offerynnau ariannol. Maent yn cael eu mesur ar eu gwerth teg yn y lle cyntaf ac yn cael eu cario ar eu cost amorteiddiedig. Bydd credyd blynyddol i linell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr am y llog a dderbynnir yn seiliedig ar werth cario yr ased wedi ei luosi gyda chyfradd llog effeithiol yr offeryn. Ar gyfer y rhan fwyaf o'r asedau sydd gan yr Awdurdod, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm derbyniadwy sydd yn weddill (yn ogystal â'r llog cronedig) gyda'r llog sy'n dderbyniadwy am y flwyddyn yn unol â chytundeb y benthyciad yn cael ei gredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Bydd unrhyw enillion a cholledion sydd yn codi wrth ddad-gydnabod ased yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Model Colled Credyd Disgwyliedig

Mae'r Awdurdod yn cydnabod colledion credyd disgwyliedig ar ei holl asedau ariannol a ddelir ar gostau wedi'u hamorteiddio, unai ar sail 12 mis neu oes. Mae'r model colled credyd disgwyliedig hefyd yn gymwys i symiau derbyniadwy ar brydlles ac asedau contract. Dim ond colledion oes a gydnabyddir ar gyfer symiau masnach derbyniadwy a ddelir gan yr Awdurdod. Cyfrifir colledion amhariad i adlewyrchu'r posibilrwydd na fydd y llif arian yn digwydd yn y dyfodol o ganlyniad i'r benthyciwr yn diffygdalu ei ymrwymiad.

Asedau Ariannol a Fesurir ar Werth Teg Drwy Incwm Cynhwysfawr Arall

Caiff asedau ariannol a fesurir ar WTICA eu cydnabod ar y fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn rhan o ddarpariaethau cytundebol offerynnau ariannol ac yn cael eu mesur yn y lle cyntaf a'u cario ar werth teg. Cydnabyddir enillion a cholledion gwerth teg wrth iddynt godi mewn incwm cynhwysfawr arall.

Asedau Ariannol wedi eu Mesur ar Werth Teg Drwy Elw a Cholled

Cydnabyddir asedau ariannol sydd wedi eu mesur ar werth teg drwy elw a cholled ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn rhan o gytundeb i ddarparu offerynnau ariannol. Maent yn cael eu mesur ar eu gwerth teg yn y lle cyntaf a'u cario ar werth teg. Cydnabyddir enillion a cholledion gwerth teg wrth iddynt gyrraedd y Gwaged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau.

Mesuriad Gwerth Teg o Asedau Ariannol

Gwerth teg ased yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased mewn trafodiad trefnus rhwng cyfranogwyr y farchnad ar y dyddiad mesur. Mae mesuriad gwerth teg asedau ariannol yr Awdurdod yn seiliedig ar y technegau canlynol:

- Offerynnau sydd â phris marchnad wedi ei ddyfynnu – pris y farchnad
- Offerynnau eraill gyda thaliadau sefydlog a phendant – dadansoddiad llif arian gostyngol

Mae'r mewnbwnau i'r technegau mesur wedi eu categoreiddio yn unol â'r tri lefel isod;

- Mewnbwn Lefel 1 – prisiau a ddyfynnwyd (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd actif am asedau yr un fath y gall yr Awdurdod gael mynediad atynt ar y dyddiad mesur.
- Mewnbwn Lefel 2 – mewnbwn heblaw am brisiau a ddyfynnwyd sy'n gynnwysiedig o fewn Mewnbwn Lefel 1 sy'n weladwy ar gyfer yr ased, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.
- Mewnbwn Lefel 3 – mewnbwn anweladwy i'r ased.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Bydd unrhyw enillion a cholledion sydd yn codi wrth ddad-gydnabod ased yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae mesuriad ein hasedau a ddelir ar WTICA yn bris cais uned ar y dyddiad mesur.

1.10 Grantiau'r Llywodraeth a Chyfraniadau Eraill

Mae grantiau a chyfraniadau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf a refeniw yn cael eu cyfrifo ar sail groniodol, ac yn cael eu cydnabod ar unwaith fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, oni bai bod amod ynghlwm wrth y grant neu gyfraniad nad yw'r Awdurdod wedi ei fodloni.

Oherwydd gofynion y gyfundrefn rheoli cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf fel rhan o'r Gofyn Cyllido Cyfalaf, nid yw'r grantiau a chyfraniadau sy'n ariannu gwariant cyfalaf sydd wedi eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wir incwm. Felly, mae'r Awdurdod yn cyfrifo'r symiau hyn fel a ganlyn:

- Os yw grant neu gyfraniad cyfalaf wedi ei dderbyn, a bod amodau'n parhau heb eu bodloni ar ddyddiad y Fantolen, yna caiff y grant ei gydnabod fel Derbyniadau Grantiau Cyfalaf o flaen llaw ar y Fantolen. Unwaith mae'r amod wedi ei fodloni, yna caiff y grant neu gyfraniad ei drosglwyddo i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- Os yw grant neu gyfraniad cyfalaf wedi ei adnabod fel incwm yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a bod y gwariant sydd i'w ariannu o'r grant neu gyfraniad hwnnw wedi ei wneud ar ddyddiad y fantolen, yna caiff y grant neu gyfraniad ei drosglwyddo o'r Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf, i adlewyrchu dyrannu adnoddau cyfalaf i ariannu gwariant. Adroddir y trosglwyddiad hwn yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau.

1.11 Asedau Treftadaeth

Asedau diriaethol yw asedau treftadaeth gyda rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technolegol, geoffisegol neu amgylcheddol, ac a ddelir gan y Cyngor yn bennaf er diben gwybodaeth addysgol neu gyfraniad i ddiwylliant. Dyma'r categorïau o asedau treftadaeth sydd wedi eu hadnabod gan y Cyngor:

- Llundiau a Phaentiadau
- Teyrnlysau Dinesig
- Casgliadau Llyfrgell/Archifau
- Casgliadau Amgueddfeydd ac Oriolau
- Adeiladau Hanesyddol a Henebion Cofrestredig
- Parciau a Gwarchodfeydd Natur Leol

Defnyddiodd y Cyngor brisiwr allanol (cwmni Bonhams) i ddarparu amcangyfrifon o brisiadau o'i deyrndlysau dinesig a'i luniau a phaentiadau. Er mwyn cysondeb, mae'r Cyngor wedi gweithredu ar sail yr un trothwy de minimis i ddibenion prisio Asedau Treftadaeth ag i weddill ei asedau tymor hir - gweler polisi 1.17.

Mae'r Cyngor yn ystyried bod gan yr asedau treftadaeth hyn oes amhenderfynadwy a gwerth gweddilliol uchel; ac o'r herwydd, nid yw'r Cyngor yn ei ystyried yn briodol i ddibrisio'r asedau. Bydd yr asedau treftadaeth a gynhwysir yn y cyfrifon yn cael eu hasesu'n flynyddol am unrhyw amhariad – gweler polisi 1.17.

1.12 Stoc a Chontractau Tymor Hir

Dylai stociau a gwaith mewn llaw ymddangos ar y Fantolen ar sail yr isaf o gost a gwir werth, yn unol â darpariaethau'r Côt Ymarfer. Oherwydd ymarferoldeb prif systemau stoc y Cyngor, mae mwyafrif y stoc yn ymddangos yn y cyfrifon ar sail cost gyfartalog. Nid yw'r gwahaniaeth o'r sail prisio yn faterol.

Mae contractau tymor hir yn cael eu cyfrifo ar sail o godi'r gwarged neu'r diffyg ar y Ddarpariaeth o Wasanaethau gyda'r ystyriaeth yn cael ei ddyrannu i'r rhwymedigaethau perfformiad bodlonwyd ar sail y nwyddau neu'r gwasanaethau a drosglwyddwyd i dderbynydd y gwasanaeth yn ystod y flwyddyn ariannol.

1.13 Eiddo Buddsoddi

Eiddo buddsoddi yw'r rhai hynny a ddefnyddir ar gyfer ennill rhent ac/neu adbrisiant cyfalaf yn unig. Nid yw'n cwrdd â'r diffiniad os defnyddir yr eiddo mewn unrhyw ffordd i hwyluso darpariaeth gwasanaethau neu gynhyrchu nwyddau neu os yw ar gael i'w werthu. Caiff yr eiddo yma eu prisio ar sail gwerth teg. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categoreiddio yn unol â thair lefel. Lefel

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

3 yw holl fewnbynnau yr Awdurdod (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o natur unigryw yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.14 Prydlesau

Caiff prydlesau eu hystyried yn brydlesi cyllidol pan fo telerau trosglwyddiad y brydles a'r holl risgiau a buddion sy'n deillio o berchnogaeth o'r eiddo, offer neu gyfarpar yn trosglwyddo i'r prydlesai. Caiff bob prydles arall eu hystyried yn brydlesau gweithredol.

Yr Awdurdod fel Prydlesai:

Caiff symiau a ddelir dan brydlesi cyllidol eu hadnabod yn wreiddiol, ar ddechrau'r brydles, ar werth teg (neu, os yn is, gwerth presennol y lleiafswm taliadau prydles), gydag ymrwymiad cyfatebol am rwymedigaeth y brydles i'r prydleswr. Caiff taliadau'r brydles eu dosrannu rhwng cost ariannol (i'w gynnwys yn llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi o'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr) a chost a roir yn erbyn ymrwymiad y brydles i'w leihau. Caiff yr ased perthnasol ei drin yn unol â'r polisiau arferol, a chaiff ei ddibrisio fel sy'n briodol.

Caiff taliadau prydlesau gweithredol eu dangos yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaeth perthnasol ar sail dibrisiad llinol dros gyfnod y brydles.

Yr Awdurdod fel Prydleswr:

Ble mae'r Awdurdod yn caniatáu prydles gyllidol ar eiddo, mae'r ased perthnasol yn cael ei ysgrifennu allan o'r Fantolen fel gwarediad, sydd i'w gynnwys yn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Nid yw gwerth y gwarediad a ysgrifennir allan yn gost a roir yn erbyn treth y cyngor, gan fod cost asedau tymor hir yn cael eu darparu o dan drefniadau gwahanol ar gyfer ariannu cyfalaf. Mae'r symiau felly yn cael eu priodoli i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf o'r Balans Cronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiadau Mewn Reserfau.

Caiff incwm rhent o eiddo sydd wedi ei ganiatáu trwy brydles weithredol ei gydnabod ar sail linol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a chaiff yr ased ei ddangos ar y Fantolen.

1.15 Asedau Gweddilliol

Caiff Asedau Gweddilliol yr Awdurdod eu dangos ar wahân ar y Fantolen. Gwerth teg yr asedau hyn sy'n cael ei ddangos, sy'n seiliedig ar werth y farchnad. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categorio yn unol â thri lefel. Lefel 3 yw holl fewnbynnau'r Awdurdod (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o unigrywiaeth yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.16 Gorbenion a Chostau Gwasanaethau Cefnogol

Mae rhai costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu dosrannu i'r gwasanaethau priodol yn unol â threfniadau'r Cyngor ar gyfer atebolrwydd a pherfformiad ariannol.

1.17 Asedau Tymor Hir

Adolygir gwerth asedau'r Cyngor a gofnodir ar fas data'r Gwasanaeth Eiddo o leiaf bob pum mlynedd. Ers y flwyddyn ariannol 2015/16, mae'r Awdurdod wedi sefydlu rhaglen dreigl ar gyfer ailbrisiu gwahanol gategorïau o'r asedau yma yn flynyddol, gydag ailbrisiad fel arfer yn effeithiol ar 31 Mawrth pob blwyddyn. Mae hyn yn unol â'r Côd a'r Datganiadau Egwyddorion Prisio Asedau a Nodiadau Arweiniad a gyhoeddwyd gan Sefydliad Brenhinol y Syrffewyr Siartredig.

Dangosir Tir ac Adeiladau ar sail gwerth teg neu gost ail-adeiladu dibrisiedig (CAD) ar gyfer eiddo arbenigol.

Dangosir Eiddo Buddsoddi ar sail gwerth teg.

Defnyddir cost hanesyddol a ddibrisiwyd ar gyfer Cerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar.

Mae Asedau is adeiladwaith a chymunedol yn ymddangos ar gost hanesyddol a ddibrisiwyd.

Cynhwysir Asedau heb eu cwblhau ar sail cost hanesyddol tan gwblheir y gwaith, pan eu prisir yn unol â'r polisiau cyfrifo a'u trosglwyddo i'r categorï asedau perthnasol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Defnyddir isafswm at ddibenion prisio o £20,000 ar gyfer Tir ac Adeiladau Gweithredol y Cyngor a £5,000 ar gyfer eitemau unigol o Gerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar.

Fe ychwanegir gwariant ar asedau newydd a chyfredol yn flynyddol, gan wedyn ystyried os ydy'r gwariant yma wedi cynhyrchu cynnydd mewn gwerth i'r ased. Os oes cynnydd mae hyn yn cael ei adlewyrchu drwy'r Reserf Ail Brisio; os nad oes cynnydd mae'n dilyn fod amhariad i werth yr ased (gweler isod ar gyfer dull cyfrifo am amhariad). Yn benodol ar gyfer asedau megis Tir ac Adeiladau, ac Asedau Cymunedol ble ceir gwariant yn y flwyddyn o dros £100,000 ar ased unigol, mae Uwch Syrffewr Stadau (M.R.I.C.S) y Cyngor yn adolygu'r asedau ac yn ail brisio unrhyw un sydd ei angen.

Amhariad a Dibrisiant

Amhariad

Amhariad yw treuliant budd economaidd sydd yn benodol i ased. Yn unol â Safon Cyfrifo Rhyngwladol 36 mae'r Cyngor yn adolygu ei asedau bob blwyddyn i adnabod unrhyw amhariad neu leihad mewn gwerth oherwydd treuliant buddiannau economaidd. Yn ogystal, caiff gwerth gweddilliol ac oes fuddiol yr asedau eu hadolygu'n flynyddol, a'u haddasu ble'n briodol.

Pan mae colledion amhariad yn cael eu hadnabod, maent yn cael eu cyfrifo fel a ganlyn:

- Ble mae balans o gynnydd ailbrisio ar gyfer ased o fewn y Reserf Ailbrisio, bydd gwerth yr ased yn cael ei ysgrifennu ffwrdd yn erbyn y balans (hyd at swm y cynnydd cronedig).
- Pan nad oes balans ar y Reserf Ailbrisio ar gyfer ased neu balans annigonol, bydd gwerth yr ased yn cael ei ysgrifennu ffwrdd yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Dibrisiant

Prif elfen SCRh 16 yw y dylid dibrisio adeiladau oni bai eu bod yn cael eu prisio bob blwyddyn. Yn ogystal, dylid dibrisio bob rhan o Eiddo, Offer a Chyfarpar ar wahân os yw eu cost yn arwyddocaol o ystyried cyfanswm cost yr eitem. Dylid sefydlu trothwy isafswm, yn seiliedig ar yr effaith sylweddol tebygol ar y datganiadau ariannol, fel bod bob ased o dan y trothwy yn cael eu diystyru i bwrpas cydrannu. Trothwy ar gyfer 2021/22 yw 1% o werth yr holl adeiladau ar gychwyn y flwyddyn. Y dosraniad sydd yn cael ei ystyried ar gyfer yr elfen sydd ddim yn dir, dros y trothwy de minimis ydi:

- a) offer a chyfarpar a gwasanaethau peirianeg, ac
- b) adeiledd

Mae'r mwyafrif o adeiladau'r Cyngor (dros 75%) yn cael eu prisio ar sail Cost Ail-adeiladu Dibrisiedig (CAD), a ddatblygir ar y dull cydrannol, ac adlewyrchir y gwahanol elfennau ym manylion y cyfrifiadau. Fodd bynnag, yn gynwysedig yn yr uchod mae adeiladau gydag eitemau sylweddol o offer a chyfarpar sydd ag oes fuddiol fyrrach; e.e. boeleri ac offer gwresogi pyllau nofio a chanolfannau hamdden. Adnabyddir yr elfennau hyn drwy addasu oes fuddiol yr adeilad i gymryd oes fyrrach yr elfennau i ystyriaeth.

Yn seiliedig ar adolygiad o natur a'r math o adeiladau sy'n eiddo i'r Cyngor, daethpwyd i'r canlyniad nad oes gan weddill yr adeiladau eitemau sylweddol o offer a chyfarpar na gwasanaethau peirianeg sydd angen eu cydrannu ar wahân.

Dibrisir Asedau ar sail eu gwerth ar y Fantolen i'w ysgrifennu i ffwrdd fel a ganlyn:

- (i) Dibrisir Cerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar dros eu bywyd amcangyfrifedig (3–15 mlynedd, neu fwy os oes tystiolaeth cefnogol)
- (ii) Dibrisir Is adeiladwaith dros 40 mlynedd
- (iii) Ysgrifennir Gwariant Refeniw i'w ariannu o Gyfalaf drwy Statud i lawr yn y cyfnod yr ymddangosant
- (iv) Ni ddibrisir Tir
- (v) Dibrisir Adeiladau dros eu bywyd defnyddiol gweddilliol amcangyfrifedig (5–80 mlynedd)
- (vi) Ni ddibrisir Eiddo Buddsoddi, Asedau heb eu Cwblhau nac Asedau Sydd Ar Gael i'w Gwerthu

Ni ddibrisir ym mlwyddyn y caffaeliad.

Tud. 37

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Lleiafswm Darpariaeth Refeniw

Mae Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifeg) (Cymru) (Diwygio) 2018 yn gosod dyletswydd ar Awdurdodau Lleol i wneud darpariaethau darbodus ar gyfer adbrynu dyledion. Mae'r Gweinidogion Cymreig wedi cyhoeddi Canllawiau ar Ddarpariaeth Lleiafswm Refeniw (LIDR) ac mae gofyn i Awdurdodau Lleol roi ystyriaeth i Ganllawiau o'r fath yn unol ag adran 21 (1B) Deddf Llywodraeth Leol 2003.

Dyma'r pedwar opsiwn LIDR sydd ar gael:

- Opsiwn 1: Y Dull Rheoleiddio
- Opsiwn 2: Y Dull Gofyn Cyllido Cyfalaf
- Opsiwn 3: Y Dull Oes Asedau
- Opsiwn 4: Y Dull Dibrisiad

D.S.: Nid yw hyn yn cau allan dulliau darbodus eraill.

LIDR yn 2021/22: Gellir defnyddio opsiynau 1 a 2 dim ond ar gyfer gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi nad yw o'r Cyfrif Refeniw Tai (Dim-CRT) a ariennir o fenthyciad (ystyr 'wedi'i gefnogi' yma yw costau cyllido a gaiff eu cefnogi drwy Grant Cefnogi Refeniw y Llywodraeth Ganolog). Mae'r dulliau o wneud darpariaeth ddarbodus ar gyfer gwariant cyfalaf Dim-CRT heb ei gefnogi yn cynnwys Opsiynau 3 a 4 (gellir defnyddio 3 a 4 ar gyfer gwariant cyfalaf Dim-CRT wedi'i gefnogi yn ogystal, os yw'r Cyngor yn penderfynu gwneud hynny).

Cyflwynwyd y Datganiad LIDR i'r Cyngor cyn dechrau blwyddyn ariannol 2021/22. Pe bai cynnig i ddiwygio telerau'r Datganiad LIDR gwreiddiol yn ystod y flwyddyn, dylid cyflwyno datganiad diwygiedig i'r Cyngor ar yr adeg honno.

Defnyddiodd y Cyngor Opsiwn 1 yng nghyswllt gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi a ariennir o fenthyciad, ac Opsiwn 3 yng nghyswllt gwariant cyfalaf heb ei gefnogi a ariennir o fenthyciad.

Roedd yr LIDR yng nghyswllt lesau a chynlluniau Menter Cyllid Preifat (MCP) a brynwyd ar y Fantolen dan y Côt Ymarfer Cyfrifeg sy'n seiliedig ar y SAARh yn cyd-fynd â'r ad-daliad prifswm blynyddol ar gyfer yr ymrwymiad gohiriedig cysylltiedig.

Bydd yr Awdurdod yn adolygu'r polisi yma yn flynyddol yng ngoleuni'r Cynllun Rheoli Asedau.

Yn unol â'r Côt Ymarfer, telir am wariant cyfalaf ar gyfer Gwasanaethau Cronfa'r Cyngor sydd i'w gyllido o refeniw drwy ei ddsbarthu i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf.

1.18 Treth y Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol

Mae incwm Treth y Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol am y flwyddyn yn cael eu trin fel incwm cronedig, ac yn cael eu cynnwys ar linell Treth ac Incwm Grant Amhenodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae Cyngor Gwynedd yn Awdurdod bilio Treth y Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol. Mae'n casglu Treth y Cyngor ar ran ei hun ac ar ran Awdurdodau eraill, ac yn casglu Trethi Annomestig fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru.

1.19 Darpariaethau

Mae'r Cyngor yn gosod darpariaethau o'r neilltu ar gyfer ymrwymadau penodol sy'n debygol neu'n sicr o godi ond ni ellir ar hyn o bryd eu pennu'n gywir. Gwneir darpariaethau hefyd ar gyfer dyledion sydd yn annhebyg o gael eu talu. Ysgrifennir dyledion drwg i ffwrdd yn erbyn y gwasanaeth perthnasol. Mae'r Cyngor yn dosbarthu'r darpariaethau hyn fel ymrwymadau tymor hir neu dymor byr fel sy'n briodol yn ddiwyddol ar natur bob darpariaeth.

1.20 Reserfau (a Balansau)

Yn unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol 1992, mae'r Cyngor yn cynnal –

- Cronfa Gyffredinol sydd yn cynrychioli arian wrth gefn ("balansau") yr Awdurdod, sef balans gweithredol i helpu lliniaru effaith llif arian anwastad ag i'w gadw wrth gefn i liniaru effaith digwyddiadau annisgwyl neu argyfyngau.
- Nifer o Reserfau Penodol cyfalaf a refeniw a glustnodwyd ar gyfer pwrpasau arbennig, sef arian wedi'i adeiladu i gwrdd ag ymrwymadau a ragwelir. Mae'r Cyngor yn cynnal adolygiad parhaus o ddigonolrwydd a defnydd o reserfau penodol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

- Mae'r Cyngor yn cymryd agwedd asesu'r risg tuag at gynnal lefelau digonol o falansau a reserfau er mwyn cwrdd ag anghenion gwario'r dyfodol. Wrth ystyried y gyllideb flynyddol a'r strategaeth ariannol tymor canol, bydd y Cyngor yn gosod allan ei fwriad ynghylch lefel y balansau cyffredinol a'r cronfeydd, yng nghyd-destun yr holl risgiau perthnasol. Gweler cymeradwyaeth o'r polisi llawn ar gyfer cronfeydd gan Gabinet y Cyngor ar 23 Mehefin 2015.
- Cedwir rhai reserfau eraill, sef 'reserfau na ellir eu defnyddio', i bwrpasau technegol o reoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau anghyfredol, offerynnau ariannol a buddion gweithwyr. Nid yw'r rhain yn cynrychioli adnoddau defnyddiadwy yr Awdurdod.

1.21 Gwariant Refeniw wedi ei Ariannu o Gyfalaf Drwy Statud

Mae deddfwriaeth yn caniatáu categoreddio peth gwariant fel cyfalaf i bwrpas ariannu er nad yw'n creu ased sydd yn cael ei gario ar y Fantolen. Bwriad hyn yw galluogi'r gwariant i gael ei ariannu o adnoddau cyfalaf yn hytrach nag ei roi yn erbyn y Gronfa Gyffredinol a fyddai'n cael effaith ar y Dreth Cyngor am y flwyddyn. Defnyddir cost hanesyddol fel sail prisio ar gyfer y math yma o wariant ac ysgrifennir hwn i lawr o fewn blwyddyn.

1.22 Treth ar Werth

Dim ond mewn sefyllfa ble nad oes modd adennill TAW y cynhwysir TAW neu y caiff ei ddangos fel cost 'TAW anadferadwy' mewn gwariant cyfalaf a refeniw.

1.23 Dyledwyr a Chredydwyr

Cedwir cyfrifon y Cyngor ar sail cronni yn unol â'r Côt Ymarfer Cyfrifeg. Mae'r cyfrifon yn adlewyrchu gwir wariant ac incwm sy'n berthnasol i'r flwyddyn dan sylw, boed y taliadau a'r derbyniadau wedi cael eu talu neu eu derbyn yn y flwyddyn.

Eithriad i'r arfer yma yw taliadau chwarterol megis trydan, a gyfrifir yn ôl dyddiad darllen y mesurydd yn hytrach na rhannu'r gost rhwng gwahanol flynyddoedd ariannol, a hefyd rhai taliadau blynyddol megis yswiriant. Trwy weithredu'r polisi'n gyson ymhob blwyddyn ni chaiff effaith o bwys ar gyfrifon y flwyddyn.

1.24 Dyrannu Llog a Difidendau Derbyniadwy

Mae'r Awdurdod yn buddsoddi arian dros ben am gyfnodau o dros nos hyd at 13 mis (ac eithrio buddsoddiadau mewn cronfeydd cyfun) a thelir y llog i'r Gronfa Gyffredinol, Cronfa Bensiwn Gwynedd, Cronfa'r Degwm ac ymddiriedolaethau a chyd-bwyllgorau eraill ar sail eu balansau dyddiol a'r gyfradd llog a enillir. Telir y difidendau o'r cronfeydd cyfun i'r Gronfa Gyffredinol.

1.25 Costau Benthycia

Nid yw'r Awdurdod yn cyfalafu costau benthycia sy'n perthyn i gaffaeliad, gwneuthuriad na chynhyrchiad ased cymwysedig fel a ganiateir yn y Côt.

Cyfrifir am log sydd yn daladwy ar fenthyciadau allanol yn y cyfnod y maent yn perthyn iddo ar sail sy'n adlewyrchu effaith economaidd gyflawn y benthyciad.

1.26 Buddiannau mewn Cwmnïau ac Endidau Eraill

Yng nghyfrifon yr Awdurdod, caiff buddiannau mewn cwmnïau ac endidau eraill eu hadrodd fel asedau ariannol ar gost gwreiddiol, llai unrhyw ddarpariaeth am golledion.

1.27 Asedau Cyfredol ar gael i'w gwerthu

Er mwyn i ased gael ei gydnabod fel Ased ar gael i'w werthu, mae'n ofynnol i'r ased fod ar gael i'w werthu yn syth yn ei gyflwr presennol, mae'n rhaid i'r gwerthiant fod yn hynod o debygol, rhaid i'r ased gael ei farchnata a'r gwerthiant gael ei gwblhau o fewn blwyddyn i ddyddiad y dosbarthiad. Caiff yr ased ei gydnabod ar werth teg (gwerth y farchnad) llai costau gwerthu wrth ailddosbarthu. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categoreddio yn unol â thri lefel. Lefel 3 yw holl fewnbynnau'r Awdurdod (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o unigrywiaeth yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

1.28 Gwaredu Asedau

Pan mae ased yn cael ei waredu, mae gwerth yr ased yn y Fantolen yn cael ei ysgrifennu ffwrdd i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r elw a cholled wrth waredu. Mae derbyniadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r elw neu golled wrth waredu (e.e. cael ei glustnodi yn erbyn gwerth yr ased ar adeg y gwaredu). Mae unrhyw gynnydd wedi ei gronni ar gyfer yr ased yn y Reserf Ailbriso yn cael ei drosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

1.29 Derbyniadau Cyfalaf

Pan werthir asedau gan yr Awdurdod mae'r ddeddfwriaeth yn nodi'r defnydd y gellir ei wneud o'r derbyniadau cyfalaf.

Gellir defnyddio 100% o'r holl dderbyniadau cyfalaf sydd yn perthyn i Gronfa'r Cyngor ac nid yw'n angenrheidiol bellach i roi canran o'r derbyniad o'r neilltu. Cedwir y derbyniadau yn y Reserf Derbyniadau Cyfalaf Defnyddiadwy hyd nes defnyddir yr adnoddau i gyllido gwariant cyfalaf.

1.30 Trefniant Consesiwn Gwasanaeth

Mae Trefniant Consesiwn Gwasanaeth, sydd hefyd yn cael ei adnabod fel Menter Cyllid Preifat (MCP), yn gytundebau i dderbyn gwasanaethau, ble mae'r eiddo, offer a chyfarpar i ddarparu'r gwasanaeth dan gyfrifoldeb y contractwr MCP am gyfnod y cytundeb ond yn trosglwyddo i'r Awdurdod ar ddiwedd y cyfnod heb unrhyw gost ychwanegol. Mae'r Awdurdod yn rheoli'r gwasanaeth a ddarperir ac yn medru rheoli pwy arall sy'n medru defnyddio'r ddarpariaeth. Mae'r gost am ddefnydd o'r ddarpariaeth yn cael ei gytuno gyda'r Contractwr cyn gosod y cytundeb drwy broses o ddeialog cystadleuol.

1.31 Gweithrediadau ar y Cyd

Mae gweithrediadau ar y cyd yn drefniant ble mae gan y partïon sydd â chydreolaeth yr hawl i'r asedau a'r oblygiadau o'r ymrwymadau sy'n gysylltiedig â'r trefniadau. Mae'r gweithgareddau y mae'r Awdurdod wedi ymgymryd â hwy ar y cyd â gweithredwyr eraill yn cynnwys defnyddio asedau ac adnoddau'r cyd-weithredwyr. Mewn perthynas â'i ddi-ddordeb mewn trefniant gweithred ar y cyd, mae'r Awdurdod fel gweithredwr ar y cyd yn cydnabod ei gyfran o'r asedau, ymrwymadau, refeniw a gwariant.

1.32 Ysgolion

Mae'r Côt Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig yn cadarnhau bod cydbwysedd rheolaeth ysgolion sy'n cael eu cynnal gan yr Awdurdod Lleol (h.y. yr ysgolion hynny sy'n cael eu hadnabod yn y Ddeddf Fframwaith a Safonau Ysgolion 1998, fel y'i diwygiwyd), yn gorwedd efo'r Awdurdod Lleol. Mae'r Côt hefyd yn datgan bod asedau, ymrwymadau, reserfau a llif arian yr ysgolion hynny yn cael eu cydnabod yng nghyfrifon yr Awdurdod Lleol (ac nid mewn Cyfrifon Grŵp). O ganlyniad, mae trafodion, llif arian a balansau yr ysgolion yn cael eu cydnabod ym mhob un o ddatganiadau ariannol yr Awdurdod fel petaent yn drafodion, llif arian a balansau yr Awdurdod.

1.33 Mesuriad Gwerth Teg o Asedion An-Ariannol

Mae polisi'r Awdurdod ar fesuriad gwerth teg ased ariannol wedi ei osod allan yn nodyn 1.9. Mae'r Awdurdod hefyd yn rhoi mesuriad gwerth teg ar rai o asedau an-ariannol yr Awdurdod megis asedau gweddilliol, eiddo buddsoddi a rhai o offerynnau ariannol ar bob cyfnod adrodd. Gwerth teg yw'r pris gwerthu a dderbynnir ar gyfer yr ased mewn modd trefnus rhwng cyfranogwyr y farchnad ar ddyddiad y mesuriad. Mae'r mesuriad gwerth teg yn tybio bod y trefniant o werthu'r ased neu drosglwyddo'r ymrwymiad yn cymeryd lle unai:

- a. yn y brif farchnad i'r ased, neu
- b. yn absenoldeb prif farchnad, yn y farchnad sydd fwyaf manteisiol ar gyfer yr ased.

Wrth fesur gwerth teg ased neu ymrwymiad, defnyddia'r Awdurdod ragdybiaethau y byddai cyfranogwyr y farchnad yn eu defnyddio wrth briso ased neu ymrwymiad, gan gymeryd bod cyfranogwyr y farchnad yn gweithredu er eu budd economaidd mwyaf.

Wrth fesur gwerth teg ased an-ariannol, mae'r Awdurdod yn ystyried gallu cyfranogwyr y farchnad i gynhyrchu buddiannau economaidd drwy ddefnyddio'r ased yn y modd gorau bosib, neu drwy ei werthu i gyfranogwr arall y farchnad fyddai'n defnyddio'r ased yn y modd gorau bosib.

Defnyddia'r Awdurdod dechnegau prisio sydd yn addas i'r amgylchiadau ac sydd â data digonol ar eu cyfer, gan uchafu'r defnydd o fewnbwn gweladwy perthnasol ac isafu'r defnydd o fewnbwn anweladwy.

NODYN I – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Mae'r mewnbwn i'r technegau prasio sy'n berthnasol i'r asedau hynny ble mesurir neu ddatgelir gwerth teg ar eu cyfer yn natganiadau ariannol yr Awdurdod yn cael eu categoreiddio yn hierarchaeth gwerth teg fel a ganlyn:

- Lefel 1 – prisiau a ddyfynnir (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau neu ymrwymadau unfath y gall yr Awdurdod eu cyrchu ar ddyddiad y mesuriad;
- Lefel 2 – mewnbwn ar wahân i'r prisiau a ddyfynnir yn Lefel 1, sydd yn weladwy ar gyfer yr ased, unai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol; neu
- Lefel 3 – mewnbwn anweladwy ar gyfer ased

I.34 Polisiau Eraill

Mae gan Gyngor Gwynedd bolisiau ar gyfer y canlynol, ond nid ydynt yn cael eu hystyried i fod yn faterol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2021/22:

- Asedau Anniriaethol
- Trosi Arian Tramor.

NODYN 2 – NEWID MEWN POLISI CYFRIFO

Mae'r polisiau cyfrifo presennol y Cyngor wedi eu haddasu i adlewyrchu'r cyfarwyddiadau yn y Còd Ymarfer CIPFA ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2021/22.

NODYN 3 – ADDASIAD CYFNOD BLAENOROL

Nid oes unrhyw addasiadau cyfnod blaenorol yn ystod 2021/22.

NODYN 4 - SAFONAU CYFRIFEG SYDD WEDI EU CYHOEDDI OND HEB EU MABWYSIADU ETO

Mae'r Còd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig CIPFA yn gofyn i effaith disgwyledig unrhyw safonau cyfrifeg sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu eto gael ei ddatgan. Mae hyn yn berthnasol i'r ymarferion newydd neu ddiwygiedig canlynol o fewn Còd 2022/23:

Gwelliannau Blynyddol i SAARh 2018–2020. Mae'r rhaglen wella SAARh blynyddol yn nodi 4 newid i'r safonau:

- SAARh I (Mabwysiadu am y tro cyntaf) – mae'r gwelliant yn ymwneud â gweithrediadau tramor is-gwmnïau caffaeledig sy'n trosglwyddo i IFRS.
- SCRh 37 (Contractau beichus) – yn egluro bwriad y safon.
- SAARh 16 (Prydlesau) – mae'r gwelliant yn dileu enghraifft gamarweiniol nad oes cyfeiriad ato yn neunydd y Còd.
- SCRh 41 (Amaethyddiaeth) – un o nifer fach o SAARh y disgwylir iddynt fod yn berthnasol i'r awdurdodau lleol mewn amgylchiadau cyfyngedig yn unig.

Eiddo, Offer a Chyfarpar: Enillion cyn y Defnydd Bwriedig (Diwygiadau i SCRh 16).

Mae'n ofynnol fod y Còd yn weithredol o 1 Ebrill 2022 ac felly nid oes unrhyw effaith ar Ddatganiad o'r Cyfrifon 2021/22, a does dim disgwyl i'r safonau newydd neu'r newidiadau o fewn Còd Ymarfer 2022/23 gael effaith materol ar yr wybodaeth a gyflwynir yn y datganiadau ariannol.

NODYN 5 – BARN ALLWEDDOL WRTH DDEFNYDDIO'R POLISIAU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisiau cyfrifo a restrir yn Nodyn 1, mae'r Awdurdod wedi gorfod barnu, gwneud amcangyfrifon a thybiaethau ynghylch trafodion cymhleth, rhai sy'n cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau i'r dyfodol a symiau'r asedau ac ymrwymadau i'w cario nad yw'n amlwg o ffynonellau eraill.

Mae'r farn, amcangyfrifon a thybiaethau cysylltiol a wnaed wedi eu seilio ar arferion cyfredol priodol, profiad hanesyddol, a ffactorau eraill sy'n cynnwys thybiaethau a thafuniadau hanesyddol a chyfredol, a rhagamcanion i'r dyfodol, asesiadau proffesiynol, tueddiadau cyfredol, a ffactorau lleol a ystyrir yn berthnasol.

Yn y blynyddoedd diwethaf bu peth ansicrwydd am lefelau ariannu grantiau refeniw a chyfalaf i'r dyfodol gan Lywodraeth Cymru. Mae'r mater yma yn rhan bwysig o strategaeth ariannol y Cyngor sy'n cael ei ddiweddu yn gyson, gyda'r ffactorau a wybyddir ac a ragwelir yn cael ystyriaeth briodol. Mae ansicrwydd economaidd yn dilyn i Brydain adael yr Undeb Ewropeaidd yn parhau. Tra fod effeithiau'r argyfwng Covid-19 yn parhau i fod yn her ariannol i'r Cyngor yn y tymor byr a'r tymor canolig. Er hynny, mae'r Cyngor yn benderfynol nad yw'r ansicrwydd yn ddigonol i roi arwydd fod amhariad i werth asedau'r Cyngor o ganlyniad i'r angen i gau cyfleusterau a lleihau lefelau'r gwasanaeth a ddarperir yn sylweddol.

Gwneir pob ymdrech i ddod o hyd i, ac i ddefnyddio'r holl wybodaeth berthnasol wrth asesu a phennu'r sefyllfa, sy'n hynod allweddol wrth ystyried materion megis ailbriso, dibrisiant ac amhariad asedau, prisiad yr actiwari o asedau a rhwymedigaethau'r gronfa bensiwn, reserfau a glustnodwyd, darpariaethau ac ymrwymadau dibynnol. Fodd bynnag, gan nad oes modd pennu'r materion hyn i sicrwydd, gall y gwir ganlyniadau amrywio o'r amcangyfrifon. Mae'r amcangyfrifon a thybiaethau gwaelodol yn cael eu hadolygu'n gyson.

NODYN 6 – TYBIAETHAU WEDI EU GWNEUD AM Y DYFODOL A FFYNONELLAU ERAILL O AMCANGYFRIF ANSICR

Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar dybiaethau wedi eu gwneud gan yr Awdurdod am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Mae'r amcangyfrifon wedi eu seilio ar brofiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir pennu rhai balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r tybiaethau ac amcangyfrifon.

Mae'r eitemau canlynol ar Fantolen yr Awdurdod ar 31 Mawrth 2022 yn rhai a ystyrir gyda risg sylweddol (o ran sicrwydd y gwerth a amcangyfrifir) a allai arwain at gywiriadau arwyddocaol yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod:

- **Eiddo, Offer a Chyfarpar** - Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol ag arferion safonol cyfrifeg a chysylltiedig. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Mae'r hinsawdd economaidd gyfredol yn creu ansicrwydd ymysg cynghorau am eu gallu i gynnal y gwariant angenrheidiol ar gynnal a chadw. Bydd goblygiadau o hyn ar fywyd ased. Mae Tir ac Adeiladau yn cael eu hailbrisio o leiaf bob pum mlynedd, ac ers 2015/16 cyflwynwyd rhaglen dreigl ailbrisio. Mae angen dod i farn yn aml fel rhan o'r broses asesiad ailbrisio ac amhariad. Mae hyn yn arwain at ansicrwydd, a'r angen am dybiaethau ac ymateb yn briodol iddynt. Lle bo angen, bydd unrhyw oblygiadau tymor hir yn cael eu hymgorffori yn ein strategaeth ariannol. Mae gwybodaeth ynglŷn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 15.
- **Darpariaethau** - Mae darpariaethau yn gynnwysedig yn y cyfrifon, ble mae'r sail unigol wedi cael eu hasesu yn seiliedig ar y wybodaeth ddiweddaraf, gweler Nodyn 22 am y manylion, sydd yn cynnwys darpariaeth am Safleoedd Gwastraff. Nid oes modd cadarnhau cywirdeb y ddarpariaeth hyd nes bod y materion wedi diweddu.
- **Ymrwymiad Pensiwn** - Mae sefyllfa'r Ymrwymiad Pensiwn a adlewyrchir yn y cyfrifon yn seiliedig ar nifer o asesiadau a dyfarniadau cymhleth a phroffiliau amrywiol gan gynnwys y gyfradd ddisgowntio a ddefnyddir, rhagolygon lefelau cyflog, newidiadau mewn oedran ymddeol, cyfradd marwolaethau a'r gyfradd adenillion disgwylidig ar asedau'r Gronfa Pensiwn, yn unol â'r wybodaeth a ddarparwyd gan Actiwari'r Gronfa Pensiwn. Mae gwybodaeth bellach ar gael yn Nodyn 37 a 38.
- **Amhariad Dyledion Drwg** - Mae lefel o amhariad dyledion drwg wedi ei gynnwys yn y cyfrifon sydd yn seiliedig ar bolisi penodol. Mae lefel yr amhariad yn cael ei adolygu yn rheolaidd er mwyn gallu ymateb i unrhyw newidiadau yn yr hinsawdd economaidd megis yr argyfwng Covid-19 presennol, ac unrhyw addasiad i ymateb i'r sefyllfa yn cael ei weithredu'n briodol yn y cyfrifon. Mae'r ffigwr amhariad dyledion drwg wedi ei gynnwys yn y ffigyrau Dyledwyr Tymor Byr yn Nodyn 18a.

NODYN 7 – EITEMAU MATEROL O INCWM A GWARIANT

Mae'r eitemau perthnasol yn cynnwys:

- £165m yn y maes pensiwn, sef yr ailfesuriad blynyddol o'r ymrwymiad buddion pensiwn diffiniedig net yn y maes pensiwnau, yn unol ag asesiad Actiwari Cronfa Pensiwn Gwynedd (Nodyn 23.5).
- Yn dilyn ailbrisio rhan o bortffolio tir ac adeiladau'r Cyngor (sydd bellach yn dilyn rhaglen dreigl), gwarged net yn deillio o ailbrisio asedau sefydlog i'r Reserf Ailbrisio yn £16m (Nodyn 23.1) a chost ailbrisio a'r amhariad i'r Gwasanaethau yn £4m (Nodyn 15).
- Derbyniad grantiau penodol ynghyd â gwariant ychwanegol a cholled incwm perthnasol i Covid-19 sydd wedi ei ddigolledu gan Lywodraeth Cymru gwerth £16.1m i Wynedd yn 2021/22 (Nodyn 32).

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

<u>2021/22</u>	<u>ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU</u>					
	Addasiadau i bwrpas Cyfalaf (i)	Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiwn (ii)	Gwahaniaethau Eraill (iii)	Cyfanswm Addasiadau Statudol	Addasiadau (Anstatudol) Eraill (iv)	Cyfanswm Addasiadau
Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg	5,389	6,984	0	12,373	0	12,373
Cefnogaeth Gorfforaethol	12	1,766	0	1,778	0	1,778
Cyllid	1,131	1,897	0	3,028	0	3,028
Economi a Chymuned	2,745	1,175	0	3,920	0	3,920
Oedolion, Iechyd a Llesiant	1,070	7,740	0	8,810	(233)	8,577
Plant a Chefnogi Teuluoedd	0	2,792	0	2,792	0	2,792
Prifffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)	5,175	6,966	0	12,141	0	12,141
Amgylchedd	3,544	1,599	0	5,143	0	5,143
Tai ac Eiddo	3,388	1,218	0	4,606	0	4,606
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	2	334	0	336	0	336
Ymgynghoriaeth Gwynedd	448	1,268	0	1,716	0	1,716
Corfforaethol	1	2,293	665	2,959	(49)	2,910
Cost Gwasanaethau	22,905	36,032	665	59,602	(282)	59,320
Gwariant Gweithredol Arall	503	0	0	503	0	503
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	(7,529)	7,632	(104)	(1)	282	281
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(32,983)	0	0	(32,983)	0	(32,983)
(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(17,104)	43,664	561	27,121	0	27,121

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU (parhad)

2020/21	ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU					
	Addasiadau i bwrpas Cyfalaf (i) £'000	Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiwn (ii) £'000	Gwahaniaethau Eraill (iii) £'000	Cyfanswm Addasiadau Statudol £'000	Addasiadau (Anstatudol) Eraill (iv) £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr						
Addysg	6,645	2,192	0	8,837	0	8,837
Cefnogaeth Gorfforaethol	12	738	0	750	0	750
Cyllid	675	718	0	1,393	0	1,393
Economi a Chymuned	2,621	441	0	3,062	0	3,062
Oedolion, Iechyd a Llesiant	1,157	3,058	0	4,215	(179)	4,036
Plant a Chefnogi Teuluoedd	57	1,085	0	1,142	0	1,142
Prifffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)	4,533	2,490	0	7,023	0	7,023
Amgylchedd	3,460	621	0	4,081	0	4,081
Tai ac Eiddo	2,226	435	0	2,661	0	2,661
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1	118	0	119	0	119
Ymgynghoriaeth Gwynedd	391	520	0	911	0	911
Corfforaethol	31	41	(207)	(135)	(359)	(494)
Cost Gwasanaethau	21,809	12,457	(207)	34,059	(538)	33,521
Gwariant Gweithredol Arall	(152)	0	0	(152)	0	(152)
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	(8,831)	5,771	(86)	(3,146)	538	(2,608)
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(21,577)	0	0	(21,577)	0	(21,577)
(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(8,751)	18,228	(293)	9,184	0	9,184

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

(i) Addasiadau i Bwrpas Cyfalaf

- Ar gyfer **gwasanaethau**, mae'r golofn yma yn ychwanegu dibrisiant, amhariad ac elw a cholledion ailbrisiad.
- **Gwariant gweithredol arall** – yn addasu ar gyfer gwarediadau cyfalaf gyda throsglwyddiad o incwm ar waredu asedau a'r symiau â ddileuwyd ar gyfer yr asedau hynny.
- **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi** – mae'r costau statudol ar gyfer ariannu cyfalaf, h.y. darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a chyfraniadau refeniw arall yn cael eu tynnu allan o incwm a gwariant arall gan na ellir codi amdanynt o dan ymarferion cyfrifo sy'n gyffredinol gydnabyddedig.
- **Treth ac incwm grant amhenodol** - mae grantiau cyfalaf yn cael eu haddasu ar gyfer incwm na ellir codi amdano dan ymarferion cyfrifo. Mae grantiau refeniw yn cael eu haddasu o rhai sy'n dderbyniadwy yn y flwyddyn i rai sy'n dderbyniadwy heb amodau neu lle mae amodau wedi eu bodloni trwy gydol y flwyddyn. Mae'r llinell Treth ac Incwm Grant Amhenodol yn cael ei chredydu gyda grantiau cyfalaf derbyniadwy yn y flwyddyn heb amodau neu lle mae amodau wedi eu bodloni yn y flwyddyn.

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU (parhad)

(ii) Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiynau

Newidiadau net ar gyfer dileu cyfraniadau pensiwn ac ychwanegiadau *Buddion Gweithwyr SCRh 19* sy'n gysylltiedig â chostau ac incwm pensiwn:

- Ar gyfer **Gwasanaethau**, mae hyn yn cynrychioli hepgor y cyfraniadau pensiwn cyflogwr wnaed gan yr Awdurdod fel y caniateir trwy statud a'u amnewid gyda'r costau gwasanaeth cyfredol a'r costau gwasanaeth hanesyddol.
- Ar gyfer **Incwm a gwariant ariannu a buddsoddi**, y llog net ar y rhwymedigaeth budd diffiniedig sy'n gost yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

(iii) Gwahaniaethau Eraill

Mae gwahaniaethau eraill rhwng y swm sy'n cael ei ddebydu/credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r symiau sy'n daladwy/derbyniadwy i gael eu cydnabod trwy statud:

- Ar gyfer **Gwasanaethau**, mae'r swm yn cynrychioli addasiad am Groniad absenoldebau a enillwyd ond heb eu cymryd yn ystod y flwyddyn.
- Ar gyfer **Incwm a gwariant ariannu a Buddsoddi**, mae'r golofn gwahaniaethau eraill yn cydnabod addasiadau i'r Gronfa Gyffredinol ar gyfer gwahaniaethau amseru am breimiymau a disgownt.

(iv) Addasiadau (Anstatudol) Eraill

- **Gwasanaethau** - mae'r lwfans colled amhariad ar Ddyledwyr Masnachol wedi'i ddiynnu ac wedi trosglwyddo i wariant ac incwm ariannu a buddsoddi.
- **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi** – wedi'i addasu i drosglwyddo lwfans colled amhariad ar Ddyledwyr Masnachol o wasanaethau.

NODYN 9 – ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU

Mae'r nodyn hwn yn manylu ar yr addasiadau a wneir i gyfanswm yr incwm a gwariant cynhwysfawr a gydnabyddir gan yr Awdurdod yn ystod y flwyddyn yn unol ag ymarferion cyfrifo priodol i'r adnoddau hynny a benodir gan ddarpariaethau statudol yn rhai sydd ar gael i'r Awdurdod i gwrdd â gwariant cyfalaf a refeniw yn y dyfodol.

2021/22 ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU	Reserfau Defnyddiadwy			
	Balans Cronfa Gyffredinol £'000	Reserf Derbyniadau Cyfalaf £'000	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio £'000	Symudiad mewn Reserfau na ellir eu defnyddio £'000
Addasiadau i Adnoddau Refeniw				
<i>Symiau ble mae'r incwm a gwariant sy'n gynwysiedig yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r refeniw am y flwyddyn sy'n cael ei gyfrifo yn unol â'r gofynion statudol</i>				
Costau pensiwn (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Pensiynau)	(43,664)	0	0	43,664
Offerynnau ariannol (trosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol)	22	0	0	(22)
Tâl Gwyliau (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Absenoldebau Cronedig)	(560)	0	0	560
Gwrthdroi eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf (mae'r eitemau hyn yn cael eu rhoi yn erbyn y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	9,575	0	0	(9,575)
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Refeniw	(34,627)	0	0	34,627
Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf				
Trosglwyddo arian o waredu asedau wedi eu credydu fel rhan o elw/colled wrth waredu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(22)	(285)	0	307
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	5,387	0	0	(5,387)
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,141	0	0	(2,141)
Gwariant cyfalaf sy'n cael ei ariannu o falansau refeniw (trosglwyddiad i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	0	0	0	0
Cyfanswm Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf	7,506	(285)	0	(7,221)
Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf				
Defnydd o'r Reserf Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	79	0	(79)
Defnydd o'r grantiau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	0	(3,381)	3,381
Taliadau arian parod yn ymwneud â derbyniadau cyfalaf gohiriedig	0	0	0	0
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf	0	79	(3,381)	3,302
CYFANSWM ADDASIADAU	(27,121)	(206)	(3,381)	30,708

NODYN 9 – ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU (parhad)

2020/21 ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU	Reserfau Defnyddiadwy			
	Balans Cronfa Gyffredinol £'000	Reserf Derbyniadau Cyfalaf £'000	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio £'000	Symudiad mewn Reserfau na ellir eu defnyddio £'000
Addasiadau i Adnoddau Refeniw				
<i>Symiau ble mae'r incwm a gwariant sy'n gynwysiedig yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r refeniw am y flwyddyn sy'n cael ei gyfrifo yn unol â'r gofynion statudol</i>				
Costau pensiwn (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Pensiynau)	(18,228)	0	0	18,228
Offerynnau ariannol (trosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol)	85	0	0	(85)
Tâl Gwyliau (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Absenoldebau Cronedig)	224	0	0	(224)
Gwrthdroi eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf (mae'r eitemau hyn yn cael eu rhoi yn erbyn y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	(80)	0	0	80
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Refeniw	(17,999)	0	0	17,999
Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf				
Trosglwyddo arian o waredu asedau wedi eu credydu fel rhan o elw/colled wrth waredu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(16)	(205)	0	221
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	5,426	0	0	(5,426)
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,173	0	0	(2,173)
Gwariant cyfalaf sy'n cael ei ariannu o falansau refeniw (trosglwyddiad i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	1,232	0	0	(1,232)
Cyfanswm Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf	8,815	(205)	0	(8,610)
Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf				
Defnydd o'r Reserf Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	43	0	(43)
Defnydd o'r grantiau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	0	(1,261)	1,261
Taliadau arian parod yn ymwneud â derbyniadau cyfalaf gohiriedig	0	0	0	0
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf	0	43	(1,261)	1,218
CYFANSWM ADDASIADAU	(9,184)	(162)	(1,261)	10,607

NODYN 10 – TROGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD

Balansau Ysgolion

Cynrychiolai'r swm yma'r elfen o falansau a ryddhawyd o dan ddatganoli cyllideb yn uniongyrchol i'r ysgolion ond sydd heb eu gwario ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, ac sydd yn gynydd net o £5.9m o'i gymharu â'r balans ar 31 Mawrth 2021:

2021/22	Balans		Trosglwyddiadau		Balans
	31 Mawrth 2021 £'000	rhwng cronfeydd £'000	mewn £'000	allan £'000	
Balansau Ysgolion	10,753	(2)	6,132	(188)	16,695
Cyfanswm	10,753	(2)	6,132	(188)	16,695

NODYN 10 – TROSLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

Reserfau a Glustnodwyd

Mae'r nodyn isod yn amllygu'r symiau a neilltuwyd o'r Gronfa Gyffredinol mewn reserfau a glustnodwyd er mwyn darparu cyllid ar gyfer cynlluniau gwario'r dyfodol, a'r symiau hynny a drosglwyddwyd nôl o'r reserfau a glustnodwyd i gwrdd â gwariant y Gronfa Gyffredinol yn 2021/22, gyda cynnydd net o £26.6m ers sefyllfa 31 Mawrth 2021.

2021/22		Balans	Trosglwyddiadau			Balans
		31	rhwng	mewn	allan	31
Nodyn		Mawrth	cronfeydd			Mawrth
		2021				2022
		£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
10.1	Reserfau Adnewyddu	10,703	(4,865)	2,971	(413)	8,396
10.2	Reserf Adnewyddu Strategaeth Ddigidol Ysgolion	0	0	2000	0	2,000
10.3	Reserfau Cyfalaf	15,632	5,919	3,183	(71)	24,663
10.4	Reserfau Yswiriant	2,498	0	776	(1,329)	1,945
10.5	Cronfa Gwasanaethau	4,589	(192)	1,294	(658)	5,033
10.6	Cronfa Rhaglen Cydgyfeiriant	1,010	4	0	0	1,014
10.7	Cronfa Costau Diswyddo i Wireddu Arbedion	3,114	0	0	0	3,114
10.8	Hyfforddiant Canolog	1,468	188	0	(233)	1,423
10.9	Reserfau Gwasanaethau Addysg	1,690	16	1,494	(28)	3,172
10.10	Reserfau Economi a Chymuned	242	0	387	(32)	597
10.11	Reserfau Prifffyrdd a Bwrdeistrefol	1,592	(794)	143	(44)	897
10.12	Reserfau Ymgynghoriaeth Gwynedd	185	0	0	0	185
10.13	Reserfau Amgylchedd	1,665	0	125	(39)	1,751
10.14	Reserfau Tai ac Eiddo	3,088	46	705	(227)	3,612
10.15	Reserfau Gofal	1,225	0	802	(3)	2,024
10.16	Cronfa Ffordd Gwynedd	450	0	0	0	450
10.17	Cronfa Buddsoddi i Arbed - Prosiect Rheoli Carbon	596	(32)	0	0	564
10.18	Cronfa Trawsffurfio / Cynllun y Cyngor	12,463	(625)	3,245	(12)	15,071
10.19	Cronfa Grantiau Refeniw wedi eu hymrwymo	869	8	564	(185)	1,256
10.20	Cronfa Gwasanaethau Dŵr a Charthffosiaeth Tai	242	0	0	(50)	192
10.21	Gwarant Amgylcheddol Tai	480	0	0	0	480
10.22	Reserfau Technoleg Gwybodaeth	555	(17)	217	(123)	632
10.23	Cronfa Cefnogi'r Strategaeth Ariannol	2,344	0	3,803	(282)	5,865
10.24	Cronfa Maes Lles	100	0	0	0	100
10.25	Trefniadau Partneriaethu	306	4	27	0	337
10.26	Cronfa Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	92	0	189	(92)	189
10.27	Ymrwymadau yn Berthnasol i'r Gronfa Bensiwn	1,028	0	0	(1,028)	0
10.28	Cronfa Trosglwyddiadau Eiddo Treth Cyngor	490	0	0	0	490
10.29	Cronfa Premiwm Treth Cyngor	7,152	406	6,468	(356)	13,670
10.30	Cronfa Trefniadau Adfer yn Sgil Covid-19	2,519	(42)	2,447	0	4,924
10.31	Amrywiol Reserfau Eraill	1,007	(22)	1,032	(23)	1,994
Cyfanswm		79,394	2	31,872	(5,228)	106,040

Nid yw sefyllfa balans terfynol reserfau a glustnodwyd ar 31 Mawrth 2022 yn adlewyrchu'r lefel o ymrwymadau a wnaethpwyd yn eu herbyn. Nodir isod fanylion o brif reserfau penodol y Cyngor.

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

- 10.1 Mae'r Reserfau Adnewyddu yn cael eu defnyddio gan adrannau amrywiol o'r Cyngor i adnewyddu cerbydau ac offer.
- 10.2 Reserf Adnewyddu Strategaeth Ddigidol Ysgolion ar gyfer ariannu adnewyddu offer TG ysgolion.
- 10.3 Mae'r Reserfau Cyfalaf yn cynrychioli adnoddau a ymrwymwyd eisoes i gynorthwyo ariannu'r Rhaglen Gyfalaf y Cyngor a gofynion eraill.
- 10.4 Nid yw Cyngor Gwynedd yn yswirio pob risg gydag yswirwyr allanol ond yn hytrach fe sefydlwyd cronfa er mwyn cwrdd â'r gofynion yma'n fewnol. Mae'r balans ar y Reserfau Yswiriant hefyd yn cynnwys elfen ar gyfer gofynion yswiriant sy'n berthnasol i'r cyn Gyngor Sir Gwynedd (hyd at 1996) ac a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.
- 10.5 Mae'r Gronfa Gwasanaethau yn gronfa sy'n dal llithriadau a thanwariant y mae hawl i adrannau ei gario drosodd o flwyddyn i flwyddyn, cyllidebau penodol a pherthnasol eraill a chyllidebau unwaith ac am byth sy'n ymestyn dros fwy nag un flwyddyn.
- 10.6 Cronfa Rhaglen Cydgyfeiriant – symiau a neilltuwyd ar gyfer cyfraniad cyfatebol gan y Cyngor mewn perthynas â chynlluniau refeniw a chyfalaf o dan y Rhaglen Cydgyfeiriant.
- 10.7 Cronfa Costau Diswyddo i Wireddu Arbedion – darpariaeth ar gyfer ariannu costau diswyddo i wireddu arbedion cyllidol.
- 10.8 Hyfforddiant Canolog – perthnasol i ofynion cynlluniau rhaglen hyfforddi gweithwyr y Cyngor gan gynnwys cyfraniad tuag at gyllido cynllun Prentisiaethau a Chynllun Rheolwyr ac Arbenigwyr Yfory.
- 10.9 Reserfau Gwasanaethau Addysg – yn cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i allu ymateb yn bennaf i'r problemau ariannol cysylltiedig â gofynion 'Integreiddio', gofynion newidiol 'Anghenion Addysg Arbennig All Sirol', 'Cefnogi Ysgolion' a'r 'Cynllun Benthyciadau i Ysgolion'.
- 10.10 Mae Reserfau Economi a Chymuned yn cynnwys amrywiol falansau sy'n perthyn i gynlluniau a weithredir ar sail partneriaeth yn bennaf, ble mae'n rhaid cyfrifo balansau'r cynlluniau ar wahân.
- 10.11 Mae Reserfau Priffyrdd a Bwrdeistrefol yn bennaf yn cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod sefyllfaoedd gwariant ac incwm anwastad (equalisation accounts) ynghyd â gofynion tebygol contractau.
- 10.12 Reserfau Ymgynghoriaeth Gwynedd – cynhwysir symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod sefyllfaoedd gwariant anwastad efo rhai meysydd gwaith ynghyd â gofynion cyflogaeth ychwanegol posib yn dilyn newidiadau i raglen waith y Gwasanaeth Ymgynghoriaeth.
- 10.13 Reserfau Amgylchedd - yn cynnwys amrywiol falansau sy'n perthyn i Drafnidiaeth, cynlluniau a weithredir ar sail partneriaeth, ble mae'n rhaid cyfrifo balansau cynlluniau ar wahân, ynghyd â gofynion yn ymwneud â'r Cynllun Datblygu Unedol, a symiau ar gyfer sefyllfaoedd gwariant anwastad.
- 10.14 Reserfau Tai ac Eiddo – cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod rhag sefyllfaoedd gwariant anwastad posib ynghyd â chronfeydd amrywiol ar gyfer anghenion tai ac eiddo'r Cyngor.
- 10.15 Reserfau Gofal – cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod rhag sefyllfaoedd gwariant anwastad posib o ganlyniad i ofynion contractau.
- 10.16 Cronfa Ffordd Gwynedd - i gynorthwyo'r broses trawsnewid busnes, gwireddu arbedion a chynorthwyo cyflawni nod ac amcanion "Ffordd Gwynedd".

NODYN 10 – TROGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

- 10.17 Cronfa Buddsoddi i Arbed – Prosiect Rheoli Carbon – yn ariannu rhaglen waith y Prosiect Rheoli Carbon yn rhannol i gyflawni gostyngiad mewn allyriadau carbon ynghyd â chynhyrchu arbedion refeniw ariannol i'r Cyngor.
- 10.18 Cronfa Trawsffurfio / Cynllun y Cyngor – ar gyfer blaenoriaethau'r Cyngor ac ar gyfer newid trefniadau mewnol i fod yn fwy effeithiol ac effeithlon ac ar gyfer buddsoddi mewn gwahanol gynlluniau i wireddu arbedion cyllidol parhaol.
- 10.19 Cronfa Grantiau Refeniw wedi eu hymrwymo - cynnwys grantiau refeniw a dderbyniwyd ac a ymrwymwyd ar gyfer defnydd yn y dyfodol.
- 10.20 Cronfa Gwasanaethau Dwr a Charthffosiaeth Tai - swm a neilltuwyd ar gyfer rhai gofynion yn ymwneud a threfniadau carthffosiaeth, pibellau dŵr a gweithfeydd trin carthion ar stadau cyn tai cyngor, na fabwysiadwyd gan Dŵr Cymru.
- 10.21 Gwarant Amgylcheddol Tai - neilltuwyd ar gyfer ymhllygiadau posib o ganlyniad i rod-di gwarant amgylcheddol i Adra, mewn perthynas ag amgylchiadau arbennig a phenodol yn ymwneud â chynlluniau amgylcheddol ar dir stadau cyn tai cyngor.
- 10.22 Reserfau Technoleg Gwybodaeth - ar gyfer ymateb i ofynion yn y maes technoleg gwybodaeth gan gynnwys cronfa adnewyddu berthnasol ac i allu ymateb i batrymau gwariant anwastad.
- 10.23 Cronfa Cefnogi'r Strategaeth Ariannol - cronfa a sefydlwyd i gynorthwyo a chefnogi'r strategaeth ariannol y Cyngor.
- 10.24 Cronfa Maes Lles - darpariaeth ar gyfer ymdrin â phatrymau anwastad yn y gofynion perthnasol.
- 10.25 Trefniadau Partneriaethu - yn cynnwys symiau a neilltuwyd mewn perthynas â gofynion gwahanol drefniadau partneriaethu a chydweithio.
- 10.26 Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru - ar gyfer gofynion ac ymrwymadau'r cynllun hybu economaidd perthnasol i Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (elfen Cyngor Gwynedd yn unig).
- 10.27 Ymrwymadau yn berthnasol i'r Gronfa Bensiwn - ar gyfer gofynion ac ymrwymadau perthnasol i ddyfodol y Cynllun Pensiwn.
- 10.28 Cronfa Trosglwyddiadau Eiddo Treth Cyngor - darpariaeth gysylltiedig â'r colledion yn deillio o drosglwyddiadau eiddo o Dreth y Cyngor i Drethi Annomestig Cenedlaethol.
- 10.29 Cronfa Premiwm Treth Cyngor – darpariaeth yn deillio o Bremiwm Treth y Cyngor ar gyfer cyflawni blaenoriaethau'r Cyngor, gan gynnwys y Strategaeth Dai.
- 10.30 Cronfa Trefniadau Adfer Sgil Covid-19 – darpariaeth ar gyfer adfer gwasanaethau yn sgil y pandemig.
- 10.31 Amrywiol Reserfau Eraill – yn cynnwys symiau a neilltuwyd ar gyfer amrywiol ymrwymadau eraill.

NODYN 11 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

2020/21 £'000		2021/22 £'000
	Praeseptau	
15,088	Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	15,854
2,504	Cynghorau Cymuned	2,547
17,592		18,401
	Lefiau	
6,364	Awdurdod Tân Gogledd Cymru	6,597
962	Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri	1,058
119	Byrddau Draenio Lleol	119
7,445		7,774
(152)	(Enillion)/colledion ar waredu a dad-gydnabod asedau anghyfredol	503
24,885	Cyfanswm	26,678

NODYN 12 – GWARIANT AC INCWM ARIANNU A BUDDSODDI

2020/21 £'000		2021/22 £'000
5,961	Llog taladwy a thaliadau tebyg	5,765
	Llog net ar yr ymrwymadau (asedau) buddion pensiwn	
5,771	diffiniedig net	7,632
(422)	Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(556)
532	Addasiadau i ddarpariaethau a gwerth teg offerynnau ariannol	282
11,842	Cyfanswm	13,123

NODYN 13 – TRETH AC INCWM GRANT AMHENODOL

2020/21 £'000		Nodyn	2021/22 £'000
(92,351)	Incwm Y Dreth Cyngor	13a	(100,516)
(39,526)	Trethi Annomestig	13b	(41,974)
(148,053)	Grantiau'r Llywodraeth heb eu clustnodi	32	(155,298)
(1,211)	Grantiau a Chyfraniadau Refeniw	32	(916)
(21,577)	Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	32	(32,983)
(302,718)	Cyfanswm		(331,687)

NODYN 13a - Y DRETH CYNGOR

Mae'r Cyngor yn penderfynu ar ei anghenion gwariant am y flwyddyn ac yn ei drosi i Dreth Cyngor Band D drwy ei rannu gyda chyfrifiad o'r nifer eiddo sydd ym mhob band Treth Cyngor a'u datgan yn nhermau nifer cyfatebol ym Mand D (Sylfaen y Dreth Cyngor). Yna, ychwanegir gofynion Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru at y swm yma i sefydlu'r Dreth Cyngor ar gyfer y Sir.

Cyfrifwyd Sylfaen y Dreth Cyngor ar gyfer 2021/22 fel a ganlyn:

CYFRIFIAD SYLFAEN Y DRETH CYNGOR AR GYFER 2021/22			
Band	Nifer Eiddo	Lluosogydd	Nifer cyfatebol
Prisio	Cyfatebol yn	Statudol	Eiddo Band D
	dilyn gostyngiadau		
A*	7	5/9	3.75
A	7,547	6/9	5,031.12
B	13,597	7/9	10,575.10
C	11,044	8/9	9,816.55
D	9,526	1	9,525.53
E	7,650	11/9	9,349.50
F	3,822	13/9	5,519.94
G	1,213	15/9	2,021.25
H	205	18/9	410.00
I	67	21/9	156.92
			52,409.66
		Cyfanswm	
		Sylfaen y Dreth Gyngor ar ôl lwfans colledion casglu	51,885.56

Rhoddir dadansoddiad o'r incwm net, sy'n deillio i'r Cyngor, isod:

2020/21		2021/22
£'000		£'000
(93,434)	Treth Cyngor a godwyd	(101,672)
1,083	Llai Cynnydd yn y lwfans amhariad ar gyfer diffyg casgliad	1,156
(92,351)		(100,516)

NODYN 13b - TRETHI ANNOMESTIG CENEDLAETHOL

Fe reolir Trethi Annomestig Cenedlaethol ("Treth Busnes") gan y Llywodraeth ond Awdurdodau Lleol sy'n gyfrifol am ei gasglu a'i dalu i gronfa ganolog a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Maent hwythau wedyn yn dosrannu symiau o'r gronfa yma i Awdurdodau Lleol ar sail poblogaeth.

Mae'r Llywodraeth yn pennu swm y Dreth Annomestig Genedlaethol am y flwyddyn (53.5c yn 2021/22) a luosir gyda gwerth trethiannol yr eiddo. Yn amodol ar effaith trefniadau dros dro a rhai gostyngiadau eraill, dyma fydd y swm a delir gan y trethdalwr.

Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2021/22 roedd yna 9,480 eiddo ar y rhestr brisio leol yng Ngwynedd, yn cynrychioli gwerth trethiannol o £114,364,942.

Rhoddir isod ddadansoddiad o'r incwm net cronedig i'r Cyngor o'r Trethi Annomestig:

2020/21 £'000		2021/22 £'000
(43,167)	Trethi Annomestig a godwyd	(41,433)
438	Lwfans Costau Casglu	455
553	Darpariaeth Dyledion Drwg	956
42,176	Swm a dalwyd i'r Gronfa Genedlaethol	40,022
0		0
(39,526)	Derbyniadau o'r Gronfa Genedlaethol	(41,974)
(39,526)	Incwm net o'r Trethi Annomestig	(41,974)

NODYN 14 – CYFRIF INCWM A GWARIANT RHEOLAETH ADEILADAU

Mae'r gwariant ac incwm ar y cyfrif yma yn perthyn i'r gwaith rheoliadau adeiladau ar wirio a goruchwylio, ac yn cynnwys ystyried unrhyw achos gorfodaeth ond nid y gwaith o roi rhybuddion statudol o dan y Ddeddf Adeiladu 1984.

Disgwylir i'r cyfrif adennill y costau dros raglen dreigl tair blynedd, ac mae'r gofynion yn cael eu hadolygu yn flynyddol. Bu colled yn 2021/22, serch derbyniad grant digolledu incwm Covid-19 o £51k, felly adroddir ar golled cronedig dros gyfnod o dair blynedd.

2021/22	£'000
Cyfanswm incwm ffioedd a dderbyniwyd (ag eithrio TAW)	(400)
Cyfanswm gwariant	468
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2021/22	68
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2020/21	10
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2019/20	22
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer y tair mlynedd diwethaf	100

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

Symudiadau ar Falansau Eiddo, Offer a Chyfarpar

Symudiadau yn 2021/22:

	Tir ac Adeiladau £'000	Isadeiladwaith £'000	Cerbydau, Offer a Chyfarpar £'000	Asedau Cymunedol £'000	Asedau Gweddilliol £'000	Asedau heb eu Cwblhau £'000	Cyfanswm Eiddo, Offer a Chyfarpar £'000
Gwerth							
Balans ar 1.04.21	333,364	223,832	53,198	687	2,218	19	613,318
Ychwanegiadau	10,651	12,144	7,676	0	28	0	30,499
Gwerthiannau	(3,220)	0	(1,392)	0	0	0	(4,612)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	74	0	74
Ailbriso - i'r Reserf Ailbriso	6,308	0	0	0	111	0	6,419
Ailbriso - i'r Gwasanaethau	429	0	0	0	(171)	0	258
Balans ar 31.03.22	347,532	235,976	59,482	687	2,260	19	645,956
Dibrisiant							
Balans ar 1.04.21	3,932	61,332	33,496	6	14	0	98,780
Dibrisiant yn y flwyddyn	6,677	5,971	4,707	2	15	0	17,372
Gwerthiannau	(92)	0	(1,276)	0	0	0	(1,368)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	0	0	0
Ailbriso	(6,817)	0	0	0	(30)	0	(6,847)
Balans ar 31.03.22	3,700	67,303	36,927	8	(1)	0	107,937
Amhariad							
Balans ar 1.04.21	18,315	63	68	97	21	0	18,564
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Reserf Ailbriso	1,953	0	0	0	0	0	1,953
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Gwasanaethau	3,761	0	0	0	0	0	3,761
Gwerthiannau	(2,435)	0	0	0	0	0	(2,435)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	1	0	1
Ailbriso	(4,181)	0	0	0	(17)	0	(4,198)
Balans ar 31.03.22	17,413	63	68	97	5	0	17,646
Gwerth Net 31 Mawrth 2022	326,419	168,610	22,487	582	2,256	19	520,373
Gwerth Net 31 Mawrth 2021	311,117	162,437	19,634	584	2,183	19	495,974

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Symudiadau Cymharol yn 2020/21:

	Tir ac Adeiladau	Isadeiladwaith	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Asedau Gweddillio	Asedau heb eu Cwblhau	Cyfanswm Eiddo, Offer a Chyfarpar
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth							
Balans ar 1.04.20	307,919	215,543	49,305	687	1,989	3,927	579,370
Ychwanegiadau	11,375	8,289	5,281	0	9	0	24,954
Gwerthiannau	(63)	0	(1,388)	0	0	0	(1,451)
Trosglwyddiadau	3,436	0	0	0	472	(3,908)	0
Ailbriso - i'r Reserf Ailbriso	12,543	0	0	0	(136)	0	12,407
Ailbriso - i'r Gwasanaethau	(1,846)	0	0	0	(116)	0	(1,962)
Balans ar 31.03.21	333,364	223,832	53,198	687	2,218	19	613,318
Dibrisiant							
Balans ar 1.04.20	6,975	55,568	30,246	4	3	0	92,796
Dibrisiant yn y flwyddyn	6,054	5,764	4,568	2	23	0	16,411
Gwerthiannau	0	0	(1,318)	0	0	0	(1,318)
Trosglwyddiadau	(35)	0	0	0	35	0	0
Ailbriso	(9,062)	0	0	0	(47)	0	(9,109)
Balans ar 31.03.21	3,932	61,332	33,496	6	14	0	98,780
Amhariad							
Balans ar 1.04.20	23,351	63	68	97	26	0	23,605
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Reserf Ailbriso	4,005	0	0	0	4	0	4,009
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Gwasanaethau	1,983	0	0	0	5	0	1,988
Gwerthiannau	(63)	0	0	0	0	0	(63)
Trosglwyddiadau	(22)	0	0	0	22	0	0
Ailbriso	(10,939)	0	0	0	(36)	0	(10,975)
Balans ar 31.03.21	18,315	63	68	97	21	0	18,564
Gwerth Net	311,117	162,437	19,634	584	2,183	19	495,974
31 Mawrth 2021							
Gwerth Net	277,593	159,912	18,991	586	1,960	3,927	462,969
31 Mawrth 2020							

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Prisiwyd eiddo gweithredol y Cyngor gan Uwch Syrfeur Stadau (M.R.I.C.S) y Cyngor yn unol â'r polisiau a nodwyd yn rhan 1.17 o Nodyn 1 o'r Polisiau Cyfrifo ac eiddo an-weithredol (gweddilliol) yn unol â 1.15. Noder fod yr Awdurdod wedi sefydlu rhaglen dreigl ar gyfer ailbrisio gwahanol categorïau o'r asedau yma yn flynyddol.

Gweler nodyn 1.17 hefyd ar gyfer sail dibrisio'r gwahanol categorïau o asedau.

Defnyddir 11 ysgol sydd o dan lywodraethiant eglwysig gan yr Adran Addysg, gyda 10 o'r adeiladau heb eu cynnwys yn y tabl uchod oherwydd nad ydynt yn eiddo i'r Cyngor. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gynnal a chadw'r adeiladau yma ond nid yw'r symiau yn sylweddol. Mae Ysgol Cae Top ym Mangor yn cael ei ystyried ar hyn o bryd fel ased y Cyngor yn ein cyfrifon, ac nid fel ysgol eglwysig. Mae statws cyfreithiol yr ased yn destun adolygiad cyfreithiol a all effeithio'r driniaeth yn y cyfrifon yn y dyfodol.

Dangosir y ffyrdd o gyllido'r asedau a brynwyd yn ystod y flwyddyn gyda'r wybodaeth ar wariant cyfalaf yn yr adroddiad naratif.

Ymrwymïadau Cyfalaf

Roedd yr ymrwymïadau o sylwedd ar gytundebau cyfalaf ar 31 Mawrth 2022 fel a ganlyn:

	Swm	Taliadau	Balans
	£'000	hyd yma	£'000
	£'000	£'000	£'000
Ysgol y Garnedd - estyniad ac ailwampio	8,104	7,877	227
Cae Chwarae Pob Tywydd- Plas Silyn	579	269	310
Ysgol y Faenol - Addasiadau	3,542	3,143	399
Hostel Noddfa, Deiniolen	716	477	239
Gofal Plant - Ysgol Maesincla, Caernarfon	312	14	298
Hostel Rhianfa, Corris	716	24	692

NODYN 16 – EIDDO BUDDSODDI

Mae'r eitemau canlynol o incwm a chostau wedi eu cymryd i ystyriaeth yn y llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	2020/21	2021/22
	£'000	£'000
Incwm rhent o eiddo buddsoddi	7	7
Enillion/(colledion) net	7	7

Nid oes cyfyngiadau ar allu'r Awdurdod i adnabod gwerth ei eiddo buddsoddi, nac ychwaith ar hawl yr Awdurdod i'r incwm a'r elw sy'n deillio o'r gwerthiant. Nid oes gan yr Awdurdod unrhyw ymrwymiad cytundebol i brynu, adeiladu na datblygu eiddo buddsoddi na'i atgyweirio, cynnal na'i wella.

Mae'r tabl isod yn crynhoi'r symudiad yng ngwerth teg yr eiddo buddsoddi yn ystod y flwyddyn:

	2020/21	2021/22
	£'000	£'000
Balans 1 Ebrill	165	165
Gwarediadau	0	0
Elw/(colled) net o addasiadau gwerth teg	0	0
<u>Trosglwyddiadau:</u>		
(i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	0	0
Balans 31 Mawrth	165	165

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL

(i) Offerynnau Ariannol - Dosbarthiadau

Diffinnir offeryn ariannol fel unrhyw gytundeb sydd yn creu ased ariannol mewn un endid ac ymrwymiad ariannol neu offeryn ecwiti mewn endid arall. Nid yw trafodion nad ydynt yn cael eu cyfnewid, megis rhai sy'n ymwneud â threthi a grantiau'r llywodraeth, yn gyfystyr ag offerynnau ariannol.

Ymrwymadau Ariannol

Mae ymrwymiad ariannol yn ddyletswydd i drosglwyddo buddion economaidd a reolir gan y Cyngor, a all gynrychioli dyletswydd gytundebol i gyflwyno arian parod neu asedau ariannol, neu ddyletswydd i gyfnewid ymrwymadau ac asedau ariannol gydag endid arall sydd o bosib yn anffafriol i'r Cyngor.

Mae ymrwymadau ariannol y Cyngor nad ydynt yn ddeilliadol yn ystod y flwyddyn yn cael eu mesur ar gost wedi'i amorteiddio, ac yn cynnwys:

- benthyciadau tymor hir gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB) a benthycwyr masnachol
- Trefniant Consesiwn Gwasanaeth (cytundebau Menter Cyllid Preifat (MPC)) a fanylir yn Nodyn 4 I
- gorddrafft gyda Banc Barclays ccc
- benthyciadau tymor byr gan awdurdodau lleol a chymdeithasau tai
- prydlesau cyllidol a fanylir yn Nodyn 35
- taliadau masnach am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd

Asedau Ariannol

Mae ased ariannol yn golygu hawl i fuddion economaidd yn y dyfodol a reolir gan y Cyngor. Fe'i cynrychiolir gan arian parod, offerynnau ecwiti neu hawl cytundebol i dderbyn arian parod neu ased ariannol arall, neu hawl i gyfnewid asedau ac ymrwymadau ariannol gyda endid arall sydd yn ffafriol i'r Cyngor. Mae'r asedau ariannol a ddaliwyd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn yn cael eu cyfrifo o fewn y tri dosbarth a ganlyn:

Cost wedi'i amorteiddio (ble mae'r llif arian yn daliadau prifswm a llog yn unig, ac mai cynllun busnes y Cyngor yw i gasglu'r llif arian hynny) yn cynnwys:

- arian parod
- cyfrifon banc a chyfrifon adnau
- adneuo cyfnod penodol gyda Llywodraeth y DU, banciau a chymdeithasau adeiladu
- benthyciadau i awdurdodau lleol eraill
- benthyciadau i gwmnïoedd bach
- derbyniadau masnach am nwyddau a gwasanaethau a gyflenwyd

Gwerth teg trwy incwm cynhwysfawr arall (ble mae'r llif arian yn daliadau prifswm a llog yn unig, ac mai cynllun busnes y Cyngor yw i gasglu'r llif arian hynny yn ogystal â gwerthu'r offeryn; a buddsoddiadau ecwiti mae'r Cyngor wedi eu rhoi'n y categori hwn) yn cynnwys:

- bond cyfun, ecwiti a chronfeydd eiddo a ddelir fel buddsoddiadau strategol

Gwerth teg trwy elw a cholled (asedau ariannol eraill) yn cynnwys:

- cronfeydd marchnadoedd arian

Dangosir asedau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio yn net o lwfans colled sydd yn adlewyrchu'r tebygolrwydd ystadegol na fydd y benthyciwr neu'r dyledwr yn gallu cyflawni ei ymrwymadau cytundebol i'r Cyngor.

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

(ii) Offerynnau Ariannol – Balansau

Mae'r ymrwymadau ariannol a ddatgelir yn y Fantolen yn cael eu dadansoddi yn unol â'r categorïau a ganlyn:

Ymrwymadau Ariannol	Tymor Hir		Tymor Byr	
	31 Mawrth 2021	31 Mawrth 2022	31 Mawrth 2021	31 Mawrth 2022
	£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Benthyciadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prifswm a fenthycwyd	103,110	101,807	6,579	1,573
Llog cronedig	0	0	511	482
Cyfanswm Benthyciadau	103,110	101,807	7,090	2,055
<i>Benthyciadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Gorddrafft banc	0	0	18,221	35,878
Cyfanswm Arian a Ordynnwyd	0	0	18,221	35,878
<i>Ymrwymadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prydlesau cyllidol	1,370	1,189	0	0
Cyfanswm Ymrwymadau Tymor Hir	1,370	1,189	0	0
<i>Ymrwymadau ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Dyledion masnachol	0	0	41,492	29,333
Prydlesau cyllidol	0	0	170	181
Cynhwyswyd o fewn Credydwy'r *	0	0	41,662	29,514
Cyfanswm yr Ymrwymadau Ariannol	104,480	102,996	66,973	67,447

* Mae llinell credydwy'r tymor byr ar y Fantolen yn cynnwys £51,366,000 (2021: £38,356,000) o gredydwy'r (Nodyn 21) nad ydynt yn cyfateb i'r diffiniad o ymrwymiad ariannol.

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Mae'r asedau ariannol a ddatgelir yn y Fantolen yn cael eu dadansoddi yn unol â'r categorïau a ganlyn:

Asedau Ariannol	Tymor Hir		Tymor Byr	
	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	2021	2022	2021	2022
	£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prifswm	17	17	26,000	70,000
Llog cronedig	0	0	5	17
Lwfans colled	0	0	(3)	(3)
<i>Ar werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall:</i>				
Offerynnau ecwiti wedi dewis i gyfrifo drwy werth teg drwy ICA	0	0	8,916	9,845
Cyfanswm Buddsoddiadau	17	17	34,918	79,859
<i>Ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Prifswm	0	0	2,619	1,066
Llog cronedig	0	0	0	2
Lwfans colled	0	0	(1)	0
<i>Ar werth teg drwy elw a cholled:</i>				
Gwerth teg	0	0	26,000	17,000
Cyfanswm Arian a Chyferthoedd Arian	0	0	28,618	18,068
<i>Ar gost wedi'i amorteiddio:</i>				
Derbyniadau Masnachol	4,371	3,989	14,599	22,413
Cynhwyswyd o fewn Dyledwyr *	4,371	3,989	14,599	22,413
Cyfanswm Asedau Ariannol	4,388	4,006	78,135	120,340

* Mae llinell tymor byr dyledwyr ar y Fantolen yn cynnwys £84,632,000 (2021: £69,633,000) o ddyledwyr (Nodyn 18) nad ydynt yn cwrdd â'r diffiniad o ased ariannol.

Benthyciadau Meddal Materol

Mae gan Awdurdodau Lleol yr hawl i roi benthyciadau am resymau polisi yn hytrach na fel offerynnau ariannol, ac fe all y benthyciadau yma fod yn ddi-log neu ar gyfraddau is na chyfraddau cyffredinol y farchnad. Pan mae benthyciadau yn cael eu dyroddi ar gyfradd is na chyfradd y farchnad maent yn cael eu hadnabod fel "Benthyciadau Meddal".

Mae gwerth teg y benthyciadau meddal yma yn llai na chyfanswm yr arian a fenthycwyd. Mae gwerth teg benthyciad, sy'n cael ei roi yn ddi-log neu ar gyfradd is na chyfradd gyffredinol y farchnad, yn cael ei amcangyfrif fel gwerth presennol holl dderbyniadau arian y dyfodol wedi ei ddisgowntio yn defnyddio cyfradd llog y farchnad gyffredinol ar gyfer offeryn cyffelyb. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm a fenthycir a gwerth teg y benthyciad yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant. Mae Côt Ymarfer 2021/22 yn gosod gofynion cyfrifeg a datgeliad penodol ar gyfer benthyciadau meddal. Yn ystod 2021/22 fe adnabu Cyngor Gwynedd y "benthyciadau meddal" canlynol:

- Taliadau Gohiriedig am daliadau sy'n ddyledus gan bobl mewn gofal (cyfanswm yn ddyledus ar 31.03.22 £1,977,070)
- Benthyciadau Ceir a Beiciau i weithwyr (cyfanswm yn ddyledus ar 31.03.22 £866,090)

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Offerynnau ecwiti wedi dewis i gyfrifo drwy werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall

Mae'r Cyngor wedi dewis i gyfrifo am y buddsoddiadau canlynol mewn offerynnau ecwiti ar sail gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall oherwydd eu bod yn fuddsoddiad strategol tymor hir gyda'r newidiadau yn eu gwerth teg ddim yn cael ei gynnwys fel rhan o berfformiad ariannol blynyddol y Cyngor.

	Gwerth Teg		Difidendau	
	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2022 £'000	2020/21 £'000	2021/22 £'000
Cronfa Eiddo "CCLA LAMIT"	4,407	5,180	196	167
Cronfa Incwm Amrywiol "Ninety One"	1,242	1,182	47	49
Cronfa Optimeiddio Incwm "Schroder"	2,008	2,226	124	143
Cronfa Incwm Misol Amrywiol "Aegon"	1,259	1,257	53	64
CYFANSWM	8,916	9,845	420	423

Gwrthbwysu Asedau ac Ymrwymadau Ariannol

Mae asedau ac ymrwymadau ariannol yn cael eu gosod yn erbyn ei gilydd ble mae gan y Cyngor hawl gorfodol cyfreithiol i wrthbwysu ac yn bwriadu setlo ar sail net, neu i wireddu'r asedau a setlo'r ymrwymadau yn gydamserol. Mae'r tabl isod yn dangos yr offerynnau hynny sydd wedi cael eu gosod yn erbyn ei gilydd ar Y Fantolen. Nid oedd gan y Cyngor unrhyw asedau nac ymrwymadau ariannol eraill oedd yn destun i drefniant gorfodol neu drefniant tebyg.

	31 Mawrth 2021			31 Mawrth 2022		
	Asedau gros (ymrwym iadau) £'000	(Ymrwymadau) asedau wedi eu gwrthbwysu £'000	Sefyllfa net Y Fantolen £'000	Asedau gros (ymrwymia dau) £'000	(Ymrwymadau) asedau wedi eu gwrthbwysu £'000	Sefyllfa net Y Fantolen £'000
Cyfrifon banc mewn credyd	32,245	(32,245)	0	58,158	(58,158)	0
Cyfanswm Asedau Ariannol	32,245	(32,245)	0	58,158	(58,158)	0
Gorddrafft banc	(50,466)	32,245	(18,221)	(94,036)	58,158	(35,878)
Cyfanswm Ymrwymadau Ariannol	(50,466)	32,245	(18,221)	(94,036)	58,158	(35,878)

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

(iii) Offerynnau Ariannol – Enillion a Cholledion

Mae'r enillion a cholledion a nodir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr mewn perthynas â'r offerynnau ariannol yn cynnwys yr eitemau a ganlyn:

	Ymrwymadau Ariannol		Asedau Ariannol		2021/22	2020/21
	Cost wedi'i Amorteiddio	Cost wedi'i Amorteiddio	Wedi ethol Gwerth Teg drwy ICA	Gwerth Teg drwy Elw a Cholled	Cyfanswm	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Costau llog	5,765	0	0	0	5,765	5,961
Llog taladwy a ffioedd tebyg	5,765	0	0	0	5,765	5,961
Incwm llog	0	(122)	0	0	(122)	(92)
Incwm difidendau	0	0	(423)	(11)	(434)	(330)
Incwm y llog a'r buddsoddiad	0	(122)	(423)	(11)	(556)	(422)
Lwfans colled	0	282	0	0	282	532
Addasiadau i ddarpariaethau a gwerth teg offerynnau ariannol	0	282	0	0	282	532
Effaith net ar (Gwarged)/ Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	5,765	160	(423)	(11)	5,491	6,071
Enillion wrth ailbriso	0	0	(992)	0	(992)	(687)
Colledion wrth ailbriso	0	0	62	0	62	32
Effaith ar incwm cynhwysfawr arall	0	0	(930)	0	(930)	(655)
(Enillion)/colledion net y flwyddyn	5,765	160	(1,353)	(11)	4,561	5,416

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

(iv) Offerynnau Ariannol – Gwerthoedd Teg

Gwerth teg offeryn ariannol yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn wrth werthu ased, neu'r pris a fyddai'n cael ei dalu wrth drosglwyddo ymrwymiad, i gyfranogwr arall yn y farchnad mewn trafodyn hyd braich. Pan fydd ymrwymiadau'n cael eu dal fel ased gan barti arall, fel benthycy'r cyngor, amcangyfrifir y gwerth teg o safbwynt y deilydd.

Mae offerynnau ariannol, ar wahân i'r rhai gyda chost wedi ei amorteiddio, wedi eu cynnwys yn y Fantolen ar sail gwerth teg. Ar gyfer y mwyafrif o asedion, yn cynnwys cronfeydd cyfun a chyfranddaliadau mewn cronfeydd marchnadoedd arian, mae'r gwerth teg yn deillio o bris y farchnad.

Mae offerynnau ariannol gyda chost wedi ei amorteiddio wedi eu cynnwys yn y Fantolen ar sail cost wedi'i amorteiddio. Amcangyfrifir eu gwerth teg trwy gyfrifo'r gwerth net presennol o'r llifau arian cytundebol sy'n weddill ar 31 Mawrth 2022, gan ddefnyddio'r rhagdybiaethau canlynol:

- Mae benthyciadau'r Cyngor wedi eu prasio trwy ddisgowntio'r llifau arian cytundebol dros fywyd yr offeryn ar gyfradd y farchnad sydd yn addas i fenthyciadau awdurdodau lleol.
- Mae gwerth teg benthyciadau a buddsoddiadau tymor hir eraill wedi eu disgowntio ar gyfraddau'r farchnad ar gyfer offerynnau cyffelyb sydd â chyfnod ad-dalu cyffelyb yn weddill ar 31 Mawrth.
- Mae gwerth teg gwarantau ariannol wedi eu amcanu yn seiliedig ar y tebygolrwydd y caiff y gwarantau eu galw a'r taliadau tebygol.
- Mae gwerth teg asedau ac ymrwymiadau prydlesau cyllidol ac ymrwymiadau Menter Cyllid Preifat (PFI) wedi eu cyfrifo trwy ddisgowntio'r llifau arian cytundebol (ag eithrio'r elfen tâl am wasanaeth) ar gynnyrch priodol bondiau corfforaethol o radd AA.
- Ni chydabyddir ad-daliadau cynnar nac amhariadau ar gyfer offerynnau ariannol.
- Rhagdybir bod gwerth teg offerynnau tymor byr, gan gynnwys dyledion a derbyniadau masnachol, yn cyfateb yn agos i'r swm cario, o ystyried y sefyllfa llog isel a sefydlog sydd ohoni.

Dengys y gwerthoedd teg yn y tabl isod, wedi eu rhannu yn unol â'u lefel yn yr hierarchaeth gwerth teg:

- Lefel 1 – gwerth teg sydd yn deillio o brisiau a ddyfynnwyd mewn marchnadoedd gweithredol am asedau neu ymrwymiadau yr un fath, e.e. prisiau bondiau
- Lefel 2 – gwerth teg sydd wedi ei gyfrifo yn seiliedig ar fewnbynau yn hytrach na prisiau a ddyfynnwyd ar gyfer yr ased neu ymrwymiad, e.e. cyfraddau llog neu gynnyrch am offerynnau tebyg
- Lefel 3 – gwerth teg sydd wedi'i bennu trwy ddefnyddio mewnbynau na ellir eu harsylwi, e.e. data nad yw'n y farchnad fel rhagolwg llif arian neu amcan teilyngdod credyd

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

	Lefel	Mantolen	Gwerth Teg	Mantolen	Gwerth Teg
	Gwerth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	Teg	2021	2021	2022	2022
		£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Ymrwymiadau Ariannol ar gost wedi'i amorteiddio</i>					
Benthyciadau gan PWLB	2	(87,311)	(139,255)	(85,975)	(137,276)
Benthyciadau arall	2	(17,883)	(29,980)	(17,887)	(25,255)
Prydlesau cyllidol	2	(1,540)	(1,895)	(1,370)	(1,559)
CYFANSWM		(106,734)	(171,130)	(105,232)	(164,090)
Ymrwymiadau ble nad ydi gwerth teg yn cael ei ddangos *		(64,719)		(65,211)	
CYFANSWM YMRWYMIADAU ARIANNOL		(171,453)		(170,443)	
<i>Wedi ei gofnodi ar y Fantolen fel:</i>					
Credydwyr tymor byr		(41,492)		(29,333)	
Benthyciadau tymor byr		(7,090)		(2,055)	
Arian a Ordynnwyd tymor byr		(18,221)		(35,878)	
Prydlesau cyllidol tymor byr		(170)		(181)	
Benthyciadau tymor hir		(103,110)		(101,807)	
Prydlesau cyllidol tymor hir		(1,370)		(1,189)	
CYFANSWM YMRWYMIADAU ARIANNOL		(171,453)		(170,443)	

* Rhagdybir bod gwerth teg ymrwymiadau ariannol tymor byr, a ddelir ar gost wedi ei amorteiddio, gan gynnwys dyledion masnachol, yn gyfystyr â'r gwerth i'w gario.

Mae gwerth teg yr ymrwymiadau tymor hir yn uwch na'r swm cario ar y Fantolen gan fod portffolio benthyciadau'r Cyngor yn cynnwys nifer o fenthyciadau sydd â chyfradd llog taladwy sy'n uwch na'r cyfraddau llog sydd ar gael ar gyfer benthyciadau cyffelyb ar ddyddiad y Fantolen.

NODYN 17a – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

	Lefel	Mantolen	Gwerth Teg	Mantolen	Gwerth Teg
	Gwerth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	Teg	2021	2021	2022	2022
		£'000	£'000	£'000	£'000
<i>Gwerth teg offerynnau ariannol:</i>					
Cronfeydd marchnadoedd arian	I	26,000	26,000	17,000	17,000
Cronfeydd bondidau, ecwiti ac eiddo	I	8,916	8,916	9,845	9,845
<i>Asedau ariannol ar gost wedi'i amorteiddio:</i>					
Stoc trysorlys	I	17	17	17	17
CYFANSWM		34,933	34,933	26,862	26,862
Asedau ble nad ydi gwerth teg yn cael ei ddangos *		47,590		97,484	
CYFANSWM ASEDAU ARIANNOL		82,523		124,346	
<i>Wedi ei gofnodi ar y mantolen fel:</i>					
Dyledwyr tymor hir		4,371		3,989	
Buddsoddiadau tymor hir		17		17	
Dyledwyr tymor byr		14,599		22,413	
Buddsoddiadau tymor byr		34,918		79,859	
Arian a chyfwerthoedd arian		28,618		18,068	
CYFANSWM ASEDAU ARIANNOL		82,523		124,346	

* Rhagdybir bod gwerth teg asedau ariannol tymor byr, a ddelir ar gost wedi ei amorteiddio, gan gynnwys derbyniadau masnachol, yn gyfystyr â'r gwerth i'w gario.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae’r Cyngor yn cydymffurfio â Côt Ymarfer ar Reolaeth y Trysorlys CIPFA â’r Côt Darbodus Ariannu Cyfalaf Awdurdodau Lleol, y ddau wedi ei ddiwygio Rhagfyr 2021.

Yn unol â’r Côt Rheolaeth y Trysorlys, mae’r Cyngor yn cymeradwyo Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys cyn i bob blwyddyn ariannol newydd gychwyn. Mae’r Strategaeth yn amlinellu’r paramedrau ar gyfer rheoli’r risgiau sy’n gysylltiedig ag Offerynnau Ariannol. Mae’r Cyngor hefyd yn cynhyrchu Ymarferion Rheolaeth y Trysorlys, sy’n manylu ar y trefniadau ymarferol i’w dilyn i reoli’r risgiau hynny.

Mae’r Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn cynnwys Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol yn unol ag Arweiniad Buddsoddi Llywodraeth Cymru ar gyfer awdurdodau lleol. Pwysleisia’r Arweiniad hwn y dylid rhoi blaenoriaeth i sicrwydd a hylifedd, yn hytrach na chynnyrch. Mae Strategaeth Trysorlys y Cyngor, ynghyd â’i Ymarferion Rheolaeth y Trysorlys yn seiliedig ar chwilio am y gyfradd adennill uchaf posib sy’n gyson â’r lefelau priodol o sicrwydd a hylifedd.

Mae hyn yn cynnwys y prif risgiau a ganlyn:

- *Risg Credyd:* Y posibilrwydd y bydd un parti mewn offeryn ariannol yn methu â chyflawni ei ymrwymiadau cytundebol, gan beri colled i’r Cyngor.
- *Risg Hylifedd:* Y posibilrwydd na fydd y Cyngor yn gallu codi digon o arian i ddiwallu’r ymrwymiad ariannol ar amser.
- *Risg y Farchnad:* Y posibilrwydd o golled ariannol oherwydd newidiadau i’r cyfraddau llog, prisiau’r farchnad ac ati.

Risg Credyd: Buddsoddiadau

Mae’r Cyngor yn rheoli risg credyd drwy sicrhau bod ei holl fuddsoddiadau’n cael eu gwneud gyda sefydliadau sydd ag ansawdd credyd uchel, fel y nodir yn Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys. Mae’r rhain yn cynnwys endidau masnachol gydag isafswm statws credyd hirdymor o A-, Llywodraeth y DU ac awdurdodau lleol eraill heb statws credyd y mae’r Cyngor wedi derbyn cyngor buddsoddi annibynnol arnynt. Gan gydnabod nad yw credyd-raddio bob amser yn medru rhagweld diffyg dalu, mae’r Cyngor hefyd yn ystyried mesurau eraill gan gynnwys cyfnewid diffyg dalu credyd a phrisiau ecwiti wrth ddewis sefydliadau masnachol ar gyfer buddsoddi.

Yn ystod 2021/22 gosodwyd uchafswm o £5m o swm yr holl bortffolio y gellid ei fuddsoddi gyda gwrth barti unigol (heblaw llywodraeth y DU a buddsoddiadau wedi’u sicrhau). Defnyddiwyd terfyn o £10m ar gyfer awdurdodau lleol, buddsoddiadau â sicrwydd, cronfeydd marchnad arian, cronfeydd cyfun strategol ac ymddiriedolaethau buddsoddi ystâd real. Ni ellir buddsoddi mwy na chyfanswm o £20m am gyfnod hwy na blwyddyn.

Nid yw’r Cyngor yn dal gwarant gyfochrog yn erbyn unrhyw fuddsoddiadau.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Ceir crynodeb yn y tabl isod o werth risg credyd portffolio buddsoddi'r Cyngor fesul cyfradd credyd:

Cyfradd Credyd	Tymor Byr	
	31 Mawrth 2021	31 Mawrth 2022
	£'000	£'000
AAA	0	0
AA+	0	0
AA	0	0
AA-	0	5,002
A+	3,001	0
A	3,000	17,001
A-	0	0
Llywodraeth y DU	0	18,000
Cymdeithasau Adeiladu heb eu graddio	0	0
Awdurdodau lleol heb eu graddio	20,001	30,011
Cyfanswm	26,002	70,014
Cronfeydd wedi'u cyfuno*	8,916	9,845
Cyfanswm Buddsoddiadau	34,918	79,859

* Nid yw risg credyd yn berthnasol i gyfranddaliad a chronfeydd wedi'u cyfuno lle nad oes gan y Cyngor hawl gytundebol i gal unrhyw swm o arian.

Mae lwfansau colled ar fuddsoddiadau'r trysorlys ac arian a chyfwerthoedd arian wedi eu cyfrifo trwy gyfeirio at ddata rhagosodiad hanesyddol gyhoeddwyd gan asiantaethau statws credyd, wedi ei luosi gyda 67% (2021: 131%) i ystyried yr hinsawdd economaidd gyfredol ac i'r dyfodol. Rhagdybir y bydd oediad o ddwy flynedd yn y llifau arian mewn achos o ddiffyg dalu. Mae buddsoddiadau wedi dioddef cynnydd sylweddol mewn risg credyd ac wedi eu israddio gan dri neu mwy o nodlau statws credyd, neu gyfatebol, ers y gydnabyddiaeth gychwynnol, onibai eu bod yn dal sgôr credyd gradd buddsoddi. Ystyrir hwy â nam ar eu credyd os wedi eu dyfarnu â sgôr credyd "D" neu gyfatebol. Ar 31 Mawrth 2022, roedd £3,670 (2021: £3,901) o lwfansau colled yn perthyn i fuddsoddiadau'r trysorlys.

Risg Credyd: Derbyniadau Masnachol

Mae proffil oedran y balans masnachol yn ein system dyledwyr ar 31 Mawrth wedi ei ddadansoddi fel a ganlyn:-

31 Mawrth 2021		31 Mawrth 2022
£'000		£'000
6,001	Llai na blwyddyn	8,294
2,471	Dros flwyddyn	2,679
8,472		10,973

Mae profiad hanesyddol o ddiffyg talu ac amodau economaidd presennol ac a ragwelir wedi eu hystyried wrth gyfrifo'r lwfans colled amhariad.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Risg Credyd: Benthyciadau, Gwarantau Ariannol ac Ymrwymadau Benthyciadau

Mae'r Cyngor yn rheoli'r risg credyd sydd yn gynhenid yn eu benthyciadau i bwrpas gwasanaeth, gwarantau ariannol ac ymrwymadau benthyciadau, yn unol â'r Strategaeth Fuddsoddi sydd wedi ei chyhoeddi.

Risg Hylifedd

Mae gan y Cyngor fynediad parod i fenthyciadau ar gyfraddau ffafriol o'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus ac awdurdodau lleol eraill, ac ar gyfraddau uwch gan fanciau a chymdeithasau adeiladu. Nid oes unrhyw risg ymddangosiadol y bydd y Cyngor yn methu codi cyllid i gwrdd â'i ymrwymadau. Er hyn, mae risg y bydd yn rhaid i'r Cyngor adnewyddu cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg lle mae'r cyfraddau llog yn anffafriol. Rheolir y risg hwn drwy gynnal amrediad o fenthyciadau gyda chyfraddau sefydlog a sicrhau nad yw mwy na 25% o fenthyciadau'r Cyngor yn aeddfedu mewn unrhyw un flwyddyn ariannol.

Mae dadansoddiad aeddfedrwydd o ymrwymadau ariannol fel a ganlyn, wedi'i ddangos fel ffigurau sydd wedi'u disgowntio (prif ynghyd â llog cronedig hyd yn hyn) a heb eu disgowntio (prif ynghyd â thaliadau llog yn y dyfodol);

	Wedi'u disgowntio (prif)	Heb eu disgowntio (prif ynghyd â llog)	Wedi'u disgowntio (prif)	Heb eu disgowntio (prif ynghyd â llog)
Amser tan aeddfedrwydd (blynyddoedd)	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2022 £'000
Llai na blwyddyn	6,579	12,278	1,587	7,166
Dros 1 ond dim dros 2	1,573	7,154	1,143	6,611
Dros 2 ond dim dros 5	11,899	27,635	15,379	30,454
Dros 5 ond dim dros 10	7,056	29,831	2,706	25,079
Dros 10 ond dim dros 20	36,821	70,967	39,013	71,399
Dros 20 ond dim dros 40	29,561	74,338	27,352	70,143
Dros 40	16,200	28,163	16,200	27,480
Total	109,689	250,366	103,380	238,332

Risg y Farchnad : Risg Cyfraddau Llog

Mae'r Cyngor yn agored i risgiau sy'n codi o symudiadau yn y cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae symudiadau mewn cyfraddau llog yn cael effeithiau cymhleth ar y Cyngor. Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn arwain at yr effeithiau a ganlyn:

- Benthyciadau ar gyfraddau cyfnewidiol - byddai'r gwariant llog yn cynyddu.
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog – byddai gwerth teg yr ymrwymadau benthycia yn disgyn.
- Buddsoddiadau ar gyfraddau cyfnewidiol - byddai'r incwm llog sydd yn cael ei gredu yn cynyddu.
- Buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog – byddai gwerth teg yr asedau yn disgyn.

Nid yw buddsoddiadau ar gost wedi ei amorteiddio na benthyciadau a ddelir yn cael eu cario ar werth teg, ac felly ni fydd newidiadau i'w gwerth teg yn effeithio ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Fodd bynnag, mae'r newidiadau yn y llog sy'n daladwy ac yn ddyledus ar fenthyciadau a buddsoddiadau cyfraddau cyfnewidiol yn cael eu nodi ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau. Caiff symudiadau yng ngwerth teg buddsoddiadau cyfradd sefydlog eu hadlewyrchu yn yr Incwm Cynhwysfawr Arall neu yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, fel sy'n briodol.

NODYN 17b – NATUR A MAINT Y RISG SY’N CODI O OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Mae Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn ceisio lleihau’r risgiau hyn drwy osod terfyn uchaf o effaith refeniw 12 mis o 1% cwmp a chodiad mewn cyfraddau llog. Petai’r holl gyfraddau llog wedi bod 1% yn uwch (gyda’r elfennau newidiol eraill oll yn gyson), yr effaith ariannol fyddai:

	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2022 £'000
Cynnydd yn y llog sy'n dderbyniadwy ar fuddsoddiadau cyfradd newidiol	(461)	(390)
Gostyngiad yng ngwerth teg y buddsoddiadau a ddelir ar Werth Teg drwy Elw a Cholled	37	20
Effaith ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(424)	(370)
Gostyngiad yng ngwerth y buddsoddiadau a ddelir ar Werth Teg drwy ICA	34	39
Effaith ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	34	39
Gostyngiad yng ngwerth teg benthyciadau a buddsoddiadau ar gost wedi'i amortieiddio *	35	78
Gostyngiad yng ngwerth teg benthycia cyfradd sefydlog *	(24,032)	(34,828)

*Dim effaith ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, nac ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

Risg y Farchnad : Risg Pris

Mae prisiau marchnad buddsoddiadau’r Cyngor mewn bondiau cyfradd sefydlog a’i unedau mewn cynlluniau buddsoddi cyfunol yn cael eu llywodraethu gan y cyfraddau llog cyffredinol, a rheolir y risg marchnad sy’n gysylltiedig â’r offerynnau hyn ar y cyd â’r risg cyfraddau llog.

Mae buddsoddiad y Cyngor mewn cronfa eiddo cyfun yn ddarostyngedig i risg o gwmp mewn prisiau eiddo masnachol. Cyfyngir y risg yma gan amlygiad y Cyngor i fuddsoddiadau eiddo wedi’i pwlio o £20m. Canlyniad cwmp o 5% ym mhrisiau eiddo masnachol ar 31 Mawrth 2022 fyddai cost o £0.25m (2021: £0.22m) i’r Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr Arall.

Mae buddsoddiad y Cyngor mewn cronfeydd ecwiti cyfun yn ddarostyngedig i’r risg o ostwng prisiau cyfranddaliadau. Cyfyngir y risg yma gan amlygiad y Cyngor i fuddsoddiadau ecwiti wedi’i pwlio o £20m. Canlyniad cwmp o 5% ym mhrisiau cyfranddaliadau ar 31 Mawrth 2022 fyddai cost o £0.15m (2021: £0.13m) i’r Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr Arall.

Risg y Farchnad : Risg y Gyfnewidfa Dramor

Nid oes gan y Cyngor unrhyw asedau nac ymrwymadau ariannol mewn arian tramor. Felly nid yw’n agored i gollodion o ganlyniad i symudiadau niweidiol mewn cyfraddau cyfnewid.

NODYN 18a – DYLEDWYR TYMOR BYR

31 Mawrth 2021		31 Mawrth 2022
£'000		£'000
13,251	Symiau dyledus masnach	21,943
2,954	Blaendaliadau	2,582
68,027	Symiau dyledus eraill	82,520
84,232	Cyfanswm	107,045

NODYN 18b - DYLEDWYR TRETH CYNGOR

Gellir dadansoddi Treth y Cyngor dyledus sydd heb ei amharu yn ôl oedran fel a ganlyn:

31 Mawrth 2021		31 Mawrth 2022
£'000		£'000
2,971	Llai na blwyddyn	2,645
850	Dros flwyddyn	884
3,821	Cyfanswm	3,529

Mae'r dadansoddiad uchod yn dangos y balansau hynny lle mae asesiad wedi dangos drwy eithriad nad oes angen unrhyw amhariad.

NODYN 19 – ARIAN A CHYFWERTHOEDD ARIAN

	31 Mawrth 2021	31 Mawrth 2022
	£'000	£'000
Arian mewn Llaw	18	15
Cyfrifon Banc Cyfredol	36	31
Cyfrifon Galw	28,564	18,022
Arian a Chyferthoedd Arian	28,618	18,068
Gorddrafft Banc	(18,221)	(35,878)
Cyfanswm	10,397	(17,810)

Er mwyn uchafu'r adenillion o Fuddsoddiadau Tymor Byr ac Adneuoan Banc, mae'r Cyngor yn buddsoddi unrhyw arian sydd dros ben yn ei gyfrifon banc ynghyd ag unrhyw arian sydd dros ben yng nghyfrifon banc Cronfa Bensiwn Gwynedd. Telir rhaniad priodol o'r llog a enillir i'r Gronfa Bensiwn a rhennir unrhyw golledion ar fuddsoddiadau gyda'r Gronfa Bensiwn yn yr un modd. Oherwydd natur y trefniadau banc nid yw'r arian sydd dros ben yng nghyfrifon banc y Gronfa Bensiwn yn cael ei drosglwyddo i gyfrifon banc y Cyngor ac felly mae rhan o'r Buddsoddiadau Tymor Byr (Nodyn 17) a'r Cyfrif Galw a Chronfeydd Marchnad Arian a ddangosir uchod yn cynrychioli arian sydd wedi ei fuddsoddi ar ran y Gronfa Bensiwn ar ddyddiad Y Fantolen. Oherwydd y ffaith fod y Buddsoddiadau Tymor Byr yn enw Cyngor Gwynedd, maent yn ymddangos yn eu cyfanrwydd ar y Fantolen. £14.3m oedd elfen Buddsoddiadau Tymor Byr ac Adneuoan Banc y Gronfa Bensiwn ar 31 Mawrth 2022 (£12.5m ar 31 Mawrth 2021).

NODYN 20 – ASEDAU AR GAEL I'W GWERTHU

	2020/21	2021/22
	£'000	£'000
Balans 1 Ebrill	73	73
<u>Asedau newydd eu dosbarthu fel rhai ar gael i'w gwerthu:</u>		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	0	0
Gwariant yn y flwyddyn	0	0
Colledion Ailbriso	0	0
Colledion Amharu	0	1
<u>Asedau wedi eu tynnu allan o'r dosbarth sydd ar gael i'w gwerthu:</u>		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	0	(74)
Asedau wedi eu gwerthu	0	0
Balans 31 Mawrth	73	0

NODYN 21 – CREDYDWYR TYMOR BYR

	31 Mawrth 2021	31 Mawrth 2022
	£'000	£'000
Symiau taladwy masnach	41,662	29,514
Symiau taladwy eraill	38,356	51,366
Cyfanswm	80,018	80,880

NODYN 22 – DARPARIAETHAU

Mae'r Cyngor yn gosod o'r neilltu ddarpariaethau ar gyfer ymrwymadau penodol na ellir ar hyn o bryd eu pennu'n sicr o ran maint neu amser. Ni chaniateir, yn unol ag egwyddorion cyfrifeg, i wneud darpariaethau ar gyfer patrymau gwariant anwastad. Fodd bynnag, gellir sefydlu reserfau wedi eu clustnodi a dangosir y rheiny yn Nodyn 10.

Mae'r manylion isod wedi eu rhannu'n ddarpariaethau tymor byr (o fewn 12 mis) a darpariaethau tymor hir (dros 12 mis). Fodd bynnag, cynhelir adolygiad cyfnodol ar lefel darpariaeth yr eitemau perthnasol.

	Balans ar 31 Mawrth 2021 £'000	(Ychwanegiad) / Gostyngiad / Trosglwyddiad £'000	Defnydd yn y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2022 £'000
<u>Darpariaethau Tymor Byr</u>				
Darpariaeth Safleoedd Gwastraff	(315)	(317)	316	(316)
	(315)	(317)	316	(316)
<u>Darpariaethau Tymor Hir</u>				
Darpariaeth Safleoedd Gwastraff	(7,752)	308	0	(7,444)
Darpariaeth Hawliadau Yswiriant	0	(662)	0	(662)
Darpariaeth Cyflogau	0	(282)	0	(282)
	(7,752)	(636)	0	(8,388)
Cyfanswm	(8,067)	(953)	316	(8,704)

Darpariaeth Safleoedd Gwastraff – ar gyfer gofynion gwaith capio ac ôl-ofalaeth holl safleoedd gwaredu gwastraff y Cyngor.

Darpariaeth Hawliadau Yswiriant – i gwrdd â setliadau hawliadau yswiriant posibl.

Darpariaeth Cyflogau – yn unol â'r gofynion perthnasol.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO

31 Mawrth 2021 £'000		31 Mawrth 2022 £'000
115,595	Reserf Ailbrisió	128,679
206,658	Cyfrif Addasu Cyfalaf	222,580
(1,085)	Reserf Ailbrisió Offerynnau Ariannol	(155)
(551)	Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(529)
(363,852)	Reserf Pensiynau	(242,165)
(4,244)	Cyfrif Absenoldeb Cronedig	(4,805)
(47,479)	Cyfanswm Reserfau na ellir eu defnyddio	103,605

23.1 Reserf Ailbrisió

Mae'r Reserf Ailbrisió yn cynnwys enillion a wnaed gan yr Awdurdod yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar. Gostyngir y balans pan gaiff asedau gydag enillion cronedig eu:

- Ailbrisió i lawr neu eu hamharu a bod yr enillion yn cael eu colli.
- Defnyddio i ddarparu gwasanaethau a bod yr enillion yn cael eu treulio trwy ddibrisiant, neu
- Gwaredu a'r enillion yn cael eu gwireddu.

Dim ond enillion ailbrisió sydd wedi eu cronni ers 1 Ebrill 2007, sef dyddiad creu'r Reserf, sy'n cael eu cynnwys yn y Reserf. Caiff unrhyw enillion sydd wedi eu cronni cyn y dyddiad yma eu cynnwys ym malans y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

2020/21 £'000		2021/22 £'000
88,843	Balans 1 Ebrill	115,595
36,476	Ailbrisió asedau i fyny	19,398
(7,994)	Ailbrisió asedau i lawr a cholledion amharu	(3,887)
28,482	Gwarged/(diffyg) wrth ailbrisió asedau	15,511
(1,730)	Gwahaniaeth rhwng dibrisiant gwerth teg a dibrisiant hanesyddol	(2,181)
0	Elw cronedig ar asedau a werthwyd	(246)
(1,730)	Swm i'w sgwennu i ffwrdd i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	(2,427)
115,595	Balans 31 Mawrth	128,679

23.2 Cyfrif Addasiadau Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amser sy'n codi oherwydd y gwahaniaethau mewn trefniadau cyfrifeg am ddefnyddio asedau tymor hir a chyllido'r prynu, adeiladu a gwella'r asedau o dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda'r gost o brynu, adeiladu a gwella gan fod dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddio yn cael ei gyfrifo i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gyda thrafodion cysoni yn y Reserf Ailbrisió i drawsnewid y ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol). Mae'r Cyfrif yn cael ei gredydu gyda'r swm wedi ei neilltuo gan yr Awdurdod fel cyllid i brynu, adeiladu a gwella asedau.

Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronedig ar Eiddo Buddsoddi ac enillion wedi eu hadnabod ar asedau rhodd sydd heb eu treulio eto gan yr Awdurdod.

Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrisió wedi cronni ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crëwyd y Reserf Ailbrisió i gofnodi enillion o'r fath.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

Mae Nodyn 9 yn dangos manylion yr holl drafodion o fewn y Cyfrif, ond am y rhai sydd yn cael eu cynnwys yn y Reserf Ail-brisio.

2020/21		2021/22
£'000		£'000
197,617	Balans 1 Ebrill	206,658
	<u>Gwrthdroi eitemau sydd yn berthnasol i wariant cyfalaf sydd wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>	
(20,361)	Dibrisiant ac amhariad asedau anghyfredol	(20,875)
(5,069)	Gwariant Refeniw wedi ei ariannu o Gyfalaf drwy Statud	(7,055)
(70)	Addasiad i falansau asedau anghyfredol wrth werthu	(563)
1,730	Trosglwyddo o'r Reserf Ailbrisio Cyfalaf	2,181
	<u>Ariannu Cyfalaf a gyfeiriwyd yn y flwyddyn:</u>	
43	Derbyniadau Cyfalaf	79
23,937	Grantiau a Chyfraniadau a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i ariannu cyfalaf	34,626
5,426	Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	5,387
1,232	Gwariant Cyfalaf wedi ei gyfeirio yn y flwyddyn i'r Gronfa Gyffredinol	0
2,173	Derbyniadau cyfalaf a neilltuwyd / Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,142
206,658	Balans 31 Mawrth	222,580

23.3 Reserf Ailbrisio Offerynnau Ariannol

Mae'r Reserf Ailbrisio Offerynnau Ariannol yn cynnwys enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei fuddsoddiadau gaiff ei mesur ar werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall. Gostyngir y balans pan mae buddsoddiadau gydag elw cronedig yn cael eu:

- Ailbrisio i lawr neu eu hamharu a'r elw'n cael ei golli.
- Gwerthu a'r elw yn cael ei wireddu

2020/21		2021/22
£'000		£'000
(1,740)	Balans 1 Ebrill	(1,085)
655	Addasiadau Gwerth Teg	930
0	Ailbrisio buddsoddiadau nad ydynt wedi eu cynnwys yn y Gweddill/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau i lawr	0
(1,085)	Balans 31 Mawrth	(155)

23.4 Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol

Mae'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn cynrychioli'r swm y dylai fod wedi'i godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn unol ag arferion cyfrifo cywir o dan y Côt Ymarfer, ond y mae Darpariaethau Statudol yn caniatáu neu'n gorfodi iddynt gael eu gohirio dros flynyddoedd dilynol.

Mae'n ofynnol i bob premiwm a disgownt o ganlyniad i ddiwedd benthyciadau ymlaen gael eu codi'n llawn ar Incwm a Gwariant. Lle bo'r trafodion yn cwrdd â'r diffiniad o gyfaddasiad mae unrhyw breimiwm neu ddisgownt yn cael ei ychwanegu at werth cario'r benthyciad, ac yn cael ei amorteiddio i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr dros oes y benthyciad newydd. Mae cyfaddasiad yn digwydd pan nad yw telerau'r ddyled newydd yn "sylweddol wahanol" i rai'r hen ddyled.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

Gall premiymau sydd wedi'u hamorteiddio o dan ddarpariaethau statudol gael eu codi ar y Gronfa Gyffredinol, naill ai dros weddill oes y benthyciad gwreiddiol neu dros oes y benthyciad newydd, p'run bynnag yw'r cyfnod hwyaf. Rhaid i ddisgownt gael ei gredydu i'r Gronfa Gyffredinol naill ai dros 10 mlynedd neu dros oes y benthyciad gwreiddiol, p'run bynnag yw'r cyfnod byrraf.

Mae'r trafodion a adlewyrchir yn yr Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol fel a ganlyn:

2020/21 £'000		2021/22 £'000
(637)	Balans 1 Ebrill	(551)
	Cyfran o breimiymau sy'n berthnasol i flynyddoedd blaenorol sydd yn	
61	gymwysiedig ym malansau'r Gronfa Gyffredinol yn unol â gofynion statudol	61
25	Credyd gohiriedig am dderbyniad taliadau sy'n ddyledus gan bobl mewn gofal	(39)
(551)	Balans 31 Mawrth	(529)

23.5 Reserf Pensiynau

Mae'r Reserf Pensiynau yn amsugno'r gwahaniaethau amser sydd yn deillio o wahanol drefniadau cyfrifo ariannu buddion ymddeol yn unol â darpariaethau statudol. Mae'r Cyngor yn cyfrifo buddion ymddeol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel mae'r buddion yn cronni blynyddoedd o wasanaeth, gyda'r ymrwymiad yn cael ei ddiweddarau i adlewyrchu chwyddiant, newid tybiaethau ac enillion buddsoddiadau gan unrhyw adnoddau sydd wedi ei neilltuo i gwrdd â'r gost. Fodd bynnag, mae anghenion statudol yn gofyn i fuddion enillwyd cael eu hariannu fel y mae'r Cyngor yn cyfrannu dros y gweithwyr i'r gronfa bensiwn neu fel mae'n talu'r pensiynau hynny mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Mae balans debyd y Reserf Pensiynau felly yn dangos diffyg sylweddol yn y buddion enillwyd gan gyn-weithwyr a gweithwyr presennol a'r adnoddau mae'r Cyngor wedi neilltuo i'w cyfarfod. Mae'r trefniadau statudol yn sicrhau bydd arian wedi ei neilltuo erbyn bydd y buddion angen eu talu.

2020/21 Gwynedd £000		2021/22 Gwynedd £000	BUEGC* £000	Cyfanswm £000
(244,644)	Balans 1 Ebrill	(363,852)	(111)	(363,963)
(100,979)	Ailfesuriad o'r (ymrwymadau) / asedau buddion pensiwn diffiniedig net	165,438	25	165,463
(41,362)	Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â budd-dal ymddeol sydd wedi eu debydu neu gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(68,507)	(52)	(68,559)
23,133	Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn y flwyddyn	24,874	20	24,894
(363,852)	Balans 31 Mawrth	(242,047)	(118)	(242,165)

* Mae cyfran Cyngor Gwynedd o 12.5% o reserf pensiynau y BUEGC wedi gynnwys yn y cyfrifon.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

23.6 Cyfrif Absenoldebau Cronedig

Mae'r Cyfrif Absenoldebau Cronedig yn amsugno'r gwahaniaethau fyddai fel arall yn ymddangos ar Falans y Gronfa Gyffredinol trwy Gronni absenoldebau cyfadfer enilledig ond heb eu cymryd yn y flwyddyn, e.e. hawl gwyliau blynyddol a ddygir ymlaen ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

2020/21		2021/22
£'000		£'000
(4,469)	Balans 1 Ebrill	(4,244)
225	Gwahaniaeth rhwng taliadau swyddogion sydd wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail croniadau a'r taliadau swyddogion yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	(561)*
(4,244)	Balans 31 Mawrth	(4,805)

* £5k yn berthnasol i cyfran Gwynedd o'r BUEGC.

NODYN 24a – DATGANIAD LLIF ARIAN – ADDASIADAU I'R GWARGED NEU DDIFFYG NET AR DDARPARU GWASANAETHAU AM SYMUDIADAU ANARIANNOL

2020/21		2021/22
£'000		£'000
(16,411)	Dibrisiant	(17,372)
(3,950)	Amhariad ac ailbriso i lawr	(3,503)
(32,132)	(Cynnydd)/Gostyngiad mewn Credydwy'r	(5,637)
7,819	Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Dyledwy'r	22,822
581	Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Stoc	344
(18,228)	Ymrwymiad pensiwn	(43,664)
(70)	Gwerth i'w gario ar asedau anghyfredol sydd wedi eu gwerthu neu dad-gydnabod	(809)
(3,953)	Eitemau anariannol eraill sydd wedi eu cynnwys yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau	(8,265)
(66,344)		(56,084)

NODYN 24b – DATGANIAD LLIF ARIAN – ADDASU AM EITEMAU CYNWYSEDIG YN Y GWARGED NEU DDIFFYG NET AR DDARPARU GWASANAETHAU SYDD YN WEITHGAREDDAU BUDDSODDI NEU ARIANNU

2020/21		2021/22
£'000		£'000
222	Derbyniad o werthiant eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	307
222		307

NODYN 24c – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU GWEITHREDU

Mae'r llif arian o weithgareddau gweithredu yn cynnwys yr eitemau canlynol:

2020/21		2021/22
£'000		£'000
(417)	Difidendau a Llog a dderbyniwyd	(556)
5,990	Llog a dalwyd	5,794

NODYN 25 – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU BUDDSODDI

2020/21		2021/22
£'000		£'000
23,861	Prynu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	31,055
580,534	Prynu buddsoddiadau tymor byr a thymor hir	675,525
5,498	Taliadau eraill am weithgareddau buddsoddi	6,673
(205)	Derbyniadau o werthu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	(285)
(557,534)	Derbyniadau o fuddsoddiadau tymor byr a thymor hir	(631,525)
52,154	Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	81,443

NODYN 26a – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU ARIANNU

2020/21		2021/22
£'000		£'000
160	Taliadau ariannol i leihau'r ymrwymiad sy'n ddyledus yn ymwneud â Phrydlesau Cyllidol	170
15,258	Ad-daliadau benthyciadau tymor byr a thymor hir	6,338
15,418	Llif arian net o weithgareddau ariannu	6,508

NODYN 26b – DATGANIAD LLIF ARIAN – CYSONIAD YMRWYMIADAU YN DEILLIO O WEITHGAREDDAU CYLLIDO

	31 Mawrth 2021	Ariannu llif arian	Eitemau anariannol	31 Mawrth 2022
	£'000	£'000	£'000	£'000
Benthyciadau tymor hir	(103,110)	1,303	0	(101,807)
Benthyciadau tymor byr	(7,090)	5,035	0	(2,055)
Ymrwymadau MCP ar y fantolen	(1,540)	170	0	(1,370)
Cyfanswm ymrwymadau yn deillio o weithgareddau cyllido	(111,740)	6,508	0	(105,232)

NODYN 27 – DADANSODDIAD NATUR GWARIANT AC INCWM

Mae gwariant ac incwm y Cyngor wedi ei ddadansoddi fel a ganlyn:

2020/21 £'000	<u>Gwariant / Incwm</u>	2021/22 £'000
	Gwariant	
188,147	Gwariant buddion gweithwyr	238,357
197,632	Gwariant arall Gwasanaethau	199,995
678	Ad-daliadau cefnogaeth ganolog	479
25,457	Dibrisiant, amorteiddiad, amhariad	27,972
12,270	Taliadau llog	13,679
25,037	Praeseptau a Lefiau	26,175
0	Colledion ar waredu asedau	503
449,221	Cyfanswm Gwariant	507,160
	Incwm	
(52,207)	Ffioedd ac incwm arall gwasanaethau	(67,401)
(428)	Incwm llog a buddsoddi	(556)
(133,088)	Incwm o'r dreth cyngor a trethi annomestig	(143,406)
(282,631)	Grantiau a chyfraniadau llywodraeth	(299,764)
(152)	(Enillion) ar waredu asedau	0
(468,506)	Cyfanswm Incwm	(511,127)
(19,285)	(Gweddill) / Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(3,967)

NODYN 28 – GWASANAETHAU ASIANTAETH

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant i sawl cynllun ar ran Llywodraeth Cymru:

- Troi Tai'n Gartrefi – balans cau £300k (£300k yn 2020/21).
- Troi Tai'n Gartrefi 2 – balans cau £465k (£465k yn 2020/21).
- Benthyciadau i Wireddu Gwelliannau – balans cau £315k (£315k yn 2020/21).
- Cronfa Cefnogi Canol Tref Caernarfon – balans cau £310k (£227k yn 2020/21).
- Cronfa Canol Tref Caernarfon a Bangor – balans cau £638k (£789k yn 2020/21).
- Cronfa Canol Tref Bangor a Bethesda – balans cau £494k (£488k yn 2020/21).
- Cynllun Trawsnewid Trefi – cynllun newydd yn 2021/22; balans cau £466k.
- Cronfa Adfywio Trefi Gwynedd – balans cau £483k (£500k yn 2020/21).

Mae'r Cyngor yn gweinyddu dau prif grant addysg ar ran Llywodraeth Cymru. Mae'r gwaith yn cynnwys derbyn y grantiau gan eu dosbarthu i Awdurdodau Lleol gogledd Cymru a GwE. Roedd cyfanswm y grant a dderbyniwyd ar gyfer 2021/22 fel â ganlyn:

- Grant Gwella Ysgolion Consortia Rhanbarthol - £42.3m (£33.4m yn 2020/21)
- Grant Datblygu Disgyblion - £22m (£20.1m yn 2020/21)

Mae'r Cyngor hefyd yn gweinyddu Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru ar ran Llywodraeth Cymru. Y prif weithgaredd yw cynnal a rheoli'r rhwydwaith cefnffyrdd yn ardal Partneriaeth Cyngorau Gogledd a Chanolbarth Cymru sy'n ymestyn i 1,080 cilomedr. Cyfanswm y trafodion incwm a gafodd eu hadennill yn ystod 2021/22 oedd £87.2m (£91.4m yn 2020/21).

NODYN 28 – GWASANAETHAU ASIANTAETH (parhad)

Oherwydd ardrawiad pandemig Covid-19 mae yna nifer o grantiau a chefnogaeth ariannol lle mae Llywodraeth Cymru wedi gofyn i awdurdodau lleol eu gweinyddu ar eu rhan eleni, felly Cyngor Gwynedd wedi gweithredu fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru, gan gynnwys:

- Grantiau Busnes - taliadau o £4.1m wedi ei wneud gan y Cyngor; (£5.8m) yn ddyledus i Lywodraeth Cymru.
- Grant Gostyngiad Cyfradd Trethi Annomestig Cenedlaethol - taliadau o £16m wedi ei wneud gan y Cyngor; (£3.3m) yn ddyledus i Lywodraeth Cymru.
- Bonws o £750 i weithwyr gofal cymdeithasol - taliadau o £3.5m wedi ei wneud gan y Cyngor; (£12k) yn ddyledus i Lywodraeth Cymru.
- Grantiau Gweithwyr Llawrydd diwylliannol - taliadau o £75k wedi ei wneud gan y Cyngor.
- Taliadau hunan-ynysu - taliadau o £1.9m wedi ei wneud gan y Cyngor; £327k yn ddyledus gan Lywodraeth Cymru.
- Ychwanegiad Tâl Salwch Statudol - taliadau o £192k wedi ei wneud gan y Cyngor.
- Llifogydd - taliadau o £3k wedi eu gwneud gan y Cyngor.
- Taliad Tanwydd Gaeaf – taliadau o £1m wedi ei wneud gan y Cyngor; £51k yn ddyledus gan Lywodraeth Cymru.
- Taliadau Cymorth Costau Byw £150 – dim taliadau yn 2021/22; £6m yn ddyledus gan Lywodraeth Cymru; (£6m) yn ddyledus i aelwydydd yn 2022/23.

NODYN 29 – LWFANSAU AELODAU

Talwyd y lwfansau a threuliau canlynol i aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn:

2020/21		2021/22
£'000		£'000
1,332	Lwfansau	1,350
0	Treuliau	2
1,332		1,352

NODYN 30 – TALIADAU I SWYDDOGION

30a. Mae Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd) yn gosod dyletswydd ar y Cyngor i ddatgan y wybodaeth ganlynol ar gyfer rhai sydd wedi eu dynodi fel Uwch Swyddogion, sy'n derbyn cyflog rhwng £60,000 a £150,000. Yn unol â'r gofynion diffiniedig, cynhwysir isod y cyflog pensynadwy, cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a chostau eraill y cyflogwr (sydd yn cynnwys buddion diswyddo), ond ni chynhwysir cyfraniadau yswiriant gwladol y cyflogwr.

2020/21			Uwch Swyddogion	2021/22		
Cyflogau	Cyfraniadau Pensiwn Cyflogwr	Cyfanswm		Cyflogau	Cyfraniadau Pensiwn Cyflogwr	Cyfanswm
£	£	£		£	£	£
118,063	24,085	142,148	Prif Weithredwr ¹	33,389	0	33,389
-	-	-	Prif Weithredwr ²	101,113	20,627	121,740
98,954	20,187	119,141	Cyfarwyddwr Corfforaethol	100,438	20,489	120,927
87,957	17,943	105,900	Pennaeth Addysg	89,276	18,212	107,488
83,993	17,135	101,128	Pennaeth Cyllid ³	71,015	13,472	84,487
-	-	-	Pennaeth Cyllid ⁴	20,004	4,081	24,085
78,981	16,112	95,093	Pennaeth Prifffyrdd a Bwrdeistrefol	79,606	16,240	95,846
82,966	15,944	98,910	Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant	82,379	16,183	98,562
78,156	15,944	94,100	Pennaeth Economi a Chymuned	79,328	16,183	95,511
78,156	14,979	93,135	Pennaeth Plant a Theuluoedd	79,328	15,227	94,555
78,156	15,944	94,100	Pennaeth Amgylchedd	79,328	16,183	95,511
78,156	15,944	94,100	Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol	79,328	16,183	95,511
72,295	14,748	87,043	Pennaeth Tai ac Eiddo ⁵	6,187	1,262	7,449
-	-	-	Pennaeth Tai ac Eiddo ⁶	46,861	9,560	56,421
66,021	13,468	79,489	Pennaeth Ymgynghoriaeth Gwynedd	67,011	13,670	80,681
62,553	12,761	75,314	Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol ⁷	71,176	14,520	85,696

1. Nid yw'r ffigurau yn cynnwys unrhyw daliad i'r Prif Weithredwr yn ei rôl fel Swyddog Canlyniadau. Talwyd £2,033 yn 2021/22, ar sail y raddfa a ddiffinir gan y cyrff etholiadol perthnasol. Deilydd yn y swydd hyd at 31 Mai 2021.
2. Deilydd yn y swydd ers 10 Mai 2021.
3. Deilydd yn y swydd hyd at 31 Rhagfyr 2021.
4. Deilydd yn y swydd ers 1 Ionawr 2022.
5. Deilydd yn y swydd hyd at 9 Mai 2021.
6. Deilydd yn y swydd ers 2 Awst 2021.
7. Nid yw'r ffigurau yn cynnwys unrhyw daliad i Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol yn ei rôl fel Swyddog Canlyniadau. Talwyd £5,366 yn 2021/22, ar sail y raddfa a ddiffinir gan y cyrff etholiadol perthnasol.

NODYN 30 – TALIADAU I SWYDDOGION (parhad)

30b. Mae'r Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018 yn gofyn i'r Cyngor gyfrifo cymhareb tâl. Cymhareb tâl y Prif Weithredwr i'r tâl canolrif o holl weithwyr yr Awdurdod ar gyfer 2021/22 yw 5.83:1 (6.11:1 yn 2020/21).

30c. Talwyd y symiau canlynol i weithwyr eraill y Cyngor a dderbyniodd mwy na £60,000 o dâl am y flwyddyn (ac eithrio cyfraniadau pensiwn ac yswiriant gwladol y cyflogwr) ond sydd yn cynnwys costau diswyddo a dalwyd mewn dau achos yn 2021/22 a dau achos yn 2020/21. Ni fyddai'r swyddi yma'n ymddangos isod heblaw'r costau diswyddo a dalwyd yn y flwyddyn unigol.

Nifer gweithwyr eraill a dderbyniodd mwy na £60,000 sydd yn cynnwys cyflogau a chostau diswyddo:						
Nifer yn 2020/21				Nifer yn 2021/22		
Ysgolion	Eraill	Cyfanswm		Ysgolion	Eraill	Cyfanswm
21	10	31	£60,000 - 64,999	29	9	38
12	0	12	£65,000 - 69,999	15	2	17
1	0	1	£70,000 - 74,999	6	3	9
4	0	4	£75,000 - 79,999	2	1	3
3	0	3	£80,000 - 84,999	4	0	4
1	0	1	£85,000 - 89,999	0	0	0
0	0	0	£90,000 - 94,999	1	0	1
0	0	0	£95,000 - 99,999	0	0	0
1	0	1	£100,000 - 104,999	0	0	0
0	0	0	£105,000 - 109,999	0	0	0
0	0	0	£110,000 - 114,999	3	0	3

NODYN 31 – COSTAU ARCHWILIO ALLANOL

Mae'r Awdurdod wedi derbyn y costau isod ar gyfer archwilio allanol:

2020/21		2021/22
£'000		£'000
182	Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru am wasanaethau archwilio allanol	189
99	Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas ag archwiliadau statudol	99
38	Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru ar gyfer ardystio hawliadau a dychweliadau grant am y flwyddyn	47
319		335
(2)	Llai: Ffioedd taladwy i archwilwyr apwyntiwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas â Chyfrifon y Cyd-bwyllgorau a'r Harbyrau	(2)
(10)	Addasiad ffioedd archwiliadau blynyddoedd blaenorol	2
307	Ffioedd Net Cyngor Gwynedd	335

NODYN 32 – INCWM GRANT

Mae'r Cyngor wedi credydu'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	Nodyn	2020/21 £'000	2021/22 £'000
Wedi eu Credydu i Dreth ac Incwm Grant Amhenodol			
Grant Cynnal Refeniw (Grantiau'r Llywodraeth heb eu Clustnodi)	13	148,053	155,298
Grantiau a Chyfraniadau Refeniw gan y Llywodraeth - Eraill	13	1,211	916
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf gan y Llywodraeth -			
Ysgolion 2 Iain Ganrif		4,565	4,455
Grant Cyfalaf Cyffredinol		4,063	7,300
Cronfa Trafnidiaeth Leol		2,014	8,256
Asedau gan Lywodraeth Cymru - Offer TG HwB i Ysgolion		1,527	491
Grant Adnewyddu Ffyrdd		1,323	1,320
Grant Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol		1,535	70
Grant Cronfa Datblygu Tir ac Adeiladau		0	3,100
Arall*		5,409	6,527
	13	20,436	31,519
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf arall	13	1,141	1,464
Cyfanswm		170,841	189,197
Grantiau a Chyfraniadau wedi eu Credydu i Wasanaethau			
Llywodraeth Cymru -			
Cronfa Caledi Covid-19		24,703	16,088
Grantiau Addysg Awdurdod Lleol		520	8,515
Grantiau Gwella ac Amddifadedd (Addysg)		7,365	8,493
Grant Cynnig Gofal Plant		6,179	6,754
Grant Cefnogi Tai		5,420	5,926
Grantiau Cyfalaf		2,746	4,406
Grant Ôl 16 (Addysg)		3,598	4,210
Grant Plant a Chymunedau		3,567	4,207
Grant Pwysau Gweithlu a Chynaliadwyedd Gofal Cymdeithasol		1,562	3,864
Grant Cronfa Adfer Gofal Cymdeithasol		0	2,380
Grant Rheolaeth Gwastraff Cynaliadwy		1,398	1,516
Grant Tocynnau Teithio Rhad		1,403	1,434
Arall*		9,144	8,421
		67,605	76,214
Grantiau a Chyfraniadau gan Lywodraeth arall			
Adran Gwaith a Phensiynau		25,451	23,453
Arall		21,086	21,418
		46,537	44,871
Grantiau a Chyfraniadau eraill		3,773	5,727
Cyfanswm		117,915	126,812

*Mae ffigyrau 2020/21 wedi eu hailddatgan yn y penawdau "Arall" i alluogi cymhariaeth gyda 2021/22

NODYN 32 – INCWM GRANT (parhad)

Mae'r Cyngor wedi derbyn nifer o grantiau, cyfraniadau a rhoddion sydd eto i'w hadnabod fel incwm gan fod amodau wedi eu glynu i'r grantiau sy'n golygu efallai y bydd rhaid dychwelyd yr arian neu'r eiddo i'r rhoddwr. Mae'r balansau ar ddiwedd y flwyddyn fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2022 £'000
Derbyniadau Grant Ymlaen Llaw		
<u>Tymor Hir</u>		
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		
Cyfraniadau Cyfalaf Priffyrdd a Bwrdeistrefol	935	790
Grantiau Amgylchedd (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd)	689	775
Bargen Twf Gogledd Cymru	0	888
	1,624	2,453
Cyfanswm Tymor Hir	1,624	2,453
<u>Tymor Byr</u>		
Grantiau a Chyfraniadau Refeniw		
Grantiau Economi a Chymuned	830	2,530
Grantiau Amgylchedd (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd)	72	37
Grantiau Oedolion, Iechyd a Llesiant*	469	930
Grantiau Tai*	297	244
Grantiau Addysg	1,296	1,147
Grantiau Cyllid	304	151
Grantiau Ymgynghoriaeth	453	276
Grantiau Plant a Chefnogi Teuluoedd	0	11
	3,721	5,326
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		
Bargen Twf Gogledd Cymru	2,000	3,625
Arall	864	1,589
	2,864	5,214
Cyfanswm Tymor Byr	6,585	10,540
Cyfanswm	8,209	12,993

* Mae ffigyrau 2020/21 wedi eu haildatgan o'r pennawd Grantiau Oedolion, Iechyd a Llesiant i Grantiau Tai i alluogi cymhariaeth efo 2021/22.

NODYN 33 – PARTIÖN CYSYLLTIEDIG

Mae'n ofynnol i'r Cyngor ddatgelu trafodaethau materol-berthnasol gyda phartïon cysylltiedig - cyrff neu unigolion sydd â'r potensial i reoli neu ddylanwadu'r Cyngor, neu i gael eu rheoli neu ddylanwadu gan y Cyngor. Mae datgelu'r trafodaethau hyn yn galluogi'r darllenwyr i asesu a oes cyfyngiad ar allu'r Cyngor i weithredu'n annibynnol, neu a yw'n medru cyfyngu ar allu parti arall i fargeinio'n rhydd gyda'r Awdurdod. I gydymffurfio efo'r gofynion, gwneir hyn drwy ofyn i'r Aelodau a'r Uwch Swyddogion gwblhau datganiad personol, fel a ddiffinnir yng Nghôd ymarfer CIPFA.

Llywodraeth Cymru a Chanolog

Mae gan Lywodraeth Cymru reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol y Cyngor. Mae'n gyfrifol am ddarparu'r fframwaith statudol, mae'n darparu'r mwyafrif o'r ariannu drwy grantiau ac yn pennu termau nifer o'r trafodaethau sydd gan y Cyngor o fewn partiön eraill (e.e. treth y cyngor, budd-daliadau tai). Ceir dadansoddiad goddrychol o'r grantiau a dderbynnir gan Lywodraeth Cymru ac adrannau eraill y Llywodraeth yn Nodyn 27 sy'n dadansoddi natur gwariant ac incwm. Manylir y sefyllfa ar 31 Mawrth yn Nodyn 32.

Aelodau

Mae gan Aelodau'r Cyngor reolaeth uniongyrchol dros bolisiâu ariannol a gweithredol y Cyngor. Ceir cyfanswm y lwfansau a dalwyd i aelodau yn ystod 2021/22 yn Nodyn 29.

Mae'r Cyngor yn penodi aelodau i rai cyrff elusennol neu wirfoddol neu maent wedi datgan cysylltiad â mudiadau, cyrff ac awdurdodau cyhoeddus. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cyrff yma yn ystod 2021/22 a'r balansau ar 31 Mawrth 2022 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Awdurdod	Symiau sy'n ddyledus i'r Awdurdod
£'000	£'000	£'000
20,949	1,677	(5,900)

Mae aelodau wedi datgan diddordeb neu berthynas (fel y diffinir) mewn cwmnïau neu fusnesau a all fod yn ymdrin â'r Cyngor. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cwmnïau yma yn ystod 2021/22 a'r balansau ar 31 Mawrth 2022 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Awdurdod	Symiau sy'n ddyledus i'r Awdurdod
£'000	£'000	£'000
4,113	113	(258)

Swyddogion

Mae Uwch Swyddogion (fel y diffinir) wedi datgan fel sydd yn ofynnol a phriodol, diddordeb neu berthynas (fel a ddiffinir) mewn cwmnïau, cyrff gwirfoddol, elusennol neu gyhoeddus sydd yn derbyn taliadau gan y Cyngor. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cyrff yma yn ystod 2021/22 a'r balansau ar 31 Mawrth 2022 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Awdurdod	Symiau sy'n ddyledus i'r Awdurdod
£'000	£'000	£'000
18,067	323	(360)

Cyrff Cyhoeddus Eraill

Mae'r Cyngor yn gweinyddu'r Gronfa Bensiwn. Ceir manylion o'r trafodaethau gyda'r Gronfa Bensiwn yn Nodyn 38.

Mae gan yr Awdurdod drefniant cyllideb gyfun gyda holl awdurdodau lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, yn cael ei letya gan Gyngor Sir Ddinbych ar gyfer swyddogaethau llety cartrefi gofal i bobl hŷn. Mae'r trafodion a'r balansau perthnasol yn cael eu manylu yn Nodyn 42 o'r cyfrifon.

NODYN 33 – PARTIÖN CYSYLLTIEDIG (parhad)

Cydbwyllgor Addysg Cymru (CBAC)

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Awdurdod	Symiau sy'n ddyledus i'r Awdurdod
£'000	£'000	£'000
389	0	0

Endidau a Reolir neu Ddylanwadir yn Sylweddol arnynt gan yr Awdurdod

Sefydlwyd Cwmni Cynnal Cyf. gan Gyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn ym 1996, ac yna fe'i cofrestrwyd fel elusen ym 1997. Roedd yn darparu gwasanaethau cefnogi addysg dan gytundeb i ysgolion ac i awdurdodau addysg leol yn ogystal â gwasanaethau arolygu ysgolion i Estyn. Roedd y cwmni yn gyfyngedig dan warant ac fe gyfyngir ymrwymiad y Cyngor i £1. Dim ond tuag at hyrwyddo ei amcanion gellid defnyddio incwm y cwmni. Rhoddodd y Cwmni'r gorau i fasnachu ar 31 Mawrth 2022 gyda'i weithgareddau'n cael eu trosglwyddo i'w aelodau, Cyngor Gwynedd a Chyngor Sir Ynys Môn. Wrth ddirwyn y cwmni i ben ac ar ôl talu'r holl ddyledion a'r ymrwymadau, ni chaniateir i unrhyw asedau sy'n weddill gael eu trosglwyddo i aelodau'r cwmni; ond sydd i'w roi neu ei drosglwyddo i sefydliad elusennol arall fel y'i pennir gan Bwyllgor Rheoli'r Cwmni, sydd ag amcanion tebyg i rai'r cwmni, ac a fydd yn gwahardd dosbarthu ei asedau ymhlith ei aelodau. Bydd hon yn broses hir, ac yn ofynnol i aelodau Cynnal ymgymryd â phroses ddiddymu wirfoddol cyn mynd drwy'r broses gyfreithiol o drosglwyddo i'r sefydliad elusennol newydd, a bydd angen cymeradwyaeth y Comisiwn Elusennau. Mae'r taliadau i Gwmni Cynnal ar gyfer gwasanaethau i ysgolion yn ystod 2021/22 a'r balansau ar 31 Mawrth 2022 fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Awdurdod	Symiau sy'n ddyledus i'r Awdurdod
£'000	£'000	£'000
873	1	0

Is-Gwmni

Sefydlwyd Cwmni Byw'n Iach Cyf ar y 27 Fehefin 2018 i ddarparu gwasanaeth hamdden i trigolion Gwynedd. Mae'r cwmni wedi ei gyfyngu dan warant, gyda Cyngor Gwynedd yn unig berchennog ac fe gyfyngir ymrwymiad y Cyngor i £1. Trosglwyddwyd cyfrifoldebau rheoli i'r cwmni Hamdden ar y 1af o Ebrill 2019 gyda chontract gwasanaeth ar waith sy'n nodi'r union wasanaethau a chanlyniadau y mae'n ofynnol i'r cwmni eu cyflawni am eu ffi. Mae'r Bwrdd Cyfarwyddwyr yn cynnwys 7 cyfarwyddwr sy'n aelodau etholedig Cyngor Gwynedd. Gellir cael copïau o'r datganiadau ariannol wedi eu archwilio am y flwyddyn ariannol 2021/22 ar wefan Byw'n Iach. Mae'r taliadau i Gwmni Byw'n Iach Cyf ar gyfer gwasanaethau Hamdden yn ystod 2021/22 a'r balansau ar 31 Mawrth 2022 fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Awdurdod	Symiau sy'n ddyledus i'r Awdurdod
£'000	£'000	£'000
1,411	146	(516)

NODYN 34 – GWARIANT CYFALAF AC ARIANNU CYFALAF

Dengys y tabl isod gyfanswm gwariant cyfalaf am y flwyddyn (yn cynnwys gwerth yr asedau hynny gaffaelwyd drwy brydesi cyllidol), ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w ariannu. Os yw'n fwriad ariannu gwariant cyfalaf yn y dyfodol drwy godi tâl yn refeniw fel defnyddir asedau gan y Cyngor, yna byddai hyn yn arwain at gynnydd yn y Gofyn Cyllido Cyfalaf (GCC), mesurydd gwariant cyfalaf hanesyddol y Cyngor sydd heb ei ariannu eto. Dadansoddir y GCC yn yr ail ran o'r nodyn hwn.

31 Mawrth		31 Mawrth
2021		2022
£'000		£'000
496,272	Asedau Anghyfredol ac Asedau ar gael i'w gwerthu	520,598
(115,595)	Reserf Ailbriso	(128,679)
(206,658)	Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	(222,580)
174,019	Gofyn Cyllido Cyfalaf	169,339

Mae'r symudiadau am y flwyddyn yn cael eu hegluro fel a ganlyn:

2020/21		2021/22
£'000		£'000
176,807	Gofyn Cyllido Cyfalaf I Ebrill	174,019
11,375	Tir ac Adeiladau	10,651
8,289	Is adeiladwaith	12,144
5,281	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	7,676
9	Asedau Gweddilliol	28
5,069	Wedi'w ariannu o gyfalaf drwy statud	7,055
(43)	Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddiwyd	(79)
(23,937)	Grantiau Llywodraeth a chyfraniadau eraill	(34,626)
(1,232)	Gwariant cyfalaf yn erbyn refeniw	0
(5,426)	Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth Symiau gwirfoddol ychwanegol a neilltuwyd:	(5,387)
(2,173)	Derbyniadau cyfalaf a neilltuwyd / Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	(2,142)
174,019	Gofyn Cyllido Cyfalaf 31 Mawrth	169,339

NODYN 35 – PRYDLESAU

Yr Awdurdod fel Prydlesai

Prydlesau Cyllidol

Mae gan y Cyngor eiddo drwy brydlesau cyllidol sydd yn cael eu dangos fel Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen. Cynhwysir yma Drefniant Consesiwn Gwasanaeth GwryAD (Nodyn 41) gyda'r gwerth net canlynol:

31 Mawrth 2021 £'000	Eiddo, Offer a Chyfarpar	31 Mawrth 2022 £'000
2,664		2,300
2,664		2,300

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i dalu isafswm ar y prydlesau hyn sy'n cynnwys setliad o'r ymrwymiad tymor hir am y budd yn yr eiddo gaffaelwyd gan y Cyngor a chostau cyllido a fydd yn daladwy gan y Cyngor yn y dyfodol tra mae'r ymrwymiad yn parhau'n ddyledus. Mae'r lleiafswm taliadau prydles fel a ganlyn:

31 Mawrth 2021 £'000		31 Mawrth 2022 £'000
Ymrwymadau Prydles Gyllidol		
(gwerth presennol net o'r lleiafswm taliadau prydles):		
170	cyfredol	181
1,370	ddim yn gyfredol	1,189
1,540	Lleiafswm taliadau prydles	1,370

Mae'r gweddill o'r ased a ddangosir uchod wedi ei gyllido drwy gredyd gohiriedig (gweler Nodyn 41).

Mae'r lleiafswm taliadau prydles yn daladwy dros y cyfnodau canlynol:

	Lleiafswm Taliadau Prydles		Ymrwymadau Prydlesau Cyllidol	
	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2022 £'000
	Dim mwy na blwyddyn	170	181	170
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	792	841	792	841
Mwy na pum mlynedd	578	348	578	348
	1,540	1,370	1,540	1,370

Yn 2021/22, gwnaethpwyd lleiafswm taliadau prydles o £170,164 (£160,282 yn 2020/21) gan yr Awdurdod mewn perthynas â'r asedau hynny a ddelir fel prydlesau cyllidol.

NODYN 35 – PRYDLESAU (parhad)

Prydlesau Gweithredol

	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2022 £'000
Dim mwy na blwyddyn	475	431
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	242	177
Mwy na pum mlynedd	212	175
	929	783

Y gwariant a godwyd ar y gwasanaethau o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn cysylltiad â'r prydlesau yma oedd:

	2020/21 £'000	2021/22 £'000
Lleiafswm taliadau prydles	556	625
	556	625

Yr Awdurdod fel Prydleswr

Prydlesau Cyllidol

Mae'r Cyngor wedi prydlesu eiddo ar brydles gyllidol, gan gynnwys:

- Yr Academi Hwyllo ym Mhwlheli,
- Canolfan Awyr Agored Rhyd Ddu

Mae'r prydlesau yma ar sail rhent enwol ac am gyfnod sydd yn cyfateb i fywyd economaidd yr asedau. Nid oes premiwm wedi ei dderbyn ar gyfer y prydlesau yma.

Prydlesau Gweithredol

Mae'r Cyngor yn prydlesu eiddo o dan brydlesau gweithredol i'r dibenion canlynol:

- i ddarparu gwasanaethau yn y gymuned, megis cyfleusterau chwaraeon, gwasanaethau twristiaeth a chanolfannau cymuned
- i bwrpas datblygiad economaidd i ddarparu adeiladau addas a fforddiadwy i fusnesau lleol.

Y lleiafswm taliadau prydles derbyniadwy na ellir eu canslo yn y dyfodol yw:

	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2022 £'000
Dim mwy na blwyddyn	390	401
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	843	922
Mwy na pum mlynedd	3,223	3,039
	4,456	4,362

Nid yw'r lleiafswm taliadau derbyniadwy yn cynnwys rhent sydd yn amodol ar ddigwyddiad gymryd lle ar ôl i'r brydles ddechrau, er enghraifft, addasiadau yn dilyn adolygiad rhent. Yn 2021/22 £1,039,632 oedd y lleiafswm taliadau prydles derbyniadwy gan yr Awdurdod Cyngor (£1,198,984 yn 2020/21).

NODYN 36 – PECYNNAU TERFYNU GWAITH

Mae'r nifer o becynnau terfynu gwaith sydd yn cynnwys cyfanswm y gost fesul band, a chyfanswm cost y diswyddiadau gorfodol ac eraill wedi eu cynnwys yn y tabl isod. Mae'r gost yn y tabl isod yn adlewyrchu cost y pecynnau perthnasol i'r cyflogwr, yn hytrach na gwir werth y taliadau i'r unigolion. Yn unol â'r gofynion fe gynhwysir yr ymrwymadau perthnasol i'r Cyngor fel a wybyddir ar 31 o Fawrth 2022. Cynhwysir isod y costau gros perthnasol ond nid unrhyw arbedion cyllidol i'r Cyngor, ble'n briodol.

Band cost y pecynnau terfynu gwaith (yn cynnwys taliadau arbennig)	Nifer diswyddiadau gorfodol		Nifer yr ymadawiadau cytunedig eraill		Cyfanswm nifer y pecynnau terfynu gwaith fesul band cost		Cyfanswm cost y pecynnau terfyn gwaith ym mhob band	
	2020/21	2021/22	2020/21	2021/22	2020/21	2021/22	2020/21 £'000	2021/22 £'000
£								
0 - 20,000	31	13	18	3	49	16	259	133
20,001 - 40,000	2	0	3	0	5	0	139	0
40,001 - 60,000	0	1	1	1	1	2	42	107
60,001 - 80,000	1	0	2	0	3	0	201	0
Addasiad i amcangyfrif y flwyddyn flaenorol							(2)	17
Cyfanswm	34	14	24	4	58	18	639	257

NODYN 37 - CYNLLUNIAU PENSIWN A GYFRIFIR AMDANYNT FEL CYNLLUNIAU CYFRANIADAU DIFFINIEDIG

Mae athrawon sy'n cael eu cyflogi gan yr Awdurdod yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, sy'n cael ei weinyddu gan yr Adran dros Addysg y Llywodraeth. Mae'r cynllun yn rhoi buddion penodol i Athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Awdurdod yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar dâl pensiynadwy aelodau.

Yn dechnegol, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Er hynny, mae'r cynllun heb ei ariannu ac mae'r Adran dros Addysg yn defnyddio cronfa ddamcaniaethol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w talu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Awdurdod yn gallu adnabod ei ran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad o'r Cyfrifon, maent felly yn cael eu cyfrifo ar yr un sail a chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2021/22 talodd y Cyngor £11.02m (£10.23m yn 2020/21) am gost pensiwn athrawon, oedd yn cynrychioli 23.68% (23.67% yn 2020/21) o dâl pensiynadwy athrawon. Yn ychwanegol at hyn mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfarnir ar ymddeoliad cynnar tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Yn 2021/22 roedd hyn yn £0.94m (£1.05m yn 2020/21), ac yn cynrychioli 2.01% (2.42% yn 2020/21) o dâl pensiynadwy athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig a'u cynhwysir yn Nodyn 38.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith eu swyddogion a'u gweithwyr eraill, mae'r Awdurdod yn gwneud cyfraniadau at gostau buddiannau ôl-gyflogaeth. Er na fydd y buddion yma yn daladwy hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan yr Awdurdod ymrwymiad i wneud y taliadau. Mae'n rhaid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawliau yn y dyfodol.

Mae Cyngor Gwynedd yn ymwneud â dau gynllun buddiannau ôl-gyflogaeth:

- a) **Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol** a weinyddir yn lleol gan Gyngor Gwynedd. Mae'n gynllun wedi ei ariannu, gyda buddion diffiniedig yn seiliedig ar gyflog terfynol tan 31 Mawrth 2014, ac yn seiliedig ar gyflog cyfartaledd gyrra o 1 Ebrill 2014. Mae'r Awdurdod a'r gweithwyr cyflogedig yn talu cyfraniadau i'r gronfa, sydd wedi eu cyfrifo ar lefel sydd i fod i falansio'r ymrwymadau pensiwn gyda'r asedau a fuddsoddir. Cyfran Cyngor Gwynedd o gyfanswm y cyfraniadau i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn 2021/22 oedd 38% (35% yn 2020/21).
- b) **Trefniadau ar gyfer dyfarnu buddiannau ôl-ymddeol dewisol wrth ymddeol yn fuan.** Trefniant buddion diffiniedig heb ei ariannu yw hyn, lle adnabyddir yr ymrwymadau wrth wneud y dyfarniad. Fodd bynnag, nid oes asedau buddsoddi wedi eu cronni er mwyn cwrdd â'r ymrwymadau pensiwn, ac mae angen cynhyrchu arian er mwyn cwrdd â gwir daliadau pensiynau wrth iddynt ddod yn ddyledus.

Mae Cronfa Bensiwn Gwynedd yn cael ei gweithredu dan y fframwaith rheoleiddio ar gyfer y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a Phwyllgor Pensiynau Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am lywodraethu'r cynllun. Caiff polisi ei bennu yn unol â Rheoliadau'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Yn y gorffennol mae rheolwyr buddsoddiadau'r gronfa wedi cael eu penodi gan Bwyllgor Cronfa Bensiwn Gwynedd. Wrth i'r buddsoddiadau gael eu trosglwyddo i Bartneriaeth Pensiwn Cymru (PPC) caiff y rheolwyr eu penodi gan y bartneriaeth.

Y prif risgiau i'r Awdurdod o'r cynllun yw'r rhagdybiaethau hirhoedledd, newidiadau statudol i'r cynllun, newidiadau strwythurol i'r cynllun (megis nifer fawr yn tynnu allan o'r cynllun), newidiadau i chwyddiant, enillion bondiau a pherfformiad buddsoddiadau ecwiti a ddelir yn y cynllun. Mae'r rhain wedi'u lliniaru i ryw raddau gan y gofynion statudol i godi'r symiau sy'n ofynnol gan statud fel a ddisgrifir yn y nodyn polisiau cyfrifo i'r Gronfa Gyffredinol.

Trafodion sy'n Perthyn i Fuddion Ôl-gyflogaeth

Mae'r Awdurdod yn adnabod cost y buddion ymddeol yn y gost gwasanaethau a adroddir pan mae gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan fydd y buddion yn cael eu talu fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd angen ei wneud yn erbyn treth y cyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn sy'n golygu bod gwir gost buddion ôl-gyflogaeth/ymddeol yn cael ei wrth-droi allan o'r Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau. Yn ystod y flwyddyn, mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau:

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Newid mewn Gwerth Teg Asedau'r Cynllun, Ymrwymiad Buddion a Ddiffinir ac Ymrwymiad Net	Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2021			Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2022		
	Asedau	Ymrwym- iadau	(Ymrwym- iadau) /asedau net	Asedau	Ymrwym- iadau	(Ymrwym- iadau) /asedau net
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth Teg Asedau'r Cynllun	685,179	0	685,179	894,265	0	894,265
Gwerth Presennol Ymrwymiaid wedi eu Hariannu	0	(905,466)	(905,466)	0	(1,233,160)	(1,233,160)
Gwerth Presennol Ymrwymiaid heb eu Hariannu	0	(24,357)	(24,357)	0	(24,957)	(24,957)
Sefyllfa Agoriadol ar 1 Ebrill	685,179	(929,823)	(244,644)	894,265	(1,258,117)	(363,852)
Cost Gwasanaeth						
Cost Gwasanaeth Cyfredol*	0	(35,577)	(35,577)	0	(60,875)	(60,875)
Cost Gwasanaeth y Gorffennol (gan gynnwys cwtogiadau)	0	(14)	(14)	0	0	0
Cyfanswm Cost Gwasanaeth	0	(35,591)	(35,591)	0	(60,875)	(60,875)
Llog Net						
Incwm Llog ar Asedau'r Cynllun	15,839	0	15,839	17,971	0	17,971
Cost Llog ar Fuddion a Ddiffinir Ymrwymiad	0	(21,610)	(21,610)	0	(25,603)	(25,603)
Cyfanswm Llog Net	15,839	(21,610)	(5,771)	17,971	(25,603)	(7,632)
Cyfanswm Cost Buddion a Ddiffinir a Adnabyddir mewn Elw / (Colled)	15,839	(57,201)	(41,362)	17,971	(86,478)	(68,507)
Llif Arian						
Cyfraniadau aelodau'r cynllun	6,365	(6,365)	0	6,697	(6,697)	0
Cyfraniadau'r cyflogwr	20,943	0	20,943	23,057	0	23,057
Amcangyfrif cyfraniadau ynglŷn â buddion heb eu hariannu	1,675	0	1,675	1,599	0	1,599
Amcangyfrif buddion a dalwyd	(19,366)	19,366	0	(19,927)	19,927	0
Amcangyfrif buddion heb eu hariannu a dalwyd	(1,675)	1,675	0	(1,599)	1,599	0
Sefyllfa Cau a Ddisgwyilir	708,960	(972,348)	(263,388)	922,063	(1,329,766)	(407,703)
Ail Fesuriadau						
Newid mewn tybiaethau demograffig	0	(15,348)	(15,348)	0	6,615	6,615
Newid mewn tybiaethau ariannol	0	(279,335)	(279,335)	0	95,995	95,995
Profiadau eraill	0	8,914	8,914	0	(798)	(798)
Enillion ar Asedau ag eithrio symiau a gynhwysir yn y llog net	185,305	0	185,305	63,844	0	63,844
Cyfanswm yr holl ail fesuriadau a gynhwysir yn Incwm Cynhwysfawr Arall (ICA)	185,305	(285,769)	(100,464)	63,844	101,812	165,656
Gwerth Teg Asedau'r Cynllun	894,265	0	894,265	985,907	0	985,907
Gwerth Presennol Ymrwymiaid wedi eu hariannu	0	(1,233,160)	(1,233,160)	0	(1,206,012)	(1,206,012)
Gwerth Presennol Ymrwymiaid heb eu hariannu**	0	(24,957)	(24,957)	0	(21,942)	(21,942)
Sefyllfa Cau ar 31 Mawrth ***	894,265	(1,258,117)	(363,852)	985,907	(1,227,954)	(242,047)

* Mae'r gost gwasanaeth cyfredol yn cynnwys lwfans 0.5% cyflogau ar gyfer costau gweinyddiaeth.

** Mae'r ymrwymiad yn cynnwys tua £8,239,000 sydd yn perthyn i bensiynau heb eu cyllido y CPLIL a £13,703,000 sydd yn perthyn i bensiynau heb eu cyllido Athrawon.

*** Mae cyfran Cyngor Gwynedd o 12.5% o ymrwymiad pensiwn y BUEGC, sy'n cyfateb i £118k, hefyd wedi ei gynnwys yn y cyfrifon.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Prif Gategoriâu Asedau'r Cynllun fel Canran o Gyfanswm Asedau'r Cynllun

Mae'r actiwari wedi darparu dadansoddiad manwl o asedau'r Gronfa yn unol â gofynion SCRh19. Mae'r dadansoddiad hwn yn gwahaniaethu rhwng natur a risg yr asedau hynny, ac yn eu torri i lawr ymhellach i'r rheiny sydd â dyfynbris mewn marchnad actif, a'r rheiny sydd ddim yn cael eu dyfynnu. Tybir bod rhaniad asedau Cyngor Gwynedd ar yr un gyfran â dyraniad asedau'r Gronfa fel yr oedd ar 31 Rhagfyr 2021. Mae'r tabl isod yn dangos y rhaniad. Mae'r actiwari yn amcangyfrif bod gwerth bid asedau'r Gronfa yn £2.734bn ar 31 Mawrth 2022, yn seiliedig ar wybodaeth a ddarparwyd gan yr Awdurdod Gweinyddu ac yn rhoi ystyriaeth i enillion mynegai lle bo hynny'n briodol.

Gwerth Teg Asedau'r Cyflogwr

Mae gwerth yr asedau isod ar werth bid yn unol â gofynion SCRh19.

Categori Ased	Ar 31 Mawrth 2021				Ar 31 Mawrth 2022			
	Prisiau a ddyfynnir mewn Marchnad -oedd Gweithredol £'000	Prisiau na ddyfynnir mewn Marchnad -oedd Gweithredol £'000	Cyfan -swm £'000	%	Prisiau a ddyfynnir mewn Marchnad -oedd Gweithredol £'000	Prisiau na ddyfynnir mewn Marchnad -oedd Gweithredol £'000	Cyfan -swm £'000	%
Ernesau Ecwiti								
Defnyddiwr	0	0	0	0	0	0	0	0
Cynhyrchu	0	0	0	0	0	0	0	0
Ynni a Gwasanaethau	0	0	0	0	0	0	0	0
Sefydliadau Ariannol	0	0	0	0	0	0	0	0
Iechyd a Gofal	0	0	0	0	0	0	0	0
Technoleg Gwybodaeth	0	0	0	0	0	0	0	0
Eraill	0	0	0	0	0	0	0	0
Ecwiti Preifat								
Y cyfan	0	55,604	55,604	6	0	55,560	55,560	6
Ernesau Dyledion								
Eraill	0	0	0	0	0	0	0	0
Eiddo Diriaethol								
Eiddo'r DU	0	70,927	70,927	8	0	84,556	84,556	9
Eiddo Tramor	0	0	0	0	0	0	0	0
Cronfeydd Buddsoddi ac Ymddiriedolaethau Unedol								
Ecwiti	0	572,959	572,959	64	0	626,572	626,572	63
Bondiau	0	0	0	0	0	0	0	0
Is-adeiladwaith	0	15,764	15,764	2	0	19,270	19,270	2
Eraill	0	173,850	173,850	19	0	196,874	196,874	20
Arian a Chyferwerthoedd Arian								
Y cyfan	5,161	0	5,161	1	3,075	0	3,075	0
Cyfanswm	5,161	889,104	894,265	100	3,075	982,832	985,907	100

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Sail ar gyfer amcangyfrif asedau ac ymrwymiadau

Mae'r ymrwymiadau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau, sef amcangyfrif o'r pensiwn fydd yn daladwy yn y dyfodol yn ddibynnol ar dybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaeth, disgwyliad oes a lefelau cyflog. Mae disgwyliad oes yn seiliedig ar ragamcanion penodol i'r gronfa a elwir yn VitaCurves a thybir bod gwelliant tymor hir eisoes wedi cyrraedd yr eithaf, sydd gyfystyr â 1.5% y flwyddyn.

Mae Hymans Robertson, cwmni actiwari annibynnol, wedi amcangyfrif ymrwymiadau Cynllun Pensiwn Gwynedd ac ymrwymiadau Buddion Dewisol. Roedd amcangyfrifon Cronfa Bensiwn Gwynedd yn seiliedig ar y prisiad llawn diweddaraf o'r cynllun fel yr oedd ar 31 Mawrth 2019. Mae'r rhagdybiaethau arwyddocaol a ddefnyddir gan yr actiwari yn y tabl canlynol wedi cael effaith sylweddol ar werthoedd yr asedau a'r ymrwymiadau fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2021	31 Mawrth 2022
Tybiaethau Ariannol	% y.f.	% y.f.
Cyfradd Cynnydd Pensiynau	2.85	3.20
Cyfradd Cynnydd Cyflogau	3.15	3.50
Cyfradd Chwyddiant	2.85	3.20
Cyfradd Ddisgownt	2.00	2.70
Cyfradd enillion tymor hir a ddisgwylir ar yr holl asedau	2.00	2.70
Nifer a ddisgwylir i gymryd yr opsiwn i drosi pensiwn blynyddol i lwmp swm ymddeol		
am wasanaeth cyn Ebrill 2008	50	50
am wasanaeth ar ôl Ebrill 2008	75	75
Tybiaethau Marwolaeth	Blynyddoedd	Blynyddoedd
Hirhoedledd yn 65 oed i bensiynwyr cyfredol		
Dynion	21.5	21.3
Merched	23.9	23.7
Hirhoedledd yn 65 oed i bensiynwyr y dyfodol		
Dynion	22.7	22.4
Merched	25.9	25.7

Mae'r amcangyfrif o'r rhwymedigaethau buddion diffiniedig yn sensitif i'r rhagdybiaethau actiwaraidd sydd wedi'u nodi yn y tabl uchod. Er mwyn meintioli effaith unrhyw newid yn y rhagdybiaethau ariannol a ddefnyddir, mae'r actiwari wedi cyfrifo a chymharu gwerth ymrwymiadau'r cynllun fel yr oeddynt ar 31 Mawrth 2022 ar seiliau amrywiol. Mae'r dull a ddefnyddiwyd yn gyson â'r dull a fabwysiadwyd i gael y ffigyrau SCRh19 a ddarperir yn y nodyn hwn.

Er mwyn meintioli'r ansicrwydd ynghylch disgwyliad hyd oes, mae'r actiwari wedi cyfrifo'r gwahaniaeth yn y gost i'r Cyngor pe bai cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes. Yn nhermau sensitifrwydd, caiff hyn ei dybio i fod yn gynnydd o tua 3-5% yn y gost o fudd-daliadau. Yn ymarferol bydd gwir gost cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes yn ddibynnol ar strwythur y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os yw gwelliannau mewn cyfraddau goroesi yn bennaf berthnasol i oeddrannau iau neu hŷn). Mae'r ffigyrau yn y tabl isod wedi deillio'n seiliedig ar broffil aelodaeth y Cyngor fel yr oedd ar 31 Mawrth 2019, sef dyddiad y prisiad actiwaraidd diweddaraf. Mae'r dull a ddefnyddiwyd wrth baratoi'r dadansoddiad sensitifrwydd a ddangosir isod yn gyson â'r dull a ddefnyddiwyd y flwyddyn flaenorol.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Effaith ar Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir yn y Cynllun		
Newid tybiaeth	Brasamcan cynnydd i'r Rhwymedigaeth Buddion Diffiniedig	Brasamcan swm ariannol
	31 Mawrth 2022	31 Mawrth 2022
	%	£'000
0.5% o leihad i'r gwir gyfradd ddisgownt	2	26,184
Cynnydd o l blwyddyn yn nisgwylad oes aelodau	4	49,118
0.5% o gynnydd i'r gyfradd codiad cyflog	0	3,007
0.5% o gynnydd i'r gyfradd codiad pensiwn	2	22,974

Y prif ragdybiaeth demograffig yw'r dybiaeth hirhoedledd (h.y. disgwylad oes yr aelod). At ddibenion sensitifrwydd, amcangyfrifir y bydd cynnydd o flwyddyn yn y disgwylad oes yn cynyddu Rhwymedigaeth Budd Diffiniedig y Cyflogwr tua 3-5%. Yn ymarferol, bydd y gwir gost o flwyddyn o gynnydd yn nisgwylad oes yn dibynnu ar strwythur y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os yw gwelliannau i'r cyfraddau goroesi yn bennaf berthnasol i oedrannau iau neu hŷn).

Effaith ar Lif Arian y Cyngor

Un o amcanion y cynllun yw y dylid cadw cyfraniadau cyflogwyr ar gyfradd mor gyson â phosib. Mae Cyngor Gwynedd wedi cytuno ar strategaeth gydag actiwari'r gronfa i gyflawni lefel gyllido o 100% dros y 17 mlynedd nesaf. Caiff lefelau cyllido eu monitro'n flynyddol.

Caiff y cyfraniadau a delir gan y Cyngor eu gosod gan Actiwari'r Gronfa yn y prisiad bob tair blynedd (y diweddaraf oedd 31 Mawrth 2019), neu ar unrhyw adeg arall pan roddir cyfarwyddyd i wneud hynny gan yr Awdurdod Gweinyddu. Mae'r cyfraniadau sy'n daladwy dros y cyfnod tan 31 Mawrth 2022 wedi'u gosod yn y dystysgrif Cyfraddau ac Addasiadau. Am fanylion pellach ar y dull a ddefnyddiwyd i osod y cyfraddau cyfrannu ar gyfer y Cyngor, dylid cyfeirio at adroddiad actiwaraid 2019, dyddiedig 31 Mawrth 2020.

Gwybodaeth am yr Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir

	Rhaniaid Ymrwymiad	
	31 Mawrth 2022	
	£'000	%
Aelodau Gweithredol	717,139	59.5
Aelodau Gohiriedig	194,195	16.1
Aelodau Pensiynwyr	293,958	24.4
Cyfanswm	1,205,292	100.0

Mae'r ffigyrau uchod yn cynnwys ymrwymadau wedi eu hariannu yn unig, nid ydynt yn cynnwys ymrwymadau pensiynwyr heb eu hariannu. Mae'r parhad yn effeithiol ar brisiad swyddogol blaenorol ar 31 Mawrth 2019.

Effaith ar y Blynyddoedd i ddod

Disgwylir i gyfanswm y cyfraniadau a wneir i Gynllun Pensiwn Llywodraeth Leol gan y Cyngor fod yn £22.932m yn y flwyddyn i 31 Mawrth 2023.

Gan fod adroddiad yr Actiwari yn seiliedig ar amcangyfrifon, ac o ganlyniad i wahaniaethau amseru, gwnaed addasiad o £218,134 yn 2021/22 (£515,736 yn 2020/21) i ddod a'r diffyg yn y Gronfa yn seiliedig ar y ffigyrau Actiwaraid yn unol â'r ymrwymiad perthnasol i gynllun pensiwn buddiannau diffiniedig sydd wedi eu diffinio ar y Fantolen. Mae'r gwahaniaeth yma wedi ei drin fel Enillion a Cholledion Actiwaraid ar Asedau ac Ymrwymadau Pensiwn ac felly wedi eu cynnwys yn y ffigyrau Ymrwymiad sy'n berthnasol i gynllun pensiwn buddiannau diffiniedig a diffinnir ar y Fantolen.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Bwrdd Uchelgais Gogledd Cymru (BUEGC)

Mae cyfran Cyngor Gwynedd o 12.5% o Gostau Pensiwn y BUEGC hefyd wedi'u cynnwys yn y cyfrifon, ac mae rhagor o fanylion i'w gweld yn Natganiad cyfrifon y BUEGC:

[Datganiad o'r cyfrifon \(llyw.cymru\)](#)

NODYN 39 – YMRWYMIADAU DIBYNNOL

Ceir ymrwymiad dibynnol pan fo digwyddiad sy'n arwain at rwymedigaeth posib ar ran yr Awdurdod ble bydd ei fodolaeth yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall ddigwyddiad ansicr sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth yr Awdurdod.

Mae'r sefyllfa isod yn berthnasol i amgylchiadau'n ymwneud â dau ymrwymiad dibynnol penodol:

- Gofynion capio ac ôl-ofalaeth safleoedd tirlenwi yr Awdurdod - mae'r ddarpariaeth sydd yn gynwysedig yn y cyfrifon yn seiliedig ar amgylchiadau presennol a gwybyddus, yn ychwanegol i ragolygon perthnasol. Er hynny, mae'n bosib y bydd y gwir gost derfynol yn wahanol i'r amcangyfrif cyfredol o gostau'r dyfodol.
- Mae'r Awdurdod yn agored i ymrwymiad yswiriant posib sy'n berthnasol i drefniadau yswiriant ei gyn-Awdurdodau, sef Cyngor Sir Gwynedd, Cyngor Bwrdeistref Arfon, Cyngor Dosbarth Dwyfor, Cyngor Dosbarth Meirionnydd, a therfyniad Cronfa Municipal Mutual Insurance (MMI) ar 30 Medi 1992.

Gwnaeth MMI gynllun o drefniant gyda'i gredydwy, ble, os oedd cyllid MMI yn annigonol i gyfarfod hawliadau yn y dyfodol, yna byddai cymal adfachu'n cael ei sbarduno (sef Cynllun o Drefniant) a allai effeithio hawliadau a dalwyd ers 1992/93. Ar 13 Tachwedd 2012, daeth cyfarwyddwyr y Cwmni i'r casgliad y dylid gweithredu amodau'r Cynllun o Drefniant a rhoddwyd rhybudd i'r perwyl hwn i Weinyddwr y Cynllun a'r Cwmni. Mae'r penderfyniad yn derfynol. Talwyd ardoll gwreiddiol o 15% o'r taliadau a wnaethpwyd ers 30 Medi 1992 yn ystod 2013/14, a talwyd 10% pellach yn 2016/17.

Fodd bynnag, yn unol â'r cynllun, bydd modd codi ardoll pellach os na fydd y lefi gwreiddiol yma yn ddigonol ar gyfer ymrwymadau MMI yn y tymor hwy. Mae Cyngor Gwynedd o'r farn y byddai'n ddarbodus i gynnal cronfa yn y disgwyliad y bydd yr ardoll gwreiddiol yn annigonol. Uchafswm cyfredol yr ymrwymiad i'r Awdurdod hwn yn seiliedig ar y ffigyrau cyhoeddedig diweddaraf oedd ar gael ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yw £1.3m.

NODYN 40 – YMDDIRIEDOLAETHAU

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel yr unig ymddiriedolwr ar gyfer 172 o gymroddion megis cronfeydd gwobrau ysgolion, a chronfeydd cysuron a gwelliannau i nifer o Sefydliadau'r Cyngor. Mae gan y gronfa fwyaf, y Gronfa Degwm, gyfriflyfr cyfrifo sy'n hollol ar wahân, tra bo'r Cyngor yn dal eiddo 171 o'r cymynroddion hyn ond nid yw'n gwneud penderfyniadau ar ddefnydd y cronfeydd. Ymhob achos, nid yw'r cronfeydd yn cynrychioli asedion y Cyngor ac felly nid ydynt wedi eu cynnwys yn y Fantolen.

Cyfanswm balans y 171 o gymynroddion nad ydynt yn cael eu cydnabod ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2022 oedd £1,146,121 (£1,128,101 ar 31 Mawrth 2021). Buddsoddir y cronfeydd yn llawn er mwyn creu incwm.

Manylir ar y cymynroddion mwyaf, Y Gronfa Degwm ac Ymddiriedolaeth FMG Morgan, yn atodiadau A a B i'r cyfrifon hyn.

NODYN 41 – TREFNIANT CONSESIWN GWASANAETH

Mae GwryAD yn gynllun Trefniant Consesiwn Gwasanaeth, sydd hefyd yn cael ei adnabod fel cynllun ‘Menter Cyllid Preifat’ (MCP). Dechreuwyd ar y dasg o’i adeiladau yn 2012/13 a’r gwaith yn dod yn weithredol ym Medi 2013. Gwaith yw gogyfer â thrin gwastraff bwyd a ddiolir yn y tarddle gan breswylwyr a busnesau Gwynedd (yn bennaf) trwy ddefnyddio technoleg Treulio Anaerobig (Anaerobic Digestion). Mae hyn yn gymorth i’r Cyngor gyrraedd ei dargedau ailgylchu, a gweithio o fewn ei lwfansau tirlenwi o Wastraff Dinesig Bioddiraddadwy am gyfnod o 15 mlynedd.

Mae’r asedau sy’n cael eu darparu i gyflenwi’r gwasanaeth yn cael eu cydnabod ar Fantolen y Cyngor. Gwerth yr asedau perthnasol ar 31 Mawrth 2022 oedd £2.3m (£2.7m ar 31 Mawrth 2021). Mae’r Cyngor yn gwneud taliad cytunedig (ffi giât) bob blwyddyn yn seiliedig ar isafswm o dunelli sy’n cael ei gynyddu yn flynyddol gan chwyddiant ac sy’n gallu cael ei ostwng os yw’r contractwr yn methu â chyrraedd safonau argaeledd a pherfformiad mewn unrhyw flwyddyn. Mae gan y Cyngor yr hawl i gynyddu swm y tunelli dros y 7,500 tunnell cytunedig hyd at 11,000 tunnell, a bydd yn talu ffi giât ostyngol am unrhyw beth dros 7,500 tunnell.

	Taliad am Wasanaethau	Ad-daliad Gwariant Cyfalaf	Llog	Cyfanswm
	£’000	£’000	£’000	£’000
Talwyd yn 2021/22	498	170	95	763
Taladwy yn 2022/23	498	181	84	763
Taladwy o fewn 2 i 5 mlynedd	1,991	841	219	3,051
Taladwy o fewn 6 i 10 mlynedd	705	348	28	1,081
Cyfanswm	3,692	1,540	426	5,658

Er bod y taliadau sy’n cael eu gwneud i’r contractwr yn cael eu disgrifio fel taliadau unedol, maent wedi eu cyfrifo er digolledu’r contractwr am werth teg y gwasanaeth a gyflenwir, y gwariant cyfalaf a’r llog oedd yn daladwy.

Mae’r contractwr yn derbyn incwm o ynni sy’n cael ei gynhyrchu o’r gwastraff sydd wedi eu galluogi i gadw’r taliad unedol i’r Cyngor yn isel. Os yw’r incwm yn uwch na’r hyn sydd yn y cytundeb, mae trefniant iddo gael ei rannu rhwng y contractwr a Chyngor Gwynedd.

Mae’r ymrwymadau sy’n ddyledus i’r contractwr am y gwariant cyfalaf sydd wedi ei wneud fel a ganlyn:

	2021/22	
	Ymrwymadau Prydlesau	Incwm Gohiriedig
	£’000	£’000
Balans yn sefyll 1 Ebrill 2021	(1,540)	(1,081)
Ad-daliad o brifswm yn ystod y flwyddyn	170	0
Rhyddhad o incwm gohiriedig	0	146
Balans yn sefyll ar 31 Mawrth 2022	(1,370)	(935)

Gellir terfynu’r cytundeb gan un o’r ddwy ochr ar unrhyw adeg ar sail diffygion, yn amodol ar roi rhybudd yn unol â’r cytundeb. Yn ogystal, gall y Cyngor derfynu’r cytundeb yn unochrog yn unol â’r amodau ynddo. Byddai costau iawndal ynghlwm ag unrhyw drefniant terfynu. Ar ddiwedd y cytundeb, mae gan y Cyngor hawl i ail-dendro am contractwr i ddarparu’r gwasanaeth.

NODYN 42 – CYLLIDEB CYFUN

O dan reoliad 19(1) o Reoliadau Trefniadau Partneriaeth (Cymru) 2015, cytunwyd ar drefniant cyllidebau cyfun rhwng Awdurdodau Lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr mewn perthynas â darparu llety cartrefi gofal ar gyfer pobl hŷn. Daeth y trefniant i rym ar 1 Ebrill 2019. Mae Cyngor Sir Ddinbych yn gweithredu fel awdurdod lletya yn ystod cyfnod cychwynnol y cytundeb (2019/20 i 2021/22).

Mae trafodion y Cyngor wedi'u cynnwys o dan Oedolion, Iechyd a Llesiant yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae'r incwm a'r gwariant ar gyfer y trefniant cyllideb gyfun hwn wedi'u cynnwys yn y tabl isod:

Cartrefi Gofal ar gyfer Pobl Hŷn		
2020/21		2021/22
£'000		£'000
	Gwariant	
93,035	Costau Cartrefi Gofal	98,982
93,035	Cyfanswm Gwariant	98,982
	Arian a gyfrannir	
(8,626)	Cyngor Sir Ddinbych	(9,340)
(13,106)	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	(14,221)
(9,397)	Cyngor Sir y Fflint	(10,095)
(12,203)	Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	(15,317)
(8,641)	Cyngor Gwynedd	(9,143)
(5,049)	Cyngor Sir Ynys Môn	(5,209)
(36,013)	Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	(35,657)
(93,035)	Cyfanswm Arian a gyfrannir	(98,982)
0	(Gwared) / Diffyg a drosglwyddir i'r gronfa wrth gefn	0

NODYN 43 – GWEITHREDIADAU AR Y CYD A CHYD-BWYLLGORAU

Mae'r Cyngor yn rhan o nifer o weithrediadau ar y cyd gydag Awdurdodau cyfagos yng Ngogledd Cymru.

Yn ystod 2021/22, roedd Cyngor Gwynedd yn rhan o bedwar cyd-bwyllgor a thri gweithrediad ar y cyd, sef cyd-weithio mewn meysydd penodol rhwng Awdurdodau Lleol. Mae'n ofynnol i gyfrifon ar wahân gael eu cynhyrchu ar gyfer cyd-bwyllgorau. Y pedwar cyd-bwyllgor perthnasol i Wynedd yn ystod 2021/22 yw:

- Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd
- GwE
- Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru (PTGGGC)
- Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (BUEGC)

Y tri gweithrediad ar y cyd sy'n berthnasol i Wynedd yn ystod 2021/22 ac sydd yn ymwneud â'r argyfwng Covid-19 yw:

- Rhaglen Profi, Orlhain a Diogelu
- Marwdy dros dro ym Mochdre
- Cynllun Argyfwng Bysus

Mae cyfrifon y cyd-bwyllgorau yn dilyn yr un amserlen o ran dyddiad statudol ar gyfer cwblhau y cyfrifon. Yn yr amgylchiadau, felly fe welir bod cyfrifon Cyngor Gwynedd yn adlewyrchu y gwir ymrwymiad net perthnasol, er bod y sefyllfa ddadansoddol oddrychol yn mynd i amrywio yn ddibynnol ar sefyllfa a threfniadau adrodd y gwahanol gyd-bwyllgorau (eithrio y BUEGC). Mae'r ffigurau ar gyfran berthnasol i Wynedd wedi eu cynnwys yn y tabl isod:

Cyd-Bwyllgor / Gweithrediad ar y Cyd	Awdurdod Lletya Cyllid	Cynghorau a Sefydliadau sydd yn rhan o'r Cyd-Bwyllgor	Cyfran Cyngor Gwynedd	Gwerth Cyfran Gwynedd (Cyfrif Incwm a Gwariant)
			%	£'000
Cyd-Bwyllgor				
Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd	Cyngor Gwynedd	Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn	50.00	219
GwE	Cyngor Gwynedd	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	17.63	745
Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Cyngor Sir y Fflint	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn	23.67	0
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	Cyngor Gwynedd	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam Prifysgol Bangor Grŵp Llandrillo Menai Prifysgol Glyndŵr Wrecsam Coleg Cambria	*Gweler y nodyn isod.	

Gweithrediad ar y Cyd				
Rhaglen Profi, Olrhain a Diogelu	Cyngor Sir y Fflint	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	16.99	1,440
Marwdy dros dro ym Mochdre	Cyngor Sir y Fflint / Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	17.71	5
Cynllun Argyfwng Bysus	Cyngor Sir y Fflint	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	24.03	381

*Mae cyfrifon Cyngor Gwynedd yn cynnwys y gwir trafodion a balansau mewn perthynas â busnes y BUEGC yn ogystal â'u cyfran o'r trafodion a'r balansau sy'n weddill, a ddsbarthwyd fel 12.5% (Awdurdod Lleol) a 6.25% (Addysg Bellach/Uwch) yn unol â'r dyraniadau yn y Cytundeb Llywodraethu 2.

Gellir gweld cyfrifon y cyd-bwyllgorau unigol ar wefannau y cynghorau sydd yn arwain ar y gwasanaeth cyllid a chyfrifeg.

NODYN 44 – DIGWYDDIADAU AR ÔL Y CYFNOD ADRODD

Awdurdodwyd y Datganiad o'r Cyfrifon gan y Pennaeth Cyllid ar 10 Mehefin 2022. Nid yw digwyddiadau yn dilyn y dyddiad yma wedi'u cynnwys yn y datganiadau ariannol na'r nodiadau cysylltiedig. Lle roedd digwyddiadau a oedd yn digwydd cyn y dyddiad hwn yn darparu gwybodaeth am amodau a oedd yn bodoli ar 31 Mawrth 2021, mae'r ffigyrau yn y datganiadau a'r nodiadau ariannol wedi'u haddasu ym mhob agwedd materol i ddangos yr effaith. Yn dilyn i Archwilio Cymru ryddhau cyfarwyddyd newydd yn ystod Mai 2022 ar brisio asedau, sydd eto i'w gadarnhau yn derfynol, bydd effaith ar y ffigyrau cysylltiedig a bwriedir cwblhau yr addasiadau perthnasol cyn cyhoeddi y fersiwn terfynol o'r cyfrifon.

Y GRONFA DEGWM

2020/21 £'000		2021/22 £'000	£'000
936	Cyfanswm y Gronfa ar 1 Ebrill		958
	Ychwaneger - Incwm yn ystod y flwyddyn		
41	Llog ar buddsoddiadau		42
	Llai - Gwariant yn ystod y flwyddyn		
(19)	Grantiau a chostau	(30)	(30)
958	Cyfanswm y Gronfa ar 31 Mawrth		970
	A gynrychiolir gan yr Asedau canlynol		
1	Dyledwyr		0
900	Buddsoddiadau		900
62	Arian mewn llaw		73
963			973
(5)	Llai - Credydwyr		(3)
958	Cyfanswm		970

NODIADAU I'R CYFRIFON

1. Dywed Cynllun gweinyddu'r Gronfa y ceir defnyddio'r incwm at bwrpasau elusennol - addysgol, adloniadol a chymdeithasol, yn unol â disgresiwn y Cyngor.

2. Mae'r Ddeddf Elusennol 1993 yn gofyn am archwiliad annibynnol o ddatganiad o gyfrifon y Gronfa Degwm yn flynyddol.

3. Dangosir buddsoddiadau ar gost yn y cyfrifon. Gwerth y buddsoddiadau ar y farchnad ar 31 Mawrth 2022 oedd £957,522.

CRONFA YMDDIRIEDOLAETH FMG MORGAN
--

2020/21 £'000		2021/22 £'000
194	Cyfanswm y Gronfa ar 1 Ebrill	188
	Ychwaneger - Incwm yn ystod y flwyddyn	
13	Llog enillwyd gan yr asedau	14
	Llai - Gwariant yn ystod y flwyddyn	
(19)	Grantiau	(18)
188	Cyfanswm y Gronfa 31 Mawrth	184
	Asedau	
144	Buddsoddiadau	144
44	Arian mewn llaw	40
188		184

NODIADAU I'R CYFRIFON

1. Sefydlwyd y Gronfa hon gyda gweddill ystâd y diweddar Mrs. Florence Merthyr Guest Morgan. Roedd incwm y Gronfa i'w ddefnyddio er budd trigolion rhannau o Lŷn at bwrpasau penodedig.
2. Dangosir buddsoddiadau ar gost yn y cyfrifon. Gwerth y buddsoddiadau ar y farchnad ar 31 Mawrth 2022 oedd £378,818 (£362,553 ar 31 Mawrth 2021).
3. Mae Cronfa FMG Morgan tu allan i ofynion y Ddeddf Elusennol 1993. Oherwydd hyn nid oes angen archwiliad annibynnol o'r Gronfa Ymddiriedolaeth hon.

Geirfa

Amhariad – Lleihad yng ngwerth cario ased sefydlog oddi tan ei werth cario (oherwydd darfodedigrwydd, difrod neu newid anffafriol mewn amgylchedd statudol).

Amorteiddio – Gwarediad graddol ymrwymiad, megis benthyciad, gyda thaliadau cyson dros gyfnod penodol o amser. Rhaid i daliadau o'r fath fod yn ddigonol i glirio'r prifswm a'r llog.

Ariannu Cyfalaf - Cyllid ar gyfer talu am wariant cyfalaf. Mae nifer o ffyrdd i ariannu gwariant cyfalaf yn cynnwys benthycia, lesu, cyllido'n uniongyrchol o refeniw, derbyniad cyfalaf i'w ddefnyddio, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, reserfau refeniw a reserfau wedi'u clustnodi.

Ased - Eitemau o werth sydd yn cael ei fesur mewn cyd-destun pris.

- Caiff ased cyfredol ei dreulio neu gall golli gwerth ariannol materol o fewn y flwyddyn ariannol nesaf.
- Mae ased anghyfredol yn darparu budd i'r Cyngor ac i'r gwasanaethau mae'n ddarparu am gyfnod o dros flwyddyn.

Asedau Anniriaethol – Ased anariannol adnabyddadwy heb sylwedd corfforol. Meddalwedd cyfrifiadurol er enghraifft.

Asedau Cymunedol - Asedau anghyfredol y mae'r Cyngor yn bwriadu eu dal yn barhaus sydd heb oes benodol ddefnyddiol, ac a allai gael cyfyngiadau ar eu gwarediad. Gall esiamplau gynnwys parciau ac adeiladau hanesyddol.

Asedau Treftadaeth – Ased gyda rhinweddau Hanesyddol, Artistig, Gwyddonol, Technolegol, Geoffisegol neu a budd Amgylcheddol, gaiff ei ddal a'i gynnal yn bennaf am ei gyfraniad i wybodaeth a diwylliant.

Balansau (neu Reserfau) - Mae'r rhain yn cynrychioli cyllid cronedig sydd ar gael i'r Cyngor. Caiff rhai balansau (reserfau) eu clustnodi ar gyfer pwrpas penodol i ariannu mentrau diffiniedig yn y dyfodol neu i gwrdd â risg neu ymrwymadau gaiff eu hadnabod.

CIPFA (Chartered Institute of Public Finance and Accounting) – Sefydliad proffesiynol ar gyfer cyfrifwyr sy'n gweithio yn y sector gyhoeddus.

Cost Adnewyddu Dibrisiedig – Dull prasio sy'n darparu procsi ar gyfer gwerth marchnad asedau arbenigol.

Cost Gwasanaeth Cyfredol – Cynnydd yng ngwerth cyfredol ymrwymadau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig a ddisgylir i godi o wasanaeth gweithiwr yn y cyfnod presennol.

Credydwyr - Symiau yn ddyledus gan y Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaeth a dderbyniwyd, sydd â thaliadau heb eu gwneud erbyn diwedd y cyfnod cyfrifo.

Cronfa Gyffredinol - Prif gronfa refeniw'r Cyngor sydd yn cynnwys cost net yr holl wasanaethau a ariennir gan drethdalwyr lleol a grantiau'r Llywodraeth.

Cronfa Ymddiriedolaeth - Cronfeydd a weinyddir gan y Cyngor ar gyfer dibenion megis gwobrau, elusennau, prosiectau penodol ac ar ran plant dan oed.

Cyfrif Addasiadau Cyfalaf – Reserf wedi ei glustnodi o adnoddau cyllid neu dderbyniad cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf neu ad-daliad benthyciad allanol a mathau eraill o drafodion cyllido cyfalaf.

Cynllun Buddiannau Diffiniedig – Pensiwn neu gynllun budd ymddeoliad arall sydd ddim yn gynllun cyfraniad diffiniedig.

Cynllun Cyfraniadau Diffiniedig - Pensiwn neu gynllun budd ymddeoliad arall lle gwelir gweithiwr yn cyfrannu symiau penodol rheolaidd fel swm neu ganran o'r cyflog, a ni fydd rhwymedigaeth gyfreithiol nac adeiladol i dalu cyfraniadau pellach petai'r cynllun ddim ag asedau digonol i dalu buddion i'r holl weithwyr mewn perthynas â gwasanaeth y gweithiwr yn y cyfnod presennol a blaenorol.

Darpariaeth – Ymrwymiad sydd ag amseru neu swm ansicr, sydd i gael ei dalu drwy drosglwyddo buddion economaidd.

Derbyniadau Cyfalaf - Incwm a dderbynnir o werthu tir neu asedau cyfalaf arall.

Dibrisio – Mesuriad cost y budd economaidd yr asedau sefydlog diriaethol dreuliyd yn ystod y cyfnod.

Dyledwyr - Symiau yn ddyledus i'r Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaeth a dderbyniwyd, o fewn y cyfnod cyfrifo, sydd â thaliadau heb eu derbyn erbyn diwedd y cyfnod cyfrifo.

Eiddo Buddsoddi – Eiddo a ddelir unai ar gyfer ennill incwm rhent neu ar gyfer gwerthfawrogiad cyfalaf, neu'r ddau.

Enillion a Cholledion Actiwaraid - Ar gyfer cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, mae y newidiadau mewn gwaged actiwaraid sydd yn codi oherwydd bod digwyddiadau heb gyd-daro gyda rhagdybiaeth actiwaraid a wnaed ar gyfer y prisiad diwethaf (profiad enillion a cholledion) neu bod y rhagdybiaethau actiwaraid wedi newid.

Gwariant Cyfalaf - Gwariant caffael ar ased anghyfredol, a gaiff ei ddefnyddio wrth ddarparu gwasanaeth tu hwnt i'r cyfnod cyfrifo neu wariant sydd yn cyfrannu, a ddim yn unig yn cynnal, at werth ased anghyfredol.

Gwerth Llyfr Net – Gwerth lle caiff asedau sefydlog eu cynnwys ar y Fantolen, h.y. eu cost hanesyddol neu werth cyfredol llai'r gwerth cronus a ddarperir ar gyfer dibrisiad.

Gwerth Teg - Y pris a dderbynnir i werthu ased, neu a delir i drosglwyddo ymrwymiad mewn trafodyn trefnus rhwng cyfranwyr i'r farchnad ar ddyddiad y mesuriad.

Lleiafswm Darpariaeth Refeniw (LIDR) – Y lleiafswm sydd rhaid ei godi ar gyfrif refeniw Awdurdod yn flynyddol a'i neilltuo fel darpariaeth ar gyfer ymrwymiad credyd.

Menter Cyllid Preifat (MCP) – Menter llywodraeth ganolog sy'n anelu i gynyddu lefel y cyllid sydd ar gael ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus drwy ddenu ffynonellau preifat o gyllid.

Offerynnau Ariannol - Unrhyw gytundeb sydd yn cynyddu ased un endid ac ymrwymladau ariannol neu offeryn ecwiti un arall. Mae'r term yn cynnwys asedau ariannol ac ymrwymladau ariannol, o fasnach dderbyniadwy (anfoneb dyledus) a masnach daladwy (anfoneb sy'n ddyledus i'w talu) i ddeilliadau cymhleth a deilliadau wedi eu mewnbllannu.

Partion Cysylltiedig - Caiff partion eu hystyried i fod yn gysylltiedig os oes gan un parti'r gallu i reoli'r parti arall neu gyda dylanwad sylweddol penodol dros y parti arall wrth wneud penderfyniadau ariannol neu weithredol.

Praeseptau – Yr ardoll a wnaed gan Awdurdodau archebiant ar Awdurdodau sy'n bilio, gyda'r gofyn ar yr Awdurdod sy'n bilio i gasglu'r incwm gan drethdalwyr y Cyngor ar eu rhan.

Prydlesau Cyllidol – Les sydd yn trosglwyddo'n sylweddol holl risg a gwobr perchnogaeth ased anghyfredol i'r deiliad prydles.

Prydlesau Gweithredol - Math o les, gan amlaf ar offer cyfrifiadurol, cyfarpar swyddfa, dodrefn a.y.y.b. ble mae'r cydbwysedd risgiau a gwobrau o ddal yr ased ynghlwm â'r prydleswr. Mae'r ased yn aros ym mherchnogaeth y prydleswr ac mae costau'r les yn wariant refeniw i'r Cyngor.

Rhestr Eiddo – Niferoedd stoc heb eu defnyddio sy'n cael eu dal gyda'r disgwyliad o'u defnyddio yn y dyfodol. Fe gawn eu categorio fel nwyddau neu asedau eraill a brynwyd i'w gwerthu ymlaen, nwyddau traul, defnydd crai a chyfansoddion, nwyddau a gwasanaeth mewn camau canolog rhwng cwblhad a gorffenedig.

Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh) – Cyfres o safonau cyfrifo a ddefnyddir ar draws y byd. Rhaid iddynt gael eu gweithredu ar bob datganiad cyllidol gan bob endid sy'n adrodd i bob datganiad cyllidol er mwyn darparu darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol yr endid, ac fel ffordd i gysoni a chymharu gyda datganiadau cyllidol endidau eraill.

Ymrwymladau – Symiau sydd yn ddyledus i unigolion/ sefydliadau y bydd yn rhaid eu talu rhywbryd yn y dyfodol.

Eitem 6

ENW'R PWYLLGOR	Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu
DYDDIAD Y CYFARFOD	8 Medi
TEITL YR EITEM	Adroddiadau Archwilio Cymru
AMCAN	Rhoi diweddariad i'r pwyllgor ar raglen waith Chwarter 1 Archwilio Cymru ac adroddiadau sydd wedi eu cyhoeddi yn ddiweddar
ARGYMHELLIAD	Gofynnir i Aelodau dderbyn yr adroddiad.
AWDUR	Dewi W. Jones, Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor/Alan Hughes, Archwilydd Arweiniol, Archwilio Cymru

1. CEFNDIR

- 1.1. Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio swyddogaeth i adolygu ac asesu trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol, rheoli perfformiad a llywodraethu corfforaethol y Cyngor ac fel rhan o'r swyddogaeth hon mae disgwyliad i ystyried adroddiadau cyrff adolygu allanol megis Archwilio Cymru, Estyn ac Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC).
- 1.2. Yn ogystal ag ystyried adroddiadau yn ymarferol, mae disgwyl i bwyllgorau sicrhau eu hunain bod trefniadau ar waith i fonitro a gwerthuso cynnydd yn erbyn unrhyw argymhellion a geir ynddynt. Er mwyn hwyluso'r gwaith mae Archwilio Cymru yn paratoi diweddariad chwarterol ar waith y cyrff adolygu ac mae copi o'r ddogfen hon ar gyfer Chwarter 1 wedi ei gynnwys fel **Atodiad 1**.
- 1.3. Cyflwynwyd adroddiad ar astudiaethau cyfredol Archwilio Cymru, Estyn ac Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) a'r cynnydd sydd wedi ei wneud gan y Cyngor mewn ymateb i gynigion neu argymhellion i gyfarfod y Pwyllgor hwn ar y 30ain o Fehefin 2022. Bydd yr adroddiad nesaf yn cael ei gyflwyno ym mis Tachwedd.
- 1.4. Yn y cyfamser mae copi o adroddiad 'Taliadau Uniongyrchol ar gyfer Gofal Cymdeithasol i Oedolion' (Adroddiad Cenedlaethol) wedi ei gynnwys fel **Atodiad 2** a bydd swyddog o'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant yn mynychu'r cyfarfod i osod cyd-destun i'r sefyllfa yn lleol ac ymateb i unrhyw gwestiynau os oes angen.

Rhaglen Waith ac Amserlen Archwilio Cymru – Cyngor Gwynedd

Diweddariad Chwarterol: 30 Mehefin 2022

Crynodeb Archwilio Blynyddol

Disgrifiad	Amserlen	Statws
Adroddiad yn crynhoi'r gwaith archwilio sydd wedi'i gwblhau ers y Crynodeb Archwilio Blynyddol diwethaf a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2022.	Rhagfyr 2022	Cyhoeddi adroddiad drafft ym mis Tachwedd 2022.

Gwaith Archwilio Ariannol

Disgrifiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Archwiliad o Gyfrifon y Cyngor a'i Fân Gyd-bwyllgorau 2021-22	Rhoi barn ar 'wirionedd a thegwch' y datganiadau ariannol ar gyfer y flwyddyn ariannol ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2022.	Archwiliad Terfynol: <ul style="list-style-type: none"> • Mehefin i Hydref 2022 	Derbyniwyd y Datganiad o Gyfrifon ar 13 Mehefin 2022 ac mae gwaith maes archwilio ar y gweill. Derbyniwyd Ffurflen Flynyddol y Cyd-bwyllgor Polisi Cynllunio ar 17 Mehefin 2022. Derbyniwyd Ffurflen Flynyddol y Cyd-bwyllgor Harbyrau ar 25 Mai 2022. Nid yw'r archwiliadau hyn wedi dechrau eto.
Archwiliad o Ddatganiad o Gyfrifon Cronfa Bensiwn Gwynedd	Rhoi barn ar 'wirionedd a thegwch' y datganiadau ariannol ar gyfer y flwyddyn ariannol ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2022..	Archwiliad Terfynol: <ul style="list-style-type: none"> • Hydref 2022 i Dachwedd 2022. 	Derbyniwyd y Datganiadau o Gyfrifon ar 27 Mehefin 2022.

Disgrifiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
<p>Ardystio ffurflenni Grant:</p> <p>Cyfraniadau Pensiwn Athrawon ar gyfer y flwyddyn ariannol 2021-22</p>	<p>Ardystio nad oes dim wedi dod i'n sylw sy'n dangos y canlynol am y ffurflen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nid yw wedi'i ddatgan yn deg Nid yw yn unol â'r telerau a'r amodau perthnasol 	<p>Dyddiad cau'r cyngor oedd y diwrnod gwaith diwethaf ym mis Mai 2022.</p> <p>Dyddiad cau ardystio 30 Tachwedd 2022..</p>	<p>Derbyniwyd y ffurflen ar 30 Mehefin 2022.</p>
<p>Ardystio ffurflenni Grant:</p> <p>Trethi Annomestig 2021-22</p>	<p>Ardystio nad oes dim wedi dod i'n sylw sy'n dangos y canlynol am y ffurflen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nid yw wedi'i ddatgan yn deg Nid yw yn unol â'r telerau a'r amodau perthnasol 	<p>Dyddiad cau y Cyngor ar 30 Mehefin 2022.</p> <p>Dyddiad cau ardystio 30 Tachwedd 2022.</p>	<p>Derbyniwyd y ffurflen ar 30 Mehefin 2022.</p>

Disgrifiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Ardystio Ffurflenni Grant: Cymhorthdal Budd-dal Tai 2021-22	<p>Ardystio nad oes dim wedi dod i'n sylw sy'n dangos y canlynol am y ffurflen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nid yw wedi'i ddatgan yn deg Nid yw yn unol â'r telerau a'r amodau perthnasol 	<p>Dyddiad cau y Cyngor ar 30 Ebrill 2022.</p> <p>Dyddiad cau ardystio 31 Ionawr 2023</p>	<p>Derbyniwyd y ffurflen ar 27 Ebrill 2022.</p>

Gwaith Archwilio Perfformiad

2021-22 Gwaith archwilio perfformiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Archwiliadau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (Deddf LICD)	Byddwn ni'n ceisio integreiddio'r gwaith o gyflwyno ein harchwiliadau LICD o gamau i gyflawni amcanion llesiant gyda'n gwaith archwilio arall. Byddwn yn trafod hyn gyda'r cyngor wrth i ni bennu cwmpas a chyflawni'r prosiectau archwilio sydd wedi'u rhestru yn y cynllun hwn.	Amherthnasol	Amherthnasol

2021-22 Gwaith archwilio perfformiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Archwiliad adrodd ar welliannau	Archwilio cyflawni dyletswydd i gyhoeddi asesiad o berfformiad.	Hydref 2021	Cyhoeddwyd tystysgrif Awst 2021.

2021-22 Gwaith archwilio perfformiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
<p>Sicrwydd ac Asesu Risg</p>	<p>Prosiect i nodi lefel y sicrwydd archwilio a/neu lle y gall fod angen gwaith archwilio pellach mewn blynyddoedd i ddod, o ran risgiau i'r Cyngor roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau.</p> <p>Yng Nghyngor Gwynedd mae'r prosiect yn debygol o ganolbwyntio ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sefyllfa ariannol • Trefniadau hunanasesu • Goblygiadau Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) • Cynlluniau i leihau carbon 	<p>Ebrill 2021 i Medi 2022</p>	<p>Parhaus</p>

2021-22 Gwaith archwilio perfformiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
<p>Llamu Ymlaen – Archwilio'r blociau adeiladu ar gyfer dyfodol cynaliadwy</p>	<p>Wrth i'r byd symud ymlaen, gan ddysgu o'r pandemig byd-eang, mae'r adolygiad hwn yn edrych ar ba mor effeithiol y mae cynghorau'n cryfhau eu gallu i drawsnewid, addasu a chynnal darpariaeth gwasanaethau, gan gynnwys y rhai sy'n cael eu darparu mewn partneriaeth â rhanddeiliaid a chymunedau allweddol.</p>	<p>Hydref 2021– Mawrth 2022. Pwyslais ar y gweithlu a rheoli asedau.</p>	<p>Cyhoeddwyd yr adroddiad terfynol Gorffennaf 2022.</p>
<p>Adolygiad o Reoli Perfformiad</p>	<p>Adolygiad o'r modd y mae'r fframwaith rheoli perfformiad yn y Cyngor yn cefnogi darpariaeth gwasanaethau a arweinir gan alw.</p>	<p>Awst 2021 i Ionawr 2022</p>	<p>Cyhoeddwyd yr Adroddiad Terfynol Ionawr 2022.</p>

2022-23 Gwaith archwilio perfformiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
<p>Sicrwydd ac Asesu Risg</p>	<p>Prosiect i nodi lefel y sicrwydd archwilio a/neu lle y gall fod angen gwaith archwilio pellach mewn blynyddoedd i ddod, o ran risgiau i'r Cyngor roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau a gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy.</p> <p>Mae'r prosiect yn debygol o ganolbwyntio yn benodol ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sefyllfa ariannol • Rheoli'r rhaglen gyfalaf • Defnyddio gwybodaeth am berfformiad – gyda phwyslais ar adborth gan ddefnyddwyr gwasanaeth a chanlyniadau. • Gosod amcanion llesiant. 	<p>Ebrill 2022 i Gorffennaf 2023</p>	<p>Parhaus</p>

2022-23 Gwaith archwilio perfformiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Adolygiad Thematig – Gofal heb ei drefnu	<p>Adolygiad traws-sector sy'n canolbwyntio ar lif y cleifion allan o'r ysbyty. Bydd yr adolygiad hwn yn ystyried sut mae'r Cyngor yn gweithio gyda'i bartneriaid i fynd i'r afael â'r risgiau sy'n gysylltiedig â darparu gofal cymdeithasol er mwyn cefnogi rhyddhau cleifion o'r ysbyty, yn ogystal ag atal pobl rhag cael eu derbyn i'r ysbyty. Bydd y gwaith hefyd yn ystyried pa gamau sy'n cael eu cymryd i ddarparu atebion tymor canolog i dymor hirach.</p>	<p>Gorffennaf – Rhagfyr 2022</p>	<p>Cwmpasu</p>
Adolygiad thematig – Digidol	<p>Bydd y prosiect hwn yn cael ei gwmpasu dros yr haf a rhagor o fanylion am bwyslais penodol yr adolygiad i'w gadarnhau.</p>	<p>I'w gadarnhau.</p>	<p>Cwmpasu</p>
Adolygiad o Effeithiolrwydd Craffu	<p>Bydd yr adolygiad hwn yn gofyn y cwestiwn: A oes gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar gyfer craffu yn y pwyllgor cyhoeddus?</p>	<p>Gorffennaf – Rhagfyr 2022</p>	<p>Cwmpasu</p>

Astudiaethau cenedlaethol llywodraeth leol wedi'u cynllunio/ar y gweill

Astudiaeth	Cwmpas	Amserlen	Statws	Gwaith maes wedi'i gynllunio yng Nghyngor Gwynedd
Tlodi	Deall sut mae awdurdodau lleol yn sicrhau eu bod yn darparu eu gwasanaethau i leihau tlodi cymaint â phosibl.	Hydref 2021 – Hydref 2022	Dod i Gasgliadau	Oes – cyfweiliad gyda'r swyddog enwebedig yn y Cyngor
Mentrau Cymdeithasol	Adolygu sut mae awdurdodau lleol yn cefnogi ac yn defnyddio mentrau cymdeithasol i ddarparu gwasanaethau.	Hydref 2021 – Hydref 2022	Dod i gasgliadau	Oes – cyfweiliad gyda'r swyddog enwebedig yn y Cyngor
Meithrin Cydnerthedd Cymdeithasol a Hunanddibyniaeth	Adolygiad o sut y gall awdurdodau lleol feithrin mwy o gydnerthedd mewn cymunedau.	Hydref 2021 – Hydref 2022	Dod i gasgliadau	Oes – cyfweiliad gyda'r swyddog enwebedig yn y Cyngor

Estyn

Gwaith arfaethedig Estyn 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
Arolygiadau Gwasanaethau Addysg Llywodraeth Leol	Bu Estyn yn archwilio gwasanaethau addysg llywodraeth leol Ynys Môn ac Abertawe yn ystod tymor yr haf. Bydd yr adroddiadau yn cael eu cyhoeddi ym mis Awst a dechrau Medi. Cafodd adroddiad Torfaen ei gyhoeddi ar 18 Mai. Bydd Estyn yn adolygu'r canllawiau arolygu er mwyn adlewyrchu mwy o bwyslais ar anfantais economaidd-gymdeithasol ac annhegwch ac i wneud mân newidiadau mewn ymateb i adborth o arolygiadau yn 2021-22.	Adolygiad o'r canllawiau arolygu – Gorffennaf. Cyhoeddi ar y wefan - 1 Medi.	Amh.
Adolygiad thematig - Diwygio'r Cwricwlwm	Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi gofyn i Estyn adolygu gwasanaethau gwella ysgolion y de-orllewin.	Casglu tystiolaeth ym Mehefin/Gorffennaf – cyhoeddi ym mis Medi.	Amh.

Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC)

Gwaith arfaethedig AGC 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
Rhaglen 2022-23	Bydd AGC yn parhau i gynnal ei rhaglen gylchol beilot o wiriadau sicrwydd, gwiriadau gwella ac arolygiadau gwerthuso perfformiad.	Ebrill 2022 – Mawrth 2023	Ar y gweill
Datblygiad	Bydd AGC yn parhau i ddatblygu ei dull o arolygu ac adolygu awdurdodau lleol. Bydd AGC yn ymgynghori ymhellach ynghylch ei dull gweithredu.	Medi 2022 – Rhagfyr 2022	Ar y gweill
Trefniadau Diogelu Rhag Colli Rhyddid Adroddiad Monitro Blynyddol ar gyfer Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2021-22	Yn dilyn cyhoeddi adroddiad 2020-21, mae cynllunio ar y gweill ar gyfer dyddiad cyhoeddi'r adroddiad nesaf i gael ei gadarnhau.	Dyddiad cyhoeddi i'w gadarnhau	Casglu data
Cyfarfod blynyddol gyda Chyfarwyddwyr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol	Bydd AGC yn cyfarfod â'r holl Gyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol	Rhagfyr 2022 ac Ionawr 2023	Cynllunio

Gwaith arfaethedig AGC 2022-23	Cwmpas	Amserlen	Statws
<p>Adolygiad cenedlaethol o Gynllunio Gofal i blant a phobl ifanc sy'n destun cyn-achos yr Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus</p>	<p>Pwrpas yr adolygiad</p> <p>I ddarparu craffu allanol, sicrwydd a hybu gwelliant o ran ansawdd yr arferion mewn perthynas â chynllunio gofal ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n destun cyn-achos yr amlinelliad cyfraith gyhoeddus.</p> <p>Ystyried i ba raddau y mae arferion wedi symud ymlaen ers cyhoeddi 'Adolygiad cenedlaethol o gynllunio gofal ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n destun proses cyn-achos yr Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus' a chyhoeddi adroddiad 2021 y gweithgor Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus gan gynnwys canllawiau arferion gorau.</p>	Medi 2022	Cynllunio
<p>Trefniadau Arolygu diogelu plant ar y cyd</p>	<p>Dull traws-arolygiaeth. Ardal i'w benderfynu. Byddwn yn cwblhau pedwar arolygiad aml-asiantaeth arall ar y cyd.</p> <p>Byddwn yn cyhoeddi adroddiad cenedlaethol ar ddiwedd 2023.</p>	Hydref 2022 - Gwanwyn 2023	Cynllunio
<p>Gwrio Sicrwydd Cafcass</p>	<p>Bydd AGC yn parhau i ddatblygu ei dull o arolygu ac adolygu Cafcass Cymru. Byddwn yn gwerthuso ein dull gweithredu a byddwn yn ymgynghori ar ein dull diwygiedig ddiwedd 2022.</p> <p>Gwiriad sicrwydd wedi'i gwblhau. Yn drafftio llythyr. I'w gyhoeddi ym mis Awst 2022</p>	<p>Medi – Rhagfyr 2022</p> <p>Awst 2022</p>	<p>Adolygu</p> <p>Drafftio</p>

Adroddiadau cenedlaethol Archwilio Cymru ac allbynnau eraill a gyhoeddwyd ers Ionawr 2022

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolen i'r adroddiad
Mynd i'r afael â'r Ôl-groniad Gofal Wedi'i Gynllunio yng Nghymru – ac offeryn data amserau aros	Mai 2022
Y Cwricwlwm newydd i Gymru	Mai 2022
Gofal heb ei drefnu – offeryn data a sylwebaeth	Ebrill 2022
Taliadau Uniongyrchol ar gyfer Gofal Cymdeithasol i Oedolion	Ebrill 2022
Offeryn Data Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol	Chwefror 2022
Cydweithio Rhwng y Gwasanaethau Brys (gan gynnwys offeryn data)	Ionawr 2022

Adroddiadau cenedlaethol Archwilio Cymru ac allbynnau eraill (gwaith ar y gweill/wedi'i gynllunio)¹

Teitl	Dyddiad cyhoeddi disgwylidig
Diweddariad ar gyfer data cyllid y GIG	Gorffennaf 2022
System Gwybodaeth Gofal Yn y Gymuned Cymru (Diweddariad ar gyfer y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus)	Gorffennaf 2022
Ymateb ac adferiad COVID/Rheoli grantiau Llywodraeth Cymru – cymorth trydydd sector (Briff ar gyfer y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus)	Gorffennaf 2022
Newid hinsawdd – adolygiad gwaelodlin ²	Gorffennaf/Awst 2022
Twristiaeth Gynaliadwy ym Mharciau Cenedlaethol Cymru ³	Gorffennaf 2022

¹ Byddwn yn parhau i adolygu ein cynlluniau'n gyson, gan ystyried yr amgylchedd allanol sy'n esblygu, ein blaenoriaethau archwilio, cyd-destun ein hadnoddau ein hunain a chapasiti cyrff archwilio i ymgysylltu â ni. Mae hyn yn cynnwys cynnal rhywfaint o hyblygrwydd er mwyn i ni allu ymateb i ddatblygiadau ym mholisi Llywodraeth Cymru a meysydd o ddi-ddordeb posib ar gyfer y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus.

² Adroddiad trosolwg cychwynnol ac yna papur tystiolaeth mwy manwl.

³ Crynodeb yn seiliedig ar waith archwilio lleol.

Teitl	Dyddiad cyhoeddi disgwyliedig
Llywodraeth Cymru'n gosod amcanion llesiant	Gorffennaf 2022
Trefniadau cydweithredol ar gyfer rheoli adnoddau iechyd cyhoeddus lleol	Gorffennaf 2022
Gweithlu Llywodraeth Cymru	Awst 2022
Gwasanaethau orthopedig	Awst/Medi 2022
Asesiad effaith ar gydraddoldeb	Awst/Medi 2022
Llywodraethu ansawdd yn y GIG	Medi 2022
Rheoli risg o lifogydd	Medi 2022
Seibergadernid	Hydref 2022
Cynhwysiant digidol/Seilwaith band eang	Hydref 2022
Y Fenter Twyll Genedlaethol (adroddiad cryno)	Hydref 2022
Sylwebaeth am gyfrifon Llywodraeth Cymru	I'w gadarnhau - mae cynlluniau ar gyfer y gwaith hwn wedi bod yn cael eu hadolygu
Ymateb ac adfer COVID-19 – cymorth busnes	I'w gadarnhau

Teitl	Dyddiad cyhoeddi disgwylidig
Tai fforddiadwy	I'w gadarnhau

Adnoddau Cyfnewid Arfer Da

Teitl	Dolen i'r adnodd
Darpariaeth Taliadau Uniongyrchol – Gweminar yn trafod ein hadroddiad ar Ddarpariaeth Taliadau Uniongyrchol a sut y gallant fod yn rhan allweddol wrth weithredu egwyddorion Deddf Gwasanaeth Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014	Recordiad o weminar Darpariaeth Taliadau Uniongyrchol
Ymateb i'r Argyfwng Hinsawdd yng Nghymru Gweminar yn trafod y canfyddiadau sy'n ymddangos o'n hadolygiad sylfaenol o drefniadau cyrff cyhoeddus i ymateb i dargedau lleihau carbon Llywodraeth Cymru ar gyfer 2030.	Recordiad o weminar Ymateb i'r Argyfwng Hinsawdd yng Nghymru [dolen i'w hychwanegu]
Safbwyntiau Covid: Cyfres o sgysiau wedi'u recordio yn dysgu sut mae sefydliadau wedi addasu i'r cyfnod estynedig o ansicrwydd yn dilyn argyfwng cychwynnol Covid.	Arferion Da Archwilio Cymru

Blogiau Archwilio Cymru diweddar

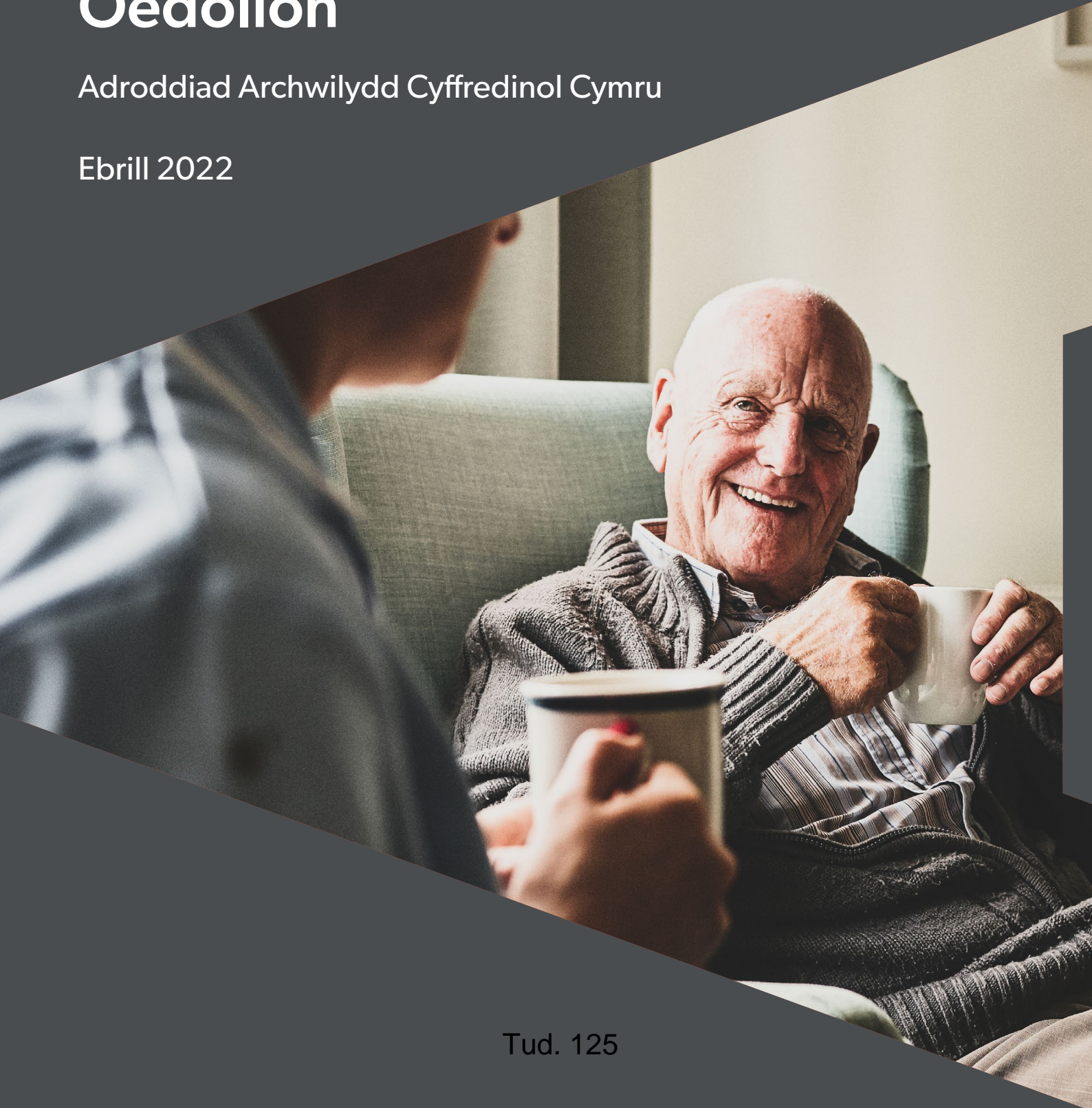
Teitl	Dyddiad cyhoeddi
Taliadau Uniongyrchol yng Nghymru	15 Mehefin 2022

Teitl	Dyddiad cyhoeddi
<u>Gofal heb ei drefnu yng Nghymru – system o dan bwysau gwirioneddol</u>	21 Ebrill 2022
<u>Cystadleuaeth Sgiliau Cymru</u>	18 Chwefror 2022
<u>Seibergadernid – blwyddyn ymlaen</u>	9 Chwefror 2022
<u>Helpu i adrodd y stori drwy gyfrwng rhifau</u> (Offeryn cynaliadwyedd ariannol llywodraeth leol)	3 Chwefror 2022
<u>Galw am wybodaeth gliriach ynglŷn â gwariant newid hinsawdd</u>	2 Chwefror 2022
<u>Y gweithredoedd tu ôl i'r geiriau</u> (Datblygu cydnerthedd cymdeithasol a hunandibyniaeth mewn dinasyddion a chymunedau)	14 Ionawr 2022

Taliadau Uniongyrchol ar gyfer Gofal Cymdeithasol i Oedolion

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru

Ebrill 2022

Paratowyd yr adroddiad hwn i'w gyflwyno i'r Senedd o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol o'r Senedd ac o lywodraeth. Mae'n archwilio ac yn ardystio cyfrifon Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus sy'n gysylltiedig â hi ac a noddir ganddi, gan gynnwys cyrff y GIG. Mae ganddo'r pŵer i gyflwyno adroddiadau i'r Senedd ar ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y defnydd a wna'r sefydliadau hynny o'u hadnoddau wrth gyflawni eu swyddogaethau, a sut y gallent wella'r defnydd hwnnw.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, mae'n cynnal astudiaethau gwerth am arian mewn llywodraeth leol ac yn arolygu cydymffurfiaeth gydag anghenion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sydd yn fwrdd statudol wedi'i sefydlu ar gyfer y nod hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2022

Archwilio Cymru yw brand ymbarél Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n endidau cyfreithiol ar wahân gyda'u swyddogaethau cyfreithiol eu hunain. Nid yw Archwilio Cymru ei hun yn endid cyfreithiol. Er bod gan yr Archwilydd Cyffredinol y swyddogaethau archwilio ac adrodd a ddisgrifir uchod, prif swyddogaethau Swyddfa Archwilio Cymru yw darparu staff ac adnoddau eraill ar gyfer arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol, ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol.

Cewch aildefnyddio'r cyhoeddiad hwn (heb gynnwys y logos) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng. Os byddwch yn ei aildefnyddio, rhaid i chi ei aildefnyddio'n gywir ac nid mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint Archwilydd Cyffredinol Cymru a rhaid rhoi teitl y cyhoeddiad hwn. Lle nodwyd deunydd hawlfraint unrhyw drydydd parti bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw cyn ei aildefnyddio.

Am fwy o wybodaeth, neu os ydych angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau mewn ffurf ac/neu iaith wahanol, cysylltwch â ni drwy ffonio 029 2032 0500 neu drwy e-bostio post@archwilio.cymru. Rydym yn croesawu galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Gallwch ysgrifennu atom hefyd, yn Gymraeg neu'n Saesneg, a byddwn yn ymateb yn yr iaith rydych chi wedi ei defnyddio. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

This document is also available in English.

Cynnwys

Adroddiad cryno

Cefndir	4
Negeseuon allweddol	7
Ffeithiau allweddol	9
Argymhellion	10

Adroddiad manwl

1	Nid yw pobl yn cael eu hannog yn gyson i ddefnyddio Taliadau Uniongyrchol	14
2	Mae'r modd y rheolir ac y cefnogir pobl i ddefnyddio Taliadau Uniongyrchol yn amrywio'n eang ac mae defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr yn cael gwasanaethau o safon wahanol	23
3	Mae Taliadau Uniongyrchol yn helpu pobl i fyw'n annibynnol a gwella'u llesiant, ond mae'n anodd asesu gwerth am arian ar y cyfan oherwydd cyfyngiadau o ran data a gwerthuso	38

Atodiadau

1	Ymagwedd a dulliau archwilio	45
2	Pennu cymhwysra ar gyfer gofal a chymorth cymdeithasol	48
3	Oedolion yn cael gwasanaethau gofal cymdeithasol a drefnwyd gan yr awdurdod lleol yn 2018-19	49
4	Cyfraddau tâl fesul awr ar gyfer Cynorthwywyr Personol yn ôl awdurdod lleol	51

Cefndir

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

- 1 Fe wnaeth y Senedd basio'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) yn 2014 a daeth i rym ym mis Ebrill 2016. Mae'r Ddeddf yn ceisio symud i ffwrdd o'r ffyrdd traddodiadol o ddarparu gofal cymdeithasol, a oedd yn cael eu hystyried yn anghynaliadwy, i ddulliau sy'n canolbwyntio ar:
 - a gwneud llesiant pobl yn ganolog i wasanaethau;
 - b rhoi llais cryf a rheolaeth wirioneddol i bobl dros y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt;
 - c hybu modelau newydd ar gyfer darparu gwasanaethau trwy roi adnoddau cymunedol ar waith a hybu mentrau cymdeithasol a chwmnïau cydweithredol;
 - ch blaenoriaethu gwasanaethau ataliol i osgoi neu ohirio'r angen am ofal;
 - d gwneud systemau'n rhwyddach ac yn fwy hygyrch trwy leihau cymhlethdod a symleiddio trefniadau asesu a chynllunio gofal;
 - dd trefniadau gweithio integredig ar draws ffiniau proffesiynol a sefydliadol i wneud y defnydd gorau o adnoddau a chyflawni'r deilliannau gorau; a
 - e chryfhau trefniadau diogelu.

Gall Taliadau Uniongyrchol wella dewis, rheolaeth ac annibyniaeth pobl

- 2 Gall Taliadau Uniongyrchol helpu i ddiwallu angen cymwys unigolyn am ofal a chymorth, neu angen gofalwr am gymorth. Maent yn ddewis yn lle gofal neu gymorth a drefnir gan yr awdurdod lleol. Nod Taliadau Uniongyrchol yw rhoi mwy o ddewis, mwy o hyblygrwydd a mwy o reolaeth i bobl dros y cymorth y maent yn ei gael. Gall Taliadau Uniongyrchol gael eu darparu ar gyfer pobl o bob oed os yw asesiad wedi canfod bod arnynt angen gwasanaethau gofal cymdeithasol i'w cefnogi gyda thasgau byw o ddydd i ddydd, os ydynt yn rhoi cydsyniad i gael Taliad Uniongyrchol ac os ydynt hwy (neu eu cynrychiolydd) yn gallu rheoli'r taliad.
- 3 Mae llawer o bobl yn defnyddio'u Taliadau Uniongyrchol i ariannu Cynorthwydd Personol i'w helpu gydag amryw dasgau. Yn yr achosion, mae derbynyddion Taliadau Uniongyrchol yn dod yn gyflogwyr a rhaid iddynt gyflawni'r rhwymedigaethau cyfreithiol cysylltiedig. Mae rhai'n dewis defnyddio asiantaeth ofal yn lle hynny. Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol roi cymorth a chynhorthwy i bobl reoli eu Taliad Uniongyrchol a'u cyfrifoldebau cyflogaeth. Gwneir hyn yn aml trwy wasanaeth cymorth a gomisiynir gan yr awdurdod lleol.
- 4 Gellir defnyddio Taliadau Uniongyrchol i brynu amrywiaeth eang o wasanaethau neu offer os yw'r rhain yn cyfrannu at gyflawni'r deilliannau llesiant y cytunwyd arnynt ar gyfer unigolyn. Gellir gwneud taliadau ar gyfer pethau o ddydd i ddydd megis gwisgo, coginio, gyrru a chymorth i hwyluso'r broses o ryddhau claf o'r ysbyty. Gellir eu defnyddio ar gyfer gweithgareddau cymdeithasol hefyd – ymweld â ffrindiau, dosbarthiadau nos a garddio – yn ogystal ag ar gyfer cynhorthwy i gael mynediad at hyfforddiant a chyflogaeth. Prif fantais Taliadau Uniongyrchol yw eu haddasrwydd. Gall defnyddwyr gwasanaethau eu defnyddio i drefnu eu gofal mewn ystod lawn o ffyrdd newydd a mwy effeithiol ac anogir awdurdodau lleol i archwilio opsiynau arloesol a chreadigol ar gyfer diwallu anghenion pobl.
- 5 Mae'r adroddiad hwn yn bwrw golwg ar y modd y mae awdurdodau lleol yn darparu gwasanaethau Taliadau Uniongyrchol ar gyfer oedolion, gan archwilio'u heffaith a'u gwerth am arian. Mae **Atodiad 1** yn darparu rhagor o fanylion am ein hymagwedd a'n dulliau archwilio. Mae **Arddangosyn 1** yn disgrifio nodweddion dull da o ymdrin â Taliadau Uniongyrchol.

Arddangosyn 1: nodweddion awdurdod lleol sy'n annog pobl, yn eu rheoli ac yn eu cefnogi'n effeithiol i ddefnyddio Taliadau Uniongyrchol

Awdurdodau lleol sy'n dda am **hyrwyddo** Taliadau Uniongyrchol

Mae ganddynt wybodaeth gyhoeddus syml a chryno y trefnir ei bod ar gael mewn ystod eang o gyfryngau ac sydd wedi cael ei phrofi i sicrhau ei bod yn effeithiol ac yn dweud yr hyn y mae ar bobl angen ei wybod

Maent yn cynnig ac yn annog pobl i ddefnyddio eiriolaeth annibynnol i helpu pobl i wneud dewisiadau gwybodus

Maent yn defnyddio'r sgwrs 'Yr Hyn sy'n Bwysig' yn y broses asesu i egluro Taliadau Uniongyrchol

Caiff Taliadau Uniongyrchol eu hyrwyddo fel opsiwn o leiaf yn gyfartal gyda dewisiadau eraill

Awdurdodau lleol sy'n **rheoli** Taliadau Uniongyrchol yn effeithiol

Maent yn helpu pobl i gael gafael ar Gynorthwywyr Personol a'u defnyddio

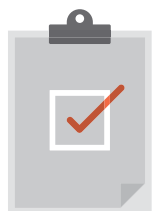
Maent yn 'datgyfrinio' yr hyn yw Taliadau Uniongyrchol ac yn rhoi digon o gymorth i sicrhau pobl ynghylch gofynion o ran cyflogaeth, rhwymedigaethau a phrosesau i droi atynt. Cyfyngir i'r eithaf ar fiwrocratiaeth.

Maent yn nodi'n glir ar gyfer beth ellir defnyddio Taliadau Uniongyrchol gan roi enghreifftiau o'r math o gymorth sydd ar gael a, lle y bo'n bosibl, gan roi anogaeth i arloesi

Maent yn cynnal cyswllt rheolaidd a pharhaus ac yn rhoi cymorth a gwybodaeth i oedolion sy'n defnyddio Taliadau Uniongyrchol i egluro cyfrifoldebau a sicrhau bod pobl yn cadw'n ddiogel

Maent yn gweithio i drefnu'r 'farchnad' a thrwy wella mynediad at Gynorthwywyr Personol, gan annog mwy o ddarparwyr, rheoli costau a rhoi anogaeth i gyfuno cyllidebau

Maent yn cytuno ar y cyd â chyrrff y GIG sut orau i ddiwallu anghenion cleientiaid sy'n defnyddio Taliadau Uniongyrchol a Gofal Iechyd Parhaus y GIG fel nad ydynt yn cael eu rhoi dan anfantais

Awdurdodau lleol sy'n **cyflawni** deilliannau cadarnhaol ar gyfer pobl sy'n defnyddio Taliadau Uniongyrchol

Maent yn dangos bod llesiant pobl yn cael ei gynnal neu'n gwella o ganlyniad i Taliadau Uniongyrchol

Mae ganddynt system gynhwysfawr ar gyfer monitro a gwerthuso pob agwedd ar Taliadau Uniongyrchol

Maent yn cynnwys ac yn gwerthfawrogi mewnbwn gan yr holl randdeiliaid/ partneriaid wrth werthuso effaith gwasanaethau

Maent yn cymharu ac yn meincnodi perfformiad unigol a chyfunol ag eraill ac yn defnyddio canfyddiadau gwerthuso i drefnu cynlluniau cyfredol a dulliau yn y dyfodol

Maent yn gwybod beth sy'n gweithio a pha un a yw dull yr awdurdod yn cyflawni dyheadau'r Ddeddf

Negeseuon allweddol

- 6 Ein casgliad ar y cyfan yw bod **Taliadau Uniongyrchol yn cefnogi annibyniaeth pobl a'u bod yn cael eu gwerthfawrogi'n fawr gan ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr, ond bod anghysonderau o ran y ffordd y cânt eu hyrwyddo a'u rheoli gan awdurdodau lleol yn golygu nad yw gwasanaethau wastad yn gydradd a'i bod yn anodd asesu gwerth am arian ar y cyfan.**
- 7 Nid yw pobl yn cael eu hannog yn gyson i ddefnyddio Taliadau Uniongyrchol. Mae dull ymatebol sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn yn hanfodol i helpu pobl i ddefnyddio Taliadau Uniongyrchol, ond mae'r ymgysylltiad ac ymwneud ar hyn o bryd gan awdurdodau lleol yn anghyson. Er bod gwerth Taliadau Uniongyrchol yn cael ei gydnabod gan uwch reolwyr, nid yw staff gofal cymdeithasol wastad yn dangos hyder wrth hybu'r defnydd ohonynt gyda defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr. Caiff Taliadau Uniongyrchol eu gwerthfawrogi gan ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr, ond nid yw hyn wastad yn trosi'n ddefnydd ehangach ohonynt.
- 8 Mae'r modd y rheolir ac y cefnogir pobl i ddefnyddio Taliadau Uniongyrchol yn amrywio'n eang ac mae defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr yn cael gwasanaethau o safon wahanol. Mae Cynorthwyr Personol yn hanfodol i allu pobl i wneud y gorau o Taliadau Uniongyrchol, ond mae defnyddwyr gwasanaethau'n aml yn ei chael yn anodd eu recriwtio. Mae gan bobl farn gymysg ynglŷn â'r cymorth y maent yn ei gael gan eu hawdurdod lleol ar ôl iddynt ddechrau defnyddio Taliadau Uniongyrchol. Mae'r rhyngwyneb rhwng defnyddio gofal iechyd parhaus y GIG a gofal cymdeithasol pan geir mynediad at Taliadau Uniongyrchol yn dal i fod yn broblem hefyd.
- 9 Er gwaethaf rhai heriau sylweddol, fe sicrhodd awdurdodau lleol fod defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr yn cael eu cefnogi gan mwyaf yn ystod y pandemig, ond fe wnaeth nifer sylweddol o ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr a ymatebodd i'n harolwg ni brofi anawsterau. Er bod y niferoedd sy'n defnyddio Taliadau Uniongyrchol wedi tyfu ychydig cyn y pandemig, mae awdurdodau lleol yn dal i'w defnyddio'n wahanol ledled Cymru. Mae angen mynd i'r afael â'r 'loteri cod post' yma i sicrhau bod pobl yn cael eu trin yn deg ac yn gyfartal.

- 10 Mae derbynyddion a darparwyr gofal fel ei gilydd yn ystyried bod Taliadau Uniongyrchol yn gwneud cyfraniad pwysig at lesiant ac annibyniaeth pobl. Fodd bynnag, mae'n anodd asesu gwerth am arian Taliadau Uniongyrchol ar y cyfan yn eu rhinwedd eu hunain, neu o'i gymharu â mathau eraill o ofal cymdeithasol, am bod systemau ar gyfer rheoli a gwerthuso perfformiad yn annigonol.

Gall Taliadau Uniongyrchol wneud cyfraniad pwysig i ddiwallu anghenion gofal a chymorth unigolyn a maent yn cael eu gwerthfawrogi'n fawr gan ddefnyddwyr gwasanaeth a gofalwyr. Y Mae angen i Lywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol weithio gyda'i gilydd i fynd i'r afael â gwendid o ran rheoli a gwerthuso perfformiad, sy'n golygu ar hyn o bryd nad yw'n bosibl barnu pa mor dda y mae awdurdodau lleol yn perfformio ac a yw Taliadau Uniongyrchol yn cynrychioli gwerth am arian o'u cymharu â mathau eraill o gofal gymdeithasol. Mae angen mynd i'r afael hefyd â'r 'loteri cod post' lle mae awdurdodau lleol yn eu defnyddio'n wahanol ledled Cymru, er mwyn sicrhau bod pobl yn cael eu trin yn deg ac yn gyfartal.

Adrian Crompton

Archwilydd Cyffredinol Cymru

Ffeithiau allweddol

- 11 Mae'r ffeithlun isod yn crynhoi ffeithiau allweddol o'n hadroddiad am Daliadau Uniongyrchol. Yn dilyn penderfyniad Llywodraeth Cymru i atal trefniadau casglu data am y tro mewn ymateb i'r pandemig yn 2020, nid adroddwyd yn genedlaethol ar unrhyw ddata ynghylch gwasanaethau heblaw am wariant ers 2018-19.

Yn 2018-19, fe wnaeth gwasanaethau cymdeithasol gefnogi **125,415** o oedolion. O'r rhain, cafodd **6,262** (5%) Daliadau Uniongyrchol

Rhwng 2016-17 a 2018-19, fe wnaeth **14** o'r 22 o awdurdodau lleol gynyddu'r gyfradd defnyddio Taliadau Uniongyrchol. Roedd y cynnydd canrannol mwyaf ar Ynys Môn (**90.4%**). Roedd y cwmp mwyaf yng Nghasnewydd (**-28.8%**).

O'r ffigwr hwn, gwariwyd **£79.5 miliwn** (3.5%) ar Daliadau Uniongyrchol ar gyfer oedolion.

Roedd ychydig dros draean o'r oedolion a gafodd daliadau uniongyrchol, **36.1%**, yn bobl hŷn (65 oed neu'n hŷn), gyda **63.9%** yn 18-64 oed. Felly yr oedd hi er bod pobl hŷn yn rhoi cyfrif am fwy na **75%** o'r oedolion sy'n cael gwasanaethau cymdeithasol.

Roedd y Taliad Uniongyrchol cyfartalog ar gyfer oedolion yn 2018-19 mewn termau real yn **£12,344**, gan amrywio o **£6,033** yng Ngheredigion i **£21,836** yn Wrecsam.

Yn 2018-19, roedd y gyfran o oedolion a oedd yn cael gwasanaethau gofal cymdeithasol trwy Daliadau Uniongyrchol yn amrywio o **1.6%** yng Ngwynedd i **12.9%** yng Ngheredigion.

Fe gododd gwariant awdurdodau lleol ar Daliadau Uniongyrchol 117% mewn termau real o **£36.6 miliwn** yn 2010-11 i **£79.5 miliwn** yn 2020-21.

Yn 2020-21, gwariodd awdurdodau gwasanaethau cymdeithasol **£2.29** biliwn ar yr holl wasanaethau cymdeithasol.

- 12 Nid yw ffigyrau mewn perthynas â niferoedd y bobl a gafodd gymorth gan wasanaethau cymdeithasol a Taliadau Uniongyrchol yn 2018-19, gan gynnwys gwerth cyfartalog Taliadau Uniongyrchol, yn cynnwys Caerffili oherwydd problemau technegol gyda'u systemau TGCh.

Argymhellion

- 13 Caiff ein hargymhellion eu nodi isod. Rydym yn disgwyl i bob awdurdod lleol ystyried canfyddiadau'r adolygiad hwn a'n hargymhellion, ac y bydd ei bwyllgor llywodraethu ac archwilio'n cael yr adroddiad hwn ac yn monitro'i ymateb i'n hargymhellion mewn ffordd amserol.

Arddangosyn 2: argymhellion

Argymhellion

Yn **Rhan 1** rydym yn nodi sut y mae awdurdodau lleol yn hyrwyddo ac yn codi ymwybyddiaeth o Daliadau Uniongyrchol (**paragraffau 1.2 i 1.7**). I sicrhau bod pobl yn gwybod am Daliadau Uniongyrchol, sut i gael mynediad at y gwasanaethau hyn a'u bod yn cael eu hannog i'w defnyddio, rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol:

- A1** Yn adolygu gwybodaeth gyhoeddus gan drafod gyda defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr i sicrhau ei bod yn eglur, yn gryno ac yn egluro'n llawn yr hyn y mae angen iddynt ei wybod am Daliadau Uniongyrchol.
- A2** Yn gwneud gwaith hyrwyddo ychwanegol i annog pobl i ddefnyddio Taliadau Uniongyrchol.
- A3** Yn sicrhau bod gwasanaethau eiriolaeth yn cael eu hystyried ar y pwynt cyswllt cyntaf i roi cyngor annibynnol ynghylch Taliadau Uniongyrchol i ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr.

Argymhellion

Yn **Rhan 1** rydym yn nodi pwysigrwydd y sgwrs 'Yr Hyn sy'n Bwysig' a phwysigrwydd gweithwyr cymdeithasol o ran helpu pobl i wneud dewisiadau gwybodus ynghylch Taliadau Uniongyrchol (**paragraffau 1.8 i 1.13**). I sicrhau bod Taliadau Uniongyrchol yn cael eu cynnig yn gyson rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol:

- A4** Yn sicrhau bod gwybodaeth am Daliadau Uniongyrchol ar gael yn y drws blaen i ofal cymdeithasol a'u bod yn cael eu cynnwys yn y drafodaeth gychwynnol am yr opsiynau o ran gofal sydd ar gael i ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr.
- A5** Yn darparu hyfforddiant ar gyfer gweithwyr cymdeithasol ar Daliadau Uniongyrchol i sicrhau eu bod yn deall eu potensial yn llawn ac yn teimlo'n hyderus yn eu hyrwyddo i ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr.

Yn **Rhan 2** rydym yn amlygu rôl ganolog Cynorthwyyr Personol o ran helpu defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr i gael y deilliannau cadarnhaol gorau o'u defnydd o Daliadau Uniongyrchol (**paragraffau 2.2 i 2.7**). I sicrhau bod digon o gapasiti Cynorthwyyr Personol, rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol, trwy Fforwm Taliadau Uniongyrchol awdurdodau lleol Cymru Gyfan a Gofal Cymdeithasol Cymru:

- A6** Yn cydweithio i ddatblygu Cynllun Recriwtio a Chadw ar y cyd ar gyfer Cynorthwyyr Personol.

Argymhellion

Yn **Rhan 2**, er bod awdurdodau lleol yn cydnabod gwerth Taliadau Uniongyrchol o ran cefnogi annibyniaeth a gwella llesiant, rydym yn amlygu'r gwahaniaethau mewn dull, safonau ac yn y swm a delir sy'n golygu bod pobl ag anghenion tebyg yn cael lefelau gwahanol o wasanaeth (**paragraffau 2.9 i 2.18 a 2.23 i 2.27**). I sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu mewn modd cyfartal a theg rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol a Llywodraeth Cymru:

A7 Yn egluro disgwyliadau polisi mewn iaith glir, hygyrch ac yn nodi:

- yr hyn y gall Taliadau Uniongyrchol dalu amdano;
- sut y mae prosesau ymgeisio ac asesu, graddfeydd amser a phrosesau adolygu'n gweithio;
- sut y bydd monitro taliadau uniongyrchol a'r gwaith papur sy'n ofynnol i wirio taliadau'n gweithio;
- sut y bydd arian nas defnyddiwyd yn cael ei drin a pha un a ellir ei fancio; a
- sut i weinyddu a rheoli cyllidebau cyfun.

Dylai gwybodaeth gyhoeddus gael ei hadolygu'n rheolaidd (o leiaf bob dwy flynedd) i sicrhau eu bod yn gweithio'n effeithiol ac yn dal i fod yn berthnasol.

Yn **Rhan 2** rydym yn amlygu anawsterau yn y rhyngwyneb rhwng gofal iechyd parhaus y GIG a Thaliadau Uniongyrchol ac yn nodi nad yw arferion cyfredol yn cefnogi defnyddwyr gwasanaethau a gofalgwyr i arfer llais, dewis a rheolaeth (**paragraffau 2.28 i 2.31**). Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru:

A8 Yn sicrhau bod gan bobl sy'n cael gofal iechyd parhaus y GIG a Thaliadau Uniongyrchol fwy o lais, dewis a rheolaeth pan wneir penderfyniadau.

Argymhellion

Yn **Rhan 3** rydym yn nodi ei bod yn bwysig i awdurdodau lleol fod â'r dangosyddion perfformiad cywir ac adrodd yn rheolaidd ar berfformiad yn erbyn y rhain er mwyn iddynt reoli perfformiad gweithredol, adnabod meysydd i'w gwella a gwerthuso effaith gadarnhaol gwasanaethau (**paragraffau 3.8 i 3.10**). I reoli perfformiad yn effeithiol a gallu barnu effaith Taliadau Uniongyrchol a'u gwerth am arian, rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol a Llywodraeth Cymru:

- A9** Yn cydweithio i sefydlu system i werthuso Taliadau Uniongyrchol yn llawn a honno'n system sy'n cofnodi pob elfen o'r broses – gwybodaeth, hyrwyddo, asesu, rheoli a gwerthuso effaith ar lesiant ac annibyniaeth.
- A10** Cyhoeddi gwybodaeth am berfformiad yn flynyddol ar gyfer pob elfen o Taliadau Uniongyrchol i'w gwneud yn bosibl cael golwg system gyfan ar y modd y cânt eu darparu ac o'u heffaith i gefnogi gwelliant.

**Nid yw pobl yn
cael eu hannog yn
gyson i ddefnyddio
Taliadau Uniongyrchol**

01

- 1.1 Yn y rhan hon o'r adroddiad, rydym yn ystyried sut y mae awdurdodau lleol yn annog pobl i ddefnyddio Taliadau Uniongyrchol. Rydym yn adolygu gwybodaeth gyhoeddus awdurdodau lleol, sut y maent yn hybu defnydd o Taliadau Uniongyrchol a phwysigrwydd y sgwrs 'Yr Hyn sy'n Bwysig'.

Awdurdodau lleol sy'n dda am hyrwyddo Taliadau Uniongyrchol

Mae ganddynt wybodaeth gyhoeddus syml a chryno y trefnir ei bod ar gael mewn ystod eang o gyfryngau ac sydd wedi cael ei phrofi i sicrhau ei bod yn effeithiol ac yn dweud yr hyn y mae ar bobl angen ei wybod

Maent yn cynnig ac yn annog pobl i ddefnyddio eiriolaeth annibynnol i helpu pobl i wneud dewisiadau gwybodus

Maent yn defnyddio'r sgwrs 'Yr Hyn sy'n Bwysig' yn y broses asesu i egluro Taliadau Uniongyrchol

Caiff Taliadau Uniongyrchol eu hyrwyddo fel opsiwn o leiaf yn gyfartal gyda dewisiadau eraill

Mae dull ymatebol sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn yn hanfodol i helpu pobl i ddewis Taliadau Uniongyrchol, ond mae'r ymgysylltiad ac ymwneud ar hyn o bryd gan awdurdodau lleol yn anghyson

Mae gwybodaeth sy'n hygyrch ac o ansawdd da'n cefnogi pobl i gymryd mwy o reolaeth dros eu gofal a'u cymorth a gwneud dewisiadau gwybodus

- 1.2 Mae gwybodaeth a chyngor yn helpu i hybu llesiant pobl ac maent yn elfennau hollbwysig o atal neu ohirio angen pobl am ofal a chymorth. Canfu ein gwaith grŵp ffocws a gwaith arolwg gyda Fforwm Taliadau Uniongyrchol Cymru Gyfan¹ fod yr holl awdurdodau lleol yn cyflawni rhyw fath o weithgarwch i godi ymwybyddiaeth a gwella dealltwriaeth y cyhoedd am Daliadau Uniongyrchol, ond bod yr opsiynau a ddefnyddir yn amrywio. Mae awdurdodau lleol yn canolbwyntio ar gyfryngau fel eu gwefan, darparu taflenni dwyieithog a gweithgarwch hyrwyddo gyda grwpiau defnyddwyr gwasanaethau a grwpiau gofalwyr sydd wedi'u sefydlu a fforymau partneriaeth. Rhoddir llai o flaenoriaeth i ddefnyddio'r cyfryngau cymdeithasol (er enghraifft Facebook neu Twitter) ac ymgyrchoedd rhagweithiol gan ddefnyddio erthyglau yn y wasg, hysbysebion a chylchlythyrau'r awdurdod lleol. Ar y cyfan, dim ond 3% o'r ymatebwyr i'n harolwg² a ddaeth i wybod am Daliadau Uniongyrchol gyntaf trwy wybodaeth a gyhoeddwyd (er enghraifft, ar-lein neu mewn taflen).

1 Mae Fforwm Taliadau Uniongyrchol Cymru Gyfan yn cynnwys swyddogion o bob awdurdod lleol yng Nghymru sydd â chyfrifoldeb am Daliadau Uniongyrchol yn eu priod sefydliadau.

2 Mae ein harolwg yn cwmpasu defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr sy'n cael Taliadau Uniongyrchol. Rydym yn adrodd ar wybodaeth ar dair lefel. Lle'r ydym yn dweud derbynyddion Taliadau Uniongyrchol, rydym yn golygu gofalwyr a defnyddwyr gwasanaethau; a lle'r ydym yn benodol yn cyfeirio naill ai at 'ddefnyddwyr gwasanaethau' neu 'ofalwyr' mae canfyddiadau'r arolwg yn berthnasol yn benodol i'r grwpiau gwahanol hyn o bobl sy'n cael Taliadau Uniongyrchol. Yn **Atodiad 1** rydym yn nodi methodoleg ein harolwg mewn mwy o fanylder.

- 1.3 Ran amlaf o lawer, mae defnyddwyr gwasanaethau'n dweud eu bod wedi dibynnu ar sgwrs gydag un o swyddogion yr awdurdod lleol i gael gwybodaeth am Daliadau Uniongyrchol. Dywedodd bron pob un (96%) o'r defnyddwyr gwasanaethau a ymatebodd i'n harolwg eu bod wedi clywed am Daliadau Uniongyrchol gyntaf yn dilyn trafodaeth gydag un o swyddogion yr awdurdod lleol – gan amlaf gweithiwr gwaith cymdeithasol proffesiynol. Dywedodd tua hanner y gofawyr a ymatebodd i'n harolwg eu bod wedi dod i wybod am Daliadau Uniongyrchol gyntaf yn dilyn trafodaeth gydag un o swyddogion yr awdurdod lleol. Mae gofawyr yn fwy tebygol na defnyddwyr gwasanaethau o ddod i wybod am Daliadau Uniongyrchol mewn trafodaeth gyda chyrff eraill (h.y. nid eu hawdurdod lleol), asiantaeth gofal a chymorth, un o gyrff y GIG neu'r trydydd sector er enghraifft. Mae'r canfyddiadau hyn yn amlygu bod angen i awdurdodau lleol wneud mwy i sicrhau bod gofawyr yn cael cymorth gwell i gael mynediad at wasanaethau a'u defnyddio, mater a amlygwyd mewn ymchwil ddiweddar gan [Gofawyr Cymru](#)³.
- 1.4 Mae aelodau'r Fforwm Taliadau Uniongyrchol yn cydnabod bod angen i awdurdodau lleol wneud mwy o waith hyrwyddo gyda rhai partneriaid, yn enwedig darparwyr ieched ac annibynnol, i sicrhau bod Taliadau Uniongyrchol yn cael eu hyrwyddo'n ddigonol ym mhob llwybr i mewn i ofal cymdeithasol. Mae oddeutu chwarter y swyddogion awdurdodau lleol â chyfrifoldeb am Daliadau Uniongyrchol yn credu bod ganddynt ddigon o gapasiti i hyrwyddo Taliadau Uniongyrchol yn effeithiol a'u bod yn buddsoddi adnoddau i annog pobl i'w defnyddio. Mae llai na chwarter y swyddogion awdurdodau lleol yn ystyried eu bod yn dda am godi ymwybyddiaeth o Daliadau Uniongyrchol ymhlith grwpiau anodd i'w cyrraedd megis grwpiau ethnig lleiafrifol, Sipsiwn, Roma a Theithwyr a phobl LGBTQ a'u bod yn dda am annog pobl yn y grwpiau hynny i'w defnyddio.
- 1.5 Mae'r awdurdodau lleol gorau'n mynd ati'n arloesol ac yn frwd i hyrwyddo Taliadau Uniongyrchol. Er enghraifft, mae Cyngor Sir Ynys Môn yn defnyddio ystod eang o ddeunyddiau hyrwyddo i wella ymwybyddiaeth ar gyfer defnyddwyr gwasanaethau ond hefyd staff yr awdurdod lleol a darparwyr gofal. Mae hyn yn cynnwys fideos YouTube o dderbynyddion yn siarad am y profiadau cadarnhaol o Daliadau Uniongyrchol a manteision y dewis hwnnw a sioeau teithiol i hyrwyddo manteision Taliadau Uniongyrchol. Trwy fynd ati'n rhagweithiol i annog pobl i ddewis Taliadau Uniongyrchol, gwelodd yr awdurdod lleol y niferoedd a oedd yn cael Taliadau Uniongyrchol yn codi 90.4% rhwng 2016-17 a 2018-19.

3 Mae Gofawyr Cymru'n rhan o Carers UK ac yn ymgyrchu ar ran gofawyr. Yn ddiweddar fe wnaethant adrodd bod 40% o ofalwyr yng Nghymru'n dweud nad ydynt yn ymwybodol o wasanaethau a ffynonellau cymorth i ofalwyr yn eu cymuned lleol – [Cyflwr Gofalu 2021: Dogfen Frifio Cymru, Gofawyr Cymru, Rhagfyr 2021](#).

- 1.6 Ynghylch ansawdd yr wybodaeth a'r cyngor a ddarperir, dywedodd tri chwarter y defnyddwyr gwasanaethau Taliadau Uniongyrchol wrthym fod hyn yn dda ond dim ond hanner y gofalwyr sy'n cael Taliadau Uniongyrchol oedd yn cytuno mai felly yr oedd hi. Dim ond hanner yr awdurdodau lleol sydd wedi profi neu geisio adborth ar ansawdd gwybodaeth gyhoeddus am Daliadau Uniongyrchol i sicrhau ei bod yn hawdd i'w deall, a dim ond oddeutu traean o'r rheiny sydd wedi cynnwys defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr wrth brofi ansawdd yr wybodaeth. Nododd nifer o ddefnyddwyr gwasanaethau a ymatebodd i'n harolwg nad oeddent wastad yn cael bod yr wybodaeth a ddarparwyd iddynt yn ddefnyddiol a'i bod yn rhy aml yn darllen fel pe bai wedi'i hysgrifennu ar gyfer y 'gweithiwr proffesiynol' nid y 'cleient'. Er hynny, roedd y mwyafrif llethol o bobl (98%) yn gallu cael mynediad at wybodaeth am Daliadau Uniongyrchol yn eu dewis iaith, a dewisodd 4% ddefnyddio'r Gymraeg.
- 1.7 Mae paragraff 37 yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 - Cod Ymarfer Rhan 10 (Eiriolaeth) yn nodi bod 'gwasanaethau eirioli yn hanfodol i gefnogi pobl i fynd ati i ymgysylltu a chyfrannu at ddatblygiad eu canlyniadau llesiant eu hunain'. Mae paragraff 41 yn y Cod Ymarfer yn dweud hefyd bod rhaid i eiriolaeth broffesiynol annibynnol fod ar gael 'pan gysylltir â nhw am y tro cyntaf'. Canfuom mai ychydig dros hanner aelodau Fforwm Taliadau Uniongyrchol Cymru Gyfan sy'n credu bod gan eu hawdurdod lleol wasanaethau eirioli digonol i ddarparu cyngor eirioli annibynnol ar gyfer defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr ar yr adeg hon.

Y Sgwrs 'Yr Hyn sy'n Bwysig'

- 1.8 Yn wahanol i nifer o wasanaethau ataliol cymunedol⁴ y mae pobl yn aml yn cael eu cyfeirio atynt wrth geisio cymorth ym maes gofal cymdeithasol, rhaid i asesiad ganfod bod gan ddefnyddwyr gwasanaethau anghenion 'cymwys'⁵ er mwyn iddynt gael Taliadau Uniongyrchol. Pan fo awdurdod lleol yn ystyried a oes gan rywun anghenion cymwys, mae'n ystyried beth sy'n achosi'r angen hwnnw am ofal a chymorth; a yw eu hanghenion yn effeithio ar eu gallu i wneud rhai pethau; a oes gan rywun ofalwr neu fynediad at gymorth cymunedol a all ddiwallu eu hanghenion; ac a ydynt yn gallu cyflawni deilliant personol heb help gan yr awdurdod lleol.
- 1.9 Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol asesu a phenderfynu a yw rhywun yn gymwys i gael gofal cymdeithasol gan ddilyn proses sefydledig y mae'r sgwrs 'Yr Hyn sy'n Bwysig' yn elfen hollbwysig ohoni. Mae **Atodiad 2** yn nodi'r broses hon mewn mwy o fanylder.

4 Nid oes diffiniad y cytunwyd arno o'r hyn sy'n gyfystyr â gwasanaeth ataliol. Gallant amrywio o wasanaethau gofal canolradd gweddol ffurfiol a ddarperir gan weithwyr iechyd a gofal cymdeithasol proffesiynol i ymyriadau a allai gynnwys cynlluniau cyfeillio, gosod canllaw neu help gyda siopa, i wasanaethau nad ydynt yn rhai iechyd neu ofal cymdeithasol .

5 Mae Llywodraeth Cymru'n gweithio gydag ADSS Cymru i lunio offeryn asesu a chymhwystro cenedlaethol.

Y sgwrs ‘Yr Hyn sy’n Bwysig’

Mae sgwrs ‘Yr Hyn sy’n Bwysig’ yn drafodaeth wedi’i thargedu i ganfod beth yw sefyllfa rhywun, sut mae ei lesiant ar hyn o bryd, beth ellir ei wneud i’w gefnogi a beth ellir ei wneud i hybu ei lesiant a’i gydnerthedd er gwell. Nid yw’n asesiad ynddo’i hun: ffordd ydyw o gynnal yr asesiad trwy gael y math cywir o sgwrs i nodi’r canlynol gyda’r unigolyn:

- sut hoffai fyw ei fywyd;
- beth allai fod yn atal hynny; a
- pha gymorth all fod ei angen i oresgyn y rhwystrau hynny.

Mae gwybod beth sy’n bwysig yn gallu chwarae rhan enfawr yn y broses o helpu i wneud bywyd rhywun yn bleserus ac yn werth chweil.

- 1.10 Yn bwysig, rhaid i’r rhai sy’n ceisio help a’r rhai sy’n asesu’r hyn y mae ei angen weithio fel partneriaid cyfartal i ganfod materion a datrysiadau yn eu trafodaeth ‘Yr Hyn sy’n Bwysig’. Yn y pen draw, mae’n golygu ei bod yn ofynnol i weithwyr gwaith cymdeithasol proffesiynol ildio peth rheolaeth wrth asesu’r hyn sydd orau i bobl. Mae Taliadau Uniongyrchol yn mynd â’r ethos hwn gam ymhellach – nid yn unig y mae gan unigolion lais cyfartal wrth drefnu eu deilliannau o ran gofal a chymorth yn ystod yr asesiad, ond gallant hefyd fynd ymlaen i gymryd rheolaeth lwyr ar eu gofal a’u cymorth eu hunain. Mae’r cwestiwn i ba raddau y mae gweithwyr proffesiynol yn teimlo’u bod yn gallu ildio rheolaeth yn trefnu profiad pobl o’u hasesiad, ac mewn nifer o achosion y tebygolrwydd y byddant yn cael cynnig Taliadau Uniongyrchol ac yn cael eu hannog i’w defnyddio.

- 1.11 Ar y cyfan, mae gan y derbynyddion Taliadau Uniongyrchol a ymatebodd i'n harolwg ni farn gadarnhaol ynglŷn â phrosesau asesu awdurdodau lleol; yr amser a dreulir gan staff awdurdodau lleol yn egluro cyfrifoldebau cyflogwr; a'r sgwrs 'Yr Hyn sy'n Bwysig'. Er enghraifft:
- a roedd 83% yn teimlo bod yr hyn y cytunwyd arno yn ystod yr asesiad yn iawn iddynt hwy;
 - b o'r 83% a oedd yn teimlo bod eu hasesiad yn iawn iddynt hwy, roedd y mwyafrif llethol (88%) yn cytuno bod y cynllun gofal a chymorth dilynol yn nodi'n gywir yr hyn y cytunwyd arno yn ystod eu hasesiad;
 - c roedd 76% yn teimlo'u bod yn cael eu hannog i ddweud wrth eu hawdurdod lleol am y pethau a oedd o bwys iddynt hwy, ac yn teimlo bod pobl yn gwrando arnynt yn ystod yr asesiad o'u hanghenion;
 - ch fe wnaeth 75% drafod eu gallu i reoli Taliadau Uniongyrchol cyn dechrau eu defnyddio; ac
 - d roedd 74% yn teimlo bod ganddynt ddealltwriaeth glir am eu rhwymedigaeth gyfreithiol fel cyflogwr wrth ddechrau defnyddio Taliad Uniongyrchol.
- 1.12 Er gwaethaf hyn, mae llawer o swyddogion awdurdodau lleol y siaradom ni gyda hwy'n cydnabod nad oes ganddynt bob amser y capasiti i weithio'n gydgynhyrchiol a chanfod datrysiadau creadigol gan ddefnyddio Taliadau Uniongyrchol. Mae pobl yn aml mewn argyfwng pan ydynt yn cysylltu â'r gwasanaethau cymdeithasol ac yn ymarferol, mae ymyrryd yn gynnar, atal a chyflawni dulliau wedi'u cydgynhyrchu'n cymryd amser. Mae ymyrryd yn gynnar mewn modd effeithiol yn gweithio i atal problemau rhag digwydd, neu i ymdrin â hwy'n uniongyrchol pan ydynt yn digwydd, a chyn bod problemau'n mynd yn waeth. Felly mae'n bwysig i awdurdodau lleol ystyried effaith bosibl a gwerth bosibl Taliadau Uniongyrchol mor gynnar â phosibl yn y broses gwybodaeth, cyngor a chynhorthwy i alluogi cydgynhyrchu ystyrion a sicrhau bod yr holl ddatrysiadau bosibl sy'n gallu helpu i wella llesiant rhywun yn cael eu hystyried.
- 1.13 Rydym ni'n dod i'r casgliad bod mwy i awdurdodau lleol ei wneud i godi ymwybyddiaeth a gwella dealltwriaeth am Taliadau Uniongyrchol ymhlith defnyddwyr gwasanaethau. Er mwyn mynd i'r afael â hyn mae angen i awdurdodau lleol hybu cyfleoedd ar gyfer ymyrryd yn gynnar trwy godi ymwybyddiaeth o'r drws blaen i ofal cymdeithasol i oedolion, a sicrhau y rhoddir ystyriaeth ddigonol i'r potensial ar gyfer Taliadau Uniongyrchol yn y cam Gwybodaeth, Cyngor a Chynhorthwy (gwasanaethau GCaCh). Nid yw awdurdodau lleol wedi taro'r cydbwysedd hwn eto, rhywbeth sy'n adleisio ein hadolygiad diweddar o wasanaethau GCaCh⁶.

Er bod gwerth Taliadau Uniongyrchol yn cael ei gydnabod gan uwch reolwyr, nid yw staff gofal cymdeithasol wastad yn dangos hyder wrth hybu'r defnydd ohonynt gyda defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr

- 1.14 Mae arweinyddiaeth gref ar Daliadau Uniongyrchol yn allweddol i wneud cynnydd ac mae'n bwysig bod uwch reolwyr yn gosod y cywair o'r brig. Trwy ein hymgysylltiad ni â staff awdurdodau lleol a chyrrff cynrychiadol canfuom fod hyn yn allweddol i greu'r amodau a'r diwylliant cywir i weithwyr cymdeithasol deimlo wedi'u grymuso i hyrwyddo Taliadau Uniongyrchol ac annog pobl i'w defnyddio.
- 1.15 Canfuom fod oddeutu tri chwarter y rheolwyr Taliadau Uniongyrchol â chyfrifoldeb am Daliadau Uniongyrchol yn credu bod gan eu hawdurdod ddiwylliant agored a chalonogol sy'n hybu'r defnydd gorau o Daliadau Uniongyrchol. Hefyd, mae nifer tebyg yn credu bod aelodau Tîm Rheoli Corfforaethol eu hawdurdod lleol yn deall manteision Taliadau Uniongyrchol, a dwy ran o dair yn credu bod uwch arweinwyr yn mynd ati'n frwd i annog mwy o bobl i'w defnyddio. Fodd bynnag, dim ond chwarter y rheolwyr Taliadau Uniongyrchol sy'n credu bod cynghorwyr yn deall manteision Taliadau Uniongyrchol. Nid oedd hanner yn gwybod.
- 1.16 Mae gan y rhan fwyaf o awdurdodau lleol systemau rheoli gwybodaeth a llifoedd gwaith (er enghraifft System Wybodaeth Gofal Cymunedol Cymru⁷) sy'n cynnwys ysgogiadau i weithwyr cymdeithasol gynnig Taliadau Uniongyrchol fel rhan o asesiadau yr hyn sy'n bwysig, neu i gadarnhau eu bod wedi cynnig hyn. Fodd bynnag, mae swyddogion y cyfwelom ni â hwy'n amlygu'r cyfyngiadau yn y sicrwydd y mae'r data hwn yn ei ddarparu oherwydd bod y tebygolrwydd y bydd defnyddwyr gwasanaethau'n dewis defnyddio Taliadau Uniongyrchol yn ddibynol gan mwyaf ar dôn, diffuantrwydd a didwylledd y cynnig a'r drafodaeth gyda'u gweithiwr cymdeithasol. I wneud hyn, mae angen i weithwyr cymdeithasol deimlo'n hyderus i allu hyrwyddo manteision Taliadau Uniongyrchol ac wedi'u grymuso i wneud y cynnig hwn. I wneud i hyn weithio, rhaid wrth arweinyddiaeth effeithiol a dull system gyfan.

7 Fe wnaethom adrodd ar gyflwyno System Wybodaeth Gofal Cymunedol Cymru ym mis Hydref 2020, gan gynnwys sylwebaeth ar berfformiad y system.

- 1.17 Dywedodd y mwyafrif llethol o aelodau Fforwm Taliadau Uniongyrchol Cymru Gyfan wrthym eu bod yn parhau i hyrwyddo a darparu hyfforddiant a gwybodaeth i weithwyr cymdeithasol, rheolwyr gofal a staff rheng flaen i gefnogi defnydd o Taliadau Uniongyrchol a'r broses o'u cyflwyno. Roedd y rhan fwyaf yn credu hefyd bod gweithwyr cymdeithasol yn deall ar gyfer beth ellir defnyddio Taliadau Uniongyrchol, er bod swyddogion y cyfwelom ni â hwy wedi nodi rhai pryderon serch hynny.
- 1.18 Dim ond hanner aelodau'r Fforwm Taliadau Uniongyrchol sy'n meddwl bod eu hawdurdod lleol yn annog pobl i ddefnyddio Taliadau Uniongyrchol. Mynegodd rheolwyr Taliadau Uniongyrchol bryderon, o'u profiad hwy, mai'r gwir yn rhy aml yw bod gan weithwyr cymdeithasol ddiffyg hyder i drafod Taliadau Uniongyrchol fel opsiwn, yn rhannol oherwydd eu hyblygrwydd cynhenid a defnydd ehangach o bosibl o'i gymharu â mathau eraill o ofal cymdeithasol. Fe wnaethant nodi hefyd, yn gynyddol, yr ystyrir bod Taliadau Uniongyrchol o bosibl yn rhoi gwasanaethau gofal traddodiadol eraill mewn perygl os yw'r defnydd ohonynt yn cynyddu a'r galw am wasanaethau eraill yn lleihau. Ychydig dros hanner y rheolwyr Taliadau Uniongyrchol sy'n credu bod eu hawdurdod lleol yn trin Taliadau Uniongyrchol yr un mor ffafriol â gwasanaethau gofal cymdeithasol ac opsiynau eraill wrth ddatblygu cynlluniau gofal.

**Mae'r modd y rheolir
ac y cefnogir pobl i
ddefnyddio Taliadau
Uniongyrchol yn
amrywio'n eang ac
mae defnyddwyr
gwasanaethau a
gofalwyr yn cael
gwasanaethau
o safon wahanol**

2.1 Yn yr adran hon o'r adroddiad, rydym yn bwrw golwg ar gyfleoedd i symleiddio'r modd y caiff Taliadau Uniongyrchol eu rheoli a'u gweinyddu. Rydym yn bwrw golwg ar y newid mewn defnydd o Daliadau Uniongyrchol yng Nghymru ac yn cymharu â Lloegr. Rydym yn ystyried sut y mae awdurdodau lleol yn cefnogi pobl i wneud y defnydd gorau o Daliadau Uniongyrchol.

Awdurdodau lleol sy'n rheoli Taliadau Uniongyrchol yn effeithiol

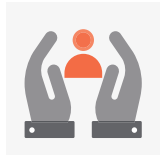
Maent yn helpu pobl i gael gafael ar Gynorthwyr Personol a'u defnyddio

Maent yn 'datgyfrinio' yr hyn yw Taliadau Uniongyrchol ac yn rhoi digon o gymorth i sicrhau pobl ynghylch gofynion o ran cyflogaeth, rhwymedigaethau a phrosesau i droi atynt. Cyfyngir i'r eithaf ar fiwrocratiaeth

Maent yn nodi'n glir ar gyfer beth ellir defnyddio Taliadau Uniongyrchol gan roi enghreifftiau o'r math o gymorth sydd ar gael a, lle y bo'n bosibl, gan roi anogaeth i arloesi

Maent yn cynnal cyswllt rheolaidd a pharhaus ac yn rhoi cymorth a gwybodaeth i oedolion sy'n defnyddio Taliadau Uniongyrchol i egluro cyfrifoldebau a sicrhau bod pobl yn cadw'n ddiogel

Maent yn gweithio i drefnu'r 'farchnad' a thrwy wella mynediad at Gynorthwyr Personol, gan annog mwy o ddarparwyr, rheoli costau a rhoi anogaeth i gyfuno cyllidebau

Maent yn cytuno ar y cyd â chyrrff y GIG sut orau i ddiwallu anghenion cleientiaid sy'n defnyddio Taliadau Uniongyrchol a Gofal Iechyd Parhaus y GIG fel nad ydynt yn cael eu rhoi dan anfantais

Mae Cynorthwyr Personol yn hanfodol i allu pobl i wneud y gorau o Daliadau Uniongyrchol, ond mae defnyddwyr gwasanaethau'n ei chael yn anodd eu recriwtio

2.2 Er y bydd ar rai pobl angen cymorth ychwanegol i reoli Taliadau Uniongyrchol, ni ddylai hyn fod yn rhwystr i annog pobl i'w defnyddio. Rhaid i awdurdodau lleol gynnal gwasanaeth cymorth a threfnu ei fod ar gael i'r rhai y mae ei angen arnynt – er enghraifft, help gyda chyfrifoldebau cyflogaeth, y gyflogres a phrosesau adrodd. Yn aml rhoddir y cymorth hwn trwy Gynorthwydd Personol.

Cynorthwyr Personol

Mae Cynorthwyr Personol yn gweithio'n uniongyrchol gydag un neu fwy nag un unigolyn i'w helpu gydag amryw agweddau ar eu bywyd beunyddiol ac i'w helpu i fyw mor annibynnol â phosibl.

Fe'u cyflogir yn uniongyrchol gan unigolyn sy'n rheoli ac yn talu am ei ofal trwy Daliad Uniongyrchol neu gyllideb bersonol.

Mae Cynorthwyr Personol fel arfer yn cefnogi unigolion yn eu cartref eu hunain.

Gall pobl gael eu cyflogi'n uniongyrchol gan un cyflogwr neu weithio i nifer o wahanol bobl.

Gall y rôl gynnwys:

- trefnu a chefnogi unigolion gyda'u gweithgareddau cymdeithasol a chorfforol;
- gwneud apwyntiadau a mynd gydag unigolion i'r apwyntiadau hynny;
- helpu unigolion i gyrraedd y gwaith, y coleg neu'r brifysgol;
- helpu gyda gofal personol megis cael cawod a gwisgo (er nad yw rôl pob Cynorthwydd Personol yn cynnwys gofal personol);
- rhoi cymorth gyda thasgau o gwmpas y tŷ fel siopa, glanhau a choginio;
- monitro eu hiechyd, er enghraifft mesur tymheredd y corff neu roi meddyginiaeth; a/neu
- reoli tîm o Gynorthwyr Personol os ydych mewn rôl uwch Gynorthwydd Personol.

- 2.3 Nid ar chwarae bach y mae dechrau cyflogi Cynorthwydd Personol ac mae angen i bobl sy'n mynd ar drywydd yr opsiwn yma fod yn llwyr ymwybodol o'u cyfrifoldebau. Er enghraifft, rhaid i gyflogwr ddarparu gwybodaeth ysgrifenedig ar gyfer staff y mae'n eu cyflogi, gan gynnwys dyddiad dechrau, oriau gwaith, cydnabyddiaeth ariannol (y mae'n rhaid ei bod yn cyfateb i'r Isafswm Cyflog Cenedlaethol), man gweithio a theitl y swydd, neu ddisgrifiad byr o'r swydd. Mae angen i gyflogwyr nodi hefyd ai am gyfnod penodedig ynteu ar sail barhaol y mae'r gyflogaeth, hawl statudol y cyflogai i dâl salwch, gwyliau blynyddol, darpariaeth cynllun pensiwn a gofynion o ran rhoi rhybudd. Er bod awdurdodau lleol yn disgwyl i bobl gymryd yswiriant atebolrwydd cyflogwr a'u bod yn aml yn rhoi cyngor ynglŷn â hyn, cyfrifoldeb yr unigolyn yw sicrhau ei fod wedi rhoi ystyriaeth lawn i'r trefniadau cytundebol gyda'r staff gofal y mae'n eu cyflogi.
- 2.4 Fe wnaeth pobl a ymatebodd i'n harolwg nodi gwahaniaethau rhwng awdurdodau lleol o ran eu meini prawf cymhwysra ar gyfer Taliadau Uniongyrchol, nifer yr oriau o gynhorthwy personol y canfuwyd mewn asesiadau fod ar unigolion eu hangen, a'r cyfraddau fesul awr a delir. Dengys ein hymchwil ni fod cyfraddau tâl fesul awr ar gyfer Cynorthwywyr Personol yn amrywio ar draws awdurdodau lleol, gyda chyfraddau a oedd yn amrywio o £8.72 i £12.94 yr awr yn cael eu nodi ar ddechrau 2021 – gweler **Atodiad 4** am ragor o fanylion.
- 2.5 Ni ellir goramcangyfrif pwysigrwydd Cynorthwywyr Personol i gefnogi pobl i wneud y defnydd gorau o Daliadau Uniongyrchol. Meddai un unigolyn a ymatebodd i'n harolwg: 'Mae Taliadau Uniongyrchol wedi rhoi'r cyfle i mi gyflogi fy nghynorthwydd personol sydd wedi bod gyda mi am 10 mlynedd bellach. Mae'r parhad hwn gyda'm cynorthwydd personol wedi fy ngrymuso, wedi gwella fy hunanhyder ac wedi rhoi imi'r rhyddid i wneud fy mhenderfyniadau a'm dewisiadau fy hun gyda chymorth fy chynorthwydd personol'. Meddai un arall: 'Rwy'n meddwl bod y system gyfan yn gweithio o amgylch Taliadau Uniongyrchol, rydych yn cael dewis y cynorthwywyr personol eich hun yn hytrach na bod dieithriaid yn cael eu gwthio arnoch'. Mae sylwadau fel y rhain yn amlygu'r gwerth a roddir ar Gynorthwywyr Personol a'u rôl bwysig.
- 2.6 Er hynny, fe wnaeth nifer o bobl a ymatebodd i'n harolwg nodi anawsterau o ran denu a chadw Cynorthwywyr Personol. Er enghraifft, meddai un ymatebydd: 'bu cyfnodau pan ydym wedi methu â dod o hyd i gynorthwydd personol addas, ac felly nid wyf wedi gallu defnyddio'r Taliadau Uniongyrchol. Ar un adeg fe barodd hyn am dros flwyddyn'. Dywedodd un arall mai 'problem fawr yw gallu recriwtio Cynorthwywyr Personol' ac un arall fod 'problemau gyda Chynorthwydd Personol wedi golygu fy mod wedi gorfod ail-hysbysebu'r swydd felly o ganlyniad nid wyf wedi defnyddio fy Nhaliad Uniongyrchol eto'.

2.7 Fe wnaeth rheolwyr Taliadau Uniongyrchol y siaradom ni gyda hwy amlygu her barhaus denu a chadw Cynorthwyyr Personol hefyd. Mae pwysau parhaus o ran y gweithlu wedi golygu y bu angen i gyflogwyr a darparwyr gofal cymdeithasol i oedolion fabwysiadu ystod o strategaethau i helpu i gadw a chefnogi eu gweithlu ac mae angen estyn y dulliau hyn i Gynorthwyyr Personol. Mae'r Cynghrair Darparwyr Gofal, Cymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol i Oedolion a'r Gymdeithas Llywodraeth Leol yn Lloegr wedi dwyn ynghyd ddulliau a ddefnyddiwyd gan sefydliadau i leihau trosiant staff a helpu i gadw pobl yn y gweithlu iechyd a gofal, sydd o ddefnydd i awdurdodau lleol eu hystyried wrth annog mwy o Gynorthwyyr Personol⁸.

Mae gan bobl farn gymysg ynglŷn â'r cymorth y maent yn ei gael gan eu hawdurdod lleol ar ôl iddynt ddechrau defnyddio Taliadau Uniongyrchol

2.8 Rhaid cofleidio Taliadau Uniongyrchol fel elfen graidd o roi cymorth – nid fel opsiwn eithriadol – fel bod yr effaith gadarnhaol yn gallu cael ei gwireddu. Bydd costau cychwynnol yn gysylltiedig â sefydlu neu gomisiynu Gwasanaeth Cymorth Taliadau Uniongyrchol effeithiol a hyfforddi staff mewn prosesau Taliadau Uniongyrchol. Ond unwaith y bydd hyn yn llwyr weithredol, dylai Taliadau Uniongyrchol o leiaf fod yn niwtral o ran cost a dylent wireddu arbedion, er enghraifft, o ganlyniad i lai o weinyddu, adolygu a rheoli darparwyr. Mae'n bwysig bod awdurdodau lleol felly'n canolbwyntio ar sefydlu'r gwasanaeth cymorth cywir i annog pobl i ddefnyddio Taliadau Uniongyrchol ac i wireddu'r potensial ar gyfer arbedion o ran costau. Yn y pen draw, rhaid i'r Taliad Uniongyrchol fod yn ddigon i dalu cost resymol prynu gwasanaethau y mae dyletswydd ar yr awdurdod lleol i'w darparu.

Mae rhai pobl yn cael bod gweinyddu Taliadau Uniongyrchol yn gryn her

2.9 Mae'n bwysig bod awdurdodau lleol yn rhoi cymorth digonol a'u bod yn cael cyswllt rheolaidd â defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr. Dylai awdurdodau lleol fod yn rhagweithiol o ran trefnu'r trafodaethau hyn i wneud yn siŵr bod y cynllun gofal a chymorth yn dal i fod yn iawn, ei fod yn gyfreithlon, yn fforddiadwy ac yn effeithiol o ran cyflawni deilliannau llesiant.

- 2.10 Ar y cyfan, dywedodd 78% o'r bobl a ymatebodd i'n harolwg eu bod yn cael cymorth o ansawdd da i'w helpu i reoli eu Taliad Uniongyrchol. Fodd bynnag, er bod 55% yn dweud eu bod yn gallu ymdopi ag ochr weinyddol Taliadau Uniongyrchol, gan gael lefel y gwaith papur yn rhesymol ac yn hydrin, mae 13% yn teimlo'i bod yn llethol. Dywedodd y traean arall o'r ymatebwyr nad yw'n ofynnol iddynt gadw unrhyw waith papur (23%) neu mai anaml y mae eu hawdurdod lleol yn gofyn am waith papur (10%). Mae gofawyr ar y cyfan yn fwy anfodlon na defnyddwyr gwasanaethau ar ansawdd gwasanaethau Taliadau Uniongyrchol y mae eu hawdurdod lleol yn eu darparu i helpu i ddiwallu eu hanghenion. Canfu ein gwaith grŵp ffocws gydag aelodau Fforwm Taliadau Uniongyrchol Cymru Gyfan fod ychydig dros hanner yr awdurdodau lleol wedi ceisio symleiddio eu systemau ar gyfer gweinyddu Taliadau Uniongyrchol i leihau'r baich ar gleientiaid, Cynorthwyr Personol a darparwyr gofal.
- 2.11 Roedd ychydig dros draean o'r darparwyr gofal a chymorth a ymatebodd i'n harolwg yn teimlo, o'u profiad hwy, nad oedd awdurdodau lleol yn rhoi cymorth da i helpu pobl i reoli eu Taliadau Uniongyrchol. Ceir peth pryder gan ddarparwyr hefyd bod pobl a allai fod yn ei chael yn anodd rheoli Taliad Uniongyrchol yn cael eu cyfarwyddo i ddewis yr opsiwn yma yn syml oherwydd pwysau ar wasanaethau gofal cartref a lleihad yn argaeledd gwasanaethau gofal eraill. Dim ond hanner y rheolwyr Taliadau Uniongyrchol ddywedodd fod gan eu hawdurdod lleol hwy gyfeiriadur cyfoes o ddarparwyr gwasanaethau cymeradwy i helpu pobl i brynu cymorth.

Mae profiad pobl mewn ardaloedd lle mae gwasanaethau cymorth i helpu i reoli Taliadau Uniongyrchol yn cael eu darparu'n uniongyrchol gan awdurdodau lleol yn fwy cadarnhaol ar y cyfan na'r rhai sy'n defnyddio gwasanaeth 'wedi'i gomisiynu'

- 2.12 Mae llawer o awdurdodau lleol yn rhoi comisiwn i eraill i ddarparu gwasanaethau cymorth ar gyfer Taliadau Uniongyrchol, ond yn ôl adborth gan aelodau o'r Fforwm Taliadau Uniongyrchol, mae nifer cynyddol o gynghorau yn y broses o adolygu'r gwasanaethau hyn neu'n ystyried eu darparu'n fewnol unwaith eto, yn bennaf i wella ansawdd gwasanaethau, i allu ymateb yn well i anghenion defnyddwyr gwasanaethau a gofawyr, a lleihau costau gweinyddu. O ran y sefyllfa ym mis Ionawr 2021, roedd gan saith⁹ o'r 22 o awdurdodau lleol wasanaethau mewnol.

9 Y saith cyngor â darpariaeth fewnol ar adeg ein hadolygiad ni oedd: Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent, Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili, Cyngor Sir y Fflint, Cyngor Sir Fynwy, Cyngor Castell-nedd Port Talbot, Cyngor Sir Powys a Chyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen.

2.13 Fe wnaeth ein harolwg o bobl sy'n defnyddio Taliadau Uniongyrchol geisio'u barn ynglŷn â nifer o ffactorau sy'n ddangosyddion hygyrchedd ac ansawdd gwasanaethau yn ein tyb ni. I ganfod sut y mae gwahanol gyfluniadau ar gyfer gwasanaethau'n effeithio ar hygyrchedd, ansawdd a bodlonrwydd defnyddwyr, fe wnaethom ddadansoddi data ein harolwg trwy gymharu'r ymatebion oddi wrth dderbynyddion Taliadau Uniongyrchol mewn ardaloedd lle mae'r awdurdod lleol yn cyflawni'r swyddogaeth cymorth yn fewnol, ag ymatebion oddi wrth dderbynyddion lle caiff y gwasanaeth ei gomisiynu'n allanol a'i ddarparu gan drydydd partion. Mae **Arddangosyn 3** yn dangos bod ymatebion i'r arolwg oddi wrth y rhai yn ardaloedd yr awdurdodau lleol sy'n darparu gwasanaethau'n fewnol yn cynnwys lefelau uwch o ymatebion cadarnhaol yn erbyn nifer o fetrigau allweddol.

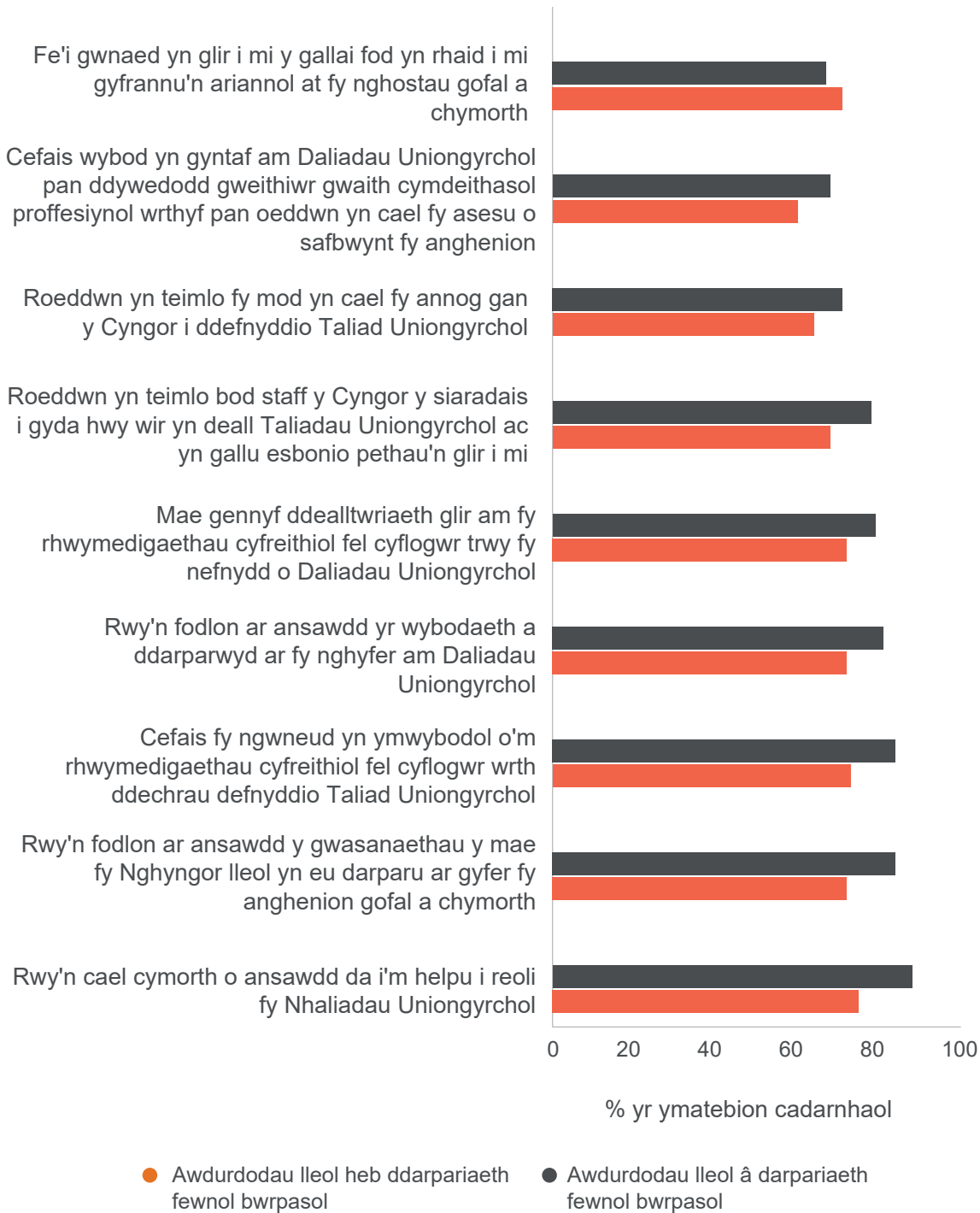
**Rwy'n ddiolchgar
am y cymorth a
thaliadau. Does dim
rhaid i mi ddelio â'r
arian. Mae mynd
allan gyda rhywun ag
eithrio'r teulu yn rhoi'r
annibyniaeth i mi rwyf
wedi dyheu am ei
chael**

Ffynhonnell: Archwilio Cymru, Arolwg o'r bobl sy'n derbyn Taliadau Uniongyrchol, Medi 2021.

Arddangosyn 3: Barn derbynyddion Taliadau Uniongyrchol ynglŷn â gwasanaethau, yn ôl y math o wasanaeth cymorth gweinyddol (mewnol neu wedi'i gomisiynu)

Ar y cyfan, mae gan bobl sy'n byw mewn ardaloedd lle caiff gwasanaethau cymorth eu darparu'n uniongyrchol gan awdurdodau lleol farn fwy cadarnhaol am y gwasanaeth y maent yn ei gael na phobl mewn ardaloedd lle caiff gwasanaethau cymorth eu darparu gan drydydd parti.

2.14 Fe wnaeth ein gwaith grŵp ffocws gyda Fforwm Taliadau Uniongyrchol Cymru Gyfan amlygu, yn ogystal â chefnogi cleientiaid allanol, bod gan dimau Taliadau Uniongyrchol mewnol fwy o allu i weithio'n hyblyg a chanolbwyntio ar ddarparu hyfforddiant a chymorth arbenigol ar gyfer gweithwyr cymdeithasol rheng flaen sy'n cynnig ac yn gweinyddu Taliadau Uniongyrchol. O ystyried y rhwystrau allweddol yr ydym ni'n eu hamlygu i gael mynediad at Daliadau Uniongyrchol (gweler **paragraff 1.16**) ac ynghyd â chanfyddiadau ein harolwg, mae'r cymorth hwn yn amlwg yn bwysig ac yn cael effaith, gan arwain at fwy o fodlonrwydd ar wybodaeth am Daliadau Uniongyrchol, canfyddiad gwell am ddealltwriaeth gweithwyr cymdeithasol, a theimlad ymhlith defnyddwyr gwasanaethau eu bod yn cael eu hannog i ddefnyddio Taliad Uniongyrchol.

Fe sicrhaodd awdurdodau lleol gan mwyaf fod pobl yn cael eu cefnogi yn ystod y pandemig, ond dywedodd nifer sylweddol o ddefnyddwyr gwasanaethau a gofawyr a ymatebodd i'n harolwg ni na chawsant unrhyw gyswilt yn ystod y cyfyngiadau symud cychwynnol

2.15 Fe greodd y pandemig nifer o heriau i wasanaethau gofal cymdeithasol ac fe orfodwyd awdurdodau lleol i ymateb yn greadigol i sicrhau bod pobl agored i niwed yn ddiogel ac yn cael eu cefnogi. Fel gyda staff rheng flaen eraill sy'n gweithio yn y GIG neu mewn lleoliadau gofal, mae'r pandemig wedi cael effaith enfawr ar bobl sy'n darparu gwasanaethau gofal a drefnir dan Daliadau Uniongyrchol hefyd, yn enwedig Cynorthwywyr Personol.

2.16 Canfuom, lle torrwyd ar draws gwasanaeth neu lle nad oedd modd parhau i'w ddarparu oherwydd COVID-19, fod y rhan fwyaf o awdurdodau lleol wedi trefnu darpariaeth amgen. Bu awdurdodau lleol yn cysylltu hefyd i wirio lles unigolion ac i sicrhau bod gwasanaethau'n dal i gael eu darparu. Fodd bynnag, fe wnaeth rheolwyr Taliadau Uniongyrchol y siaradom ni gyda hwy nodi rhai anawsterau hefyd o ran parhau i ddarparu gwasanaethau. Yn arbennig, diffyg argaeledd Cynorthwywyr Personol a/ neu staff gofal pan oedd pobl yn hunanynysu ac yn methu ag ymweld â defnyddwyr gwasanaethau a'u cefnogi.

2.17 Fe wnaeth swyddogion y siaradom ni gyda hwy amlygu gwaith cadarnhaol eu hawdurdod lleol i sicrhau bod staff gofal cymdeithasol yn cael eu cefnogi a'u hofferu i weithio gartref hefyd. Fe ddisgrifion nhw sut yr oedd uwch arweinwyr wedi gweithredu'n rhagweithiol, gan ddarparu'r wybodaeth ddiweddaraf yn gyson ar gyfer staff am newidiadau mewn gwasanaethau a blaenoriaethau gwaith, ac wedi ymateb i heriau wrth iddynt godi a hynny'n gyflym ac yn effeithlon. Er enghraifft, adleoli staff i lenwi bylchau mewn gwasanaethau ac ystwytho systemau casglu gwybodaeth i leihau'r baich gweinyddol ar Gynorthwywyr Personol a darparwyr gofal.

2.18 Dywedodd 57% o'r bobl sy'n cael Taliadau Uniongyrchol a ymatebodd i'n harolwg na wnaeth eu hawdurdod lleol helpu i gaffael Cyfarpar Diogelu Personol ar gyfer eu darparwr gofal neu gymorth. Fe wnaeth defnyddwyr gwasanaethau a gofalmwr y siaradom ni gyda hwy nodi bod rhai awdurdodau lleol wedi darparu Cyfarpar Diogelu Personol yn rhad ac am ddim, bod rhai wedi rhoi ad-daliad i unigolion a brynodd eu cyfarpar eu hunain, ond bod eraill yn disgwyl i ddefnyddwyr gwasanaethau a/ neu eu cynorthwydd personol brynu Cyfarpar Diogelu Personol eu hunain a thalu'r gost o'u Taliad Uniongyrchol. Ym mis Ebrill 2021, fe wnaethom nodi yn ein hadroddiad bod rhai aelodau o staff iechyd a gofal cymdeithasol rheng flaen wedi profi prinder Cyfarpar Diogelu Personol yn ystod y pandemig¹⁰. Fe wnaeth rhai pobl sy'n defnyddio Taliadau Uniongyrchol profi anawsterau tebyg os nad mwy o anhawster yn ceisio cael Cyfarpar Diogelu Personol ar lefel unigol. Fe wnaeth rhai defnyddwyr gwasanaethau a gofalmwr y siaradom ni gyda hwy nodi, ar adegau, bod diffyg Cyfarpar Diogelu Personol ac anallu i gaffael hwn yn uniongyrchol wedi arwain at atal gwasanaethau. Hefyd, dywedodd 40% o'r derbynyddion Taliadau Uniongyrchol a ymatebodd i'n harolwg ni nad oeddent wedi cael unrhyw gyswllt gan eu hawdurdod lleol yn benodol i wirio a oeddent yn profi unrhyw broblemau o ganlyniad i'r cyfyngiadau symud.

Er bod nifer y bobl sy'n cael Taliadau Uniongyrchol wedi tyfu ychydig dros y blynyddoedd diwethaf, mae awdurdodau lleol yn dal i'w defnyddio'n wahanol ledled Cymru

Fe wnaeth ychydig o dan ddwy ran o dair o'r awdurdodau lleol gynyddu'r nifer sy'n defnyddio Taliadau Uniongyrchol rhwng 2016-17 a 2018-19, ond dim ond 5% o'r oedolion sy'n cael gofal cymdeithasol oedd yn eu derbyn

2.19 Mae'r data diweddaraf ar ddefnyddio Taliadau Uniongyrchol a gyhoeddwyd yn 2018-19 yn dangos bod 125,415 o oedolion yn cael gwasanaethau gofal cymdeithasol yng Nghymru¹¹. O'r rhain, roedd 6,262 (5%) yn cael Taliadau Uniongyrchol. Roedd y gyfran o wasanaethau gofal cymdeithasol a oedd yn cael eu darparu trwy Daliadau Uniongyrchol yn amrywio o 1.6% o gleientiaid yng Ngwynedd i 12.9% yng Ngheredigion. Mae **Atodiad 3** yn darparu rhagor o wybodaeth. Nid yw'r data hwn ar gyfer 2018-19 yn cynnwys Caerffili.

¹⁰ [Caffael a Chyflenwi Cyfarpar Diogelu Personol ar gyfer Pandemig COVID-19, Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru, Ebrill 2021](#)

¹¹ Mewn ymateb i'r pandemig, fe wnaeth Llywodraeth Cymru atal trefniadau i gasglu ac adrodd ar ddata am berfformiad gwasanaethau cymdeithasol yn 2019-20 a'r data mwyaf diweddar yw'r data ar gyfer 2018-19.

- 2.20 Mae ychydig dros draean o'r rhai sy'n cael Taliadau Uniongyrchol (36.1%) yn bobl hŷn (65 oed neu drosodd). Felly y mae hi er bod y grŵp oedran penodol hwn yn rhoi cyfrif am dros 75% o gyfanswm yr oedolion sy'n cael gwasanaethau cymdeithasol. Mae trwch y rhai sy'n cael Taliadau Uniongyrchol, 63.9%, rhwng 18 a 64 oed.
- 2.21 Rhwng 2016-17 a 2018-19, roedd cynnydd o 5.2% wedi bod yn y niferoedd sy'n cael Taliadau Uniongyrchol gydag 14 o'r 22 o awdurdodau lleol yn gweld twf yn y nifer a oedd yn eu defnyddio – **Arddangosyn 4**. Roedd y cynnydd canrannol mwyaf, o 90.4%, ar Ynys Môn, er bod cyfran yr oedolion a oedd yn cael gwasanaethau gofal cymdeithasol trwy Taliadau Uniongyrchol yn 2018-19 yn dal i fod islaw'r cyfartaledd ar gyfer Cymru. Gwelwyd y cwmp mwyaf yng Nghasnewydd, -28.8%.

Arddangosyn 4: nifer yr oedolion a oedd yn cael Taliadau Uniongyrchol fesul awdurdod lleol yn 2016-17 a 2018-19 a'r newid yn y canrannau a oedd yn eu defnyddio dros y cyfnod

Awdurdod lleol	2016-17	2018-19	% y Newid
Ynys Môn	73	139	90.4%
Gwynedd	158	137	-13.3%
Conwy	221	239	8.1%
Denbighshire	106	177	66.9%
Sir y Fflint	403	437	8.4%
Wrecsam	196	272	38.7%
Powys	551	504	-8.5%
Ceredigion	199	336	68.8%
Sir Benfro	293	331	12.9%
Sir Gâr	448	538	20.0%
Abertawe	521	517	-0.8%
Castell-nedd Port Talbot	341	433	26.9%
Pen-y-bont ar Ogwr	177	232	31.1%
Bro Morgannwg	378	271	-28.3%
Rhondda Cynon Taf	372	306	-17.7%
Merthyr Tudful	95	102	7.4%
Caerffili	114	-	-
Blaenau Gwent	145	149	2.3%
Torfaen	131	130	-0.8%
Sir Fynwy	154	131	-14.9%
Casnewydd	132	94	-28.8%
Caerdydd	746	787	5.5%
CYFANSWM	5,954	6,262	5.2%

Sylwer: Nid oedd Caerffili'n gallu darparu data ar gyfer 2018-19, oherwydd problemau technegol gyda'u systemau TGCh.

Ffynhonnell: StatsCymru, [CARE0118: Oedolion sy'n derbyn gwasanaethau yn ôl awdurdod lleol](#)

2.22 Mae'r defnydd o Daliadau Uniongyrchol yng Nghymru'n dal i lusgo y tu ôl i Lloegr. Dengys data a gyhoeddwyd gan Wasanaethau Digidol y GIG¹², yn 2020-21, fod 26.6% o bobl sy'n cael gwasanaethau gofal cymdeithasol gan gynnwys 75.3% o ofalwyr yn Lloegr yn cael Taliadau Uniongyrchol. Mae perfformiad yn amrywio o 19.8% o'r holl ddefnyddwyr gwasanaethau yng ngogledd-ddwyrain Lloegr i 38.3% yn Nwyrain Canolbarth Lloegr.

Caiff Taliadau Uniongyrchol eu defnyddio'n wahanol ledled Cymru ac mae gan awdurdodau lleol wahanol ddulliau o ran sut y maent yn ymdrin ag arian nas defnyddiwyd

2.23 Mae'r modd y caiff Taliadau Uniongyrchol eu defnyddio a'r hyn y maent yn talu amdano'n amrywio. Trwy ein trafodaeth gydag aelodau'r Fforwm Taliadau Uniongyrchol canfuom mai ychydig o gyfyngiadau, os o gwbl, sydd gan rai awdurdodau a'u bod yn annog pobl i ddefnyddio'r arian yn hyblyg; talu am lety gwyliau, gweithgareddau hamdden, teithiau dramor a ffonau symudol. O'i gymharu, nid yw awdurdodau lleol eraill ond yn caniatáu i Daliadau Uniongyrchol dalu am help ymarferol sy'n uniongyrchol gysylltiedig â gofal personol unigolyn ac maent yn diffinio'r hyn y gall ac na all Taliadau Uniongyrchol dalu amdano.

2.24 Fe wnaeth defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr Taliadau Uniongyrchol a ymatebodd i'n harolwg ni godi pryderon ynghylch y sefyllfa hon. Nododd un defnyddiwr Taliadau Uniongyrchol fel a ganlyn: 'Byddai o gymorth mawr bod â rhestr ysgrifenedig o'r hyn y gellir defnyddio Taliadau Uniongyrchol ar ei gyfer mewn gwirionedd'. Fe wnaeth ymatebydd arall i'r arolwg grynhoi ei brofiad fel a ganlyn: 'Nid yw'r Cyngor yn ei gwneud yn glir sut i wario'r arian. Rydych yn dal i orfod gofyn cwestiynau'n barhaus ac nid yw'r bobl yn y Cyngor yn gwybod yr atebion. Mae'r system yn araf iawn ac yn cymryd amser maith. Dydyn nhw ddim yn hyblyg'.

2.25 Gall y rhai ag anghenion tebyg o ran cymorth gyfuno'u Taliadau Uniongyrchol hefyd i drefnu gweithgareddau neu wasanaethau ar y cyd¹³ trwy gymryd rhywfaint neu'r cyfan o'u Taliad Uniongyrchol ac adio'r arian yma at ei gilydd i brynu gwasanaethau ar y cyd. Mae hyn yn galluogi pobl i rannu cost gweithgareddau, cael y cyfle i dreulio mwy o amser gyda phobl eraill a chael gwerth gwell trwy gynyddu eu gallu i wario. Fodd bynnag, canfuom fod yr arfer o gyfuno cyllidebau'n gyfyngedig iawn. Ac fe ddaeth dulliau blaenorol mewn rhai awdurdodau lleol i ben yn weddol gyflym, er gwaethaf ymdrechion gorau staff y cyfwelom ni â hwy.

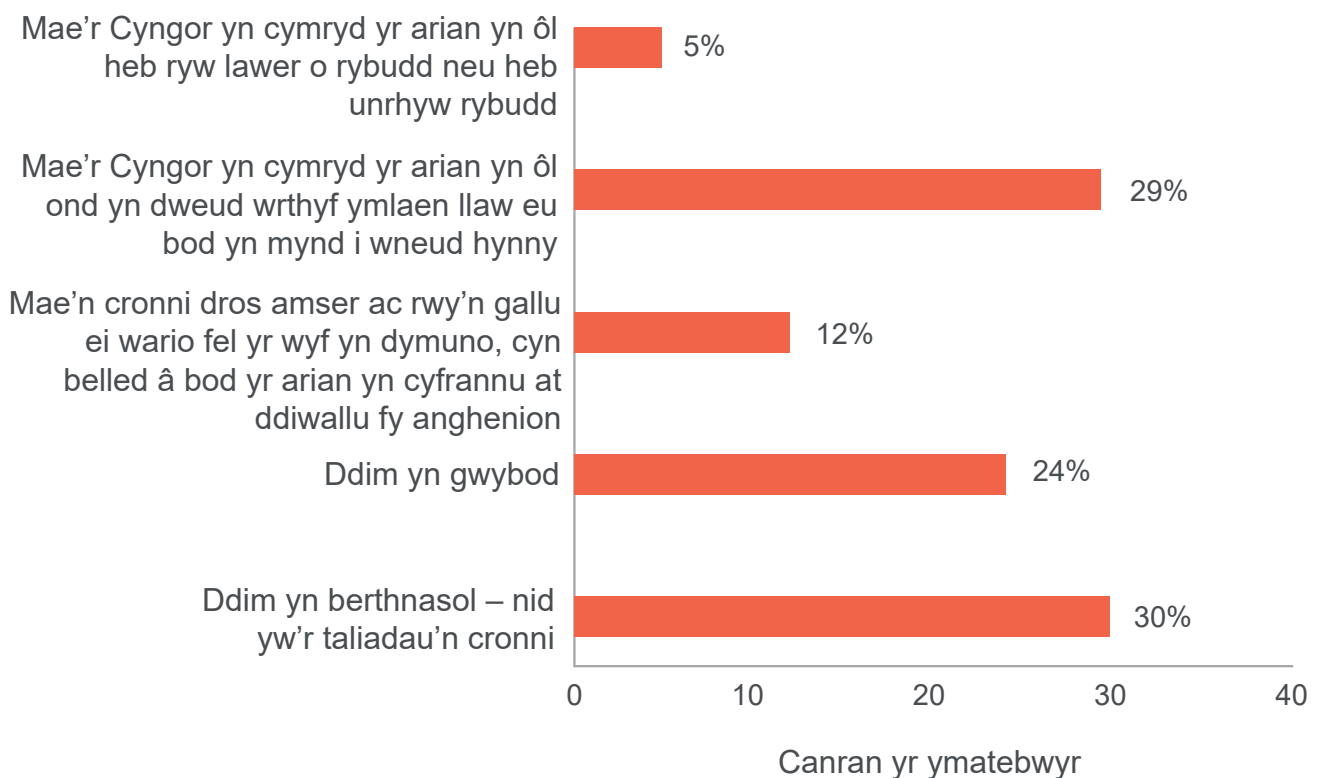
12 Gwasanaethau Digidol y GIG, [Fframwaith Deilliannau Gofal Cymdeithasol i Oedolion](#), Hydref 2021.

13 Mae Canolfan Cydweithredol Cymru wedi cyhoeddi canllawiau sy'n nodi sut y gall pobl gyfuno cyllidebau ar gyfer Taliadau Uniongyrchol, [Taliadau Uniongyrchol: gwnewch iddynt weithio i chi](#)

2.26 Mae canllawiau Llywodraeth Cymru¹⁴ yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol weithio'n hyblyg, gan ganiatáu i dderbynyddion Taliadau Uniongyrchol 'fancio' unrhyw daliad nas defnyddiwyd i'w ddefnyddio yn ôl yr angen. Fodd bynnag, mewn realiti mae'r dull a ddefnyddir gan awdurdodau lleol yn amrywio ac mae rhai awdurdodau lleol yn ceisio adfer arian sydd heb ei wario. Caiff canfyddiadau ein harolwg o dderbynyddion (**Arddangosyn 5**) eu hadleisio yn yr adborth a gawsom gan staff awdurdodau lleol lle canfuom wahaniaethau eang mewn dulliau.

Arddangosyn 5: Profiadau derbynyddion Taliadau Uniongyrchol o'r hyn sy'n digwydd i daliadau sy'n cronni

Mae oddeutu un ym mhob wyth o dderbynyddion Taliadau Uniongyrchol yn cronni arian 'nas defnyddiwyd' i'w ddefnyddio i ddiwallu anghenion yn y dyfodol.

Ffynhonnell: Archwilio Cymru, Arolwg o bobl sy'n cael Taliadau Uniongyrchol, Medi 2021

14 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014: Cod Ymarfer Rhan 4 (Diwallu Anghenion), 2015. Mae paragraff 159 yn nodi fel a ganlyn: 'Mae'r hyblygrwydd mewn perthynas â thaliadau uniongyrchol yn golygu bod rhaid i dderbynwyr, neu eu cynrychiolwyr, allu newid cyfanswm y taliad uniongyrchol y maent yn ei ddefnyddio o wythnos i wythnos. Rhaid iddynt allu 'bancio' unrhyw daliad heb ei ddefnyddio i'w ddefnyddio pan fydd anghenion ychwanegol yn codi (gall hyn fod yn arbennig o berthnasol i'r rhai y mae eu hanghenion yn amrywio)'.

2.27 Gyda'i gilydd, mae ein tystiolaeth yn amlygu bod angen eglurhad, cymorth a chanllawiau pellach i sicrhau bod pobl yn gallu cael budd llawn o Daliadau Uniongyrchol a chael gwasanaeth o safon gyson.

Mae'r rhyngwyneb rhwng defnyddio gofal iechyd parhaus y GIG a gofal cymdeithasol pan geir mynediad at Daliadau Uniongyrchol yn dal i fod yn broblem

2.28 Mae Rhaglen Lywodraethu 2021 i 2026 Llywodraeth Cymru'n cynnwys ymrwymiad i 'Wella'r rhyngwyneb rhwng gofal iechyd parhaus y GIG a Thaliadau Uniongyrchol'. Ym mis Awst 2021, fe gryfhaodd Llywodraeth Cymru'r geiriad yn y Fframwaith Cenedlaethol ar gyfer Gofal Iechyd Parhaus y GIG 2021 ac yn yr Offeryn Cymorth Penderfynu.

2.29 Yn bwysig, mae'r canllawiau newydd yn atgyfnerthu ethos canolog hawl unigolion i arfer llais a rheolaeth i benderfynu sut a phryd y cânt eu cefnogi a phwy sy'n eu cefnogi i ddiwallu eu hanghenion gofal a chymorth cymwys, yn enwedig wrth bontio o Daliadau Uniongyrchol i ofal iechyd parhaus y GIG. Mae hyn yn cynnwys darparu enghreifftiau penodol o gamau gweithredu y gall Byrddau Iechyd Lleol eu cymryd i gefnogi hyn ond gan gydnabod hefyd bod angen i asesiadau osgoi creu rhwystrau a gwthio defnyddwyr gwasanaethau o un gwasanaeth i'r llall. Mewn egwyddor felly dylai fod yn bosibl i rywun gael asesiad seiliedig ar anghenion sy'n cefnogi annibyniaeth, llais a rheolaeth rhywun.

2.30 Fe wnaeth rhai pobl a ymatebodd i'n harolwg sy'n cael Taliadau Uniongyrchol nodi cyndynrwydd i gael mynediad at ofal iechyd parhaus y GIG am bod arnynt ofn colli eu Cynorthwywyr Personol a'r gallu i benderfynu pwy sy'n darparu eu gwasanaethau. Fe wnaethant godi pryderon hefyd y bydd hyblygrwydd Taliadau Uniongyrchol – sy'n eu galluogi i gael mynediad at ystod eang o wasanaethau iechyd a/neu ofal cymdeithasol annhraddodiadol sy'n helpu i wella eu llesiant – yn cael ei golli.

2.31 Fe wnaeth rheolwyr Taliadau Uniongyrchol nodi achosion hefyd lle mae unigolion ag anghenion iechyd sy'n gwaethygu'n gwrthod cael mynediad at ofal iechyd parhaus y GIG am eu bod yn ofni y byddant yn colli hyblygrwydd Taliadau Uniongyrchol a'r gwelliannau o ran llesiant y maent yn eu dwyn. Cododd rheolwyr Taliadau Uniongyrchol a rhai darparwyr bryderon hefyd bod cydweithwyr yn y GIG yn dal i beidio â llwyr dderbyn bod defnyddwyr gwasanaethau'n 'llywio' prosesau penderfynu ac yn cynyddu i'r eithaf y cyfle i hybu annibyniaeth, llais a rheolaeth.

**Mae Taliadau
Uniongyrchol yn
helpu pobl i fyw'n
annibynnol a gwella'u
llesiant, ond mae'n
anodd asesu gwerth
am arian ar y cyfan
oherwydd cyfyngiadau
o ran data a gwerthuso**

3.1 Yn y ran olaf hon o'r adroddiad, rydym yn ystyried effaith Taliadau Uniongyrchol. Rydym yn crynhoi gwariant ar Daliadau Uniongyrchol yng Nghymru ac yn amlygu'r amrywiadau rhwng awdurdodau lleol. Yn olaf, rydym yn ystyried a yw'r dulliau cyfredol o fonitro a gwerthuso Taliadau Uniongyrchol i sicrhau eu bod yn darparu gwerth am arian yn effeithiol.

Awdurdodau lleol sy'n cyflawni deilliannau cadarnhaol ar gyfer pobl sy'n defnyddio Taliadau Uniongyrchol

Maent yn dangos bod llesiant pobl yn cael ei gynnal neu'n gwella o ganlyniad i Daliadau Uniongyrchol

Mae ganddynt system gynhwysfawr ar gyfer monitro a gwerthuso pob agwedd ar Daliadau Uniongyrchol

Maent yn cynnwys ac yn gwerthfawrogi mewnbwn gan yr holl randdeiliaid/partneriaid wrth werthuso effaith gwasanaethau

Maent yn cymharu ac yn meincnodi perfformiad unigol a chyfunol ag eraill ac yn defnyddio canfyddiadau gwerthuso i drefnu cynlluniau cyfredol a dulliau yn y dyfodol

Maent yn gwybod beth sy'n gweithio a pha un a yw dull yr awdurdod yn cyflawni dyheadau'r Ddeddf

Ystyrir bod Taliadau Uniongyrchol yn gwneud cyfraniad pwysig at lesiant ac annibyniaeth derbynyddion

3.2 Ar y cyfan, darparodd y bobl a ymatebodd i'n harolwg ni sy'n cael Taliadau Uniongyrchol adborth cadarnhaol ar effaith Taliadau Uniongyrchol. Dywedodd 91% o'r ymatebwyr i'n harolwg fod Taliadau Uniongyrchol wedi cael effaith gadarnhaol ar eu hannibyniaeth a'u llesiant. Hefyd, dywedodd 85% mai Taliadau Uniongyrchol oedd yr opsiwn cywir iddynt hwy'n bendant. Roedd y mwyafrif o'r darparwyr gofal a ymatebodd i'n harolwg ni (87%) yn cytuno hefyd bod Taliadau Uniongyrchol yn helpu i gefnogi annibyniaeth pobl a chynnal eu llesiant.

3.3 Fe wnaeth rhai pobl a ymatebodd i'n harolwg nodi rôl hollbwysig Taliadau Uniongyrchol o ran eu helpu i aros yn annibynnol. Nododd un derbynnydd Taliadau Uniongyrchol fel a ganlyn: 'Rwy'n cael cymorth i wneud popeth y mae arnaf eisiau ei wneud a'i gyflawni' tra bo un arall wedi nodi: 'Mae wedi caniatáu i mi wneud llawer o bethau newydd a mynd allan a mwynhau a chwrdd â phobl newydd'. Meddai un arall: 'Mae (Taliadau Uniongyrchol) yn rhoi dewisiadau ac annibyniaeth sydd wedi bod yn gadarnhaol iawn' ac un arall: 'mae'r Taliadau Uniongyrchol wedi fy ngalluogi i barhau i fyw yn fy nghartref fy hun'. Yn olaf, meddai un derbynnydd: 'Rwy'n hoff iawn o Daliadau Uniongyrchol a sut y maent yn gadael i mi fyw mor annibynnol ag y gallaf'. Ac meddai rhywun arall a ymatebodd i'n harolwg: 'Mae Taliadau Uniongyrchol yn caniatáu i mi fod â rheolaeth ac yn bwysicach cael y gofal y mae ei angen arnaf i allu cael y gorau o fywyd'. Adleisiwyd y sylwadau hyn gan lawer o bobl eraill a ymatebodd i'n harolwg.

Mae'n anodd asesu gwerth am arian Taliadau Uniongyrchol ar y cyfan am bod systemau i reoli a gwerthuso perfformiad yn annigonol

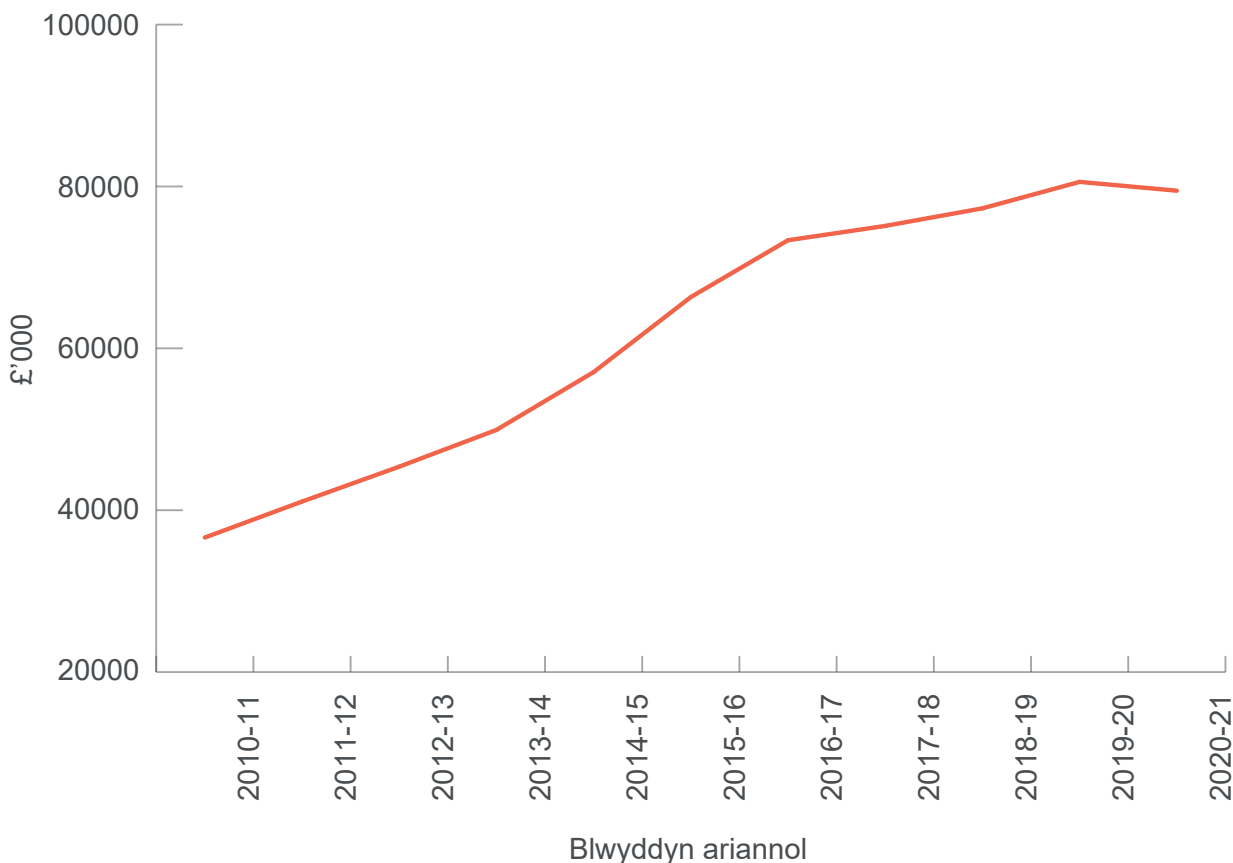
3.4 Er gwaethaf y gwerth uchel a roddir ar Daliadau Uniongyrchol gan ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr, dim ond ystod fach o ddangosyddion yr adroddir yn gyhoeddus arnynt ar lefel genedlaethol i farnu perfformiad. Mae'r rhain yn syml yn cynnwys y niferoedd sy'n cael Taliadau Uniongyrchol yn ôl grŵp anghenion (anableddau corfforol, anableddau dysgu, iechyd meddwl a phobl hŷn) a'r swm a gaiff ei wario ar Daliadau Uniongyrchol fesul awdurdod lleol. Cafodd y mesurau perfformiad eu diwygio yn dilyn rhoi'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) ar waith yn 2014, a dim ond am dair blynedd ariannol y mae gwybodaeth wedi cael ei choladu: 2016-17, 2017-18 a 2018-19. Yn dilyn penderfyniad Llywodraeth Cymru i atal trefniadau casglu data mewn ymateb i'r pandemig yn 2020, nid oes unrhyw ddata ar wasanaethau ac eithrio gwariant wedi bod yn cael ei gasglu a'i gyhoeddi mewn adroddiadau ar lefel genedlaethol.

Mae gwariant ar Daliadau Uniongyrchol wedi mwy na dyblu yn y degawd diwethaf, ond fe ostyngodd ychydig bach yn 2020-21. Mae'r swm cyfartalog a delir am bob derbynnydd yn amrywio'n eang

3.5 Mae'r swm o arian a gaiff ei wario ar Daliadau Uniongyrchol yn tyfu ac mewn termau real, gan ystyried chwyddiant, mae wedi cynyddu o £36.6 miliwn yn 2010-11 i £79.5 miliwn yn 2020-21 – **Arddangosyn 6**.

Arddangosyn 6: cyfanswm gwariant ar Daliadau Uniongyrchol ar gyfer oedolion fesul awdurdod lleol mewn termau real rhwng 2010-11 a 2020-21

Fe wnaeth gwariant awdurdodau lleol ar Daliadau Uniongyrchol gynyddu 117% yn y cyfnod ond fe ostyngodd ychydig bach yn 2020-21.

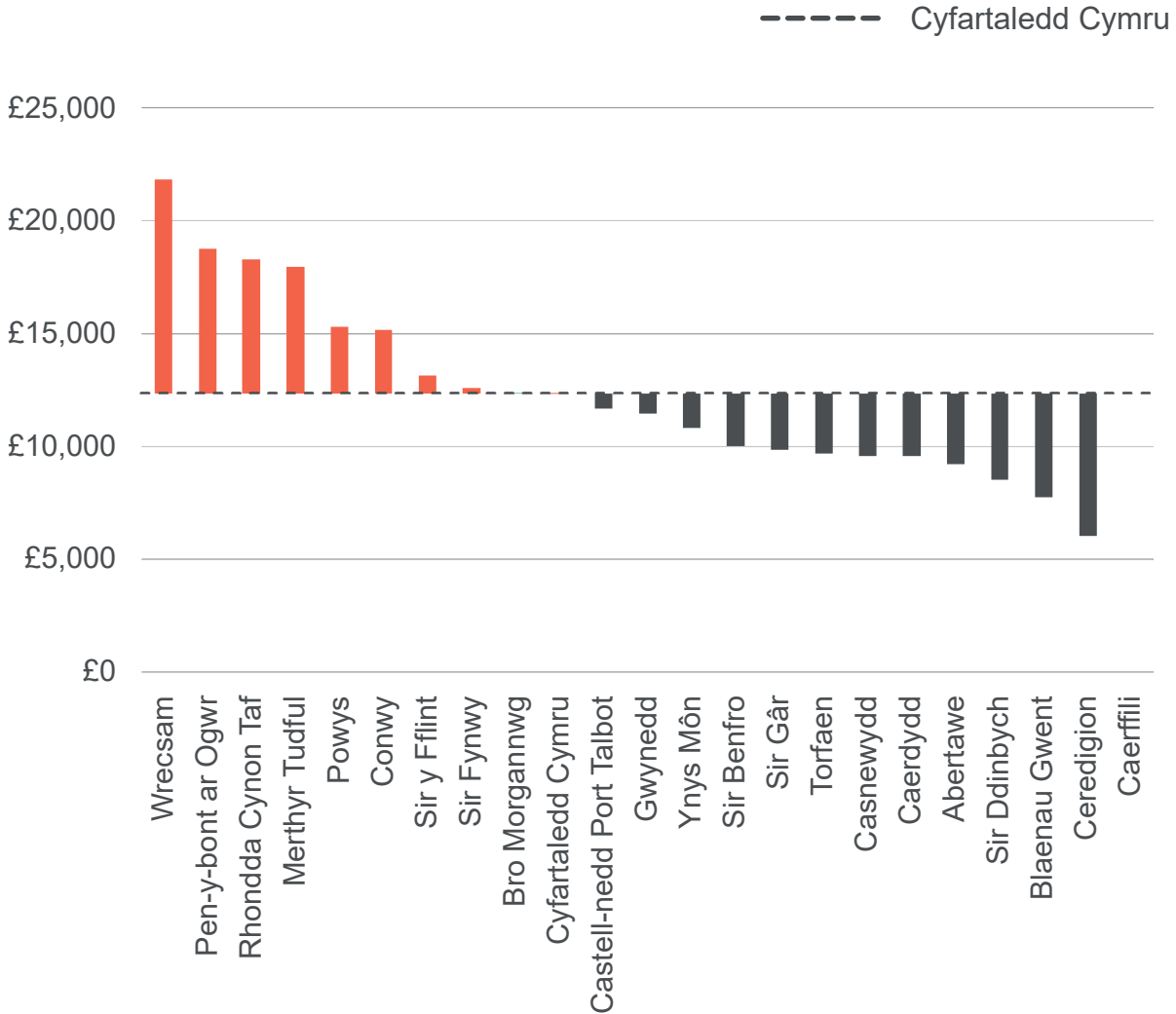
Ffynhonnell: StatsCymru, LGFS0015: Dadansoddiad goddrychol o wariant referniw gwasanaethau cymdeithasol yn ôl awdurdod. Dadansoddiad gan Archwilio Cymru

3.6 Er bod pob awdurdod lleol yn gyfrifol am fformat cynlluniau gofal a chymorth, mae'n ofynnol iddynt fod yn gyson ledled y wlad gan ddefnyddio meini prawf cymhwystra cenedlaethol¹⁵. Dengys ein dadansoddiad ni yn **Arddangosyn 7** fod awdurdodau lleol yn talu symiau cyfartalog sy'n amrywio'n eang. Ac eithrio Caerffili, roedd y Taliad Uniongyrchol cyfartalog ledled Cymru yn 2018-19 mewn termau real yn £12,344. Roedd hyn yn amrywio o £6,033 y pen yng Ngheredigion i £21,836, 3.6 gwaith yn fwy, yn Wrecsam.

15 Caiff y meini prawf cymhwystra eu nodi yn [Rheoliadau Gofal a Chymorth \(Cymhwystra\) \(Cymru\) 2015](#) a dogfen Llywodraeth Cymru [Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant \(Cymru\) 2014: Cod Ymarfer Rhan 4 \(Diwallu Anghenion\), 2015](#). Mae paragraff 39 o'r Cod Ymarfer yn nodi, er bod gan bobl hawl i ofal a chymorth gan awdurdod lleol lle nad yw'r gofal a'r cymorth hwnnw ar gael iddynt fel arfer, 'y bydd patrwm clasu'r gwasanaeth yn amrywio o awdurdod i awdurdod'.

Arddangosyn 7: Taliad Uniongyrchol cyfartalog am bob derbynydd fesul awdurdod lleol yn 2018-19 mewn termau real

Mae'r swm cyfartalog y mae pobl yn ei gael mewn Taliadau Uniongyrchol yn amrywio'n eang ledled Cymru.

Sylwer: Nid oedd Caerffili'n gallu darparu data ar nifer y derbynyddion ar gyfer 2018-19, oherwydd problemau technegol gyda'u systemau TGCh.

Ffynhonnell: StatsCymru, [LGFS0015: Dadansoddiad goddrychol o wariant refeniw gwasanaethau cymdeithasol yn ôl awdurdod](#) a [CARE0118: Oedolion sy'n derbyn gwasanaethau yn ôl awdurdod lleol ac oedran](#). Dadansoddiad gan Archwilio Cymru

3.7 Gan gymryd yr wybodaeth hon gyda'r canfyddiadau a nodir yn **Rhan 2** o'r adroddiad hwn, rydym yn dod i'r casgliad bod dewisiadau polisi a phenderfyniadau awdurdodau lleol yn achosi i bobl ag anghenion tebyg gael gwasanaeth o safon wahanol iawn. O ystyried bod dulliau'n amrywio'n sylweddol, mae angen i Lywodraeth Cymru osod safonau clir i sicrhau cysondeb ar gyfer defnyddwyr gwasanaethau.

Mae systemau ar gyfer rheoli a gwerthuso perfformiad yn annigonol

- 3.8 Mae awdurdodau lleol yn canolbwyntio'u trefniadau rheoli perfformiad a gwerthuso gan mwyaf ar y niferoedd sy'n cael gwasanaethau a'r swm o arian a gaiff ei wario ac nid yn ddigon ar effaith, llesiant a manteision ehangach buddsoddi. Canfuom mai dim ond un rhan o bump o'r rheolwyr Taliadau Uniongyrchol sy'n credu bod gan eu hawdurdod lleol fesurau cadarn a'u bod yn gallu barnu ansawdd, cost a deilliannau Taliadau Uniongyrchol ar gyfer unigolion ac ar gyfer yr awdurdod lleol.
- 3.9 Trwy ein hymgysylltiad â swyddogion arweiniol Taliadau Uniongyrchol ledled Cymru, canfuom fod gan y rhan fwyaf o awdurdodau lleol rai mesurau a'u bod yn gwerthuso rhai agweddau ar Taliadau Uniongyrchol, ond gan gydnabod nad yw'r drefn yn gynhwysfawr a bod bylchau. Er enghraifft:
- a dim ond traean sy'n cofnodi gwybodaeth sy'n helpu i nodi'r hyn sy'n gweithio a'r hyn y mae angen iddo newid;
 - b dim ond chwarter sy'n cofnodi ac yn defnyddio gwybodaeth mewn amser real;
 - c dim ond llai nag un rhan o bump sy'n monitro sut y mae Taliadau Uniongyrchol yn cyfrannu at gyflawni Blaenoriaethau Corfforaethol – er enghraifft, nodau llesiant, amcanion gwella a blaenoriaethau gwasanaethau; a
 - ch dim ond llai nag un rhan o bump sy'n cofnodi profiadau cadarnhaol a negyddol gan bobl sy'n cael Taliadau Uniongyrchol ac yn gwybod sut beth yw eu cael.
- 3.10 Mae'r gwendidau hyn yn golygu nad yw'n bosibl mynd ati'n llawn i werthuso a deall perfformiad ac effeithiolrwydd awdurdodau lleol unigol, nac effeithlonrwydd ac effaith Taliadau Uniongyrchol. Mae hyn yn ei gwneud yn anodd barnu pa mor dda y mae awdurdodau lleol yn perfformio ac a yw Taliadau Uniongyrchol yn cynrychioli gwerth am arian yn eu rhinwedd eu hunain neu mewn cymhariaeth â mathau eraill o ofal cymdeithasol.

Atodiadau

- 1 Ymagwedd a dulliau archwilio
- 2 Pennu cymhwysra ar gyfer gofal a chymorth cymdeithasol
- 3 Oedolion yn cael gwasanaethau gofal cymdeithasol a drefnwyd gan yr awdurdod lleol yn 2018-19
- 4 Cyfraddau tâl fesul awr ar gyfer Cynorthwywyr Personol yn ôl awdurdod lleol

1 Ymagwedd a dulliau archwilio

Ymagwedd

Fe wnaethom ganolbwyntio ar y modd y mae awdurdodau lleol yn rheoli ac yn darparu Taliadau Uniongyrchol. Mae'r gwaith yn dilyn ymlaen o'n hadroddiad ym mis Medi 2019 ar [Y Drws Blaen i Ofal Cymdeithasol i Oedolion](#), a ganolbwyntiodd ar effaith Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a blaenoriaethu gwasanaethau ataliol i helpu i leihau'r galw am wasanaethau gofal cymdeithasol.

Fe wnaeth ein hadolygiad asesu sut y mae Taliadau Uniongyrchol yn helpu pobl i fyw'n annibynnol ac yn eu galluogi i fod â mwy o lais, dewis a rheolaeth. Fe wnaethom ystyried sut y mae Taliadau Uniongyrchol yn helpu i gynnal eu llesiant a pha un a ydynt yn gwella ansawdd bywyd pobl. Fe wnaethom fwrw golwg ar y modd y mae awdurdodau lleol yn rheoli Taliadau Uniongyrchol ac yn annog pobl i'w defnyddio a sut y maent yn barnu pa un a yw'r gwasanaethau hyn yn rhoi gwerth am arian.

Fe sefydlom ni grŵp cyfeirio astudiaeth ac fe gynhaliom ni gyfarfodydd prosiect gydag Arolygiaeth Gofal Cymru, Gofalwyr Cymru, y Comisiynydd Pobl Hŷn, Age Cymru, Llywodraeth Cymru, a nifer fach o ddefnyddwyr gwasanaethau. Fe helpodd y grŵp cyfeirio i drefnu ffocws yr adolygiad hwn ac fe ddarparodd her yn ystod ein cam adolygu tystiolaeth.

Fe wnaethom reoli'r modd y cyflawnwyd yr adolygiad i ystyried yr heriau sy'n wynebu gwasanaethau cymdeithasol yng Nghymru o ran ymdrin â'r pandemig. Fe wnaethom sicrhau nad oedd cwmpas a chynnwys ein gwaith maes yn tynnu oddi wrth gyfrifoldebau awdurdodau lleol tuag at ddefnyddwyr gwasanaethau ac fe wnaethom ystwytho ein hymagwedd mewn trafodaeth gydag awdurdodau lleol unigol wrth gytuno ar waith maes a'i gyflawni.

Dulliau

Fe gwblhaom ni ein gwaith rhwng mis Medi 2020 a mis Chwefror 2022 ac fe ddefnyddiom ni ystod o ddulliau i oleuo ein canfyddiadau, ein casgliadau a'n hargymhellion ar y cyfan:

- **adolygu dogfennau** – fe wnaethom adolygu dogfennaeth, canllawiau a chyhoeddiadau Llywodraeth Cymru, Cymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru a Gofal Cymdeithasol Cymru; dogfennaeth polisi a phapurau cabinetau a phwyllgorau awdurdodau lleol; ystod o ddeunyddiau ar ymagweddau ar gyfer rheoli Taliadau Uniongyrchol yn Lloegr; ac adroddiadau a gwybodaeth a gyhoeddwyd gan gyrff ymchwil gan gynnwys Sefydliad Joseph Rowntree, Cronfa'r Brenin a Think Local Act Personal.
- **grwpiau ffocws** – fe gynhaliom ni'r canlynol:
 - tri grŵp ffocws ar-lein gydag aelodau Fforwm Taliadau Uniongyrchol Cymru Gyfan a oedd yn cynnwys swyddogion o bob un o'r 22 o awdurdodau lleol yng Nghymru sydd â chyfrifoldeb rheoli ar gyfer Taliadau Uniongyrchol. Ym mhob un o'r grwpiau ffocws, fe wnaeth y rhai a oedd yn bresennol gwblhau arolwg ac fe gynhaliom ni drafodaethau wedi'u hwyluso.
 - grwpiau ffocws Gofalwyr Cymru gyda defnyddwyr gwasanaethau Taliadau Uniongyrchol a'u gofalwyr.
- **cyfweiliadau gydag awdurdodau lleol** – fe gyfwelom ni â staff o gynghorau Pen-y-bont ar Ogwr, Caerffili, Caerdydd, Sir y Fflint, Gwynedd, Casnewydd, Powys, Torfaen a Wrecsam sydd â chyfrifoldeb am daliadau uniongyrchol.
- **cyfweiliadau gyda chyrrff cenedlaethol** – ADSS Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Cymdeithas Gweithwyr Cymdeithasol Prydain yng Nghymru, Gofal Cymdeithasol Cymru, Anabledd Cymru, Cymdeithas Gofal Cartref y DU, Fforwm Gofal Cymru, Canolfan Cydweithredol Cymru, Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol Cymru, Ysgol Ymchwil Gofal Cymdeithasol Cymru, Llywodraeth Cymru, Cymdeithas Pobl Fyddar Prydain a Think Local Act Personal.

- **arolygon** – fe gynhaliom ni ddau arolwg:
 - arolwg dros y ffôn wedi'i gomisiynu o ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr sy'n cael Taliadau Uniongyrchol. Cafodd cyfanswm o 1,028 o bobl o gronfa ddata o 4,650 o gysylltiadau dilys eu cynnwys yn yr arolwg, gyda 71% yn cael eu cwblhau dros y ffôn a'r gweddill yn cyflwyno ffurflenni arolwg ar-lein. O'r ffigwr hwn, mae 5% o'r rhai a ymatebodd i'r arolwg yn ofalwyr. Darparwyd yr holl gysylltiadau gan awdurdodau lleol gan drosglwyddo data'n ddiogel. Cynhaliwyd yr arolwg rhwng 4 Awst a 24 Medi 2021, gyda 5% o'r ymatebion yn cael eu cwblhau yn Gymraeg. O ystyried bod ein harolwg yn cwmpasu defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr sy'n cael Taliadau Uniongyrchol, rydym yn adrodd ar wybodaeth ar dair lefel. Lle'r ydym yn dweud derbynyddion Taliadau Uniongyrchol, rydym yn golygu defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr; a lle'r ydym yn cyfeirio'n benodol at naill ai 'defnyddwyr gwasanaethau' neu 'ofalwyr' mae hynny'n golygu bod canfyddiadau'r arolwg yn berthnasol yn benodol i'r grwpiau gwahanol hyn o bobl; ac
 - arolwg o unigolion ac asiantaethau y telir iddynt trwy Daliadau Uniongyrchol i ddarparu gofal a chymorth ar gyfer oedolion mewn angen. Cwblhawyd yr arolwg agored ar-lein rhwng 11 Mehefin 2021 ac 18 Awst 2021. Cawsom gyfanswm o 166 o ymatebion, a daeth y rhain o ardaloedd pob un o'r 22 o awdurdodau lleol, gyda 3% o'r ymatebion yn cael eu cwblhau yn Gymraeg.
- **dadansoddi data** – fe wnaethom ddadansoddi data a gyhoeddwyd gan StatsCymru ar wariant ar Daliadau Uniongyrchol, nifer yr oedolion sy'n cael gwasanaethau a'u hanghenion. Fe wnaethom hefyd ddadansoddi data a gyhoeddwyd gan Wasanaethau Digidol y GIG yn Lloegr.

2 Pennu cymhwysra ar gyfer gofal a chymorth cymdeithasol

Y gwasanaeth hwn, a adwaenir yn eang fel y **Gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chynhorthwy**, yw'r drws blaen i ofal cymdeithasol i oedolion a'r pwynt cyswllt cyntaf ar gyfer y rhan fwyaf o unigolion sy'n chwilio am gymorth.

Yn y pwynt cyswllt cyntaf, bydd unigolion yn cael cynnig gwybodaeth, cyngor a chynhorthwy i'w helpu i wneud penderfyniadau gwybodus ynglŷn â'u llesiant.

O'r fan yma, bydd awdurdodau lleol yn aml yn cyfeirio unigolion at wasanaethau ataliol neu gymunedol. Os na ellir diwallu anghenion rhywun yn y ffordd honno, bydd yn cael ei gyfeirio at weithiwr cymdeithasol proffesiynol i drafod ei anghenion mewn mwy o fanylder.

Mae'r asesiad o anghenion a gyflawnir gyda gweithiwr cymdeithasol, y cyfeirir yn aml ato fel 'Sgwrs yr Hyn sy'n Bwysig', yn sgwrs wedi'i thargedu i gasglu rhagor o wybodaeth am gryfderau ac anghenion rhywun, i ganfod y datrysiadau gorau ar ei gyfer.

Os na ellir diwallu anghenion rhywun heb gymorth yr awdurdod lleol, caiff cynllun gofal a chymorth ei gydgyhyrchu i nodi sut y bydd yr anghenion hynny'n cael eu diwallu trwy ddarparu gwasanaethau. Cyfeirir yn aml at hyn fel bod ag 'anghenion cymwys'.

Gall y gwasanaethau hyn gael eu trefnu'n uniongyrchol gan yr awdurdod lleol neu, fel arall, cael eu hariannu trwy Daliadau Uniongyrchol – swm ariannol y gellir ei ddefnyddio i brynu a threfnu gofal a chymorth unigolyn ei hun.

3 Oedolion yn cael gwasanaethau gofal cymdeithasol a drefnwyd gan yr awdurdod lleol yn 2018-19

Arddangosyn 8: oedolion yn cael gwasanaethau gofal cymdeithasol a drefnwyd gan yr awdurdod lleol yn 2018-19

Awdurdod lleol	Cyfanswm yr oedolion sy'n cael gwasanaethau cymdeithasol	Nifer yr oedolion yn cael Taliadau Uniongyrchol	Taliadau Uniongyrchol fel % yr oedolion sy'n cael gwasanaethau
Blaenau Gwent	3,826	149	3.9%
Pen-y-bont ar Ogwr	7,059	232	3.3%
Caerffili	Dim data wedi'i gyflwyno oherwydd problemau technegol gyda systemau TGCh		
Caerdydd	15,331	787	5.1%
Sir Gâr	7,658	538	7.0%
Ceredigion	2,595	336	12.9%
Conwy	7,060	239	3.4%
Sir Ddinbych	2,872	177	6.2%
Sir y Fflint	8,041	437	5.4%
Gwynedd	8,774	137	1.6%
Ynys Môn	3,382	139	4.1%
Merthyr Tudful	2,696	102	3.8%
Sir Fynwy	4,449	131	2.9%
Castell-nedd Port Talbot	3,371	433	12.8%
Casnewydd	4,462	94	2.1%
Sir Benfro	4,398	331	7.5%
Powys	5,827	504	8.6%

Awdurdod Lleol	Cyfanswm yr oedolion sy'n cael gwasanaethau cymdeithasol	Nifer yr oedolion yn cael Taliadau Uniongyrchol	Taliadau Uniongyrchol fel % yr oedolion sy'n cael gwasanaethau
Rhondda Cynon Taf	7,094	306	4.3%
Abertawe	8,932	517	5.8%
Torfaen	3,241	130	4.0%
Bro Morgannwg	5,533	271	4.9%
Wrecsam	8,814	272	3.1%
Cymru	125,415	6,262	5.0%

Ffynhonnell: StatsCymru, [CARE0118: Oedolion sy'n derbyn gwasanaethau yn ôl awdurdod lleol ac oedran](#)

Yn dilyn penderfyniad Llywodraeth Cymru i atal trefniadau casglu data mewn ymateb i'r pandemig yn 2020, nid adroddwyd yn genedlaethol ar unrhyw ddata ar wasanaethau heblaw am wariant ers 2018-19.

4 Cyfraddau tâl fesul awr ar gyfer Cynorthwywyr Personol yn ôl awdurdod lleol

Mae'r cyfraddau yn awdurdodau lleol Bro Morgannwg, Torfaen a Blaenau Gwent yn amrywio i ystyried gweithio ar benwythnosau, gyda'r nos ac yn ystod oriau anghymdeithasol.

Arddangosyn 9: cyfraddau tâl fesul awr ar gyfer Cynorthwywyr Personol yn ôl awdurdod lleol

Awdurdod lleol	Cyfraddau Cynorthwywyr Personol (fesul awr)
Merthyr	£12.94
Wreccsam	£12.67
Abertawe	£12.66
Sir y Fflint	£12.63
Gwynedd	£12.62
Sir Benfro	£12.40
Sir Ddinbych	£12.33
Sir Gâr	£12.20
Bro Morgannwg	£11.24 - £12.18
Rhondda Cynon Taf	£12.15
Pen-y-bont ar Ogwr	£12.00
Torfaen	£8.72 - £11.85
Conwy	£11.75
Ynys Môn	£11.65
Powys	£11.41
Caerdydd	£11.36
Sir Fynwy	£11.04
Ceredigion	£11.00
Castell-nedd Port Talbot	£10.50
Blaenau Gwent	£8.72 - £10.00
Casnewydd	£9.50
Caerffili	£9.47

Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

Rydym yn croesawu galwadau yn
y Gymraeg a'r Saesneg.

Ebost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Eitem 7

PWYLLGOR

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

DYDDIAD

8 MEDI 2022

TEITL

BLAEN RAGLEN Y PWYLLGOR

PWRPAS YR ADRODDIAD

CYFLWYNO AMLINELLIAD O RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR AM 2022/23

AWDUR

DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID

GWEITHREDIAD

ER GWYBODAETH

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Pwrpas yr adroddiad yma yw rhoi amlinelliad o raglen waith y Pwyllgor am y flwyddyn i ddod, hyd at Chwefror 2023, sydd wedi ei gynnwys yn yr Atodiad.
- 1.2 Mae'r eitem hon yn gyfle i holl aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried yr eitemau sydd i'w trafod yn ystod y cyfnod yma, er mwyn cyflawni rôl y Pwyllgor o fewn Fframwaith Lywodraethu'r Cyngor, a rhoi cyfle i'r aelodau baratoi fel bo'r angen.
- 1.3 Wrth gwrs, gall union ffurf y rhaglenni pwyllgor fod yn wahanol erbyn y cyfarfodydd, yn ddibynnol ar amgylchiadau ar y pryd. Gall hyn gynnwys materion sydd wedi codi mewn gwaith archwilio, yr angen i ystyried materion penodol yn y maes llywodraethu ehangach, neu faterion yn codi o rôl craffu'r Pwyllgor mewn perthynas â materion corfforaethol.

2. ARGYMHELLIAD

- 2.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried cynnwys y blaen raglen atodol, holi'r swyddogion am yr eitemau fel bo'r angen, a chynnig sylwadau.

Blaen-raglen Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio hyd at Chwefror 2023

13 Hydref 2022
Cynnyrch Archwilio Mewnol 1/4/2022 – 30/9/2022
Cynllun Archwilio Mewnol 2022/23
Adroddiad y Gweithgor Gwella Rheolaethau
Trefniadau Rheoli Risg
Cyllideb Refeniw 2022/23 – Adolygiad Diwedd Awst
Rhaglen Gyfalaf 2022/23 – Adolygiad Diwedd Awst
Trosolwg Arbedion – Adroddiad Cynnydd ar wireddu Cynlluniau Arbedion
Drafft o'r Hunan Asesiad (Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau 2021)

17 Tachwedd 2022
Adroddiad y Gweithgor Gwella Rheolaethau
Rheolaeth Trysorlys 2021/22 – Adolygiad Canol Blwyddyn
Trefniadau Gwrth Dwyll, Gwrth Lygredigaeth a Gwrth Lwgrwobrwyo
Adroddiad Blyneddol Cynllunio Argyfwng
Premiwm Treth Cyngor
Cyfrifon Terfynol – Cyngor Gwynedd 2021/22 a) Cyflwyno'r datganiadau ariannol statudol diwygiedig b)(i) Cyflwyno adroddiad ffurfiol "ISA 260" Cyngor Gwynedd b)(ii) Awdurdodi Cadeirydd y Pwyllgor a'r Pennaeth Cyllid i arwyddo'r "llythyr cynrychiolaeth" (Cyngor Gwynedd)
Cyfrifon Terfynol Harbyrau Gwynedd 2020/21 (dim ond os bydd newid yn dilyn yr archwiliad)

9 Chwefror 2023

Strategaeth Ariannol a Chyllideb 2023/24

Strategaeth Cyfalaf 2023/24

Adroddiad y Gweithgor Gwella Rheolaethau

Cyllideb Refeniw 2022/23 – Adolygiad Diwedd Tachwedd

Rhaglen Gyfalaf 2022/23 – Adolygiad Diwedd Tachwedd

Trosolwg Arbedion – Adroddiad Cynnydd ar Wireddu Cynlluniau Arbedion

Cynnyrch Archwilio Mewnol 1/10/2022 – 31/1/2023

Cynllun Archwilio Mewnol 2022/23

Cynllun Archwilio Mewnol Drafft 2023/24